

پیشکتاب به پیامبر کانی نور

مفتی اقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

نورہ کانی حقیقت

چہند باسیکہ لہ قہ سہ ووف و سلووکا

پرویز زوہبان

سہ عید می نور سی

دانشاؤد

فاروق رہو سول ریجا

کرد وید بہ کوردی

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

براي دائلود كتابهاي مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

بۆدایەدانانی چۆریها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نورہ کانی حقیقت

گولڊز پرنک له پهيامه کانی نوور

نووره کانی حقیقت

چهند باسیکه له "تسهووف" و "سلووک" دا

به دیوزره مان
سه عیدی نوورسی

دایناوه

فاروق ره سوول یه حیا

کردویه به کردی

تېيىنى يەك:

ئەم كىتېبەي بەردەستى خوينەرى
بەرپىز، لە چەند نامىلكە و وردە باسىكى
"پەيامەكانى نور" پىكها توو، كە
سەرجه ميان لە ناوهرۆكى بابەتەكانى
"تەزكىه" و "تەسەووف" و "سەيرو
سلوك" دەدوین و، مامۇستا نورسى بۆ
خۆى لەو پەيامانە ھەلى بژاردوون و، بەم
شیۆەيە بلاوى كردوونەتەو. (وەرگىز)

بنچینه‌ی چوارهمی و ته‌ی دوازدههم:

به‌رزبی قورئان

ئه‌گەر ده‌ته‌وێت تێبگه‌یت له‌وه‌ی که چۆن قورئانی پیرۆز
به‌سه‌ر هه‌موو وته‌ و فهرماشته‌کانی تری خوای گه‌وره‌ و هه‌موو
گوفتاریکه‌دا بلنده‌تره‌ و، ده‌ته‌وێت بزانیته‌ چۆن له‌ هه‌موو وته‌یه‌که‌
به‌رزتره‌، ئه‌وا به‌ وردی سه‌رنجی ئهم دوو نمونه‌یه‌ی خواره‌وه‌ بده‌:

□ نمونه‌ی یه‌که‌م:

پادشا دوو جۆر گوفتار و فهرماشته‌ی هه‌یه‌:

یه‌که‌میان: گوفتاریکی تایه‌ته‌ی یه‌، که به‌هۆی ته‌له‌فۆنیکی تایه‌ته‌ی یه‌وه
له‌ گه‌ڵ یه‌کیک له‌ هاوولاتیاندا سه‌باره‌ت به‌ کاریکی هه‌نده‌کی و ئیشیکی
تایه‌ته‌ی خۆیه‌وه‌، ده‌یکات.

ئه‌وی تریان: قسه‌ کردنه‌ به‌ ناوی پادشایه‌ته‌ی پێر شکۆی خۆی و به‌
ناوێشانی خه‌لافه‌تی گه‌وره‌ و به‌ چۆنیته‌ی فهرمانه‌روایی گشتی و به‌ مه‌به‌ستی
بلاو کردنه‌وه‌ی فهرمانه‌ پادشایه‌یه‌کانی له‌ هه‌موو لایه‌ کدا. واته‌ ئهم یه‌که‌یان
گوفتاریکه‌ له‌ گه‌ڵ که‌سینک له‌ نی‌رراوانی خۆی، یان یه‌کیک له‌ فهرمانه‌به‌ره‌
گه‌وره‌ کانیدا. که‌واته‌ ئهم گوفتاره‌ سه‌باره‌ت به‌ شتیکی گه‌وره‌یه‌ و،
په‌یوه‌ندیشه‌ی به‌ هه‌موانه‌وه‌یه‌.

□ نمونه‌ی دووه‌م:

پیاویک ئاوینه‌یه‌کی به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌ و پروه‌و "خۆر" راپیگرتوه‌وه‌. دیاره‌
ئاوینه‌ که‌ به‌ ئه‌ندازه‌ی گه‌وره‌ و به‌جووکی خۆی پرووناکی یه‌که‌ وهرده‌ گریت
که‌ هه‌ر چه‌وت په‌نگه‌کانی شه‌به‌نگی خۆری تێدایه‌. که‌واته‌ ئهم پیاوه‌ به‌ پێی

ئەندازەى ئەو ئاویڤنەىە سوود لە خۆر وەردە گریت، وەك ئەوەى پرووناکیى ئاویڤنە کەى ئاراستەى ژوورە تاریکە کەى یاخود "شەتلگا" تاییەتى و بچوو کە سەرگیراوە کەى خۆى بکات. ئەو وەندە هەیه ئەو سوودەى کە لە خۆر وە وەرى دە گریت سوودیڤکی کەمە، چونکە تەنھا بەپێى توانای ئاویڤنە کەى سوود لە پرووناکیى خۆر وەردە گریت، نەك بە ئەندازەى گەورەیی خۆر.

لە هەمان کاتدا پیاویڤکی ترواز لە ئاویڤنە دەهینیت و، راستەوخو پروو دە کاتە خۆر و سەیری شیو و گەورەیی خۆر دە کات، ئنجا دە پرواتە سەر چیاىە کى بەرز و بلند و سەیری درەوشانەوەى دەستەلاتداریى فراوان و شکۆمەندیى خۆر دە کات و، بئى پەردە پروو بە پرووی پادەوەستیت. پاشان دە گەرپتەو لە خانوو و بچووک و "شەتلگا" سەرگیراوە تاییەتى بە کەى خۆیدا چەند کلاورپۆژنەىە کى فراوان پروو و خۆر دە کاتەو و، بەم پێى پەریڤگایەك دەدۆزیتەو و بۆ سوود وەر گرتن لەو خۆرەى کە لەو جینگا بەرز و بلندەى ئاسماندا یە. ئنجا ئەم پیاو لە گەل خۆر و پرووناکیى بە کەیدا - بە زمانى حال - ئەم و تووێژە سوپاسگوزاریانە بە دە کات:

(ئەى ئەو خۆرەى کە لە سەر تەختى جوانیى جیهاندا دانیشتوویت! ئەى گوئى گەشاو و پرووی ئاسمان! ئەى ئەو خۆرەى کە جوانى و پرووناکیى بە زەوى و، خەندە و شادیت بە گولان بەخشبوو! هەر وەك گەرمى و پرووناکیى بە گشت لایە کى جیهاندا بلاو کردوو تەو، مال و شەتلگا بچوو کە کەى منیشت بە سەر کردوو و لە گەرمى و پرووناکیى خۆت پێى بەخشیون).

ئەم پیاو دە توانیت، بە زمانى حال، ئەم چەشنە گفتوگۆیە لە گەل خۆردا بکات. بەلام خواوێنى ئاویڤنە کە ناتوانیت بەم شیوازە ئەم گفتوگۆیە لە گەلدا بکات، چونکە شوپنەواری پرووناکیى خۆر بەپێى سنوورى ئاویڤنە کەى دەبیت و بە ئەندازەى توانای ئەو ئاویڤنە بە پرووناکیى دەست دە کەوێت.

ئنجا - دواى ئەمە - وەرە لە روانگەى ئەم دوو نمونەىمۆه تەماشای قورئانى پەرۆز بکە، با هەست بە ئیعجازە بلند و پایەدارە کەى بکەیت.

بەئى، قورئانى پەرۆز دەفەر موی:

﴿وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (لقمان: ۲۷).

بەخشینی پلەى هەرە بەرز بە قورئانى پەرۆز لە نیوان هەموو وتە لە سنوور بەدەرە کاندای دەگەریتەمۆه بۆ ئەوێ کە قورئانى پەرۆز لە عەرشى ئەعزەم و، لە ئیسمى ئەعزەم و، لە پلەى هەرە گەورەى هەموو یەکیك لە ناوێ جوانە کانی خوای گەورەمۆه، نازل بوو.

کەواتە قورئانى پەرۆز بریتی یە لە:

"فەرمانى خوای گەورە" بەو سیفەتەى کە خوای گەورە "خوای هەموو بوونەورە" بوو.

"فەرمايشتى ئەو" بەو سیفەتەى کە "بەدیھینەرى زەوى و ئاسمانە کانه" و.. "فەرموودەى بەرزى ئەو" بەو سیفەتەى کە پەرورەدگارى پەرەهایە لە بوونەورەدا و..

"فەرمايشتى ئەزەلىی ئەو" کە بە ناوى پادشایەتى و دەستەلاتدارىی هەمەلایەنە و مەزنەمۆه فەرموویەتى و..

"تۆمارى رێزلێنانى خواوەندى میهرەبان" هە کە لەو بەزەییە فراوانەمۆه هەلقولاوێ کە هەموو شتیکی گرتووەتەو و..

"کۆمەلە نامەیه کى پەرورەدگاریانە" ی ئەوتۆیە کە مەزنىی خواپەتیى ئەو پروون دەکەنەمۆه، چونکە لە سەرەتای هەندێى لەم نامانەدا چەند هێما و پەرلە(شفرة)یەك بە کار هینراوە کە ئەمە دەگەینن و..

ههروهها تهو کتێبه پرۆزهیه که دانایی لێ دهبارێت.

له بهر ئهم ههموو نههینیانهیه که ناویکی شایانی خۆی لێ نراوه، تهوه تا پێی دهوتریت: "کلام الله" واته: گوشتار و فهرمایشتی خوا!

به لام فهرمووده کانی تری خوا وهند به شیکیان به بایه خ پێدانیکێ تایبهتی و، به ناویشانیکی ههنده کی و، درهوشانه وهیه کی ههنده کی ناویکی تایبهتی و، پهروه ردگاریتی یه کی تایبهتی و، دهسته لاتیکی تایبهتی و میهره بانی یه کی تایبهتی یه وه، ههتقولاون.

کهواته به پێی "تایبهتی" و "ههنده کیتی" ی ئهم فهرموودانه، پله کانیان جیاواز دهبن. زۆربهی ئیلهامه کان له م بهشن، به لام له نیوان خۆیاندا پله کانیان تابلێی جیا جیا یه.

بۆ نمونه:

ئاسایی ترین و ههنده کی ترینی ئیلهامه کان هی ئازهل و زینده وه رانه، پاشان هی خه لکی عهوام، ئنجا هی زۆربهی مه لایکه ته کان، ئنجا ئیلهامی ئهولیا کان، پاشان ئیلهامی گهوره مه لایکه تانی خوا وهنده.

له م نههینی یه وهیه که ههندی جار له وهلی یه ک ده بیستیت ده لیت: "حدثني قلي عن ربي". واته: (دلم له خوای پهروه ردگار مه وه بۆی گێڕامه وه) واته بهو تهله فۆنهی که له دلیدا ههیه، به بێ بوونی هیچ هۆ کارێک له مه لایکه تان. که چی لێی نا بیستیت بلیت: "پهروه ردگاری جیهانیان بۆی گێڕامه وه". یان ده لیت: "دلم عه رش و ئاوێنه یه که بۆ درهوشانه وه کانی پهروه ردگارم"، که چی نا لیت: "عه رشی پهروه ردگاری جیهانیان". چونکه به پێی لیهاتوویی و توانای خۆی و به هه لدانه وه ی نزیکه ی حه فتا هه زار په رده، ده توانیت به شیکێ له گوشتاریکی پهروه ردگاری خۆی ده ست بکه ویت.

به‌ئێ، به‌ئەندازە‌ی به‌رزێ گوفتاریکی پادشا که له‌ روانگه‌ی پادشایه‌تی‌یه‌ که‌یه‌وه‌ کردبیتی، به‌سه‌ر گوفتاریکی تری خۆی که له‌ گه‌ڵ یه‌ کێک له‌ هاوولاتیانیدا ده‌یکات و.. به‌ گوێره‌ی زۆری ئه‌و سووده‌ی که‌ راسته‌وخۆ له‌ پرووناکیی خۆری ناوچه‌رگه‌ی ئاسمان وه‌رده‌گیریت، له‌ چاو ئه‌و پرووناکی‌یه‌ی که له‌ ئاوێنه‌ که‌دا دره‌وشایه‌وه‌.. به‌م ئەندازیه‌، ده‌توانین تێگه‌ین له‌: به‌رزێ قورئان به‌سه‌ر هه‌موو گوفتار و فهرمووده‌کانی تری خواوه‌ند و کتێبه‌ ئاسمانی‌یه‌کانی تر دا.

که‌واته‌ هه‌موو کتیب و صوحوفه‌ ئاسمانی‌یه‌کان له‌ دوا‌ی قورئانه‌وه‌ دێن و، له‌ پله‌ی دووهمه‌دان و، هه‌ریه‌ که‌یان پله‌ و پایه‌ی بلندێ خۆی هه‌یه‌ و، به‌شیکێ له‌و نه‌یئێ و به‌رزێ‌یه‌ تێدا‌یه‌.

خۆ ئه‌گه‌ر هه‌رچی وته‌ی رېڤکوپێک و جوانی به‌ره‌ی جینی و ئاده‌میزاد هه‌ن - که له‌ قورئان وه‌رنه‌گیرابن - کۆ بینه‌وه‌، ئه‌وا هه‌رگیز ناتوانن نزیکێ ئه‌و پله‌یه‌ بینه‌وه‌ و بگه‌نه‌ ئه‌و ئاسته‌ی که‌ بێن به‌ هاوچه‌شنی قورئانی پێرۆز.

جا ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وێت شتێک تێگه‌یت له‌وه‌ی که‌ قورئانی پێرۆز له‌ "ئیسمی ئه‌زه‌م" و له‌ پله‌ی هه‌ره‌ گه‌وره‌ی هه‌موو یه‌ کێک له‌ ناوه‌ جوانه‌کانی خوا‌ی گه‌وره‌وه‌ نازل بووه‌، ئه‌وا سه‌رنجی "آیة الكرسي" و ئهم ئایه‌ته‌ پێرۆزانه‌ی خوا ره‌وه‌ بده‌ و، به‌ وردی بیر له‌ واته‌ گشتی و به‌رزه‌کانیان بکه‌ره‌وه‌:

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ﴾ (الأنعام: ۵۹).

﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ﴾ (آل عمران: ۲۶).

﴿يَفْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مَسْخَرَاتِ

بِأَمْرِهِ﴾ (الأعراف: ۵۴).

﴿يَا أَرْضُ اْبْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ أَقْلَعِي﴾ (هود: ۴۴).

﴿تَسْبُحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ (الإسراء: ۴۴).

﴿مَا خَلَقُكُمْ وَلَا بِغُكُمُ إِلَّا كُنُفُسٍ وَاحِدَةٍ﴾ (لقمان: ۲۸).

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ﴾ (الأحزاب: ۷۲).

﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ﴾ (الأنبياء: ۱۰۴).

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (الزمر: ۶۷).

﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ...﴾ (الحشر: ۲۱).

ههروه ها ئایه ته کانی تری ها و چه شنیان.

پاشان به وردی سه رنج لهو سووره تانه بده که به: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ و

﴿تَسْبُح...﴾ ده ست بئ ده کهن، تا کو تیشکی ئەم نهینی به گه وره به بینیت.

پاشان سهیری ئەو سووره تانه بکه که به: ﴿الْم﴾ و ﴿الر﴾ و ﴿حَم﴾ ده ست

بئ ده کهن، تا کو تیڭگهیت له رادهی گرنکیی قورئان له لای خوای گه وره ی

په روه رد گاری جیهانیان.

جا ئە گه ر لهم نهینی به وردهی ئەم بنجینه ی چواره مه تیڭه یشیت، ئەو ا

ده توانیت لهو نهینی بهش تیڭگهیت که زۆربه ی ئەو "وه حی" یانه ی بۆ

پیڤه مبه ران - دروودیان له سه ر بیټ - نازل بوون، به هۆی مه لاتیکه ته وه

بووه، به لām "ئیلهام" به بئ هیج هۆ کارێک پروو ده دات..

ههروه ها له نهینی ئەوهش تیڤه گهیت که گه وره ترین "وه لی" ناگاته ئاستی

هیج کام له "پیڤه مبه ران" دروودیان له سه ر بیټ..

ههروه ها له مه زنی و پیروزیی قورئان و پایه داریی ئیعبازه که ی

تیڤه گهیت..

هەر وه ها تیده گهیت له نهینی و حیکمهتی پیوستیی "میعراج". واته:
تیده گهیت له نهینی رۆشتنی پیغمبهر ﷺ بۆ ئاسمانه بهرزه کان و "سدره
المنتهی" و، "قاب قوسین او أدنی" و، گفتوگو کردنی له گهڵ خواوه نندا،
هەر چه ندهش خوای گه وره له ره گئی لامل لییه وه نزیک تره و، پاشان
گه رانه وهی بۆ جیی خۆی له ماوهی چاوتروو کاندنیکدا.

به ئی، ههروهك "له تکر دنی مانگ" موعجیزهیه که بۆ چه سپاندن و
پروونکردنه وهی پیغمبهری ئه و پیغمبهره ﷺ بۆ گرۆی جیننی و ئاده میزاد..
"میعراج" یش موعجیزه ی به ندایه تی پیغمبهره ﷺ بۆ خواوه نند و،
خۆشه ویستی ئه وی لای خوای گه وره بۆ رۆحانیات و مه لائیکه تان
ده رخست.

اللهم صل وسلم علیه وعلى آله كما يليق برحمتك وبحرمته. آمین.

يا باقى أنت الباقي

شَيْئَكَ لَه: "چېژ و ھەست و نەستە كان" ناوئىتى ھەم بریسكەى
بەو. بۆيە تەكام وایە بە پتوھە كانى زانستى "مەنتىق"
ھەلنەسەنگىتەت، چونكە جۆش و خروشى ھەست و نەستە كان
ناور لە تەرازووە كانى "بىر" نادەنەو، زۆر گوئىش بە
دەستوورە كانى "زىرى" نادەن!

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ (القصص: ۸۸)

دوو پرستە ھەن كە دوو حەقىقەتى گەرنەگ دەردەپەن و تەفسىرى ئەم ئایەتە
مەزنە دەكەن، بە پادەيەك كە ھەندى لە شەيخانى تەرىقەتى نەقشەبەندى
كردوویانن بە پوختەى وىردە كانیان و خەمەى تايەتەى خۆيانى پى ئەنجام
دەدەن. ئەو دوو پرستەش بریتین لە:

"يا باقى أنت الباقي.. يا باقى أنت الباقي!"

جا لەبەر ئەوێ ئەم دوو پرستە گەلى واتای مەزنى ئەم ئایەتەیان تەدايە،
ئەوا چەند سەرنجێك بۆ پوونكرەنەوێ ئەو دوو حەقىقەتە باس دەكەین كە
ئەم دوو پرستە دەريان دەپەن.

❁ سەرنجى يەكەم:

وتنى يەكەم جارى: "يا باقى أنت الباقي" دلى مرؤف لە غەبرى خواى
گەورە دادەبەرت و، جۆرە نەشتەرگەرىيەك لە دلدای ئەنجام دەدات و، لە
غەبرى خوا دايدەمالیت.

روونکردنوهی ئەمەش بەم جۆرەیه:

لەبەر ئەوەی مەرووف چییەتی (ماهیة) یەکی گشتیی تیدا دانراوه، ئەوا لە چەندین ڕینگاو و بە چەندەها جۆر پەڕەندیی لەگەڵ زۆربەی بوونەواندا هەیە. جا ئەو چییەتی یە گشتییە مەرووف هێندە توانا و لێهاتنی خۆشەویستی تیدا یە کە لە ناخەو و سەرانی سەرانەری بوونەوانی بە گەرمی و توندوتیژی خۆش بویت! ئەوەتا هەر وەك خانە و لانی کە خۆی خۆش دەوێت، ئەم دنیا مەزنەشی خۆش دەوێت.. هەر وەها وەك دلی بە باخچە کە خۆی خۆشە، بە هەمان جۆر دلی بە "بەهەشتی بەرین" یش دەکرێت و لە ناخەو و ئارەزوو مەندیەتی..

بەلام خۆ ئەو بوونەوانە کە مەرووف لەم دنیا یەدا خۆشەویستی خۆی بۆ ئاراستە کردوون هیچیان نامێنن و، بە لکو تیکرا لە سەر ڕێی گەشتی نەماندا بە خێرای و بەردەوامی دەڕۆن و هەنگاو دەنێن! بۆیە مەرووف هەمیشە ئازاری جودایی دەچێژێت و، خۆشەویستی یە لە بن نەهاتوو کەشی بۆ دەبێت بە مایە ئازاریکی مەعنەویی بێ کۆتایی، لە ئەنجامی قوسوور و کەمتەر خەمی یەو بەرامبەر بەو خۆشەویستی یە نەپراو یە کە لە ناخیدا دانراوه.

کەواتە ئەو ئازارانە کە بە دەست ئەو خۆشەویستی یەو دەیانچێژێت هێ کەمتەر خەمی کردنی خۆیەتی لە بە جێهێنانی ئەرکەکانی ئەو خۆشەویستی یەدا. چونکە توانا و لێهاتنی خۆشەویستی بۆ ئەو دراوەتی ئاراستە ی ئەو کەسەیان بکات کە خاوەنی جوانیی هەتا هەتایی و پەهایە. کەچی مەرووف بە باشی و لە جێی شیاوی خۆیدا بە کاری نەهێنا و بەرەو بوونەوێرە فانی و لەناو چووە کان ئاراستە ی کرد، بۆیە بە ئازاری جودایی و لێکدا برانی لەو خۆشەویستە فانیانە ی گێڕۆدە دەکرێت و سزا دەدرێت!

جا کاتێ که مەرۆف "یا باقی أنت الباقي" دەڵێتەوه، بۆ ئەوهیه که به ته‌واوی له‌و که‌مه‌تر خه‌میانه ده‌سته‌بردار بێت و به‌یه‌ کجاره‌کی په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی به‌و خۆشه‌ویسته‌ فانیانه‌وه‌ بچ‌رێت، پێش ئەوه‌ی که ئەوان ده‌ست له‌م دابشۆن و پش‌تی لێ هه‌لبه‌کن!

پاشان دووپات کردنه‌وه‌ی ئەم پرسته‌یه‌ بۆ ئاراسته‌ کردنی بیر و پ‌روانیی مەرۆفه‌ ته‌نها پر‌وه‌و خۆشه‌ویستی باقی و هه‌میشه‌یی که‌ خ‌وای گه‌وره‌یه‌. واته‌ مەرۆف له‌ پ‌رێی دووپات کردنه‌وه‌ی ئەم پرسته‌یه‌وه‌، ده‌ڵێ:

(ئه‌ی خ‌وای گه‌وره‌م! چ‌گه‌ له‌ تۆ که‌سی تر به‌ راستی و دروستی نام‌یێتەوه‌. هه‌رچی شتی تری غه‌یری تۆ هه‌یه‌ هه‌ر هه‌موویان فانی و له‌ناوچ‌وون. خۆ ئاشک‌راشه‌ که‌ شتی فانی و له‌ناوچ‌وو شایانی خۆش‌ویستی به‌رده‌وام و عیشت‌قی هه‌میشه‌یی نی‌یه‌ و، ه‌ینده‌ ناه‌ینیت ئە‌و د‌له‌ی پ‌ت‌وه‌ په‌یوه‌ست بک‌رێت که‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ بۆ هه‌میشه‌یی و مانه‌وه‌ و نه‌مری به‌دی ه‌ینراوه‌. جا ماده‌م بوونه‌وه‌ره‌ فانی‌یه‌کان من به‌ج‌ی ده‌ه‌یلن و به‌ پ‌رێی خ‌وایاندا ده‌رۆن، ئە‌وا پ‌ێش ئە‌وه‌ی به‌ج‌یم به‌یلن من ده‌ست له‌وان به‌رده‌ده‌م و وازیان لێ ده‌ه‌ینم و، ده‌ڵێم: "یا باقی أنت الباقي" ..

واته‌ به‌وه‌پ‌رێی د‌ل‌نیا‌یه‌وه‌ له‌و با‌وه‌ر و یه‌قینه‌دام که‌ ج‌گه‌ له‌ تۆ - ئه‌ی خ‌وای گه‌وره‌م! - که‌سی تر "باقی" نی‌یه‌ و، هه‌ر شتی‌ک‌یش له‌ بوونه‌وه‌راندا دارای "مانه‌وه‌" ب‌یت هه‌ر تۆ مانه‌وه‌ت پ‌تی به‌خشیوه‌ و ه‌یشت‌و ته‌ت‌وه‌. که‌واته‌ ده‌ب‌ی مەرۆف ته‌نها له‌ نا‌وه‌ندی خۆش‌ویستی تۆ و له‌ بازنه‌ی په‌زانه‌ندی تۆدا ئە‌وانه‌ی خ‌وش بو‌یت، ده‌نا ه‌یچ‌یان شایسته‌ی ئە‌وه‌ ن‌ین که‌ د‌لیان پ‌ت‌وه‌ په‌یوه‌ست بک‌رێت!

ئ‌هم چه‌شنه‌ حاله‌ته‌، کارێک ده‌کات که‌ "د‌ل"ی مەرۆف واز له‌و خۆشه‌ویستانه‌ی به‌ه‌ینیت که‌ له‌وه‌ و پ‌ێش به‌ ج‌ۆریکی ب‌نی سنوور خ‌ۆشی

دەۋىسەن. چۈنكى لەم جۆرە حالەتەندە مەرۇف مۆرى فەنا و نەمان بەسەر
پرووى ھەموو ئەمۇ شتانەۋە دەپىنىت كە زووتر جوانىي تىدا دەپىنىن و، ھەموو
ئەمۇ پەيوەندىيەنەش دەپچىرىن كە لەمۇ ھەپش مەرۇفيان پابەندى بوونەۋەران
كردىبوو. دەنا گەر دلى مەرۇف واز لەمۇ خۆشەۋىستانەي نەھىنىت، ئەمۇ بە
ئەندازەي ئەمۇان زام و ئازارى خەم و ھەسرەت لە ناخى دلىدا پەيدا دەبن و
سەرھەللەدەن!

پرستەي دووھەمى: "يا باقى أنت الباقي" ش وەك مەلھەمىكى شىفابەخش و
سارپىژ كار وايە بەسەر زامى ئەمۇ نەشتەر گەرىيەدا دەھىنرىت كە پرستەي
يە كەم لە "دل" و پەيوەندىيە كانىدا كردى. چۈنكى ئەمۇ پرستەي دووھەمە ئەمۇ
دەگەيەنىت كە:

(ئەي خەۋاي گەورە! ھەر تۆم بەسە باقى بىت، چۈنكى مانەۋەي تۆ لە برىي
مانەۋەي ھەموو شتىكى ترە.. مادەم تۆ ھەيت، ئەمۇ ھەموو شتىكى ترم ھەيە!)
بەلى، ھەرچى "جوانى و چاكە و كەمال" بەسەر پروخسارى
بوونەۋەرانەۋە دەپىنرىن و مايەي خۆشويستنى ئەمۇ بوونەۋەرانەن، لە راستىدا،
چەند ئامازەيە كن بۆ "جوانى و، چاكە و، كەمال"ى خواۋەند كە باقىي
راستەقىنەيە و، تىكرا چەند سىبەرىكى كزى ئەمۇ جوانى و چاكە و كەمالەن
كە لە پشتى چەندەھا پەردەي زۆر و زەبەندەۋە دەر كەوتوون، تەنانەت چەند
سايە و سىبەرىكن بۆ سىبەرە كانى درەوشانەۋەي ناۋە جوانە كانى خەۋاي
گەورە!

❁ سەرنجى دووھەم:

عشقىنىكى توندوتىژ بۆ "مانەۋە" لە سىروشتى مەرۇفدا ھەيە. تەنانەت - بە
گومانى خۆي - جۆرە مانەۋەيەك لە ھەموو خۆشەۋىستە كانىدا دەپىنىت.
بگرە ھىچ شتىكى خۆش ناۋىت گەر - بە ۋەھمى خۆي - "مانەۋە"ى تىدا

نه بینیت! بهلام هر که بیر له نهمانی ئه و شتانه ده کاتهوه و فهنا و تیاچوونیان ده بینیت، له قولایی ناخی خۆیهوه گرفتاری خهم و پهژاره ده بینیت و ئاخ و چه سره تی گهرمیان بۆ هه لده پڕیژیت!

به ئی، ههرچی ئاخ و چه سره و پهژاره ی جۆره کانی "جودایی" هه ن، ههر هه موویان چه ند ده سته واژه و داخ هه لپشتینکی خه مناکن که له "عیشقی مانه وه" ی ناو ناخی مرۆفه وه سه رچاوه ده گرن. چونکه گهر وه همی مانه وه نه بوايه ههر گیز مرۆف هیچ شتیکی نه ده و یست. ته نانه ت ده توانریت بو ترئ که:

یه کێک له هۆکاره کانی بوونی "جیهانی مانه وه و به هه شتی هه می شه یی" ئه و ئاره زووه به تینه ره گدا کوتاوه ی ناو ناخی سروشتی مرۆفه بۆ "مانه وه" و "هه تاهه تایی" و، ئه و نزا و لالانه وه گشتی و هه مه لایه نه شیه تی که به که فو کوئ و گهر مو گوپری بۆ "مانه وه" ده ی کات! بۆیه خوا وه ندی شکۆمه ندی "باقی" به ده م ئه و ئاره زووه توند و تیژه ی مرۆفه وه پڕوشت و دوعا و نزا ی کاریگهر و به کوئی لئ گه را کرد و، جیهانیکی "باقی" ی بۆ ئه م مرۆفه "فانی" یه به دی هینا. چونکه ئایا ده گوئجی به دیه نه ری به خشنده و میهره بان ئه و دوعا و نزا گشتی و به رده وام و په وا و خاوینه گه را نه کات که گرو ی مرۆف - به زمانی حال و گو فتار - له ناخی پۆیستی سروشتی خۆی و له قولایی چه ز و ئاره زووه به تینه کانی وه ده ی کات، له کاتی کدا که ههر ئه و خوا وه نده به خشنده و میهره بانه دوعای زمانی حالی گه ده (معه ده) ی به چو وکی مرۆف گه را ده کات و چه نده ها جۆر خوا ره ده مه نیی به تام و له زه تی بۆ به دی ده هینیت و ئاره زووی جو زئی مرۆف بۆ "مانه وه" ی کاتی ده لاوینی؟!

دیاره نه خیر.. هه زار هه زار جار نه خیر! گه لئ مه حاله ده ست به پرو ی ئه م نزا و لالانه وه یه ی مرۆفه وه بینیت که داوای "مانه وه" ی پئ ده کات.

چونکه گیرانه کردنی نزا و لالانهوهی ئاوا، پیچهوانهی دانستی هه‌میشه‌یی و، داد‌گهریی کامل و، میهره‌بانیی فراوان و، توانستی ره‌های خوای گه‌وره‌یه! جا مادهم مروّف شه‌یدا و تاسه‌مه‌ندی "مانه‌وه"یه، ئەوا سەر‌جهم چیژ و که‌مال‌اتیشی - به‌هه‌مان جۆر - شوینکه‌وته‌ی "مانه‌وه"ن..

ئنج‌ا مادهم "مانه‌وه"ش سیفه‌تیک‌ی تایبه‌ته به‌خواوه‌ندی "باقی"ی شکۆمه‌ند و..

مادهم ناوه‌ جوانه‌کانی ئەو خوایه‌ش تیک‌را "باقی"ن و دارای مانه‌وه‌ن و، ئاوینه‌ ده‌رخه‌ره‌کانی دره‌وشانه‌وه‌کانی ئەو ناوانه‌ش په‌نگی دره‌وشانه‌وه‌ی ناوه‌کان ده‌گرن و له‌جو‌کمی ئەودا ده‌بن، واته‌ جۆره‌ "مانه‌وه"یه‌ك به‌ده‌ست ده‌هینن..

ئەوا پێویست‌ترین و مه‌زن‌ترین ئهر‌کێك که‌ ده‌که‌وێته‌ ئەستۆی مروّف، بریتی‌یه‌ له‌وه‌ی که‌:

په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی له‌گه‌ڵ ئەو "باقی"یه‌ شکۆمه‌نده‌دا پته‌و بکات و، به‌ ئەواوه‌تی ده‌ست به‌ ناوه‌ جوانه‌کانیه‌وه‌ بگرێت. چونکه‌ هه‌ر شتیک له‌ پیناوی ئەو "باقی"یه‌دا به‌خت بکریت، جۆریک له‌ جۆره‌کانی "مانه‌وه"ی ده‌ست ده‌که‌وێت!

جا ئەم حه‌قیقه‌ته‌ پرسته‌ی دووه‌می "یا باقی أنت الباقي" ده‌ری ده‌پرێت و، زامه‌ مه‌عنه‌وی‌یه‌ قووله‌کانی مروّف ساریژ ده‌کات. هه‌روه‌ك دلتیاییش به‌و حه‌ز و ئاره‌زووه‌ به‌تینه‌ی "مانه‌وه"ی ناو ناخی سروشتی ده‌به‌خشیت!

❀ سه‌رنجی سی‌هه‌م:

له‌م دنیا‌یه‌دا کاریگه‌ریی "کات" بۆ له‌ناو‌بردنی شتان جیاوازه‌ و، له‌ شتیکه‌وه‌ بۆ شتیک‌ی تر ده‌گۆرێت. چونکه‌ هه‌رچه‌نده‌ بوونه‌وه‌ران به‌چه‌شنی

بازنە هاوچەقە کان لەناو یە کتریدان، کەچی لە پرووی نەمان و لەناو چوونیا نەوە حوکمیان جیاوازە..

ئەو هەروە ک بازنە ی جوولە ی مێلە کانی: چرکە ژمیر و خولە ک ژمیر و کاتژمیری هەر سەعاتیک - لە پرووی خیراییەو - لە یە کتر جیاوازن، بە لە پوالتیشدا لە یە ک بچن.. مەژویش بە هەمان جۆرە؛ حوکمی "زەمان" بۆ هەریە کە لە بازنە کانی: جەستە و، دەروون و، دڵ و، پۆچی ئەو جیاوازە. چونکە لە کاتی کدا کە دەبینیت ژیان و مانەوێ "جەستە" ی مەژوێ پابەندی مانەوێ ئەو پۆزە یان ئەو سەعاتیە کە تیایدا دەژی و، پابوردوو و تاینەدی نی. یە.. کەچی دەبینیت بازنە و مەیدانی بوون و ژبانی "دڵ" ی هێندە فراوانە کە چەندە ها پۆزی پیش ئیستا و دوا ی ئیستاش دە گرتەو! تەنانت بازنە و مەیدانی ژبانی "پۆح" ی مەژوێ لەو هەش گەلێ گەورە و مەزەزەر، چونکە چەندە ها سالی پیش ئەمەژو و چەندە ها سالی دوا ی ئەمەژوێ لە خوێ دە گرت.

جالە سەر بناغە ی ئەم توانا و لیھانتە: گەر "دڵ" و "پۆح" ی مەژوێ بە: ناسین و پەرستنی خوا ی گەورە و، خۆشویستنی پەروردگار و بە دەستھێنانی پەرەزە مەندی یە کانی، ژبانیان بە دەست هێناییت، ئەو - لەم پێ یەو - تەمەنە فانی یە کە "جەستە" تەمەنیکی هەمیشەیی لە نامیز دە گرت، تەنانت لە خانە ی نەمری و هەمیشە ییدا ئەم تەمەنە "باقی" و نەپراو یە بۆ بەرھەم دەھێنیت. کەواتە ئەم تەمەنە "فانی" یە وە ک تەمەنیکی "باقی" و هەمیشەیی لێ دیت!

بەلێ، بە سەربردنی تەنھا یە ک چرکە لە پێناوی: خواوەندی حەق و "باقی" دا و، بۆ خۆشویستنی و، پلە بەرزبوونەوێ مەژوێ لە ناسینیدا و، لە

رېښې په زامه ندى يه كانى ته ودا، به سالتىكى ته و او داده نرېت. به لكو ته و
چر كه يه ژيانىكى باقى و هميشه يه و هر گيز "نه مان" به خويه وه نابيښت.
به لام گهر سالتىكى ته من - كه بڼى گومان ته و او ده بښت و ناميښت - له
پښاوى خواى گوره دا به سر نه برېت، ته و او كه چر كه يه كى كټو پرې وايه.
كه واته ژيانى بڼى ټاگيان هر چه ندهش دريژ بښت هښتا وه چه ندهم و
سالتىكى كه مخايه ن وايه، كه تنهها چر كه يه كيش ټيپر ناكات!

ته م و ته به ناو بانگه ي خواره وه ده بښت به به لگه ي ته م پراستى يه، ته و ته
ده لښت:

"سِنَّةُ الْفِرَاقِ سِنَّةٌ، وَسِنَّةُ الْوِصَالِ سِنَّةٌ!"

واته: تنهها يه كه چر كه ي ماوه ي جودايى و ليكدا پران هښده به لاي
مرؤفه وه دريژ خايه نه كه ده لښى سالتىكى ته و او، كه چي ماوه ي يه كه سالى
په به قى به يه كه شاد بوون هښده كورت و كه مخايه نه كه وه كه ماوه ي يه كه چر كه
وايه!

به لام من به پنجه وانه ي ته م و ته به ناو بانگه وه ده لښم:

يه كه چر كه ي ته من كه مرؤف له باز نه ي په زامه ندى يه كانى خواى
گوره و له پښاوى خوا و ه ندى "باقى" و شكومه نددا به سهرى بيات، واته يه كه
چر كه ي ته م به يه كه شاد بوونه، نه كه هر تنهها وه كه سالتىك وايه، به لكو به
وينه ي په پنجه ريه كى ته و تزيه كه به سهر ژيانى باقى و هميشه پيدا پرواښت!

هر و هه ته و جودايى و ليكدا پرانه ش كه له نيگاي پرواښنى بڼى ټاگيى و
گومر ايه وه به جودايى و ليكدا پران درده كه وښت، نه كه هر سالتىكى په به ق
وه كه چر كه يه كه لښ ده كات، به لكو هزاران سال ده كات به ماوه ي تنهها يه كه
چر كه له پښ چاوى مرؤفدا!

په نډیکې تر هه په له وهی پښوو به ناوبانگتړه و پستی هم بڼو چونه ی ئېمه ده گړیت، ده لیت:

أَرْضُ الْفَلَاحِ مَعَ الْأَعْدَاءِ فَجَحَانٌ سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْأَحْبَابِ مِيدَانٌ^(۱)
خو ته گهر، مانه ویت پرویه کی "پاست" ی شو و ته په ی پښوو درې بڅه یڼ،
تهوا بهم جزره ده بڼی که:

ماوه ی به یهك شادبوونی بوونه وهرانی "فانی" ماوه په کی گهلې کورته،
ته و هتا ماوه په کی فانی په و له ناوده چیت و نامینیت. خو هر چه ندهش دریږه
بکیشیت هر هیشتا به کم داده نړیت، چونکه به ماوه ی چاوتروو کاندنیک
به سرده چیت و ده بیت به خهون و خه یالیکې کاتی و ریوارانه ی ته و تو که
دوای نه مانی خوی خه م و په ژاره له دلدا به جی ده هیلتیت. که واته "دلی
مرؤف" که تامه زرو و تاسه مهندي "مانه وه" په له سالیکی ته وای ته م
چه شنه به یهك شادبوونانه، مه گهر تنها به ته ندازه ی ماوه ی یهك چر که، دنا
هیچ تام و له زه تیکی لی ناچیریت ..

به لام جودایی هینده دریږخایه نه و مه و دا و مهیدانه که شی ته و هنده فراوانه
که تنها ماوه ی یهك چر که، به قه دهر سالیکی په به ق، به لکو به ته ندازه ی
چه نده ها سالی زور، جودایی تیدا کو ده بیته وه. چونکه "دل" ی مرؤف که
موشاقي مانه وه و تاسه مهندي نه مری په، هینده خه م به جودایی ده خوات که
ته نانه ت جودایی ماوه ی یهك دانه چر که ش تازاری دهر خوارد ده دات و به
چه شنیک پیوه ی ده تلپته وه که ده لپنی که و تو و ته ژیر باری تازاری قورسی

(۱) واته: ده شای فراوان و بهرین هینده ی فجانیک بچوو که ته گهر تیایدا له گهل دوز مناندا
بڼیت، کونپله ی دهر زیش وه کو گوږه پانیکې گه وړه وایه، ته گهر تیایدا له گهل دوزست و
هاوده ماندا بیت. (وهر گڼ)

چەندىن سالى جوداييه وه! چونكه جودايى ماوهى ئهويهك چركهيه چەندەها
جۆرى لەژمارە بە دەرى جودايى تری یاد دەخاتەوه!

بەم جۆرە، دەرکەوت كە "رەبوردو" و "ئایندە" ی ھەموو جۆرە
خۆشەویستی یە نزمە ماددى یە کان، پەرن لە چەندەها جۆرى لیکدا پەران و
جودايى.

ئیمەش بەو بۆنە یە وه دەتیین:

خەلکینە!

ئایا دەتانهوێت تەمەنى كەم و فانیی خۆتان بگۆرن بە تەمەنىكى باقى و
دریژخایەن؟ تەنانەت بە تەمەنىك كە بەروبوومى سوود و قازانجەتەن بۆ
بگرت؟

مادەم وه لامتان "بەلئى" یە، كە وه لامىكە مرۆفیتیى مرۆف داخوایەتى،
ئەوا تەمەنتان لە پیناوى خوا وه ندى "باقى" دا بەسەر بیهن، چونكه ھەر شتىك
پروو لە "باقى" بكات، یە كىك لە درەو شانە وه باقى یە كانى ئەوى دەست
دەكەوێت!

جا مادەم مرۆف زۆر بە توندوتیژى داواى تەمەنىكى دریژ دەكات و
ئارەزوومەندى مانە وه یە و، "ھۆكار" نىكىشى لە بەردەمدا یە كە ئەم تەمەنە
فانى یەى بۆ بگۆرێت بە تەمەنىكى ئەوتۆ كە لەناوەرۆكدا دریژ ییت..

ئەوا بى ھیچ گومانىك، گەر مرۆف مرۆفیتیى خۆى لە دەست نەدا ییت،
زۆر بە گەرمى و پەرۆشە وه بە دواى ئەو "ھۆكار" ەدا دەگەرێت و، ھەموو
شوینىكى بۆ دەپشكنییت و، تێدەكۆشییت كە ئەو شتە گونجاو بەكات بە
کردارىكى بەرجەستە و لەبەرچاو. بى ھیچ گومانىكىش بە ھەموو
ھەلسوكەوت و ھوجوولە كانیە وه بەرەو ئەو ئەنجامە دەكەوێتە پرى.

ئەو ھۆکارەش ئەمەيە کە:

بۆ خوا کار بکەن.. لەبەر خوا بە يەك بگەن.. لە پێناوی خوادا تێیکۆشن.. با ھەموو جەو جەو و پەرەتاریکتان لە چوار چێوێی پەزەماندیی خوا (واتە: بۆ خوا.. لەبەر خوا.. لە پێناوی خوا) دا بێت.. ئەو کاتە دەبینن کە ھەموو خولە کە کانی ئەم تەمەنە کور تەتەن بوو بە چەندەھا سالتی زۆری درێژخایەن.

"شەوی قەدر" ئاماژە بۆ ئەم راستی بە دە کات؛ چونکە ھەر چەندە لە خۆیدا يەك تاقە شەو، کەچی - بە دەقی قورئانی پیرۆز - لە ھەزار مانگ باشترە. واتە لە حوکمی ھەشتا و ئەوئەندە سالتدایە!

ئاماژە بە کێ تریش بۆ ئەم راستی بە ھەبە، کە بریتی بە لەو قاعیدەيە لە لایەن ئەھلی ویلايەت و حەقیقەتەو سەلماو و پێی دەوتری: "فراوان بوونی کات" (بسط الزمان) و، مێعراجی پێغەمبەر ﷺ بە کردووە دەچەسپێت و دەری دەخات. ئەو ھوو چەند خولە کێکی کەم لەو مێعراجەدا ھێندەي ماوێ چەندەھا سالت فراوان بوون و، ساتە کانی مێعراج بە ئەندازەي ھەزاران سالت فراوانی و ھەمەلایەنگیری و درێژیان بە دەست ھێنا. چونکە پێغەمبەر ﷺ لە پێی مێعراجەو ڕۆشتە ناو جیھانی بەقاء (مانەو) ھو. خۆ ئاشکرايە کە چەند خولە کێکی کەمی جیھانی "باقی" جێی ھەزاران سالتی جیھانی "فانی" ی تێدا دەبێتەو.

ھەروەھا - جگە لە مێعراج - ئەو ڕووداوێ زۆرانەش کە بەسەر ئەولیا و پیاوچا کاندایان و، راستیی: (بسط الزمان) دەچەسپێن. چونکە ھەندیک لەو ئەولیايانە لە ماوێ يەك خولە کدا ئەوئەندە کاروباریان ئەنجام داو کە خەلکی تر مەگەر لە ماوێ يەك ڕۆژدا ئەنجامی بدن.. ھەندیکێ تریان لە ماوێ يەك سەعاتدا ھێندە کاری گەرنگی پایی کردووە کە بەلای خەلکەو

به ماوهی سالیك ئنجا رایى ده کرین.. هه ندیکى تریشیان له ماوهی یه که خوله کدا هه موو قورئانی پیروزی خه تم کردوو!

جا ئهم چه شنه ریوايه تانه ی که له وانه ده گیرینه مه هه رگیز گومان توخنیان ناکه ویت، چونکه راوی یه کان هه موویان پیاو چاک و راستگۆن و، خویمان زۆر به رزتر راگرتوو هه وه ی که دایه زنه ئاستی قسه ی ده مه له به ست و درۆ پێکخستن. چ جای ئه وه ی که پرو داوه کانیش گه لێ زۆر و موته واتیرن و له ئه نجامی بینین و چاوپێکه وتنه وه راوی یه کان ده یانگیر نه وه.. که واته هه رگیز گومانیان تیدا نی یه و، "فراوانبوونی کات" راستی یه کی چه سپاوه^(۱).

جۆرێکیشی هه یه که هه موو که سیك باوه ری پێ به تی و ته سدیقی ده کات، که بریتی یه له وه خه و نانه ی مرۆف ده یانینیت و، هینده حال و بارو دۆخی تیدا به سه ر دیت و ئه وه نده ش قسه ی تیدا ده کات و له زه ت و ئازاری تیدا ده چیرۆت که له جیهانی بیداریدا پێوستان به رۆژیکى ته و او، ته نانه ت له وانه یه به چه نده ها رۆژ بیه ت!

پوخته ی ئه مانه ی که باس کران:

هه ر چه نده مرۆف به دیهاتوو یه کی "فانی" یه، که چی بۆ "مانه وه" به دی هینراوه، چونکه به دیهینه ره که ی به وینه ی ئاوینه یه کی وینه ده ره وه ی دره و شان وه باقی یه کانی خۆی به دیی هینا وه .. چه ند ئه ر کیکی ئه و تووشی

(۱) خوای گهوره ده فهر مویت:

﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ قَالَوْا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ﴾ (الكهف: ۱۹)، ﴿وَلَبِئْتُمْ ثَلَاثَ مِائَةِ سَنَةٍ وَأَزَادُوا تِسْعًا﴾ (الكهف: ۲۵).

ئهم دوو ئایه ته ی سه ره وه به لگه ن له سه ر: کورت بوو نه وه ی کات (طی الزمان) هه ر وه که ئهم ئایه ته ی خواره وه ش به لگه به له سه ر فراوانبوونی کات (بسط الزمان):

﴿وَإِنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مَّا تَعُدُّونَ﴾ (الحج: ۴۷). (دانه ر)

خستووته ته ستوی که به ره می "باقی" ده به خشن و .. به شیوه کی هینده
جوانیش پرخساری تهوی کیشاوه که کردوویه تی به خولگهی نه خش و
نیگاری دره و شانوهی ناوه جوانه کانی.

له بهر تهوه، به خته وهری و کارمه ندیی بنه پرتیی تم مروفه له وه دایه که:
به هه موو هیژ و نه دهم و هه ستیکی و به سه رجه م توانا و لیها تنه
سروشتی به کانیه وه پروو بکاته تهو "باقی" به و .. له پیناوی په زامه ندیی تهودا
ههنگاو بنیت و .. ده ست به ناوه جوانه کانیه وه بگریت و .. به وینهی دوو پات
کردنه وهی "زمان"ی، به سه رجه م لایه نه ناسکه کانی چه شنی "دل" و
"روح" و "زیری" یشی، هه میسه: "یا باقی أنت الباقي" دوو پات بکاته وه!
هو الباقي، هو الأزلي الأبدی، هو السرمدي، هو الدائم، هو المطلوب،
هو المحبوب، هو المقصود، هو المعبود.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾.

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ۝ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ (التوبة: ۱۲۸-۱۲۹).

﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ (الشورى: ۲۳).

واله نیوان "دوو مقام" دا ناماژه بۆ کۆمهله پراستی یه کی مهزن ده کهین
که له ده ریای ئهم ئایه ته مهزنانه دا شه پۆل ددهن:

مه قامی یه کهم

"له چوار سهرنج پینکها توه"

□ سهرنجی یه کهم:

ئهم سهرنجه، که مالتی میهره بانی و بهزه بی نه پراوه ی پیغمبر ﷺ به رامبه ر
به نه ته وه که ی دهر ده خات:

به تئی، چه نندین ریوایه تی سه حیح هه ن مه و دای میهره بانی کامل و
شه فه قه تی ته وای پیغمبر ﷺ سه باره ت به نه ته وه که ی دهر ده خه ن، وه ک ئهو
ریوایه ته ی که پروونی ده کاته وه:

له پوژی حەشری مەزن و لەو دەمەدا کە هەموو کەسیک تەنانت
 پێغەمبەرانیش - دروودیان لەسەر بێت - لەتاو سام و شکۆ و هەیهەتی ئەو
 پوژەدا دەئێن: "نفسی.. نفسی"، پێغەمبەری ئازیز ﷺ لەو پوژەدا دەفەرموی:
 "أُمِّي.. أُمِّي" (۱) ..

جا هەروەك ئەم پیاوێ تەنە ی کە شەفەقەتی مەزنی پێغەمبەر ﷺ بەرامبەر
 نەتەوێ کە ی پوون دە کە نەوێ ئەمەیان گەیانند، لە کاتی لەدایکبوو نیشیدا
 دایکی بەرپزی گوێی لێ بوو کە بەو ساواوێشی هەر بە نزا ی: "أُمِّي.. أُمِّي"
 لا لاوێ تەوێ، هەروەك لای ئەهلێ کە شفی ئەولیا و پیاوچا کە نەوێ پشت راست
 کراوێ تەوێ.

جگە لەمانە، سەرجهمی ژبانی بەبێت و پیرۆزی و، ئەو پەوشتە پەنگین و
 بەرز و بەسۆز و میهرەبانیا نەش کە لە سەرانی سەری ئاسۆ کانی جیهاندا بلاوی
 کردنەوێ، کەمائی سۆز و بەزەیی و شەفەقەتی ئەو دەر دەخەن.

هەروەك - لە پرووێ کێ ترەوێ - پێغەمبەر ﷺ خۆشی شەفەقەتی
 مەزنە کە ی بەرامبەر نەتەوێ کە ی بە پێوستیی یی سنووری خۆی دەر خستووێ
 بەو سلاواتانە ی کە نەتەوێ کە ی پێشکەشی دە کەن. ئەمەش مەودای
 پەيوەندی یە میهرەبانە کە ی پێغەمبەر ﷺ بە سەرجهمی بەختەوێ یە کانی
 نەتەوێ کە یەوێ، دەر دەخات.

له پرووناکیی ئەم میهرەبانێ یە گشتی و سۆز و بەزەییە فراوانە ی ئەم پراپەرە
 میهرەبانە دا ﷺ دەر دە کەوێت کە: پشت هەلکردن لە سوننەتی پیرۆز و

(۱) جزء من حدیث الشفاعة الطویل، والحدیث بطوله أخرجه البخاري برقم: ۳۳۴۰ و ۳۳۶۱ و ۴۷۱۲ و مسلم برقم: ۱۹۴ و الترمذي برقم: ۴۵۵۱ "تحفة" کلهم من حدیث أبي هريرة رضي الله عنه، باختلاف في السياق. (وهرگیز - له چا پەڕە یی یە کە ی "اللمعات" هە)

خاوينى، لە راستىدا ناشكورى و پىن نەزائىنىكى گەلىن گەورەيە، تەنانەت بە مردنى وىزدانىش لە قەلەم دەدرىت.

بەتئى، لەم دەره نجامە تېيگە و بۆ خۆت لىكى بدەرەو.

□ سەرئىنجى دووھەم:

پېغەمبەرى ئازىز ﷺ لە ناوەندى ئەرکى گەورە و گشتىي
 "پېغەمبەرايەتىيە كەى" دا، مېھرەبانىيە مەزنە كەى خۆى بەرەمبەر چەند
 كارو بارىكى جوژئى و تاييەتى دەر خستوو.

جا بە كارھىنانى ئەو شەفەقەتە مەزن و مېھرەبانىيە فراوانە بۆ ئەو بابەت و
 كارو بارە جوژئىيانە بە پىي "پروائەت" لە گەل گەورەيى ئەرکى پېغەمبەرىتىدا
 ناگوئىي. بەلام بە پىي "راستى و واقع" ئەو بابەتە جوژئى و كارە تاييەتییانە،
 نوئىنەر و پىشەنگى سەرەتای زنجىرەيە كن كە لە داھاتوودا ئەرکى گشتىي
 پېغەمبەرايەتىيە كەى دە گرە ئەستۆ، بۆيە ئەو بايەخە زۆرەى بە نوئىنەرەى ئەو
 زنجىرەيە داو.

بۆ ئىمرونە:

ئەو شەفەقەتە زۆر و گرنگىيە لەرادەبەدەرەى كە پېغەمبەر ﷺ بەرەمبەر
 حەزەرەتى حەسەن و حەسەين - لە تافى منالاياندا - نواندى، تەنھا
 خوشەويستى و شەفەقەتئىكى سىروشتى و ھەلقولای ھەستى پەيوەندىي
 خزمایەتى نىيە، بەلكو جگە لەمەش، لە سەرچاوەى ئەو بەسىرەتەو
 ھەلقولاو كە دەپىنئەت ئەم دوانە سەرەتای زنجىرەيە كى نورانىي ئەوتۆن لە
 داھاتوودا ئەرکى گرنگى "پېغەمبەرايەتىيە مەزن"ى ئەو رادەپەرئىن و،
 ھەريە كەيان سەرچاوە و نوئىنەر و پىشەواى كۆمەلئىكى گەورەى مىراتگرى
 پېغەمبەر ﷺ دەبن.

بەلێ، پێغەمبەر ﷺ لەبەر گەلێی کەسی میراتگری ئەرکی پێغەمبەریتی یە کە، لەوانەی کە وەك "مەهدی" وان و هەلگری شەریعەتە ینگەردە کەین و لە نەو و وەجەیی نوورانی و پیروزی حەزەرتی حەسەن وەك شینخی گەیلانی^(۱)، حەزەرتی حەسەنی لە ئامیز گرتوو و بە کەمالی سۆز و شەفەقەت و میهرەبانی یەو سەری ماچ کردوو. چونکە پێغەمبەری ئازیز ﷺ لە پێی بینایی و بەسیرەتی پێغەمبەریتی یەو ئەر کە خاوەن و مەزنەیی بینووە کە ئەر بەرپێزانی لە داها توودا دەیانگرنە ئەستۆ. بۆیە پێشەکی پێزی لە کار و خزمەتگوزاری یە کانیان ناوە و، لە بریی هەموویان، وەك نیشانەیی کێ پێز و پێزانی و هاندان، سەری حەزەرتی حەسەنی ماچ کردوو!

پاشان ئەر بایەخە مەزنەیی کە پێغەمبەری خۆشەویست ﷺ بە حەزەرتی حەسەنی داو و سۆزی گەرم و بەتینیشی بەرامبەری دەرپرپو، لەبەر ئەر پێشەوا و مەردە مەزنەییە کە میراتگری راستەقینەیی پێغەمبەریتی یە کەین و

(۱) شیخ عەبدولقادی گەیلانی لە سالی ۴۷۰ی کۆچی لە گەیلان هاوئەرە دنیا و، لە نەوێی حەزەرتی حەسەن. بۆ خوێندن رویشتوو بە بەغدا و سەرجمی زانستە ئیسلامی یە کانی ئەر پوژگاری لای زاناپانی پایە بەرزی بەغدا خوێندوو. بە کێکە لە گەرە خزمەتگوزارانی ئایینی ئیسلام و، چەندەها کەس لە گاوری و جۆرە کەکان لە خزمەتیدا موسلمان بوون و هەزاران موسلمانیش لە سەر دەستیدا تۆبەیان کردوو و دەستبەرداری کردوو خراپەکان بوون. چەند کتێبیکی لە دواي خۆی بە جێ هێشتوو وەك (الفنية) و (فتوح الغيب) و (الفتح الرباني). لە سالی ۵۶۱ هـ لە تەمەنی نەو دە سالییدا کۆچی دواي کردوو و لە قوتابخانە کەیی خۆی لە بەغدا نێزراو. بۆ مەبەستی ناسینی پایە بەرزی ئەر مەردە مەزنە و ئاشنا بوون بە رۆلی کاریگەری لە میژووی ئیسلامدا، خوێنەری بەرپێز پەوانەیی ئەر فەسلانە دە کەین کە مامۆستای میژوونوسی هاوچەرخی (أبو الحسن الندوي) خوالێی خۆش بێت، لە بەرگی یە کەمی (رجال الفكر والدعوة في الإسلام) دا تۆماری کردوون، هەروەها کتێبی: (هكذا ظهر جيل صلاح الدين وهكذا عادت القدس) نووسینی: (د. ماجد عرسان الكيلاني) بە تايبەت (الفصل الحادي عشر: مدارس الإصلاح والتجديد، المدرسة القادرية). (وەرگێن)

جهشنى "مهدي" وان و له نهوى نوورانيى حهزرتى حسهين، وهك:
حهزرتى "زهينولعابدين"^(۱) و "جعفرى صادق"^(۲). بهلئى، پیغمبر ﷺ
له بهر هه موو ئهو گهوره مهردانهى كه له داهاتوودا سهري ئيسلام بهرز
ده كه نهوه و له دواى خۆى ئهركى پیغمبر ايهتى به كهى راده په پرين، گهر دنى
حهزرتى حسهينى ماچ كرد و شهفه قهتى له راده به دهه و كه مائى بابه خ
پيدانى له ئاستدا دهه پرى!

بهلئى، پوانىنى ئهو پیغمبره ی ﷺ كه هيشتا له دنيا دا بووه و له باشترين
سهدهى به ختمه وريد ا زياوه به "دلى هاو راز و راهاتوى له گهڻ غهيبى
په نهان" دا مهيدانى حهشرى بهرينى ناو جيهانى ئهو دنياى هه تاهه تايى بينوه..
ئهو پوانينهى كه هه ره له سهه زهوى يه وه به هه شتى ناو ئاسمانه به رزه كانى پى
ديوه و سهيرى مه لائى كه تى پى كردوه.. كه پرووداوه شار راهه كانى پشتى
په ردهى تاريك و ديزينى (هه ره له سهه رده مى حهزرتى ئاده مهوه، دروودى
له سهه ر بىت) چا و لى بووه، ته نه نهت به بينينى خوا وه ندى مه ز نيش
شه ره فمه ند و به ختمه وه بووه.. بى هيچ گومانىك ئهم پوانينه نوورانى و

(۱) زهينولعابدين: (۳۶-۹۴ كۆچى) ناوى عملى و كۆرى حهزرتى حسهينى كۆرى حهزرتى
عملى به، خواله هه موويان رازى بىت. هينده سه رقائى خوا په رستى بووه كه به ناز ناوى
"زهينولعابدين" و "سه ججاد" ناوبانگى دهه كردوه. باپه رى سه ر جهم ساداتى حسهينى به. له
لايه نه خه لكى رۆژ گارى خۆى به: (زانست و تقوا و ته وازوع و ئارام و پيشه و اى شاره زاي
رازه كانى قورئان و سونهت و ئيمانى دامه زراو) ناسراو بووه. كۆمه لتى ئامۆز گارى و گوشتارى
په له به ند و دانستى دواى خۆى به جى هيشتوه. (وه رگير)

(۲) ئيمام جعفرى صادق (۸۰-۱۴۸ ك/ ۶۹۹-۷۶۵ ز) كۆرى ئيمام محمد باقرى كۆرى
ئيمام عملى زهينولعابدينى كۆرى حهزرتى حسهينه، خواله هه موويان رازى بىت. په كينه له
گهوره مهردانى تابيعين و پله به كى بلندى له زانستدا بووه و چه ند كه سىكى پايه به رزى وهك
ئيمامى ئه بوو حه نيفه و ئيمامى مالىك دهه رسيان له لا خو ئيندوه. له دا بك بوون و كۆچى
دوايشى له شارى مهدينه دا بووه. (وه رگير)

بەسیرەتە داھاتوو یینە، قوتبە گەورەکان و پیشەوایانی میراتگری ئەرکی
پێغەمبەراییەتی و مەھدیانی داھاتووی نەوێ حەزرەتی حەسەن و حەسەینی
دیوە و، لە بریی ھەموو ئەوانە، سەری ئەمانی ماچ کردوو!

بەئێ، ماچکردنی سەری حەزرەتی حەسەن - خوای لێ پرازی بیت - لە
لایەن پێغەمبەرەو ﷺ بەشیکی گەورەیی شێخی گەیلانی تێدا یە!

□ سەرنجی سێ ھەم:

واتای ئایەتی: ﴿إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ - بە پێی تەفسیر و بۆچوونیک -
ئەو یە کە:

پێغەمبەری ئازیز ﷺ لە کاتی ئەنجامدانی کاری پێغەمبەریتی بە کەیدا جگە
لە خۆشویستنی ئالی بەیتە کە یەحیی پاداشتیکی تری لە کەس ناوێت.
ئە گەر بو تریت:

کەواتە بە پێی ئەم واتایە پاداشتیک لە پرووی خزمایەتی یەو بە چاوە کراوە،
کەچی ئایەتی پیرۆزی: ﴿إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ (الحجرات: ۱۳) بەلگەیە
لە سەر ئەوێ کە ئەرکی پێغەمبەراییەتی بە کەس لە پرووی: (خۆ نزیك
کردنەوێ مەرفەوێ لە خوای گەورە، بە تەقوا) بەردەوام دەبێت.. ئەکە لە
پرووی (خزمایەتی یەو)!

لەو ئەمدا دەتێن:

پێغەمبەر ﷺ بەو پروانینە ھاو پاز و ئاشنا لە گەل غەیبەیی کە خوای گەورە
پێی بەخشیو، بینبووی کە: لە داھاتوودا ئالی بەیتی وەک درەختێکی مەزن و
نورانییان لێ دیت؛ لق و پەل بۆ سەر جەمی جیھانی ئیسلام دەھاون و..
زۆربەیی پەھا و گشتیی ئەو کەسانەش کە چینه جیا جیاکانی جیھانی
ئیسلامی بەرەو خێر و راستە شەقامی ھیدایەت پرێنمایی دەکەن و، نموونەیی
بەر جەستەیی ھەموو کەمالاتی مەرفەن، لەناو ئالی بەیتدا سەر ھەڵدەدەن.

هه‌روه‌ها په‌رده‌ی له‌ پروی ئه‌موش لاداو هه‌ که‌ دوعای نه‌ته‌وه‌ که‌ی له‌ ته‌حیاتی نوێژدا سه‌باره‌ت به‌ "ئالی به‌یت" لای خوای گه‌وره‌ گیرا بووه‌، که‌ بریتی به‌ له‌:

"اللهم صل على محمد وعلى آل محمد، كما صليت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم في العالمين، انك حميد مجيد".

واته‌: هه‌روه‌ك زۆربه‌ی پابه‌رانی نوورانی و هیدایه‌تده‌رانی نه‌ته‌وه‌ی هه‌زهره‌تی ئیبراهیم - دروودی له‌سه‌ر بی‌ت - پیغمبه‌رن و له‌ نه‌وه‌ و ئالی ئه‌ون.. به‌ هه‌مان جۆر، پیغمبه‌ر ﷺ بینویه‌تی که‌ قوتبه‌کانی ئالی به‌یت له‌ داها‌تووی نه‌ته‌وه‌ی هه‌زهره‌تی موحه‌ممده‌دا ﷺ به‌ چه‌شنی پیغمبه‌رانی به‌نی ئیسرائیل ئه‌رکی مه‌زنی خه‌زمه‌تگوزاری هه‌مه‌لایه‌نه‌ و جۆراوجۆری ئایینی ئیسلام ده‌گر نه‌ ئه‌ستۆ و پرایده‌په‌رێن..

له‌ به‌ر ئه‌مه‌یه‌ که‌ پیغمبه‌ر ﷺ فه‌رمانی پێ دراوه‌ که‌ بلی‌ت: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ و، داوای خۆشویستنی ئالی به‌یتی له‌ نه‌ته‌وه‌ که‌ی کردووه‌.

ئهو به‌لگه‌یه‌ش که‌ پشتی ئه‌م راستی به‌ ده‌گرێت ئه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ پێوایه‌تی تردا هاتوو هه‌ پیغمبه‌ر ﷺ فه‌رموو به‌تی: "يا أيها الناس إني قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا: كتاب الله وعترتي أهل بيتي"^(۱). چونکه‌ ئالی به‌یت سه‌رچاو و پارێزگارانێ سونه‌تی خاوینی پیغمبه‌رن ﷺ و، به‌ که‌م کۆمه‌لێن شوێن پێ هه‌لگرێتی سونه‌تیان له‌ ئه‌ستۆ نراوه‌.

(۱) حدیث صحیح، أخرجه الترمذي برقم: ۳۷۸۶ والطبرانی في الكبير: ۲۶۸۰ وللحديث شواهد كثيرة. أنظر الأحاديث الصحيحة رقم: ۱۷۶۱. (وه‌ر گێڕ - له‌ چاپه‌ عه‌ره‌بی به‌ که‌ی "اللمعات" وه‌)

بەم جۆرە و بەم واتا و ناوەرۆکانەى ئیستا لیڤەدا باس کران، راستیی ئەم
فەرموودەى پەروون دەپیتەو. واتە بە شۆینکەوتنى تەواوەتیی قورئان و سوننەتى
پیرۆز..

بە واتایە کى تر:

مەبەست لە ئالى بەیت لە پرووى ئەرکى پىڤەمبەر ایهەتى یەو شۆین پى
هەلگرتنى سوننەتى پىڤەمبەر ﷺ. چونکە ئەو کەسەى واز لە سوننەتى پیرۆز
دەهینیت - لە راستیدا - لە ئالى بەیت ناژمیریت و، هەرگیز ناكرى
لايهنگرى راستەقىنەى ئالى بەیت یت.

پاشان حیکمەتى وىستى پىڤەمبەر ﷺ لە کۆکردنەوێ نەتەوێ کەى لە
دەورى ئالى بەیتدا ئەو یە کە:

پىڤەمبەرى ئازیز ﷺ بە ڕوخسەتیکى خواپى، زانیبووى: بە تىپەربوونى
کات وەچەى ئالى بەیت زیاد دەبن و ئاینى ئىسلامیش لە زبانی مۆسلماناندا
بەرەو لاوازی دەروات، جالە کاتیکى ئاوادا کۆمەلێکى هاو پەيوەندى و
یە کگرتووى لەو پەرى هیژ و زۆرىدا بۆ مۆسلمانان بە پىوێست دادەنریت،
تا کو بىیت بە مەلەند و تەو رەهەك بۆ بەرەو پىش چوونى جیهانى مەعنەوی
ئىسلام. پىڤەمبەر ﷺ ئەمەى بە "ڕوخسەتى خۆى گەورە" زانیو،
و یستوویەتى نەتەوێ کەى خۆى لەو ڕۆژگارەدا لە دەورى ئالى بەیتى جەم
بکات.

بەلێ، هەرچەند لە ئیمان و بیر و باوەردا ئالى بەیت پىشکەوتووتر نین
بەسەر کەسانى تردا، بەلام لە ملکەچبوون و لایهنگرتن و "وەلاء"دا بۆ ئىسلام
گەلێ پىشیان دەکەون، چونکە ئەوان بە فیطرەت و وەچە و سروشت
وەلايان بۆ ئىسلام، وەك ئاشکراشە لایهنگیری و وەلائی سروشتی، با

لاواز و نادیار و تنانته له سهر ناحه قیش بیٚت، له لایه ن خاوه نه که یه وه وازی
لنی ناهینریت، چ جای وه لاء و لایه نگیری بۆ راستی یه که زنجیره ی باپیرانی
به یه وهستی بوون و گیانیان له پیناودا به خت کردووه و شهره فمه ندی و
سهر به رزیان پی به ده ست هیناوه. دیاره راستیی ئاوا، له وپه ری هیژ و له
چله پۆپه ی شهره فمه ندیدایه و، له سهر رنی "راست" ی پروون و ئاشکرایه.

ئایا که سیک به پروونی له ناخی خۆیدا هه ست به مه ودا ی ره سه ناپه تی ئه م
وه لاء و لایه نگیری یه سروشتی یه بۆ ئیسلام بکات، ده توانیت ده ستبهرداری
بیٚت و وازی لنی بهینیت؟

جا ئالی بهیت به م ده ست پێوه گرته توند و گهرمه یان به ئیسلامه وه - که
ئیلتیزام و ده ست پێوه گرته کی سروشتی یه - "نیشانه ی ئاسایی" له سهر
راستی ئایینی ئیسلام وه که "به لگه ی به هیژ" وایه له لایان، چونکه ئه وان به
سروشت لایه نگری ئیسلامن. به لام کهسانی تر دوا ی قه ناعه ت کردنیان نه بی
له رنی "به لگه ی به هیژ" وه، ئیلتیزام به ئیسلامه وه ناکهن!

شه‌فه‌قه‌ت له خو‌شه‌ویستی بلند‌تره

باسمه سب‌حانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

گه‌لێ دانستی زۆر له‌وه‌دا هه‌یه که هه‌ردوو ناوی: "الرحمن الرحيم" پۆشتوونه‌ته ناو "به‌سمه‌له" وه‌و، له‌سه‌ره‌تای هه‌موو کارێکی گ‌رن‌گیشه‌وه ده‌وترین..

پشت به‌خوا روون‌کردنه‌وه‌ی ئه‌و دانستانه‌ی بۆ کاتێکی تر هه‌ل‌ده‌گرین. به‌لام لێره‌دا له‌هه‌ست و نه‌ستیکی تایبه‌ت به‌خۆم ده‌دوین.

برام! من ده‌بینم دوو ناوی "الرحمن الرحيم" نوور و رووناکی‌یه‌کی ئه‌وتۆیان هه‌یه که ده‌وران‌ده‌وری سه‌رانسه‌ری گه‌ردوونی داوه‌و، هه‌نده‌ش هه‌یز و دره‌خشان‌ییان بۆ هه‌موو پۆ‌حیک تێدا ده‌بینم که سه‌رجه‌می پێداویستی‌یه هه‌میشه‌یه کانیان نه‌هه‌یلت و له‌دوژمنه‌ زۆر و له‌ژماره‌ به‌ده‌ره‌کانیشیان پر‌ز‌گاریان بکات..

چونکه‌ بۆم ده‌رکه‌وت که گ‌رن‌گ‌ترین هۆکار و پێی گه‌یشتن به‌م دوو نووره‌ مه‌زنه‌ بریتی‌یه‌ له‌: "هه‌زاری له‌گه‌ل شوکرانه‌‌بژێری" و "کۆله‌واری له‌گه‌ل شه‌فه‌قه‌ت" دا..

به‌واتابه‌کی تر بریتی‌یه‌ له‌: "به‌ندایه‌تی" و "هه‌زاری".

جا بە بۆنەی ئەم مەسەلەیەوه، من بە پێچهوانەی رای زانا لیکۆلەرەکان، تەنانهت بە پێچهوانەی رای مامۆستا کەشم کە ئیمامی ڕەببانی یە، دەلیم:

ئەو ھەست و سۆزە توندوتیژ و درەخشانەی کە حەزرەتی یەعقوب بەرامبەر بە حەزرەتی یوسف - دروودیان لەسەر بیټ - دەری ڕپسە، ھەلقولای "عیشق" و "مەحەببەت" نین، بەلکۆ لە کانیاوی شەفەقەتەوه ھەلقولاون. چونکە شەفەقەت لە عیشق و مەحەببەت کاریگەرترە و لە ھەردوو کیشیان درەخشانتر و بەرزتر و خاوینترە. کەواتە شەفەقەت شایانترە بۆ پلە و پایە "نبووت".

بەلام "مەحەببەت" و "عیشق" شایانی پلە و پایە ی نبووت نین، گەر بە توندی ئاراستە ی خۆشەویستانی مەجازی و بەدیھاتووان بکړین.

واتە ئەو ھەست و سۆزانە ی حەزرەتی یەعقوب بەرامبەر بە حەزرەتی یوسف - دروودیان لەسەر بیټ - کە قورئانی پیرۆز لە درەخشانترین شێو و ڕیسکاوەترین ئیعجازدا باسی کردووە و ھۆکاریکە بۆ گەیشتن بە ناوی "الرحیم" ی خوا ی گەورە، ڕیتی یە لە پلە یەکی یە کجار بەرز و بلندی "شەفەقەت".

بەلام "عیشق" کە ھۆی گەیشتنە بە ناوی "الودود" ی خوا ی گەورە، لە خۆشەویستی "زولەیحّا" ی خیزانی عەزیزدا بۆ حەزرەتی یوسف - دروودی لەسەر بیټ - دەبێت.

کەواتە قورئانی پیرۆز لە چ مەودایەکی بلند و بالادا بەرز ی ھەست و سۆزەکانی حەزرەتی یەعقوب بەسەر ھەست و سۆزەکانی زولەیحّادا ڕوون دەکاتەو، لە ھەمان مەوداشدا بەرز ی "شەفەقەت" لە چاو "مەحەببەت" دا دەخاتە ڕووا

مامؤستا کهم (ئیمامی ره بیانی) ^(۱) فرموویته:

"جوانییی حه زره تی یوسف له جۆری جوانی یه کانی دواړوژ بووه. کهواته ئاراسته کردنی مه حه بیهت بهرامبر بهو جوانی یه له جۆری مه حه بیه ته مه جازی یه کان نی، هه تا قسوور و ناتواویی بدریته پال" ^(۲) ..

(۱) "ئیمامی ره بیانی" (۹۷۱-۱۰۳۴ ک) ناوی (ئه حمه دی کۆری عه بدوله حه ده) و خه لکی (سه ره هند) ی هیندستانه و نازناوی به "فارووقی" بلأبووه تهوه چونکه له نهوه ی حه زره تی عومهری کۆری خه تنابه، خوای لێ رازی بیت. نوێکاری ئابین (مجدد) بووه له سه ره تای هه زاره ی دووه می کز چیدا و به راستیش ئه رکێ تازه کرد نهوه ی به جێ هیناوه. له زانسته کانی سه رده می خزیدا ده ستێکی تابلێی بالای بووه، جگه له وه ی که خاوه نی دهر و نیکی پاك و ئیخلاسیکی کهم وینه و پزۆحیکی په روه رده کراو بووه له به ندایه تییدا بۆ خوای گه وره و، دلێکی هه میشه بیداری بووه. چه ندین جار پله و پایه ی به رزی دراوه تی هیچیانێ وهر نه گرتوه. ئه و ناشووبه ی (ئه که ره شای) ی هیند بۆ له ناو بردنی ئیسلام هه لی گه رساند، ئه م زاته توانیی به ره نگاری بیته وه و پروه به رووی رابهره ستیت و ده ولته تی مه غۆل له هیندستاندا له "ئیلحاد" و "بئ بر وایی" و "به ره می" په وه بگێرته وه بۆ باوه شی ئیسلام له پنی بلأو کرد نهوه ی په پره ی بیعت و برایه تی و پهنمایی خه لکی په وه و، توانیی (ته صه ووف) له و شتانه ی تیکه لی بوو بوون و لیلیان کردبوو، پاك بکاته وه. به م پنی به ئیمامی ره بیانی به خۆری تیشکداری قوتابخانه ی نه قشه بندی ده ژمیریت له ته صه ووفدا. بانگه وازه که ی به شیوه یه کی به ربلاو له نیوه دوور گه ی هیندا بلأو بووه وه و، یه کێک له به روو بووه کانی (قۆرنگ زیب) شای خواناس بوو که له سه رده می فه رمان په وایی ئه ودا سه ری ئیسلام و موسلمانان به رز بوو وه و کافرانیش سه رشۆر کران. ته ریه قه ته که ی به هۆی گه وره زانا و که سه به تی به ناو بانگی کورد: "مه ولانا خالیدی نه قشه بندی" په وه (۱۱۹۲-۱۲۴۲ ک) له هه موو جیهانی ئیسلامیدا بلأبووه ته وه. .. چه ند به ره میکی دوا ی خۆی به جێ هه شتووه، به ناو بانگه که یان "مه کتوبات" ه که "عه مه د موراد مه نزیله و" کردووه تی به عه ره بی. هه روه ک له م سالانه ی دوا ییدا (سالی ۱۴۲۵ کۆچی) مامؤستا عه مه د له پیوی گه به ی له سه لیکۆلینه وه یه کی پیکۆپکی له ده قه فارسی به که ی مه کتوباتدا به ته بجم گه یاندووه و، له لایه ن ئیتیشاراتی صدیقی له زاهدان به چاپکی قه شه نگ و به رگیکی جوان بلأو کراوه ته وه. خوا پاداشتی خیریان بداته وه. (وه رگێر)

(۲) په روانه: (مکتوبات الإمام الراسي) ج ۳/ص ۱۳۴ مه کتوبی سه ده مه م. (وه رگێر)

چونکە ئیمامی ڕەبیانی پێی وایە عیشقی مەجازی بە تەواوی شایانی مەقامی "پێغمەبەرایەتی" نی.یە.

بەلام من دەتێم:

ئەو مامۆستای بەرپۆرم!

ئەمە تەئویلیکی دژوارە! دەبێ حەقیقەت بەم جۆرە بێت:

ئەو هەست و سۆزانە، هەست و سۆزی "مەحەببەت" نین، بەتکو پلەیه کی "شەفەقەت" ن کە سەد هیندە مەحەببەت درەخشانتر و فراوانتر و بەرز و بلندترە.

بەتێ، هەموو جۆرە کانی "شەفەقەت" ناسک و خاویین.. بەلام زۆر جۆری "عیشق" و "مەحەببەت" هەن کە تەنازولیان بۆ ناکرێت!

پاشان ئەوەش هەیە کە "شەفەقەت" فراوانە، چونکە ئەو باوکە ی کە شەفەقەتی بۆ منالە کانی خۆی هەیە، بەرامبەر هەموو منالێکی بچووک تەنانەت بەرامبەر گیانلە بەرانیشت خاوەنی شەفەقەت و بەزەییە و، بەم کارەش یە کێک لە نوورە کانی ناوی "الرحیم" ی خوا ی گەورە دەردەخات کە دەوران دەوری هەموو شتیکی داوێ. بەلام "عیشق" خۆشەویستی مەرۆف تایبەت دە کات تەنها بە خۆشەویستە کە ی خۆی، بە ڕادەیه ک کە لەو پێناوە دا واز لە هەموو شتیکی تر دەهێنێت، یان بە شیوێه کە ی ناوێ (ضمی) زەمی ئەوانی تر دە کات و، لە شان و شکۆیان دادەبەزینێت، تاکو ڕێز و بایەخی خۆشەویستە کە ی بەرز ڕابگرێت!

بۆ ئموو نە یە کێک لە عاشقان و توو یە تی:

(خۆر کاتی جوانیی خۆشەویستە کەم دەبینێت شەرم دەبگرێت و لە پشت

پەردە ی هەورەوێ خۆی دەشارێتەو، تاکو نەیبینێت!)

ئەى عاشقى شەيدا! بە چ مافىك "خۆر" شەرمەزار دەكەيت، كە
لاپەرەيە كى ھىندە نورانىيە ھەشت ناوى مەزنى خواى گەورە
دەردەخات؟!

پاشان ئەو ھەش ھەيە كە "شەفەقەت" يىگەردە و ھىچ خواستىكى لە
شەفەقەت پىدا ھاتورە كە ناوئەت! كە واتە خاوينە و داواى پاداشت ناكات.
بەلگەش لە سەر ئەمە: شەفەقتى داىكانى گيانلە بەرەنە كە ئاوينەى خۆبەخت
كردنە و لە نزمترین پلەى شەفەقتەدايە، چونكە ھىچ شتىكى لە بەرامبەر
شەفەقتە كەيەو ھە ناوئەت..

كەچى "عیشق" پاداشتى دەوئ.. گريە و زارىى عاشقان جۆرئكە لەو
داواكارىى حەق و پاداشتە!

كە واتە شەفەقتى ھەزەرەتى يەعقوب - دروودى لە سەر يىت - كە
درەخشانترین نوورە لە درەخشانترین سوورەتى قورئان (سوورەتى
يوسف) دا، ھەردوو ناوى جوانى: "الرحمن الرحيم" دەردەخات و
پايدە گەيەنئەت كە:

"شەفەقتە" پىنگاى بەزەيى و مېھرەبانىيە.

ئىجا چارەسەرى ئازارى ئەو شەفەقتەش بريتىيە لە:

﴿اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾! (يوسف: ٦٤).

الباقى هو الباقى

سەعیدى نوورسى

مز گيتى يه كانى ته وحيد

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

(لا إله إلا الله، وحده، لا شريك له، له الملك، وله الحمد، يحيي، ويميت، وهو حي لا يموت، بيده الخير، وهو على كل شيء قدير، وإليه المصير)^(۱).

(ئهم پرستيه كه پوختهى ته وحیده، بریتى یه له یازده وشه و، خویندنی له پاش نوپزی بهیانی و شیوان گه لنی بههره و سوودی زووری تیدایه، به راده یهك كه ریوایه تینکی صه حیج ئهم پرستیه ی له پله ی "ئیسى ئه عزم" دا داناوه. كه واته به لاتمه وه سهیر نه بیټ كه هه موو وشه یه کی ئهم پرستیه ئومیندینکی شیفابه خش و مز گیتى یه کی دتخوشکهری لى بچوړیت و، دارای پله یه کی مه زن بیټ له پله کانى "ته وحیدی پهروه دگاری" و، له گوشه ی "ئیسى ئه عزم" یشه وه: مه زنبی یه کتایی و.. تهواوه تیبی ته وحید، پروون بکاته وه.

جا له بهر ته وه ی ئهم راستی یه فراوان و بهر زانه به تهواوی له "وته کان" دا پروون کراونه ته وه، تهوا خوینه هرى به ریز په وانه ی ته وئ ده کهین. به لام لیړه دا، له بهر به لئینکی پیشینه، له شیوه ی پوخته یه کی زور کورتدا و، به پیشه کی یهك و دوو مه قام، پیړستیک بو ئهم پرستیه داده نیین).

(۱) صحیح، رواه البخاری و مسلم و أبو داود و النسائي و أحمد و الطبرانی و ابن خزيمة.

پېشەكى

بەپەرى دۇنيايەۋە بزانه كە: بەرزترىن ئامانچى بەدىھاتن و، مەزترىن ئەنجامى "سروشت"ى مۇقايەتى: "باۋەربوونە بە خۋاى گەورە" .. ھەرۋەھا بزانه كە: بلىندترىن پلەى مۇقايەتى و، باشتىن پاىەى ئادەمىزاد: "ناسىنى خوا"يە كە لەو باۋەربوونەدايە .. بىشزانە كە: خۇشترىن و جوانترىن بەختەۋەرى و، شىرىنترىن نىعمەتى ئادەمىزاد: "خۇشويستنى خوايە" كە ھەلقوللوى ناسىنى ئەۋە .. ئەۋەش بزانه كە: پوختىن شادمانى بۇگيانى مۇرۇف و، خاۋىنترىن كامەرانى بۇ دلى، برىتىيە لەو "تام و چىژە پۇحى"يەى كە لەو خۇشويستنەۋە نم نم دادەچۆرىت.

بەلى، ھەموو جۆرەكانى بەختەۋەرىي پاستەقىنە و، دلخۇشىي يىگەرد و، نىعمەتى تەۋاۋەتى، لە: "ناسىن" و "خۇشويستنى خۋاى گەورەدايە". چونكە ھىچ بەختەۋەرى و دلخۇشى و نىعمەتىكى پاستەقىنە، بى ئەۋ ناسىن و خۇشويستنەى خۋاى گەورە، لە كاىەدانىيە.

جا ھەركەس بە پاستى خوا بناسىت و دلى لە نوورى خۇشويستنى ئەۋ خوايە پربوۋىت، شايانى بەختەۋەرىيەكى بى كۆتايى و نىعمەتىكى نەپراۋە و چەندەھا نور و نەپنىي لە بن نەھاتوو دەبىت. ئىجا ھەرۋەك شايانىانە، لە پاشانىشدا ھەموو ئەمانەى، چ لە پاستى و واقىعدا، چ لە توانا و لىھاتنى خۇيدا، دەستگىر دەبىت و بۇ دىنەدى. بەلام ئەۋ كەسەى كە بەدىھىنەرى خۇى بە پاستى ناناسىت و، دلشى بى بەھرەيە لەو خۇشويستنەى كە خۋاى گەورە شايانىەتى، ئەۋ كەسە، گرفتارى بەدبەختىيەكى ماددى و مەعنەۋىي ھەمىشەيى و، دوو چارى چەندىن ئازار و ۋەھمى لەژمارەبەدەر دەبىت.

به لئی، ئەم مرووفه نه گبه تهی که له ئەنجامی له دهستچوونی پارێزگار و خاوه نه کهی، به ئازاره وه ده تلێته وه، له تاو بێ مه بهستی و بێ نرخیی ژبانی له نیگه رانیدایه و، له نیوان چهند کۆمه له مرووفینکی بێ دهست لآت و کتۆلدا، لاواز و دهسته و سانه.. ئەو که سه، گهر پادشای هه موو دنیاش ییت، چ سوودینکی پنی ده گات و، له دهست ئەو ده رده ی که گیرۆده ی بووه چی رزگاری ده کات؟!

ئەم مرووفه نیگه رانه ی که له گیرۆای ئەم ژبانه فانی و تیاچووه دا و، له نیوان چهندین کۆمه له مرووفی به رباد و بێ خاوه ندا، گرفتاری شله ژاوی و دله ته یی بووه.. گهر په ره وردگار و خاوه نی راسته قینه ی خۆی نه دۆزێته وه و به راستی نه یناسی، چهنده مرووفینکی به ده بخته! به لام گهر په ره وردگار و خاوه نی خۆی بدۆزێته وه، ئەوا هانا بۆ سایه ی میهره بانیی فراوانی ئەو ده بات و پال به شکۆمه ندیی دهسته لاتی په های ئەو خوا به ده داته وه. ئیتر ئەم دنیا سامنا که ی بۆ ده ییت به باخچه به کی دلگیری دلپین و، بازارێک بۆ بازار گانی به کی به که لکی سوود به خش.

مه قامی به کهم

هه موو وشه یه که له وشه کانی ئەم گوشتاره تهو حیدی به ره نگینه، مزگینیی به کی دلخۆشکه ر و هیوا و ئومیدینکی گهر موگور ده به خشن و، هه موو مزگینیی و مژده به کیش شیفا و چاره سه رن و، هه موو به کی که لهو شیفا یانه ش دارای چیژ و لهزه تینکی مه عنهوی و حه وانه وه ی رۆحین.

◆ وشه ی به کهم: "لا إله إلا الله".

ئەم وشه به مژده به کی گه وره و هیوا به کی دلخۆشکه ری وه که ئەمه ی خواره وه ی لئی ده چۆر ییت:

"گیان"ی مەرۆف کە تامەزرۆ و ئارەزوومەندی چەندین پێداویستی بێ سنوورە و، لە هەمان کاتیشدا گیرۆدەی داوی چەندها دوژمنی لەژمارە بەدەرە. ئەم گیانەی کە ئاوا گرفتاری نێوان چەندین پێویستی بێ سنوور و دوژمنی لەپارە بەدەرە.. لەم وشەیەدا سەرچاوەیەکی پەر و بەپیتی یارمەتیدانی دەستگیر دەبێت. چونکە ئەم وشەیە دەرگای چەندها گەنجینەی میهرەبانیی فراوان لە بەردەم گیانی مەرۆفدا دەکاتەوێ کە گشت پێویستی بە کانی ئەو دابین دەکەن..

هەروەها ئەم وشەیە پالێشت و پشتگیرێکی واتوندتۆل و مەحکەمی بۆ گیانی مەرۆف تێدا بە کە هەرچی شەر و خراپە و زیان هەن، دووریان دەخاتەوێ لەو گیانە. چونکە هێزی خواوەنە راستەقینە کە ی خۆی پێشان دەدات و، بۆ لای خواوەن و بەدیهێنەر و بەتوانست و پەرسراوی خۆی پێنمایی دەکات..

کەواتە ئەم وشەیە بەم بێنێنە راست و ئاشنا کردنەی مەرۆف بە خواوەندی تاك و تەنیا ی خۆی، "دل"ی مەرۆف لە تاریکیی بێ هاو دەمی و وەهەم و گومان دەرباز دەکات و "گیان"یشی لە ئازاری خەم و پەژارە دەپاریزێت و، دلخۆشی بە کە هەمیشەیی بۆ دەستەبەر دەکات.

◆ وشە ی دوو هەم: "وَحَدَهُ".

ئاسۆی ئەم وشەیە، تریفە ی هیوا بە کە دەرەخشانی لێ هەلەاتوو و، مژدە بە کە دلخۆشکەری بەم شیوەیە ی خوارەوێ لە گەل خۆدا هیئاو:

"گیان" و "دل"ی مەرۆف، کە لە ژێر پالە پەستۆی چەندین پەپەرەندیی بەتینیان بە زۆریە ی بوونە وەرەنەو، ماندوویی زۆری بۆ هیئاون، بەلکو تا پارە ی خنکانش گرفتاری تەنگەنە فەسی بوون.. گیان و دلی مەرۆف کە

گیر و دهی ئهم باره په شیون، لهم وشه یه دا دالده یه کی "بی وهی" یان ده سستگیر ده بیت که له مو مەترسی و گیتراوانه رزگاریان ده کات.

واته وشه ی: "وحده" له واتا و ناوهرؤ کیدا ده لیت:

خواهی گه وره تاك و ته نیایه. كه واته كاكي مرؤفا! خۆت به وه ماندوو نه كه میت كه زه لیلی له پرووی غهیری ئه ودا بنوینیت و له ژیر ئه رکی منهت و ئازاریاندا بنالینیت!

نه خیر.. سه ریان بۆ دامه نه وینه و مه رایییان له پروودا مه نوینه و.. به هه ناسه پرکی به دوا یاندا خۆت ماندوو مه که.. لییان مه ترسه و له به رده میاندا مه لهرزئی. چونکه پادشای هه موو گه ردوون هه ریه کیکه و کلیلی هه موو شتیك ته نها لای ئه وه و جله وی هه موو شتیکی به ده سته و، گشت گرئی کوپره و ته نگانه و گیر و گرفتیک به فه رمان و روخسه تی ئه و ده کرینه وه و چاره سه ر ده بن..

جا ئه گه ر ئه وت ده ست كه وت، ئه واهه موو شتیكت ده ست كه وتوه و داوا کاری به کانت ها توو نه ته دی و، له کۆله قورسه کانی منهت و ئازار و له ده ست دیلیی خهم و په ژاره و گو مان، رزگار ده بیت.

♦ وشه ی سی ههم: "لا شریك له".

واته: هه روهك خواهی گه وره یه کیکه و له "خوا به تی" په کهیدا هیچ دژ و نه یاریکی نی یه، به هه مان جوړ له "په روه رد گاریتی" و کاروباره کانی و به دیه پێنانیدا بۆ هه موو شتیك، خاوین و بی هاو به شه. به پێچه وانه ی پادشایانی سه رزه وی، چونکه هه ندی جار پێ ده كه ویت كه سیکی پادشاله "پادشایی" دا ته نیایه و كهس هاو به شی نی یه، كه چی له "کاروباره کانی" دا ته نیا نی یه و خزمه تگوزار و کارمه نده کانی له به جیه پێنان و راپه راندنی

کاروباردا هاوبه شی ئهون و، ده توانن نهیهلن ههموان ملکهچی ئهو پادشایه بین و، کارینک بکهن خه لکی له پیشدا سهر لهوان بدهن و له رینی ئهوانهوه کهسانی تر به پادشا بگهن!

به لام خواوهندی حهق، که پادشای ئهزهل و ئه به ده، بهو جوره نی به. چونکه ههروهک له پادشایه کهیدا تاك و ته نیا و بی هاوبه شه، به ههمان جور له بهروهرد گاریتیشیدا هه رگیز پیوستی به هاوبهش و یارمه تیدهر نی به بۆ جی به جی کردنی کاره کانی. چونکه گهر به فهرمان و توانا و هیزی ئهو نه بی، هیچ شتیک کار ناکاته سهر شتیک تر. ئهوه تا له بهر ئهوه ی بی هاوبهش و یاریده ده ره، ئهوا ههموان ده توانن، بی بوونی هیچ هۆ کارینک، راسته و خۆ پرۆنه خزمه تی. ئنجا ئهو که سهش که ده پرواته خزمه تی، هه رگیز پی ناوتریت: نابی پرۆیته خزمه ت خوای گهره ت.

به م جوره، ده ر کهوت که ئه م وشه یه خه نده ی هیوای له سهر لیسه و، مژده ی کامه رانی له گه ل خۆی هه لگر تووه و، ده لیت:

ئه و مروفه ی که "گیان" ی به نووری "ئیمان" پرووناك بووه ته وه، له هه ر جی به ك بی و بۆ هه ر شوینیک بروات، ده توانیت - به بی هیچ به رده و رینگریك - له به رده م ئه و خواوه نده جوان و شكۆمهنده به توانا و خواوه ن که ماله دا هه موو پێداویستی به کانی بدر کینیت و داوای هه موو ئه و شتانهش بکات که سه رجه می ئاره زووه کانی ئه و ی پی دلنیا ده بن..

به م جوره، تیکر پای داواکاری و پیوستی به کانی له به رده م ئه و میهره بانی به دا ده رده خات که خواوه نی گه نجینه کانی میهره بانی فراوانه و، ته نها به هیزی ره های ئه و پشت ده به ستیت، ئیز ئه و کاته دلی ئه و مروفه له شادی و کامه رانی و خوشی پر ده بی.ت.

◆ وشه‌ی چواره‌م: "لَهُ الْمُلْكُ".

واته: هه‌موو مولکیک - بئ جیاوازی - هی نه‌وه. ته‌نانه‌ت تۆیش مولکی نه‌ویت! هه‌روه‌ک به‌نده‌ی نه‌ویت و کریکاریکیت له‌ مولکی نه‌ودا کار ده‌که‌یت.

ئهم وشه‌یه، بۆنی هیوای لئی دیت و، مژده‌یه‌کی شیفابه‌خشی لئی ده‌چۆریت و، ده‌لێت:

کاکای مرۆف! تۆ خۆت به‌ خاوه‌نی خۆت مه‌زانه. نه‌خیر.. نه‌وه‌تا ناتوانیت کاروباره‌کانی خۆیشت به‌پێ بکه‌یت و لێت بوون به‌ باریکی گران و کۆلینکی واقورس که ناتوانیت له‌ به‌لا و گیروگرفت یانپارێزیت و پێداویستی‌یه‌کانی ژیا‌نت ئاماده و مسۆگەر بکه‌یت. که‌واته به‌ خۆپراییی ئازار ده‌رخواردی خۆت مه‌ده و خۆت مه‌خه‌ره‌ باوه‌شی نیگه‌رانی و دل‌ه‌راو‌کیی بئ سووده‌وه، چونکه‌ مولک‌هی تۆ نی‌یه و هی‌یه‌کی‌کی تهره. نه‌و خاوه‌ن مولک‌ه‌ش هه‌روه‌ک به‌ توانایه، میه‌ره‌بانیشه. که‌واته پال به‌ توانستی نه‌و میه‌ره‌بانه به‌ توانایه‌وه‌ بده و.. میه‌ره‌بان‌یی‌یه‌که‌ی تۆمه‌تبار مه‌که و.. توخنی شتی لێل مه‌که‌وه و.. شتانی پروون و خاوی‌ن هه‌لبگره و.. ده‌ست له‌و کاره سه‌خت و ده‌ردیسه‌ریانه دابشۆ و.. هه‌وای ئاسووده‌یی و سه‌رفرازی هه‌لبمژه و.. کامه‌رانی و به‌خته‌وه‌ری ده‌ستی خۆت بجه.

هه‌روه‌ها - ئهم وشه‌یه - به‌ مرۆف ده‌لێت:

ئهم "بوون"‌هی که له‌ ناخه‌وه شه‌یدای بوویت و دلی تۆی پێوه به‌نده و، بۆ به‌دبه‌ختی و شله‌ژاویی نه‌و ئازار ده‌چۆریت و هه‌ست به‌ ده‌سته‌وسانی و کۆله‌واری خۆیشت له‌ چاککردنیدا ده‌که‌یت.. ئهم "بوون"‌ه، هه‌ر هه‌مووی مولکی به‌ توانایه‌کی میه‌ره‌بانه. که‌واته به‌ خاوه‌نه‌که‌ی خۆی بسپێره. نه‌و خۆی سه‌ره‌رشتیی ده‌کات.. تۆ به‌ کامه‌رانی و خۆشی‌یه‌کانی ژیا‌ن خۆت

بهخته وهر بکه و، هەر گیز ته شکه بنجه و گپرو گرفته کانی دنیا ژبانت لی تال و لیل نه کهن. چونکه خواوند دانا و میهره بانه، به پئی دانایی و میهره بانیی خوی له موئکی خویدا کاره کانی رایی ده کات.

خۆ ته گهر هەر کات سهرسامی و سهرسوورمان تینی بۆ هیئایت، تهوا تهنها له په بنجه ره کانه وه پروانه و مه یانکه ره وه، به لکو تۆش وهك "ئیراهیم حه ققی"ی شاعیر^(١) بلتی:

ناخۆ چ کارێك بكات تهو یاره هەرچی تهو ده یكات جوانترین کاره
♦ وشه ی پشجهم: "لَهُ الْحَمْدُ".

واته: حه مد و سه نا و مه دح و ستایش و منه ت، تهنها هی ته وه و شایانی ته وه، چونکه هه موو نیعمه ت و به خششه کان تهنها له لایه نی ته وه وه هاتوون و پڕژنه ی گه بنجینه فراوان و هه میشه یی و له بن نه هاتووه کانی تهون.
به م جۆره، ته م وشه به مژده به کی جوان و ناسك به مروف ده دات و ده لیت:

كاکی مروف!

نازاری نه مانی نیعمه ت ده رخوا ردی خۆت مه ده، چونکه گه بنجینه کانی میهره بانی هەر گیز کۆتاییان پین نایه ت.. له تاو نه مانی له زه ت هاوار مه که، چونکه تهو نیعمه ته تهنها یهك دانه به ری میهره بانی یه کی فراوانه و، ماده م دره خته که ماییت، به ره کانیشی یهك له دوا ی یهك پشکهش ده کرین.

(١) شاعیر و زانا و گهشتیار و زاهدی کی مهزن و بهرپزه و خه لکی یه کیك له گونده کانی سهر به شاری ههر زرومه. له نهوان سهاله کانی (١٧٠٣-١٧٨٠ز) دا ژیاوه. لای زانایانی سهرده می خوی وانه کانی خویندووه، به تابهت له شارۆچکه ی "تیللۆ"ی سهر به پارێزگه ی "سێعرد". به ناو بانگترین بهرهمه کانی ناوی: "مهعریفه ت نامه" و "گولده سه ت" یه. ئارامگاکی له شاری "سێعرد" ه که ئیستا پینی ده لێن: "سیرت". (وه رگپ)

ههروه‌ها بيشزانه که: له‌زه‌تی نيعمه‌ت خۆی له‌ خۆیدا چه‌نده‌يه، تۆی مروؤف ده‌توانيت سه‌د ئه‌وه‌نده‌ مه‌زن و خو‌شتری بکه‌يت، ئه‌مه‌ش به‌وه‌ی که له‌و نيعمه‌ته‌دا ئاوړدانه‌وه‌ی "ميه‌ره‌بانی" بيبښت که به‌و نيعمه‌ته‌ پښی لى ناوېت. بښنى ئه‌م ئاوړ ليدانه‌وه‌يه‌ش به‌ شوکرانه‌ بژيرى و سوپاسگوزارى ئه‌و ميه‌ره‌بانی به‌ ده‌بښت. چونکه هه‌روه‌ک ئه‌وه‌ی گه‌ر پادشايه‌ کى مه‌زن - بؤ غوونه - سيوئکى به‌ ديارى بؤ ناردیت، ئه‌وا خودى ديارى ناردنه‌ که له‌زه‌تيکى وای تيدايه‌ که گه‌لى له‌ تامى ماددىي سيوه‌ که زياتره، ئه‌ویش له‌زه‌تى ئاوړ ليدانه‌وه‌ و چا که کارىي تايبه‌تیی پادشايه به‌ر امبه‌رت..

جا هه‌روه‌ک ئه‌مه‌ له‌م غوونه‌يه‌دا وایه، وشه‌ی: "الحمد لله" يش دهر گايه‌ کى فراوانت له‌ به‌رده‌مدا ده‌کاته‌وه‌ و، له‌م دهر گايه‌وه‌ تام و له‌زه‌تيکى بڼگه‌ردى مه‌عنه‌وى دپته ژووره‌وه‌ که هه‌زار و يه‌ک جار له‌ تام و چيرى خودى نيعمه‌ته‌ که به‌ تام و له‌زه‌تته‌. ئه‌مه‌ش به‌ شوکرانه‌ بژيرى و سوپاسگوزارى خواى گه‌وره‌ ده‌ست ده‌که‌وېت، به‌وه‌ی که له‌ پښى "نيعمه‌ت" وه‌ هه‌ست به‌ "نيعمه‌ت به‌خشين" بکړيت. واته: به‌هۆى بير کردنه‌وه‌ له‌ نيعمه‌ت به‌خشين، نيعمه‌ته‌بخش بڼاسرېت. به‌ واتايه‌ کى تر: به‌ بير کردنه‌وه‌ و بښنى ئاوړدانه‌وه‌ی "ميه‌ره‌بانی" بؤ لات و شه‌فه‌قه‌ت و سۆزى بؤت و به‌رده‌وامي به‌خشيني نيعمه‌ته‌ کانی پېت.

◆ وشه‌ی شه‌شم: "يُحْيِي".

واته: هه‌ر ته‌نها ئه‌وه‌ که ژيان ده‌به‌خشيت و، هه‌ر ئه‌وه‌ که به‌ رۆزیدان دريژه‌ی پښى ده‌دات و، هه‌ر ئه‌ویشه‌ که هه‌رچى پيداويستى و پايه‌ی پاگير که‌رى ژيان هه‌ن تیکرپه‌موويانى له‌ ئه‌ستۆى خۆى گرتووه‌ و ئاماده‌يان ده‌کات. چونکه هه‌موو ئامانجه به‌رزه‌ کانی ژيان هى ئه‌ون و گشت

ئه بنجامة گرنگه کانیشی پروویان له وه. که واته له سه دا نه وه و نژی ته بنجام و بهروبوومه کانی ژیان بۆ ئه خواوهنده مهزنه ده گه پینه وه.

بههه جوړه، ئهه وشهیه بانگ لهه مرۆشه دهسته وسان و فانییه ده کات و، مژدهی ده داتی و، گیانی هیوای تیدا ده بووژینته وه و، پینی ده لیت:

کاکی مرۆف! دهروونی خۆت ماندوو مه که و، کۆله قورسه کانی ژیان مه خه ره ته ستزی لاوازی خۆته وه و، به خهه و په ژاره ی ته واو بوون و نه مانی ژیان خۆت مه توینه ره وه.. ههه کاتی نه مانی نیعمه ته کانی ژیان و بی نرخیی بهروبوومه کانی ده بینیت، له تاو هانت بۆ ئهه ژیا نه، بیژاری و په شیمانی ده ره مه پره! بزانه "ژیان" ت که "بوون" ی تۆی ئاوه دان کردو وه ته وه، ته نهها هی خواوه ندی "هی" و "قیوم" ه. جا چونکه هی ئه وه، ههه ئه ویش هه موو پینداویستییه کانی ئهه ژیا نه تی له ته ستۆ گرتوو وه و ههه ئه ویش دا بینیان ده کات. ئهه ژیا نه، به هه موو ئامانج و ئه بنجامة زۆره کانییه وه، تیکرا هی ئهه خواوه نده یه. تۆیش ته نهها کریکارنکی ئاساییت له که شتی "ژیان" دا کار ده که یه. که واته کاره کانت به باشی راپه پینه و، پادا شته که ی وه ره بگره و، له زه ته که ی بچیزه.

ئنجاه ههه رگیز:

مه و دای مه زنیی ئهه ژیا نه ی که که شتی ده ریای "بوون" ه و..

مه و دای گه وره یی و مه زنیی سوود و بهروبوومه کانی و..

مه و دای ده ست ره نگینی و فراوانیی میهره بانیی خواوه نه که ی..

له یاد مه که!

بیر له مانه بکه ره وه و، ئنجاه له ناو ده ریای دلخۆشیدا مه له بکه و، گه شبین

به و، به رامهر به خواوه نه که ت شو کرانه ی ئهه نیعمه تانه به جی بهینه که به

تۆی به خشیون.

ههروه ها بزانه كه ته گهر به رېك و راستى كاره كانى خوټت راپه راند،
تهوا ئاكامه كانى هم كه شتى ژيانه له پش هموو شتيكدا له لاپه رپه
كرده وه كانى تودا تومار ده كرېن و، به مەش ژيانىكى هه مېشه ييت پى
ده به خشرېت و، هه تاهه تايه بۆ خوټت ده ژيت و ده مېنيت.

◆ وشه ى حەوتەم: "وگميت".

واته: هه ر ته نه ها ته وه كه مردن ده به خشيت!

واته هه ته وه كه له ده ست ته ركى كار مه ندى ژيان ده ته و نيت ته وه و، هم
جى يه ى دنيا ى فانيت ده گۆرېت و، ته ركى خزمه تگوزاريت له كوڤ
ده كاته وه و، له بهر پر سيارى فه رمان به ردارى رزگار ت ده كات. به واتايه كى
تر: له ژيانه فاني يه وه بۆ ژيانى هه مېشه يى ده تبات.

بهم جۆره، هم وشه به دهنگى بهرز و ئاوازي زولال مزگينى به گوڤى
جيني و مروفي فانيدا ده دات و، پيان ده لېت:

مژده ييت! مردن: ئيعدام و.. بى مه به ستى و.. هه رپه مه كى و.. قپان و..
كوژانه وه و.. جودايى هه مېشه يى نى يه. نه خير به هه له دا مه چن! مردن:
نه مان و.. رېكه وت و.. تيا چوونى خوڤى بى بكه ر نى يه. به لكو مردن:
حه وانه وه و.. ده ست بى هه لگرتنه له كار له لايه ن خوا وه ندىكى كارا و
دانا و ميه ره بانه وه ته بجم ده درېت و.. گۆرېنى جى و پى و پايه و..
پش خۆدان (سوق)ى مروفه به ره و به خته وه رى هه مېشه يى كه نيشتمانى
راسته قينه يه. واته: مردن ده رگاي به يه ك شادبوونه له گه ل جيهانى به رزه خدا،
تهو جيهانه ى كه له سه دا نه وه د و نۆى خو شه ويستانى تيدا كو بوونه ته وه!
◆ وشه ى هه شتەم: "وهوخى لا يموت".

واته: تهو كه مال و، جوانى و، چا كه كار يانه ى كه به ئاشكرا وان به سه ر
رو خسارى بوونه وه رانه وه و هۆى خو شه ويستين، هه موو ته وانه (به چه شنيكى

بئی سنوور و به پرادهیهك وه سف کردنیان له توانادا نییه و به ئەندازەیهك كه له سهرووی ههموو پله بهرزه کانهوهیه له خاوهنی جوانی و کهمال و چاکه کارییهوه درده کهون و دهرهوشینهوه. چونکه تهنها پرسنگیکی درهوشانهوهی جوانییی ئەو خاوهن جوانییه مەزنه، ههموو خۆشویستراوه کانی دنیا دههینیت..

جا ئەم خواوهنده خۆشویستراوه، پهرستراوه، خاوهنی ژبانیکی ههمیشهیی و دوور له ههموو ئاویتهیه کی نه مان و سیبهریکی فهنایه و، هیچ ناتهوایییه کی نایهته پئی.

کهواته ئەم وشهیه، بۆ سهرحه می جیننی و ئادهمیزاد و، تیکرای کهسانی خاوهن هست و زیری و زیره کی و، گشت ئەهلی عیشق و خۆشهویستی، ئەم مزگینیییهی خوارهوه پراده گیهینیت و، دهئیت:

مژده بیت! واشنه هیوا و سروهی خیر و خۆشی ههلی کرد!

چونکه خۆشویستراویکی ئەزەلی و ههتا هتایی واتان ههیه تیماری سهرحه می ئەو زامانه تان ده کات که له ئەنجامی پهژاره و جودایی ههمیشهیی و بهسۆی خۆشهویسته دنیاییه کاتانهوه گرفتاریان بوون.. به مهله می میهره بانیی خۆی دهستی شیفابه خشیان به سهردا دههینیت و تیماریان ده کات. چونکه مادهم ئەو ههیه و دههینیت هه و ههمیشهیه، ئەو ئیتر ههموو شتیك ئاسانه. کهواته خهم مهخۆن و دلگران مەبن، ئەو هتا ئەو جوانی و چاکه و کهماله ی وای لئ کردوون شهیدای ئەو خۆشهویستانه تان بین، تهنها تریفهیه کی یهک سیبهری لاواز بوو که له درزی چەندین پهردهی زۆرهوه لی تان دهر کهوت، ئەو سیبه رهش هی تهنها یهک دهر کهوتن و درهوشانهوهی نیوان درهوشانهوه زۆر و بئی سنووره کانی "جوانی" ی ئەو خۆشویستراوه ههمیشهیه

که واته نهمان و جودایی ته وان نازارتان نه دات، چونکه هه موو ته وانه له جوړه ئاوینه به کی وینه دهره وه زیاتر هیچی تر نین. خو گورپنی ئاوینه کانیش تیشکدانم وه و پر شنگه پهنگینه کانی ته و جوانی به هه ردهم نوی ده که نه وه و پتر جوانی پی ده به خشن. جا مادهم ته هه به و ده مینته وه، ته و هه موو شتیکی تریش هه به.

◆ وشه ی نۆهم: "بیده الخیر".

واته: هه رچی خیره ته نها به دهستی ته وه.. هه موو کاره چاکه کانتان له تۆمار گای لای ته و تۆمار ده کرین و، هه موو کرده وه باشه کانیشتان لای ته و ده نوو سرین.

ته و شه به، بانگ له جیننی و ئاده میزاد ده کات و، مژده بیان ده داتی و، هیوا و تاسه بیان پی ده به خشیت و، ده لیت:

هه ژارینه!

کاتی دنیا به جی ده هیلن و پرووه و گورستان ده پون، خه م مه خون و مه لین: "ئاخ و.. داخ و.. هاوار.. و هه رچی سامان هه به له ده ستمان چوو.. هه ول و ته قالامان به خورایی پوشت.. له دنیای فراوانه وه پوشتینه ناو گورپی ته نگ و تار!"

نه خیر.. و مه لین و ناو مید مه بن. چونکه هه رچی به کتان هه به لای خوی گه و ره پاریزراوه، هه ر کرده وه به کی باشتان بۆ خوتان پیشخستوه لای ته و تۆمار کراوه و نوو سراوه، هیچ شتی که به زایه ناروات و هیچ هه ولنیکش له بیر ناچیت. چونکه ته و خواوه نده شکومهنده ی که "هه موو خیریکی به ده سته"، دوی ته وه ی که له خانه ی کاتی پی گوردا دینان، هینده ی پی ناچیت بۆ لای خوتان بانگ ده کات و پاداشتی کرده وه چاکه کانتان ده داته وه..

کهواته ئیوه گهلنی بهخته وهرن که کاره کانی خوتان ته واکردوه و، هیج ئهر کیچکان له تهستودا نه ماوه و، پوژگارانی ماندوویی و کاری قورستان کوتایی پی هات! ئه وه تا ئیستا بوهرگرنتی پاداشت و کری و قازانجی کاره کانتان ده پوژ!

بهلنی، ئه و خواوهنده شکۆمه ندهی پاریزگاریی توو و ناو که کان ده کات، که: لاپه رهی کرده و کان و.. ده فته ری خزمه تگوزاری و.. خانه و ژووره کانی کار و فرمانه کانی به هاری پیشوون و له م به هاره قه شه نگه دا به جوانترین کالاً و له و به پری دره خشانیدا و، به پیت و به ره که تیکی تابلیتی زوړ و له ره نگینترین شیوه دا ده یاخاته پروو.. بی گومان ئه م خواوهنده به توانایه، پاشه پوژی ژیان و ئه نجامی کاره کانی ئیوهش ده پاریزیت و، باشتترین و زوړترین پاداشتیشتان ده داته وه.

♦ وشه ی دههم: "وهوعلی کل شیء قدیر".

واته: ئه و خوایه تاك و ته نیایه.. توانای هه موو شتیکی هه یه.. هیج شتیکی پی گران و هیج کاریکیشی به لاوه قورس نی یه. بو ئه و نه: به دیهینانی به هاریك وهك به دیهینانی یهك تا قه گول و.. دروستکردنی به هه شتیش به چه شنی دروستکردنی به هار لای توانستی ئه و ئاسانه. ئه وه تا گشت ئه و بوونه وهره له ژماره به ده رانه ی که هه موو پوژیک.. هه موو سالیك.. هه موو چه رخیك به دییان ده هیئت، به چه ندین زمانی له ژماره به ده ر شایه تی له سه ر توانستی پی سنووری ئه و ده ده ن.

ئهم وشه یه، جگه له مه، مزگینیش به مروف ده دات و، هیوای پی ده به خشیئت و ده لیت:

کاکی مروف! کاره کانت که راته پهراندوون و، په رسته کانت که جیه جیت کردوون، پی ئه نجام نین و له ده ست ده ر ناچن. چونکه خانه مه کی

پاداشندانو هی همیشی و پله یه کی به خته وهری شادمانت بۆ ئاماده کراوه .
 ئه و هتا به هه شتیکی هه تاهه تاییت له پشدایه و به تاسه مهندی یه وه چاوه پروانی
 گه یشتنی تۆیه تاکو به دیدارت شاد بییت . تۆیش له به لینی ئه و به دیهنه ره
 شکۆمه نده ت دلنیا به که ده پهرستیت و سوژده ی بۆ ده بهیت . مه حاله به لینی
 خۆی نه باته سهر . که واته پشت به و به لینی به سه ته ، چونکه توانستی ئه و هیچ
 لیلی و ناته وای یه که پرووی تینا کات و ، کۆله واری و لاوازییش ئاویتیه ی
 کاره کانی ناییت . ههروه که باخچه یه کی بچوو کی بۆ دروست کردوویت و
 ژیا نیشی به و باخچه یه به خشیوه ، ده شتوانیت به هه شتیکی فراوانت بۆ به دی
 بهینیت . به لکو له راستیشدا بۆی به دیهن اویت و به لینی پی داویت . خو
 ماده م به لینی داوه ، ئه و دلنیا به که به لینه که ی ده باته سهر و بۆ ئه و به هه شته ت
 ده بات .

ههروه ها ماده م به چاوی خۆمان ده بینین که ئه م خوا وه نده خاوه ن توانسته
 په هایه له هه موو سالی کدا پتر له سی سهد هزار جوړی پرووه که و
 رینده وهران ، به رینکو پینکی ته و اوته ی و ، ته رازووی وردی سه رنه که و ،
 به و په ری خیرایی و ئاسانی ، زیندوو ده کاته وه .. هه ر ئه م به توانا شکۆمه نده ،
 ده توانیت به لینه که ی بیاته سهر .

ههروه ها ماده م ئه م خوا یه ی که دارای توانستی په هایه ، له هه موو
 سالی کدا هه زاران نموونه ی هه شر و به هه شت ، به چه ندین شکل و شیوه ی
 جیا جیا ، به دی ده هینیت .. ماده م له هه موو فه رمانه ئاسمانی یه کانیدا مژده و
 به لینی به هه شت و به خته وهری همیشی پاده گه یه نیت .. ماده م هه موو
 کاره کانی تینکرا حق و راستی و راست و دروستن .. ماده م گشت
 ئاسه واره کانی شایه تن له سه ر ئه وه ی که گشت که مالاته کانی به لگه ی
 خاوینی و دووری ئه ون له هه موو ناته وای یه که .. ماده م په پمان شکاندن و

به‌لټنی ساخته و درو و ده‌ستخېړو کردن و له‌خشته‌بردن، چه‌په‌لټرین رڼه‌فتارن، سهرباری ټوہی که به‌ناته‌واوی داده‌نرټن..

ماده‌م هم‌موو ټه‌مانه وان، ټه‌وا خواوه‌ندی به‌توانا و شکومه‌ند و دانا و میهره‌بان و خاوه‌ن که‌مال و جوانی - به‌دلټیایی - به‌لټنه‌که‌ی ده‌باته‌سهر و در‌گای به‌ختموهری هم‌میشه‌یی ده‌خاته سهرپشت و، ټیوه‌ی ټیمانداریش ده‌باته ناو به‌هه‌شتی نیشتمانی باو که ټاده‌متانه‌وه، دروودی له‌سهر یت.

◆ وشه‌ی یازده‌هم: "والیه‌ المصیر".

واته: ټه‌وانه‌ی بؤ‌مه‌به‌ستی بازار‌گانی و کار‌ټه‌نجامدان ده‌نیرټنه دنیا، که خانه‌ی ټاقیکردنه‌ویه، پاش ټوہی کاره‌کانیان ټه‌نجام دا و بازار‌گانی‌یه‌کانیان ټه‌واو کرد و خزمه‌ته‌کانیان کؤ‌ټایی ټی هټنا، جارټکی تر بؤ‌لای به‌دیپهنه‌ری شکومه‌ندیان ده‌برټنه‌وه و به‌خزمه‌تی خاوه‌نه سه‌خواه‌ټه‌نده‌کیان - که بؤ‌دنیای نار‌دېون - شاد ده‌بنه‌وه..

واته دوا‌ی ټوہی که له‌ژانی "هؤ‌کاره‌کان" و "تاریکی‌په‌رده‌کان" پر‌ز‌گاریان بوو، ټی هیچ‌په‌رده‌یه‌که له‌نیوان خواوه‌ند و ټه‌واندا، ټیکړاله نشینگه‌ی راستی (مقعد صدق) و له‌به‌رده‌م پادشای ده‌سه‌لاتدار و په‌روه‌د‌گاری خؤ‌یاند، شاد و شه‌ره‌فمه‌ندی ټاماده‌بوون ده‌بن.. له‌وئ هه‌ریه‌که له‌و ټیماندارانه به‌ناسینکی ټه‌واو‌ټی و ټینگه‌رد، به‌دیپهنه‌ر و په‌روه‌د‌گار و گه‌وره و پادشای خؤ‌ی ده‌ناسیت.

که‌واته ټهم وشه‌یه، هیوا و مژده‌یه‌کی ټه‌وتؤ‌ی لی ده‌د‌ره‌وش‌ټه‌وه که گه‌لټی له‌و هیوا و مژده به‌له‌زه‌ټانه‌ی تر به‌رز‌ترن، چونکه ده‌لټت:

کاکی مرؤ‌ف!

ټایا ده‌زانیت تؤ‌ بؤ‌ کوئ ده‌رؤ‌یت و ده‌برټیت؟

ټه‌وه‌ټا له‌کؤ‌ټایی و ټه‌ی سی و دوو همددا و تراوه‌که:

ئەگەر مەرۇف ھەزار سال تەمەن بە خۆشگوزەرانى و بەختەوۋەرى بىاتە سەر، ھېشتا بەرامبەر يەك سەعاتى ژيانى بەھەشت نى يە!
 ھەرۋەھا بەسەرىردنى ھەزار و يەك سالى پر لە ژيانى خۆشى و كامەرانىي تەواۋى ناۋ ناز و نىعمەتى بەھەشت، ھېشتا بەرامبەر يەك سەعاتى خۆشىي بە دىدار شادبونى خۋاى گەۋرەى خاۋەنى جوانى نى يە!
 كەۋاتە تۆ - ئەى كاكى مەرۇف! - بۆ مەيدانى مېھرەبانىي ئەۋ دە گەر پىتەۋە و، دەرپۇتە بەردەم دەرگاي ديوانى ئەۋ خواۋەندە جوانەى خۇت..

ھەرچى ئەۋ جوانىيانەى لە خۆشەۋىستە مەجازى يە كاتتا دىيانىينىت و لەۋ رىيەۋە تاسەمەند و شەيدايان بوۋىت، تەنانت ھەرچى جوانىي ناۋ بوۋنەۋەرانى دىنا ھەن، تەنھا جۈرە سېبەرىكى درەۋشانەۋەى جوانىي خۋاى گەۋرە و جوانىي ناۋە جوانەكانى ئەۋن..

بەھەشت، بە ھەموۋ لايەنە ناسك و نىان و جوان و بەلەزەتەكانى و بە گىشت حۇرى و كۆشكەكانىيەۋە، تەنھا يە كىكن لە درەۋشانەۋەكانى مېھرەبانىي ئەۋ.. ھەرچى جۈرى شەۋق و تاسە و خۆشەۋىستى و پراكىشان و بكيۋەكان ھەن، كە دلى مەرۇف بۇلاى "خۆشەۋىستى" كەمەندكىش دەكەن، تىكپرا پرشنگىنكىن لە خۆشۋىستى خاۋەندى پەرسىراۋى ھەمىشەيى و خۆشەۋىستى پراگىر كەرى گەردوۋن.

جا ئىۋە بۇ ناۋ بازىنى رېزلىناتى شادبونەۋەتان بەۋ خواۋەندە و، پلەى مەزنى نامادە بوۋنتان لە حوزوۋرى ئەۋدا، دەرپۇن و كۆچ دەكەن! كەۋاتە ئىۋە بۇ: "خانەى مىۋاندارىي ھەمىشەيى ئەۋ" بۇ: "بەھەشتى بەرىنى ھەتاھەتايى" بانگھىشت كراۋن.

دەسا ئیوەش کاتێی کە دەپۆنە ناو گۆرە کانتان، خەم مەخۆن و مەگرین!
بەلکو بە مزگینیی خێر و خۆشیی بزانن و، بە پرووی گەشی دەم بەخەندە و
دلتی شادەوێ پێشوازیی لێ بکەن!

هەر وەها ئەم وشەییە، لەم ئەرکە ی سەرشانێ - کە بەخشینی نوور و
هیوا و مژدەدانە - بەردەوامە و، دەتێت:

کاکی مەروفا!

وا گومان نەبێت کە تۆ بەرەو: نەمان و، نەبوون و، گالێشە جاپی و،
تاریکی و، لەبەر چوون و، هەتوێشان و، شکان و، دارزان و، نوqm بوون لەناو
زۆریدا، دەپۆیت..
نەخێر! وا گومان مەبە..

بەلکو تۆ بۆ "مانەو" دەپۆیت نەك نەمان.. بەرەو "بوون" دەبریت نەك
نەبوون.. پەرەو جیهانی "پرووناکی" هەنگاو دەنێت نەك تاریکی.. بۆ لای
خواوەنی راستەقینە ی خۆت و بەرەو بارەگای پادشای بوون و گەردوون
دەگەریتەو.. ئنجا لەوێ دەحەسییتەو و لە مەیدانی "تەوحید" دا دلت
دەکریتەو و شادمان دەبیت، نەك ئەوێ لەناو زۆریدا نوqm ببیت..

کەواتە تۆ - بەم گەشتە - بەرەو "مانەو" و "بەیهك گەشتەو" یەك
دەپۆیت کە هەرگیز دووری و لێك جیاپوونەوێ بە دوادا نایەت!

ٿيمان له پيشتره

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

ٿيمامي ره بياني - خواي لني رازي بيٽ - كه خوري تيشك به خشي
زنجيره ي نه قشبه ندي يه، له مه ڪٿو با ته كه ڀدا ده فهر مويت:
(پرون بوونه وي رستي يه ڪاني ٿيمانم له هزاران چيڙ و ڪرامت پئي
باشتره)^(۱)

هه روه ها فهر موويه تي:

(نه نجام و ٿامانجي سهرجه مي تهريقه ته سؤفي يه ڪان بريتي يه له دهر ڪه وتن و
ناشڪر ابووني رستي يه ڪاني ٿيمان)^(۲).
هه روه ها فهر موويه تي:

(ويلايه ت سني به شه. يه ڪهم:

ويلايه تي "صوغرا" يه، ڪه بريتي يه له وويلايه ته ي لاي خه لڪي ناوبانگي
هه يه. دووهه م: ويلايه تي "وسطا - مامناوه ندي" يه. به شي سئي هه م: ويلايه تي
"ڪوبرا" يه. ٿهم به شه يان بريتي يه له ڪردنه وي رڻي يه ڪي راسته وخو به ره و

(۱) ٿهم پوخته ي و ته يه ڪي ٿيمامي ره بياني يه له مه ڪٿو ٻي دوو سه د و دهه مي مه ڪٿو با ته كه ڀدا.
بروانه: (مڪتوبات الإمام الرباني) ج ۱/ص ۱۸۲. (وه رگير)

(۲) هه مان سهرچاوه و لاهه ره. ماموستانو رسي ليڙه دا پوخته ي قسه ڪي ٿيمامي ره بياني
هيناره. (وه رگير)

حقیقت یی ئهوهی مرؤف بهناو بهرزهخی تهریقتهدا تیپهر بیئت، که ئهمهش بههوی "میراتگری پیغمبهروه ﷺ دهست ده کهوئت" ^(۱).

ههروهها فهرموویهتی:

(له تهریقتهی نهقشبهندیدا به دوو بال سلووک ده کرئت: باوهپی راست و دامهزراو به راستییه کانی ئیمان، له گهڵ ئهنجامدانی تهواوهتییه فهرزه کان. خو ئه گهر ههر کهموکووری و ناتواوییهک له ههر کامی ئهم دوانهدا بیئت، ئهوا گهلی دژواره که بتوانرئت ئهم تهریقته بگریتههر) ^(۲).

بهو واتایهی که: تهریقتهی نهقشبهندی سێ دهمهی هیه.

یه کهمیان:

که مهز نترینیانه و له ههموویان له پیشتره، بریتییه له: خزمهتکردنی راستهوخوی "راستییه کانی ئیمان"، ئهو خزمهتهی که ئیمامی پهیبانی خوی له دواپهوه کانی ژیانیدا گرتیههر.

دووهم:

خزمهتکردنی فهرزه کانی ئایین و سوننهته کانی پیغمبهروه ﷺ له ژیر سایه و پهردهی تهریقتهدا.

سێهم:

ههولدانه بۆ نههیشتنی نهخۆشییه کانی دڵ و دهروون له پێی تهسهووف و سهیر و سلووک و ههنگاونانی دلی مرؤفهوه.

یه کهمیان له حوکمی "فهرز" دا و.. دووهم له حوکمی "واجب" دا و.. سێهمهیش له حوکمی "سوننهت" دایه!

(۱) پوختهی مهکتوبی دووسه د و شهسته مه. ههمان سهراوه: ج ۱/ص ۲۴۰. (وهر گێڕ)

(۲) پهوانه ههمان سهراوه: مهکتوبی حهفتا و پینجهم (ج ۱/ص ۸۷) مهکتوبی نهوه و په کهم

(ج ۱/ص ۹۹) مهکتوبی نهوه و چوارهم (ج ۱/ص ۹۹-۱۰۰). (وهر گێڕ)

جا مادەم حەقىقەت واىە، ئەوامن لەو باوەرەدام كە ئەگەر "شىنخ
عەبدولقادرى گەيلانى" و "شاھى نەقشەبەند"^(۱) و "ئىمامى پەيبانى" و
ھاوچەشنيان لە قوتبە كانى ئيمان - خوالە ھەموويان رازى يىت - لەم
سەردەم و چەرەخەى ئىمەدا بوونايە، ھەموو توانايە كى خۇيان بۆ بەھىز كەردنى
"راستى يە كانى ئيمان" و "عەقىدەى ئىسلام" بە كاريان دەھينا. چەونكە
بەختەوهرىي ھەميشەيى لەم دووانەوہ پەيدا دەيىت و، ھەر
كەمتەرخەمى كەردنىك تياياندا ئەنجامە كەى بەدبەختىي ھەميشەيى دەيىت.
ئەوہ تا ھەرگىز ناگونجى بە بى ئيمان كەس بچيئە بەھەشتەوہ، بەلام زۆر كەس
ھەن كە بى تەسەووف بەھەشتيان دەستگىر دەيىت و دەرۇنە ناوى. مرؤف بى
"نان" ناژى، بەلام دەتوانيئ بە بى "ميوہ" ژيان بياتەسەر! كەواتە تەسەووف
ميوہيە و راستى يە كانى ئىسلاميش نان!

جاران سەر كەوتن و بەرزبوونەوہ لە پيى "سەير و سلووك" وە بۆ ھەندى
لە "راستى يە كانى ئيمان" چل پۆژ تا چل سالى دەخاياند. ئەگەر لەم
سەردەمەدا مېھرەبانىي خواوہند پيەك ئامادە بكات كە لە ماوہى چل

(۱) شاھى نەقشەبەند ناوى (مەمەدى كورپى مەمەد) و ناسراوہ بە (خواجە مەمەد بەھائەددىن).
دامەزرىنەرى (تەرىقەتى نەقشەبەندى) يە. لە مانگى موخەپرەمى سالى ۷۱۷ك لە گەردى
(قەصرى عارىفان) زىزىكى (بوخارا) كە پيشى دەوترىت: (قەصرى ھىندوان) لە داىك بووہ. لە
(سەمەرقەند) خوئىندوويەتى و، چەندىن شوئى تر گەراوہ و، بەھەمەندى دەرس و پەرورەدى
گەلى زانا و پياوہاشى سەردەمى خۆى بووہ. پاشان گەراوہتەوہ بۆ بوخارا و، لە تەمەنى ھەژدە
سالىدا ژنى ھىناوہ. دوو جاريش حەجى كەردووہ. تا كۆتايى ژيانى لە بوخارادا ماوہتەوہ و، ھەر
لەويش (تەرىقەتى نەقشەبەندى) دامەزراندووہ. لە بەروارى (شەوى دووشەممە ۳/ پەربەيى
يە كەم/ ۷۹۱ك) و لە سەرەتاي تەمەنى حەفتا و چوار سالىدا كۆچى دوايى كەردووہ و لە
گەردەكەى خۆى (قەصرى عارىفان) ئەسپاردەى خاك كراوہ. چەند بەرھەمىكى دواى خۆى
بەجى ھىشتووہ، وەك: (رسالة الواردات)، (الأوراد البهائية)، (حياتنامە)، (دليل العاشقين).

دہ قیقہ دا مرؤف بہو پراستیپانہ بگہیہ نیٹ، کاریکی ژیرانہ نی یہ وازی لئی
بہینریت و نہ گیریتہ بہر!

بہ لئی، ٹو کہ سانہی کہ سی و سنی و تہی کتیبی "وتہ کان" ^(۱) بہ وردی و
سہر بجدانہ وہ دہ خویننہ وہ، دان بہو دا دہ نین کہ ٹو و تانہ پئی یہ کی قورٹانی
وہ کہ ٹہ مہ پان لہ بہر دہ مدا بڑ کردو و نہ تہ وہ!

جا مادہم پراستی ٹہ مہیہ، ٹو ا کتیبی "وتہ کان" کہ نہ پئی یہ کانی قورٹانی
پیرؤز بہ پرونی لیک دہ داتہ وہ:

کاریگہر ترین دہرمان و باشترین ہؤ کاری ساپڑ کردنی زامہ کانی ٹہم
چہر خہیہ و.. سوو دہ ندرتین پرونا کی یہ ہؤ کؤ مہ لگای ٹیسلامی کہ
دوو چاری ہیرشہ کانی سو پای تاریکی ہووہ.. تہ نانت پراسترتین راہرہ ہؤ
ٹہوانہی کہ سہر گہردانی ناو شیو و دؤلی گومپایی بوون.

دہ سا برا کہم!

تو باش دہ زانیت کہ ٹہ گہر "گومپایی" لہ "نہ زانی" یہ وہ سہری ہلدا بیت،
نہ ہیشتن و لا بردنی کاریکی ٹاسان دہ بیت. بہ لام گہر لہ "زانین" وہ بیت،
ٹو ا گہ لئی دژوارہ لا بیریت!

جاران ٹہم بہ شہی دواپی زور دہ گہن بوو، لہ ہزار کہ سدا مہ گہر
یہ کیگ بہ ناوی "زانست" وہ لہ پئی ہزارا یہ.

جا ٹہ گہر گومپایی لہم جؤرہ سہر ہلبدہن، ٹو ا لہ ہزاران کہ سدا
مہ گہر تہ نہا یہ کہ دانہ پان بگہر پتہ وہ و پئی پراست بدؤز پتہ وہ. چونکہ ٹو

(۱) (وتہ کان) لہ لایہ کہ وہ ناوہ ہؤ یہ کہ مین بہرگی کؤ مہ لہ پہیامہ کانی نور، کہ مامؤستا
نورسی دایناون و بریتین لہ سی و سنی و تہ (پہام)، لہ لایہ کی تریشہ وہ ناوہ ہؤ سہر جہمی
پہیامہ کانی نور. (وہر گپ)

جوړه که سانه له خويان پازين و، له و کاته دا که نه زان و نه ښاره زان، پيان وایه زانا و ټاگادارن!

من له و باوه په دام که خوای گه وړه تایه تکاری چاره سهری شیفابه خش و ده رمانی دژ به ژه هره کانی کوفری "هم گومرایی" یه ی سهرده می به: "وته کان" به خشیوه، که له راستیدا بریتین له چهند بریسکه یه کی مه عنه ویی ئی عجازی قورئان.

الباقی هو الباقی

سه عیدی نوورسی

* * *

(بزانه که): مړوځی به خته وهری پشتگیر او له لایه ن خوای گه وړه و ده گونجی له زاهیره و به گات به حه قیقه ت، به بی ئه و هی به نیو به رزه خی به ریه تدا تیپه ر بیت! من بز خوم هر له قورئانی پیروزه و پئی به کم دی به و حه قیقه ت، به بی گرته به ری ته ریه ت (واته ئه و هی که مه شه وړه). هره و ها پئی به کم تیډا دوزی به و مړوځ ده گه یه نیته ئه و زانسته نی که ئامانج و مه به ستن، به بی تیپه ر بوون به ناو به رزه خی زانسته ئالی به کاند!

له کتیبی:

(مه سنده ویی نووری)

نۆ ئاماژه ڪان

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (يونس: ۶۲)

نهم بهشه تايهه به ريگا ڪاني ويلايهه وه و برتي به له نو "تلهويح"^(۱).

❀ تلهويحي به ڪهم:

"تهريقت و تهسهووف چي به؟"

پاستي به ڪي پوڄاني و نوراني و خاوين له ژير ناو نيشانه ڪاني:
"تهسهووف" و "تهريقت" و "ويلايهت" و "سهير و سلووك" ڏاهيه ڪه
گهلي ڪهس له زاناياني تههلي ڪهشف و خاوهن چيڙي تهه بواره
پرايانه ياندوهه و، به ليڪولنه وه و تهتهه ڪردن و پينا ساندنه وه تاوتويان
ڪردوهه و، هه زاران بهرگي ڪتي بيان له باره وه نووسي وه، هه والي تهه
حقيقي ته شيان به تهه و سه رجهمي نه ته وه ي ئيسلام پراگه ياندوهه، خوا
پاداشتي خير يان بد اته وه.

وا تههش لي ره ڏا و له پوونا ڪي تهه بواره ي ڪه ڪاتي ئيس تان بزمان
دهر هه خسينيت، چهن ڏمڪ پوون ده ڪينه وه ڪه وه ڪه چهن ڏلزيڪ وان له
دهرياي فراواني تهه حقيقي تهه.

(۱) تلهويح: واته ئاماژه. به لام به واتايه ڪي تر: چهن ڏياده شهر ڪه و ليڪدانه وه ڪه له ڪه نار و
پهراويزي ڪتي ڏا. (وهرگير)

پرسپار: تەریقەت چی یە؟

وەلام:

نامانجی "تەریقەت": ناسین و بەدەستەینانی راستی یەکانی ئیمان و قورئانە لە پێی سەیر و سلووکی پۇحانی و لە ژێر ئالا و سایە "میعراجی ئەحمەدی" دا بە ھەنگاونانی دڵ، ھەتا گەیشتن بە ھالەتێکی وێجدان و زەوقیی ئەوتۆ کە وەك "شەھود" واییت. کەواتە تەریقەت و تەسەووف نەینێ یەکی بەرزێ ئادەمیزاد و کەمالێکی بلندی گرۆی مەزھە.

بەتێ، مادەم مەزھە پوختە یەکی جامیعی ئەم گەردوونە یە، ئەوا دڵی ئەو وەکو نەخشە یەکی مەعنەوی وایە بۆ ھەزارەھا جیھان. چونکە ھەر وەك "میشکی مەزھە" - کە لە سەنتەرنێکی بۆلاو کردنەو و ھەر گرتنی ئامیرە تەلی و بێ تەلی یەکان دەچیت - وەك مەلبەندێکی مەعنەوی ئەم گەردوونە وایە و ھونەر و زانستەکانی ئەم گەردوونە و ھەردە گرت و پاشان دەریاندەخات و بۆلاویان دەکاتەو، بە ھەمان جۆر "دڵ" یشی تەوەرە و مەزھەر و ناوکی راستی یە بێ سنوورەکانی ئەم گەردوونە یە، وەك کەسانی لە ژمارە بەدەری نەھلی و یلاپەت پوونیان کردووە تەو لەو ملیۆنەھا کتیبە درەخشان و بەنرخانەدا کە نووسیویان و بۆیان بەجێ ھێشتووین.

جامادەم "دڵ" و "میشک" ی مەزھە ئەم پلە و پایە و پێ و شوێنەیان ھەیە و، ئنجا ھەزاران مەکینە ی گەورە ی سەر بە دواپوژ و ئامیرە ھەمیشەییەکانیشی لە دڵی مەزھە دانراون، بە وینە ی دانانی ئامیرەکانی درەختێکی مەزن لە تۆو کەیدا.. ئەوا بەدیھینەری ئەو دڵە ی کە لەسەر ئەم شیوہە دروستی کردووە، ویستوو یەتی ئەم "دڵ" ە بختە کار و توانا و لێھاتنەکانی دەر بخت و لە دۆخی "ھیز" ەو بیا نگوێزێتەو بۆ دۆخی "کار".

جا مادەم وىستى خىۋى گەۋرە بەم جۆرە بوۋە، ئەۋا دەبىي "دَل"ى مەۋف ئەۋ كارەى خۆى ئەنجام بەدات كە لە پىناۋىدا بەدى ھىنراۋە، ۋەك ئەۋەى كە "زىرى" كارى خۆى پادەپە پىنئىت. بىي گومان گەۋرەترىن ھۆكارى بە گەپخستىن ۋ كار پىنكردىنى "دَل"ىش لەۋەدايە كە بە ياد ۋ زىكرى خىۋى گەۋرە ۋ لە ناۋەندى پەلە كانى ۋىلايەتدا ۋ لە پىي تەرىقەتەۋە پۈۋ بىكاتە "پاستىيە كانى ئىمان".

❁ تەلۋىچى دوۋەھەم:

"كلىلە كانى سەير ۋ سلووك"

كلىلە كانى ئەم سەير ۋ سلووك قەلبىيە ۋ ھۆكارە كانى ئەم جۈجۈۋە پۈخانىيەش تەنھا بىرىيە لە "زىكرى خوا" ۋ "بىر كەرنەۋە".

دىارە لايەنە باش ۋ جوانە كانى "زىكر" ۋ "بىر كەرنەۋە"ش لە ژمارە نايەن. خۆ ئەگەر سەيرى سوۋدە بىي سنوۋرە قىيامەتىيە كانى ئەم دۋانە ۋ ئەنجامە بەرزە كانىيان لەمەر بەرز كەرنەۋەى مەۋف بە پەلە كانى كەمالەتدا نەكەين ۋ، تەنھا سەرنج لە يەك سوۋدى جۈزئىيان بەدەين كە بەم ژيانە دىناییە شەلەزاۋەى مەۋفى دەبەخشن، ئەۋا دەبىين كە:

ھەرچى مەۋف ھەيە بە دۋاى دلدانەۋە ۋ چىژ ۋ ھاۋدەمىكدا دەگەپىت كە بتۋانىت بىزارى لەسەر لايىيات ۋ قورسايە كانى ئەم ژيانەشى لەسەر شان سووك بىكات ۋ لە كەفوكوڭ ۋ ھەلچۈۋنە كەى - با بە شىۋەيە كى جۈزئىش بىت - داېگىرىت ۋ كەمى بىكاتەۋە.

جا مادەم ئەۋ ھۆكارانەى كە كۆمەلگەى شارستانىتى لە بوارى دلدانەۋەى مەۋف ۋ ھاۋدەمى ۋ ئونسى لە گەل خەلكىدا ئامادەيان دەكات، لەۋانەيە دلدانەۋەيە كى كاتى ۋ مەستكەر ۋ بىي ئاگايانە بە يەك دۋانىك لە

ناوەندی دە کەسدا بێخەشیت و.. مادەم هەشتا لە سەدی خەلکیش یان لە نیوان چیا و دۆلە کاندایەژین، یاخود خەم و پەژارەی ژیان و گوزەران بەرەو چەندین جێی دووری سامناکی بردوون، یان دوو چاری "گێڕو گرت" یاخود "پیری" بوون کە مەترسیی نزیکبوونەوی ئاخیرەتیان بە گۆی دا دەدات.. ئەوا هەموو ئەو چەشنە کەسانە یاس کران لەو دلتەواییە بێ بەش دەبن و، دلدانەووە و دلتەوایی خۆیان لە هۆکارە شارستانی یەکانی کۆمەڵدا ناییننەووە.. لەبەر ئەوە، دلدانەووەی تەواوەتی بۆ ئەو جۆرە کەسانە و دلتەوایی و هاو دەمی بێگەرد سەبارەت بەوان تەنها لەو هەدا یە کە: دلیان بە هۆکارە کانی "زیکری خوا" و "بیرکردنەو" بێخەنە گەر. ئەوەتا لە شوێنە دوورەکان و لە نیوان شیو و دۆلی چیا کاندایەتی ئەو چەشنە مرقوفا پروو دە کاتە ئەم ئامانجە و، ریکری "الله.. الله" دووپات دە کاتەو و، هاو دەمی و دلتەوایی لەم زیکرە وەر دە گرت و، بیر لەو شتانە ی دەور و بەری دە کاتەو کە لییان دەترسیت و سامناکی و وەحشەتیان لێو هەست بێ دە کریت، کەچی ئەم زیکرە ی خوای کەوڕە هاو دەمی و خۆشەویستی بە سەردا پەخش دە کات و، زیکر خۆینە کەش لەبەر خۆیەو دە لیت:

(ئەو بە دیهینەرم کە من ناوی دە هیتم و یادی دە کەمەو گەلنی بە نده و پەرستیار (عابد) ی لە ژمارە بە دەری هە یە کە بە هەموو شوێنیکدا بلاو بوونە تەو. کەواتە من تەنیا نیم و هیچ هۆکاری نیکیش بۆ وەحشەت و بێزاری لە کایەدا نی یە).

بەم جۆرە، لەم ژبانە ئیمانی یەدا تامی واتای ئونس و هاو دەمی دە چێژیت و، هەست بە بەختەو وەری ژیان دە کات و، لەم پێی یەو شوکرانە کردنی بۆ پەر وەرد گاری زیاد دە بیت و پەرە دە سینیت.

❀ تهلویجی سی هم:

"ویلايهت به لگه ی شهر یه ته"

"ویلايهت" به لگه ی ريساله ته و "تهریقه ت" یش به لگه ی شهر یه ته. چونکه نهو راستی به ایمانیانه ی که "ريساله ت" رایگه یاندوون، "ویلايهت" له پله ی "عین الیقین" دا و به بینیکی قهلبی و چهشتنکی رۆحانی ده یانینیت و ته سدیقیان ده کات. ثم ته سدیه شی به لگه یه کی گومان پره له سهر نه حه ققییه تی ريساله ت..

ههروه ها نهو راستییانه ی نه حکامه شهرعی به کان که "شهر یه ته" له گه ل خۆیدا هیئانوی، "تهریقه ت" بهو به هره و سوودانه ی که له پنی که شف و چیژه کانه وه و هری گرتووه لییان، ده ییت به به لگه له سهر نه حه ققییه تی نهو نه حکامانه و له سهر نه وهش که له لایه نی خوای گهوره وه سهر چاوه یان گرتووه.

به لئی، ههروه ک ویلايهت و ته ریه ته دوو به لگه ن له سهر نه حه ققییه تی ريساله ت و شهر یه ته، به هه مان جوړ بریتین له: نه یینی که مائی ئیسلام و ته وه ره ی پرووناکی به کانی، ههروه ک کانگای به رزبوونه وه ی گرۆی مرؤف و سهر چاوه ی ریژنه کانی مرؤفایه تین که له نووره کانی ئیسلام و دره و شانوه ی پرووناکی به کانی وه سهر چاوه یان گرتووه.

به لام سهره پای نهو گرنگی به له راده به دهره ی که له "ویلايهت" و "تهریقه ت" دا هه ن، به شیکی دهسته و تاقمه گو مپراکان ئینکاری نهو گرنگی به یان کردووه و، له م پئی به شه وه خه لکیان له چه ند نوور و پرووناکی به که مه حرووم کردووه که خۆیان لیی بی به شن!

نه وه ی زۆر جیی داخه له وه دایه که هه ندی کهس لهو زانایانه ی نه هلی سوئنه ت و جهماعه ت که بپار له سهر رواله تی شتان دهره که ن و،

ھەندېكىش لە سىياسەتمەدارانى بىي ئاگا كە دەدرېنە پال ئەھلى سونەت و جەماعەت، بۇ داخستنى ئەو گەنجىنە مەزنەي "ويلايەت" و "تەرىقەت" تىدە كۆش و، دەچن ئەو پەفتارە ھەلە و ھەلسو كەوتە نابەجىيانە دە كەن بە بيانو كە لە ئەھلى تەرىقەتمەو دەيانىبن. تەنانەت ھەموو توانايە كيان بۇ رۈوخاندن و وشك كردنى ئەو سەرچاوە كەوسەرىيە بەخوڤەم و ژيانەخشە دەخەنە كار..

لە كاتىكدا كە دەزانين لە نىوان شتان و رېياز و رېرەو كاندە بە دەگمەن رى دە كەوئ شتىك يان رېياز و رېرەوئك ھەيئ قسور و ناتەواويى تىدا نەيئ و، سەرجمى لايەنە كانى باش و جوان بن. كەواتە ھەر لە ئەنجامدا ھەلە و ناتەواوى و ھەلسو كەوتى خراپى تىدا پروو دەدات، چونكە ھەركات كەسانى ناتەھلى ھەر شتىك بېژنە ناو ئەو شتەو، ئەوا خراپە و ھەلوئىستى ھەلەي دەرھەق دە كەن.

بەلام خواي گەورە لە دواڤۇژدا "دادگەرىي پەرورەدگاريتى"ى خۆي بە كىشانە كردن و ھەلسەنگاندنى كردهوە كان و قورسىي تاي كردهوە چاكە كان يان خراپە كان، دەرەخات. كەواتە ھەر كەسك تاي كردهوە چاكە كانى قورس بوو، ئەوا پاداشتى باشى دەدرېتەو و كردهوە كانىشى لى وەرەدە گيرين و.. گەر تاي كردهوە خراپە كانى قورس و ھى كردهوە چاكە كانىشى سووك دەرچوون، ئەوا سزا دەدرېت و كردهوە كانى لى وەرناگيرين. دەبى ئەو ھەش يزانين كە لەم كىش و سەنگەدا بايەخ بە "چەندايەتى" نادريئ، بەلكو سەپرى "جۆر"ى كردهوە كان دە كرېت. لەوانەيە تەنھا (يەك) كردهوەي باش لە بەرامبەر (ھەزار) كردهوەي خراپەو قورس دەرېچيئ، تەنانەت ئەو ھەزار كردهوە خراپە بېرېتەو و بېيئ بە ھۆي رزگار بوونى خواوەنە كەي!

جا مادهم "داد گهری خوی گه وره" به پئی ئهم کیشانه و تهر ازووه بریار ده دات و، حه قیقه تیش ئهم بریاره به کارنکی سهر تا پا حهق و ره واده بینیت، ئه وای هیج گومانیک "چاکه کاری" به کانی ئه و تهریقه تهی که له ناوه نندی باز نهی سونه تهی خاوندایه، گه لئی له "خراپه کانی" قورس و زیاتره. باشتین به لگهش له سهر ئه وه:

پاریز گاری کردنی تهریقه تدارانه بۆ "ئیمانه که یان" له ده می هیرشی گومر ایاندا! ته نانهت که سینکی ئاسایی دلسۆز و په یوه نندیداری خاوه ن تهریقهت، له و چه شنه کاتانه دا، پتر له که سینکی لاف لیده ری زانست پاریز گاری خوی ده کات. چونکه به هوی ئه و چیژه رۆحی یه ی که له تهریقه تدا به دهستی هیناوه و به بۆنه ی خۆشه و یستی بۆ ئه ولیا و پیاو چا کانه وه، ئیمانه که ی خوی ده پاریزیت. ته نانهت ئه و که سه گهر گونا می که بیر ه بکات ههر پئی کافر نابیت، به لکو به فاسق داده نریت. چونکه به ئاسانی ناروا ته ناو ریزه کانی زهنده قه و ئه هلی ئیلحاده وه. ههروهک هیج هیزیک ناتوانیت ئه و وه لاء و پشتگیری یه ی زامدار بکات که بهرام بهر زنجیره ی ئه قتابی ئه و مه شایه خانه وه هه یه تی که به خۆشه و یستی یه کی به هیز و بیرو باوه ریکی توندوتۆ له وه په یوه نندی له گه لیا ندا به ستوه ..

جا له بهر ئه وه ی "گومرایی" ناتوانیت باوه ر و دنیایی ئهم مرۆفه به پیاو چا کان تیک بدات یان هه لئو به شینتیه وه، ئه واهه رگیز ئه و باوه ر و ره زامه ندی یه ی که به و پیاو چا کانه هه یه تی هه ئناوه شیتیه وه و، مه گه ر له کاتیکدا که ئه و باوه ر و دنیاییه ی پینان نه مینیت، ده نا هه رگیز ناروا ته ناو کوفر و ئیلحاده وه.

دیاره ئه و که سه ی که هیج به شینکی له تهریقه تدا نی یه و دلشی دهستی به جهو جوو ل نه کردوه، ئه واهه لئو سهخت و دژواره که - له م رۆژگار و

سەردەمەدا - بتوانیست لە بەردەم فرۆفیلی زەندیقەکانی ئیستادا بە تەواوی پارێزگاری لە ئیمانە کە ی خۆی بکات، با زانایەکی وردە کاریش بێت!

شتیکێ تر ماو، کە بریتی یە لەو هی:

هەرگیز ناکریت و ناگونجی "تەریقەت" بە خراپکاریی ئەو مەشرەب و ریزەوانە تاوانبار بکریت کە بە سەتەم و نارەوا ناوی تەریقەتیان لە خۆیان ناو، لەوانە شە شیوێهێکیان لە دەرووی بازنە ی تەقوا، تەنانەت دەرووی بازنە ی ئیسلامیش، بۆ خۆیان دانابیت.

خۆ ئەگەر ئاوڕ لەو ئەنجامە بەرزە ئایینی و قیامەتی و رۆحییانە نەدەبێت ئە "تەریقەت" دەستی مەرفیان دەخات و، تەنها سەیری یەك دانە ئەنجامی "تەریقەت" بکەین لە ناوەندی جیهانی ئیسلامیدا، دەبینین "تەریقەت" لە پێشەنگی ئەو هۆکارە ئیمانییانەوێهێ کە فراوانی بە بازنە ی براهیتی ئیسلامیی موان مۆسلمانان دەدەن و، ئالای پەيوەندی یە خاوەنە کە ی ئەم براهیتی یەش لە هەموو شوێنێکی جیهانی ئیسلامیدا هەلە کات.

تەریقەتە سۆفی یە کان، هەر لە میژو و تا ئیستاش، یە کێکن لەو سنی قەلا فایمە ی کە لە سەر دیوارە سەختە کانییدا هەموو ئەو هیزشانی نەصرانی یە کان ٠٠٠ کشکێنران کە بە سیاسەت دەیانکردە سەر مۆسلمانان و، هەموو ئەو فرۆفیلانەشی تەفروتوونا کرد کە بۆ کۆزانەوێ نووری ئیسلام ساز درابوون.

دەبێ هەرگیز فەزڵ و چاکە و جێ دەستی خاوەن تەریقەتە کاغان لە یاد نەچیت لە پارێزگاری کردنی ئەستەمبوولی مەلەبەندی خەلافەتی ئیسلامیدا بە درێزایی پێنج سەد و پەنج سالی رەبەق، هەرچەندەش جیهانی کوفر و خاچەرستی ئوروپا هیزشی یەك لە دوا یەکیان دە کردە سەر.

جا ئه و هیژه ئیمانی و، خو شه ویستی به پړوحانی و، شهوق و تاسه مه نندیانه ی که له ناسینی خوا وه نده وه سهر چاوه یان گرتووه و، له دلی ئه و که سانه وه هه لده قولین که هه رده م "الله.. الله" له و ته کیه و خانه قایانه دا دوو پات ده که نه وه که ته و او که ری ئه رک و په یامی مزگه و ته کانه و جو گه له ی ئیمانیان لیوه خوړ ده بیته وه، ئه وه بوو له پینچ سهد شویننه وه "پروناکی به کانی ته وحید" په خش ده بوون و تیشکیان ده دا..

هه موو ئه مانه پیکه وه، گه و ره ترین پالېشت و و ره ی توندو تۆلی ئیماندارانی ئه و مه لبه نده ئیسلامی به، له کۆنه وه تا ئیستا، پیکه ده یین.

ده سا ئه ی نه فامانی لاف لیده ری غیره و ساخته کارانی نه ته وه په و ره ی! ئایا پیمان نا ئین چ خراپه به که له خراپه کانی ته ریه قه ئه م چا که کاری به مه زنه ی بهرام بهر به ژبانی کۆمه لایه تیتان، ده سر پته وه؟!

❀ ته لویچی چواره م:

"سه ختی و گپرو گرفته کانی پئی"

گرتنه به ری پئی "ویلایه ت" هه رچه نده ئاسانه، که چی گه لئی سه خته و.. ها و ده م له گه ل کور تی ئه و پښگایه دا، په کجار دوور و درنیزه و.. چه نده ش بهر ز و بهر خه، هینده ش مه تر سی ده و ره ی داوه و.. له گه ل ئه وه شدا که فراوانه، که چی تا بی شل بی ت پښگایه کی ته نگړه و ته نگه لانه!

له بهر ئه م نه یینی به وردانه مه که هه ندی جار پښوارانی ئه م پښگایه نو قم ده بن و.. هه ندی جار یش پښان هه لده که ویت و ئازاریان پئی ده گات و.. ته نانه ت هه ندی جار ی تریش له پئی ده ترا زین و خه لکیش له پئی ده رده که ن! بو غمونه:

دوو مه شره ب و پږه و له ته ریه تدا هه ن که پښان ده و تریت:
"سهیری ئافا قی" و "سهیری ئه نفوسی" ..

"سەیری ئەنفوسی" پۈشۈن و گەشتىكە لە دەروونەو دەست پى دەكات و خاوەنى ئەم گەشتە پروانىنى خۆى ئاراستەى دەروە ناكات، بەلكو بە وردى دەروانىتە "دل" و، ئىنجا "خۆپەرستى"ى خۆى دەپرىت و كونوودەرى دەكات و لىيەو دەرواتە دەروە و، پاشان لە ناوەندى دلەو پىگايەك بەرە و "حەقىقەت" دەكاتەو. ئىنجا لەو پەو بۆ ئاسۆ گەردوونى يە كان دەروات و، دەبىنىت كە ئەوانىش بە ھەمان پرووناكىي دللى خۆى پرووناك بوونەتەو و، ئىتر بە خىرايى دەگاتە ئامانج. چونكە ئەو حەقىقەتەى كە لە بازەنى "خۆى" دا بىنى، بە پەو رىكى گەورەتر لە "ئافاق" یشدا دەبىنىتەو.

زۆر بەى پىگاكانى موحامەدەى خەفى (پەنھان) بە پى ئەم پىيازە دەروون و ھەنگاو دەنى.

گرنگترى بناغە كانى ئەم سلووك و پى پىنە، برىتى يە لە: تىكشكاندىنى شان و شەو كەتى "خۆپەرستى" و، وازەينان لە ھەوا و ئارەزووى دەروون و، مراندنى "نەفس".

بە لام پىيازى دوو ھەم لە ئافاق (ئاسۆكان) ھەو دەست پى دەكات و، پىوارى ئەم پىيازە: درەوشانەو كانى ناوە جوانە كانى خواى گەورە و سىفەتە مەزەنە كانى لە ئاوينە كانى ئەو بازە ئاسۆيە گەردوونى يە فراوانە دا دەبىنىت و، ئىنجا كە دەرواتە ناو بازەنى "دەروونى خۆى" ھەو پرووناكى يە كانى ئەو درەوشانەوانە بە پەو رىكى بچوكتە لە ئاسۆكانى گەردوونى دلدا دەبىنىتەو. ئىتر لەم دلەو كورتترى و نزىكتترى پى بۆ لای خواى گەورە دەكاتەو و، دەبىنىت كە "دل" بە راستى ئاوينەى خواوەندى صەمەدە و، لەم پى يەو دەگات بە ئامانج و مەرام و ئەوپەرى ئاواتە كانى.

جا ئەگەر پىوارى سەر بە مەشرەبى يە كەم لە كوشتنى دەروونى بەدخواز (نەفسى ئەمارە) یدا دەستەوسان ما و نەتوانى بە وازەينان لە ھەوا و

ئارەزوو ەکانی ناو دەروونی "خۆپەرستی"ی خۆی تێکەشکێنێت، ئەوا لە مەقامی شوکرەو ەبەر دەبێتەو ەبۆ فەخر و شانازی و، لەوێشەو ەدە کەوێتە خوارەو ەبۆ ناو لەخۆبایی بوون و غرور. خۆ ئەگەر ئەمە ی کە باسمان کرد شتێکی وەك "مەستی جەزبە ی خۆشەوێستی"ی ئاویتە بێت، ئەوا چەند لاف و دەعوایەکی لە زار دەردەچێت کە لە سنوور و توانای خۆی گەلێ گەورە تر بن، لەوانە ی کە پێیان دەوترێت: "شەتەحات". ئێتر ەروەك زیان بە خۆی دەگەیەنێت، دەشبێت بەهۆی زیان گەیاندن بە کەسانی تر!

ئەو کەسە ی "شەتەحات"ی لە دەم دەردەچێت وەك ئەفسەریکی بچوو ك وایە لە پلە ی "ملازم"دا کە چیژ و مەستی سەر کردایەتی ناو بازنە بچوو کە کە ی خۆی ەست و شعوری لە لا ەلگرتوو ە، لە دەمی ساتێکی ئەم مەستی یەدا - بە ئەندێشە - خۆی وەك ئەو موشرە دەبێتەو ە کە سەر کردایەتی لە شکرە گەورە کان دەکات! ئێتر لەم ئەندێشە یەو ەشتان لە زەینیدا دەئالۆزێن و سەر کردایەتی ناو بازنە بچوو کە کە ی خۆی لە گەل سەر کردایەتی گشتی و فراوانی بازنە گەورە کەدا لێ دەئالۆزێت، کتومت وەك ئەو کەسانە ی کە وێنە ی خۆریان لە ئاویتە ی کە ی بچوو کدا لە گەل ەمان وێنە ی خۆر لە سەر پرووی فراوانی دەریادا لێ تێکچوو ە، لەو پروو ەو ە کە ەردوو کیان دانەو ە ی وێنە ی "خۆر"ن، ەەرچەندەش لە گەورە یی و فراوانیدا جیاوازیان ەیه!

بەم جۆرە، زۆر کەس ەن لە ئەهلی ویلايەت کە ەریە کەیان خۆی زۆر بە گەورە و مەزن تر دەبێت لەو پیاوچا کەنە ی کە لە راستیدا لەو بەرز و پایە دار ترن، لەوانە ی کە پلە ی ئەم سەبارەت بەوان وە کو نیسبەتی مێش وایە لە ئاستی تاووسدا.. بەلام ئەم خاوەن دەعوا و لافە، خۆی بەو شیو ە ی دەبێت کە وەسف و باسی دەکات و، لەم بینینە شیدا پێی وایە کە لە سەر حەق ە و راستی پێکاو ە!

پیاموت:

ههروهه چهند كه سىكم دى لهوانهى كه خويان وا داده نيين له
 "مههدى" يه وه نزيك بن يان لهو بچن و، ههريه كه يان ده يوت: من ده يم به
 "مههدى"!

ئەو جۆرە كەسانە نە درۆ دە كەن و نە خەلكىيش دە خەلە تېنن، بەلكو خۇيان خەلە تاون و بە هەلە دا چوون! چونكە پىيان واىە ئەو شتانەى كە دەيانىنن: حەق و راستن و ھەر بەو جۆرەن.

بەلام ھەروەك ناوہ جوانە كانی خواى گەورە ھەر لە عەرشى ئەعزەمەوہ تا دە گاتە گەردیلە كان درەوشانەوہى جۆراو جۆريان ھەيە، ئاوينە و دەر خەرى ئەم درەوشانەوانەش لە گەردوون و دەروونە كاندا - بە ھەمان پىژە - جياواز و جۆراو جۆرن و.. پلە كانی ويلايەتیش، كە بریتىن لە بەدەستەيىنانى مەزھەر و ئاوينە كانی ئەو درەوشانەوانە و شەرەفمەندى و بەھرەمەندبوون پىيان، بە ھەمان جۆر، جياجيا و جۆراو جۆرن.

گەرنگەرتىن ھۆكار بۆ ئەم لى ئالۆزانە لەو ھەدايە كە ھەندى لە مەقامە كانی ئەوليا شتىكىيان لە تايبەتكارى و ئەر كە كانی "مەھدى" تىدايە و، نىسبەتەىكى تايبەتییان بە قوتبى ئەعزەم و پەيوەندى يەكى تايبەتییيشيان بە حەزەرەتى "خەزر" ھە تىدا دەبىنریت. چونكە ھەندى مەقام ھەن كە چەندىن پەيوەندىيان بە ھەندى لە ناودارانەو ھەيە، بە رادەيەك كە بەو مەقامانە دەوتریت: "مەقامى خەزر" و "مەقامى ھەيس" و "مەقامى مەھديەت".

جا ئەو كەسانەى كە دەگەنە ئەو مەقامە، يان دەگەنە بەشىكى، يان سىبەرىك لە سىبەرە كانی، ئەو لەو گومانە دا دەبن كە ھەر خۇيان ئەو كە سايەتەى بەرز و بەناوبانگانە بن! ئىتر ھى وایان ھەيە خۆى بە "خەزر" يان "مەھدى" دادەنیت، ياخود لە ئەندىشەيدا پىنى واىە كە خۆى "قوتبى ئەعزەم" یت!

جا ئەگەر ئەو كەسە "خۆپەرستى" ى بە تەواو ھەتى تىدا نەمابوو، بە رادەيەك كە حەز و چاو گىرانی بۆ جاھ و پلە و پایە و شانازى كردن بەسەر كەسانى تردا تىدا نەبوو، ئەو گلەيى لى ناكريت و، ئەو لاف و دەعوايانەش كە لە

زارى دەردە چن و لە توانا و سنوورى خۆى بە دەرن بە "شەتەحات" يک دادەنرین کە بەرپرس نى بە لىيان و، دە گونجى چاوپۆشيان لى بکرت.

بە لام گەر ئەم لاف و دەعوايانە لە لایەن کە سێکەو بە بن کە "خۆپەرستى" يە کەى هېشتا لە سەر پى بىت و، حەز و چاوپۆشيانى بۆ جاھ و پلە و پاىە ھەر تىدا ما بىت، ئەوا ئەم "خۆپەرستى" يەى بە سەردا زال دە بىت و، دەستى ئەو مەروڤە دە گرت و، مەقامى شوکرى لە پشەتەو پى بە جى دەھىلەت و بەرەو خوارەو بۆ مەزەلگاگانى فەخر و شانازى دە بىات. ئىتر لەو پشەتەو وردە وردە بەر دە بىتەو بۆ ناو شىو و دۆلى ئەو لەخۆ بايى بوون و غروورەى کە کردەو چاکە کانى مەروڤ دە سەپتەو.

ئەجا يان ئەو بە گەرفتارى شىتى دە بىت، ياخود بە يە کجارە کى دور دە کەوتەو و لە پى دە ترا بىت. چونکە خۆى لە پىزى ئەو پیاوچاک و ئەوليا مەزنانە داناو، کە ئەم کارەش - لە خۆیدا - برىتى بە لە "گومان خراپى" بەو مەروڤە پیاوچاکانە، چونکە ئەو قسوررانەى کە لە دەروونى خۆیدان و "نەفس" ھەر چەندەش لە خۆى بايى بوو بىت ھەستيان پى دە کات، ئەم قسوررانە دە کاتە بەر ئەو پیاوچاک و ئەوليا بەرزانەش کە بە چاویلکەى دەروونە خواوەن قسوورە کانى خۆى سەپريان دە کات! ئىتر گەرفتارى ئەو و ھەمە دە بىت کە ئەو زاتە مەزنانەش - وەك خۆى - تەقسىر بار بن و، لەمەشەو پىزى بۆيان کەم دە کاتەو و، دواى ئەمەش پىزى تەنانەت پىغەمبەرانىشى - درووديان لە سەر بىت - لە لا کەم دە بىتەو.

ئەو جۆرە کەسانەى کە ئەو مەقامانەيان بەو چەشنە لى ئالوزاو، پىوێستە "میزانى شەرىعەت" بە دەستەو بەگرن، تا کو کردەو کانى خۆيانى پى ھەلبەسەنگین و، لە سنوورى ئەو دەستوورانەدا رابوو سەن کە زانايانى "ئوسوولى دین" دەستىشانىان کردوون و، بە رابەرەيەتیی ئەو پىنمايانە

هەنگاو بنێن کە "ئیمامی غەزالی"^(١) و، "ئیمامی رەبیانی" و ئەولیا لیکۆلەرە زانا کانی هاوچەشنیان دایان ناو و، هەمیشە "نەفس" ی خۆیان بە تۆمەتبار دابنێن و، بزائن کە "قسوور" و "کۆلەواری" و "هەزاری" هەمیشە هاو دەم و هاو پێی دەروو نە کانن، با زۆر بەرزیش بوو بیتنەوه.

سەرچاوەی شەتەحاتی ئەم مەشرەبە سەبارەت بە هەندئێ کەسی "سالیك" بریتی یە لە "خۆشویستی نەفس". ئەم خۆشەویستی یە بە پادەیهك گەشە دە کات و گەورە دەبێت کە هەندئێ لەو کەسانە پێی وایە: خاوینبی دەروونی و بریسکانهوی زاتی خۆی پارچە یە کێ ئەلماسە! کەچی لە پاستیدا بریتی یە لە پارچە شووشە یە کێ بێ نرخ و بەها.

(١) ئیمامی غەزالی (٤٥٠ - ٥٠٥ هـ) یە کێکە لە گەورە مەردانی ئیسلام و، ناوی ئەبوو حامید عەمەدی کورێ عەمەدی کورێ عەمەدی غەزالی یە. کە لە زانای زانستە کانی فێقی شافعی و کەلام بوو و، بە فەیلە سووف و زاهید و چاکسازێکی ئایینی و کۆمەڵایەتی و خاوەن پەیمانیکی پۇحی دادە نرێت کە جێ دەستی لە زبانی ئیسلامیدا هەر لە سەردەمە کە ی خۆیەوه هەتا ئێستا ئاشکرا و نمایانە. لە شاری "تووس" ی سەر بە خوراسان لە دایک بوو. پاش تەواو کردنی خوێندن، لیکۆلینەوی لە زانستە کانی کەلام و فەلسەفە بە تاییەت هی ئیبن سینا و فارابی، هەروەها لە زانستە کانی دەستە ی باتینیدا بە ئەنجام گەیاندوو، بەلام هیچ کام لەوانە نەیان توانیوە خواستە کانی ژیری ئەو لە مەڕ پەقین و دلتیایی بەینتەدی و پەزنامە ندیی حەز و خواستی دلێشی بۆ بە دەستە یێانی بە خەوەر ی دەستە بەر بکەن، هەتا خۆ ی بە رێبازێکی جیاواز لە هەموو ئەوانە توانیویەتی بەو ئامانجە بگات و، دوا ی لە کتێبی (النقد من الضلال) دا ئەو گەشتە فیکری و پۇحی یە تۆمار کردوو. ماوەیهك لە قوتابخانە ی نیرامی یە بەغدا (کە گەورە ترین زانکۆ ی ئەو سەردەمە بوو) سەر گەرمی وانه و تەنەوه بوو. پاشان سەردانی زۆر شاری وەك دیمەشق و بەیتولمقدیس و قاهیرە و ئەسکەندەر یە و مەککە و مەدینە ی کردوو. گەلێ بەرەمی دوا ی خۆ ی بە جێ هێشتوو کە ئەمە ناوی هەندیکیانە: "احیاء علوم الدین"، "تہافت الفلاسفة"، "النقد من الضلال"، "الأربعین فی اصول الدین". پێم خۆشە خوێنە ی بەر پز بۆ زیادە شارەزا بوون لە ژمان و رۆژی گرنگی ئەم مەردە ناوازە ی بەرگی یە کەمی کتێبی (رجال الفكر والدعوة فی الإسلام) ی خوا لێخۆشبوو (سەبید ئەبو لخصەنی نەدەوی) و، (هکذا ظهر جیل صلاح الدین) ی (د. ماجد الگیلانی) (بە تاییەتی: الفصل العاشر) بخوێنتەوه. (وەر گێڕ)

ئەم بۆچۈنەشى ھى ئەو ھەيەتە بە چاۋى لەخۇ رازى بوونەو ھە بۇ خۇى
پوانىو ھە. خۇ ديارە چاۋى رازى بوونىش لە ئاستى يىنىنى نەنگى و
ناتەواۋى يەكاندا كول و نايىنايە.

ترسناكتىنى ئەو ھەلۋىستە پەر لە مەترسىيەنى كە لەم جۈرە سلوو كەدايە،
برىتى يە لەو ھەيەتە:

ئەو واتا جۈزئىيەنى بە شىۋەي "ئىلھام" دىنە ناو دلى سالىكەو ھە، لە
ئەندىشەي خۇيدا بە گوڧتارى خويان دادەنىت و، ھەريەك لەو ئىلھامە
ھاتووانە بە "ئايەت" ناو دەبات! ئىتر بەم و ھەم و ئەندىشەيەي خۇى جۈرە بى
پىزىيەك لە ئەندىشەيدا سەبارەت بە پلەي بەرز و بلىدى "و ھەيەت" پەيدا
دەنىت.

بەئى ھەموو ئىلھامىك، ھەر لە ئىلھامى ھەنگ و زىندەو ھەرانەو ھە تا
ئىلھامى ھەوامى خەللى و.. ئىلھامى مەۋقە تايىبەئەندەكان و.. ھەوامى
مەلائىكەت و.. ئىلھامى تايىبەئەندە و نىكەكانى ئەوان لە خۇاى گەورەو ھە..
ھەريەكەيان، جۈرئىكەن لە ۋە پەرەردگارى يەكان. بەلام دەبى بزاننىت كە
گوڧتارى پەرەردگار بىرىتى يە لە ھەروشانەو ھەي فەرماشت و گوڧتارى
جۈراو جۈرى ئەو كە لە ناو ھەندى ھەفتا ھەزار پەرەو ھە و بەپىي توانا و لىھاتنى
ئاۋىنە و مەقامەكان، دەبرىسكىتەو ھە.

ھەرچى "و ھەيەت" ىشە ئەو ناۋى تايىبەئەي گوڧتارى خۇاى گەورەيە.
پروناكتىن ئىۋونەي بەرجەستەشى ئەو ناۋەيە كە لە ئەستىرەكانى قورئان
نراو ھە، ھەريەك لەو ئەستىرەئەش پىنى دەوتىت "ئايەت". ھەروەك بە
شىۋەيەكى تەۋقىفى پىمان گەشتو ھە.

جا ناۋاننى ئەم جۈرە ئىلھامانە بە "ئايەت" ھەلەيەكى سەرتاسەرى و بى
گومانە. چۈنكە پىزەي جىاۋازىي وىنەي بچوۋكى كىزى خۇر لە پىشت
پەردەي ئاۋىنە پەنگاۋرەنگەكانى ناو دەستمانەو ھە لەچاۋ خۇرى راستەقىنەي

ناوجهر گهی ئاسماندا چهندهیه، پژییهی جیاوازیی نیوان ئیلهامی ناو دلی ئه و لاف لیده رانه و ئایه ته کانی خوری قورئانی پیروز که گوشتاری راسته و خوی خواوهنده، به هه مان ئه ندازه یه. (وهک له وته کانی دوازه ههم و، بیست و پینجه م و، سی و یه که می کتییی "وتسه کان" داروونغان کردووه ته وه و چه سپاندو و مانه).

بهائی، گهر بوتریت: ئه و وینه یه ی خور که به ئاشکرا له ئاوینه دا دیاره ههر خودی وینه که یه تی به راستی و په یوه ندیشی له گه ل خوری راسته قینه دا هه یه، ئه و ا ئه م گوشتاره راسته و هه یج ناته و او ی به کی تیندا نی یه. به لام ههر گیز ناگونجی که گزی گه وری زه وی به م خوره به چوو کانه ی ناو ئاوینه کانه وه په یوه ست بکریت و به جاز بییه تی ئه وانه وه به ستر یته وه!

❀ ته لویجی پینجه م:

"مه شره بی: وه حده تی وجود"

مه شره بی "وه حده تی وجود" که "وه حده تی شه وود" یشی له خودا هه لگرتووه، به یه کیل له مه شره به سو فیتی به گرنگه کان داده نریت.

وه حده تی وجودیش بریتی به له ته رخانکردنی روانین ته نها بۆ "بوون" ی خواوه ندی "واجب الوجود". واته: ئه م مه شره به پنی وایه که مه وجودی حق و راسته قینه ته نها ههر خوای گه وری "واجب الوجود" ه و، هه موو مه وجوده کانی تر بریتین له چه ند سیبه ریکی کز و قه لب و وه همی که له به رامبه ر "بوون" ی "واجب الوجود" وه شایانی ئه وه نین که سیفه تی "بوون" یان بدریته پال!

له بهر ئه م تیروانینه، ئه هلی ئه م مه شره به پنیان وایه که بوونه وهران وه هم و ئه ندپشه ن و، له پله ی "ته رکی ماسیوا" دا (واته: وازه ینان له غه یری خوادا) ئه و بوونه وهران به عه ده م داده نیین. ته نانه ت هینده له مه دا پۆده چن که ده گه نه

ئەوئى بوونەوەرەن بە چەند ئاوينەيە كى ئەندېشەيى دابىنن بۇ درەوشانەوەكانى
ناوہ جوانەكان!

گرنگىزىن حەقىقەت كە لەم مەشرەبەدايە، بىرىتىيە لەوئى كە:

بوونەوەرە بەدېھاتووە مومكىنەكان لە بەرچاوى گەورە ئەولياكانى ئەم
مەشرەبەدا، كە بەھۆى ھىزى ئيمانەكەيانەوہ گەيشتوونەتە پلەي "حق
اليقين"، بچووك دەيئەوہ و ھىندە لە بەرچاوياندا دادەبەزىتە خوار تا دەگاتە
پلەي وەھم و عەدەم. واتە لە ئاستى بوونى خواى گەورەي "واجب
الوجود" دا ئىنكارىي بوونى گەردوون دەكەن.

بەلام گەلى مەترسى و ھەلدېرى زۆر لەم مەشرەبەدا ھەيە. يەكەميان و
گرنگىزىيان بىرىتىيە لەوئى كە:

"پايەكانى ئيمان" شەش دانەن. واتە جگە لە پايەي "باوەر بە خواى
گەورە" چەند پايەيەكى ترى وەك "باوەر بە دواپۇژ" ھەيە و، ئەم پايانەش
داخوازي "بوون"ى بوونەوەرە مومكىنەكانن. واتە ناگونجى ئەم پايە قايم و
نوند و تۆلانەي ئيمان لەسەر بناغەيەكى "ئەندېشەيى" راوہ ستايئەن!

كەواتە دەيى خواوہنى ئەم مەشرەبەكاتى لە جيھانى ئىستىغراق و مەستى
بىدار دەيئەوہ، مەشرەبەكەي لەگەل خۇيدا نەھيئەوہ بۇ جيھانى بىدارى و
كارى پى نەكات و، ئەم مەشرەبەي كە بە دل و وىژدان و چىژ ھەستى پى
دەكرىت، نەيكات بە چەند بناغەيەكى ژىرەكى و زانستى و، بە گوشتار دەرى
نەبرىت. چونكە دەستوورە ژىرەكى و ياسا زانستىيەكان و ئوسوولەكانى
زانستى كەلام - كە ھەر ھەموويان لە قورئان و سوننەتى خاوينەوہ
ھەلقولاون - ناتوانن ئەم مەشرەبە ھەلېگرن و بوارى جى بەجى كردنى ئەويان
نيدا نايئەوہ.

هەر لەبەر ئەمەشە کە لەناو پێدارانی ئەهلی ئیماندا (وەك خەلیفە راشیدەکان و پێشەوا موحەمەدەکان و زانا بەکرەوێ کانی بەرەکانی پێشینی باشی ئەم نەتەوێه) ئەم مەشرەبە بەرچاوی ناکەوێت. کەواتە ئەم مەشرەبە بەرزترین و بلندترینی پلەکان نییە، بەتکۆر لەوانەییە دارایی بەرزاییەك بێت کە ناتەواویی تێدا بێت و، چێژێکی شیرینی سەرئەج راکێشیشی تێدا بێت، کە تەمبەکی تێژی بێت.

جە لەبەر شیرینی یە پروا ئەتی و جوانی یە سەرئەج بزۆینە کە ی، ئەو کەسانە ی کە دەچنە ناوی حەز ناکەن بزوێنە دەروە لێ ی، بەهۆی چاوی گێران و سەر بەرز کردنەوێ دەروونە کانیان، لەو گومانەدان کە: ئەم مەشرەبە بلندترینی پلەکان بێت.

لەبەر ئەوێ لە پەیمانی "خالتیک لە نووری ناسینی خوا ی گەورە" و لە "وتەکان" و "مەکتووبات" دا شتی کەمان لە بارە ی بناغەکان و ماھییەتی ئەم مەشرەب و رێبازە باس کردوو، ئەوا بەو ئەندازە یە واز دەهێنین و، لێرە دا تەنھا لە بارە ی گێژاویکی تر سناک دەدوین کە بە شیک لەو کەسانە ی تی دەکەون لە دەوری "وحدة الوجود" دا دەخولێنەو.

ئەویش بریتی یە لەمە ی خوارەو:

ئەم مەشرەبە تەنھا بۆ کەسانی ھەرە تایبەتمەند دەست دەدات لە دەمی ھالەتەکانی ئیستیغراقی تەواو تەیدا و، بۆ ئەو کەسانەش کە دەستبەرداری ھۆکارە ماددی یەکان بوون و ھەموو پەویەندی یەکیان بە غەیری خوا ی گەورەو (لە شتان و مومکینات) پەچریو.

بەلام گەر ئەم مەشرەبە لە بەرزایی چێژ و ھال و جەزبەکان و ئەشواقەکانی دلەو دایبەزێتە خوارەو و پروا تە ناو بازنە ی رێپەرەو فیکری و زانستی یەکانەو، بە شیوہ یەکی زانستی و ژیرەکی پێش چاوی ئەو خەلکە

بخریت که حمز و ئارەزوویان لە ژيانی دنیایە و لەناو فەلسەفە ماددی و سروشتی یەکاندا پۆچون، ئەوا ئەنجامە کە ی نوqm بوون دەیت لە سروشت و ماددەدا و دوور کەوتنەو دەیت لە حەقیقەتی ئیسلام..

چونکە ئەو مەزھە ماددی یە کە دەستی لە داوینی هۆکارە کان گیر کردوو و شەیدای دنیایە، گەلی بە تاسەو یە سیفەتی هەتاهەتایی و نەمری بە بەر ئەم ژیانە دنیای پۆشیت، چونکە بەلایەو قورس و دژوارە کە بە چاوی خۆی بپینیت خۆشەویستە کە لە بەردەستیدا بیت بە هەلم و بتوێتەو!

بۆیە لە پوانگە ییری "وەحەدەتی وجود" هەو سیفەتی: مانەو و وجودی هەمیشەیی بە دنیا کە دەبەخشیت. دیارە ئەو کاتەش سل لەو ناکاتەو کە دنیا خۆشەویستە کە ی بۆ پەلی "پەرستراو" بەرز بکاتەو، دوا ی ئەو ی کە سیفەتە کانی بەردەوامی و نەمری و مانەو ی هەمیشەیی پی بەخشی! ئیتر لێرەو - خوا پەنامان بدات - دەرگای ئینکاری بوونی خوا ی گەورە ی لی دە کرێتەو!

جالە بەر ئەو ی ستوونە کانی ییری ماددی لەم چەرخەدا بە توندوتۆلی جینگیر بوون و ئەم بیر بەسەر زۆرینە ی چالاکی یە ژیرە کی و زانستی یەکاندا زال بوو، تەنانتە ماددە - لای باوەر پی بووانی - بوو بە بنچینە و بناغە ی هەموو شتێک.. ئەوا برەودان بە پێرەو ی "وەحەدەتی وجود" لەم چەرخەدا - کە تاییە ئەندانی "ئەهلی ئیمان" هەتا رادە ی عەدەم بە بی نرخ و بەها شتانی ماددی تیدا دەبینن - لەوانە یە بەلگە یە ک بدات بە دەست ماددی یەکانەو کە ئەوانیش بانگەواز کاری هەمان پێرەو بن و، بە ئیماندارانی هەنگری ئەم مەشرەبە بلین:

"ئیمە و ئیو یە کسانین، چونکە ئیمەش هەمان قسە دەلین و بە هەمان جۆریش بیر دە کەینەو!"

لہ کاتیکدا کہ لہ سہرتاسہری جیہاندا ہیچ مہ شرہ ییکی تر نی یہ وہک
 "وہ حلدہ تی وجود" لہ پربازی ماددی یہ کان و سروشت پەرستانہ وہ دوور
 بیٹ. چونکہ ہہ لگرانی ہم مہ شرہ بہ ٹیمانیکی ہیندہ قوولیان بہ خوای
 گہورہ ہہ یہ کہ سہرانسہری گہردوون و سہرجہمی بوونہ وهران لہ ٹاستی
 حہ قیقہ تی بوونی خوای گہورہ دا بہ عہدہم و نہ بوو دادہ نیٹن، کہ چہ
 ماددی یہ کان ہیندہ باہخ بہ بوونہ وهران دہدہن کہ ٹینکاری بوونی خوای
 گہورہ دہ کھن لہ ٹاستی بوونہ وهراندا!

ٹایا ٹیتر کہی ٹہمانہ لہوان دہ چن؟!

❀ تہلویچی شہشم:

"رینگاکانی ویلاہت"

بریتی یہ لہ سنی خال.

● خالی یہ کہم:

"شوینکھوتنی سوننہ تی" شوینکھوتنی سوننہت
 (شوینکھوتنی سوننہ تی خاوینی پیغہ مہر ﷺ) جوانترین و بہ بیت ترین و
 درہ خشانترینی ٹہو رینگایانہ یہ کہ مروٹ دہ گہیہ نہ پلہی "ویلاہت".
 مہ بہ ستیش لہ "شوینکھوتن" ٹہوہ یہ کہ مروٹی موسلمان لہ ہہ موو
 ہہ ٹسو کہوت و پہ فتاریکیدہ بہ شوین سوننہ تی خاویندا بگہریت و چاوی لی
 بکات و، لہ سہرجہمی مامہ لہ و کردہ وہ کانیشیدا بہ پنی ٹہ حکامی شہر ع
 ہہ نگاو بنیٹ. چونکہ ٹہو کاتہ، بہم شوینکھوتنہی سوننہت، ہہ موو
 کردہ وہیہ کی پوڑانہ و مامہ لہیہ کی عورفی و ہہ ٹسو کہوتیکی سروشتی و
 ٹاسایی ٹہو موسلمانہ شیوہی "عبادہت" دہ گرہ خویان.

ٹہمہ سہرہ پای ٹہوہی کہ شوینکھوتنی سوننہت و گہران بہ شوین
 شہرعی خوای گہورہ لہ ہہ موو کاروباریکدا، ٹہو ٹیماندارہ دہ خاتہ دؤخی
 بیداری یہ کی ہر دہوام و یاد کردنہ وہیہ کی ہہ میشہ بی شہر عہوہ..

خۆ ئەم یاد کردنە وەبە ی شەرعیش مرۆف دە گەبە نێتە یاد کردنە وە ی
 خاوەنی شەرع و، ئەمەش دەره بجامە کە ی یاد کردنە وە ی خوا ی گەورە دە بیّت.
 خۆ دیارە یادی خوا ی گەورەش هۆ ی ئاسوودەیی و دنیایی دلی مرۆفە.
 واتە لە کاتیکی وادا دە کرێت هەموو سەعات و خولە کە کانی تەمەنی
 مرۆف لە پەرستشیکێ بەردەوام و دنیایی بەخشدای بەسەر بیرێت.
 لەبەر ئەوە، "شۆینکەوتنی سوننەتی خاوەن" پینگای ویلا یەتی کوبرا و
 رییازی ئەرکی پیغمبەراییەتی، کە هە ی هاو ئە بەرێزە کان و پیشینانی
 پیاو چاکن.

● خالی دوو هەم: "ئیخلاص و خۆشەویستی"
 "ئیخلاص" گەرنەتین بئاغە یە بۆ سەر جەم پینگای کانی ویلا یەت و تەریقەت.
 چونکە ئیخلاص ئاقانە پینگای رزگار بوونە لە شیرکی پەنھان. کەواتە
 هەر کە سێک "ئیخلاص" لە ناو دلیدا هەلنە گرێت، ناتوانێت بە ناو ئەو
 پینگایانەدا هەنگاو بنێت!

هەروەها "خۆشەویستی" ش بە توانا ترین هێزە لەو پینگایانەدا. چونکە
 مرۆفی هەلگری "خۆشەویستی" هەر گیز بە دوا ی ناتەواوی
 خۆشەویستە کەیدا ناگەرێت، تەنانەت حەزیش ناکات کەمو کۆری و
 ناتەواوی تیدا بینیت. بە لکو لاوازترین بەلگە و نیشانە لە سەر کەمالی
 خۆشەویستە کە ی - لای ئەو - بە هێزترین بەلگە و نیشانە یە، چونکە هەمیشە
 لایەنی خۆشەویستە کە ی دە گرێت.

جا لە سەر بئاغە ی ئەم نەهینی یە، ئەو کەسانە ی کە لە پێی
 "خۆشەویستی" یەو بە دل ڕوو دە کەنە ناسینی خوا ی گەورە، گوێ بۆ
 ڕەخنە و ئیعتیرازە کان شل ناکەن و، بە خیرایی هەموو تەگەرە و کۆسپ و
 گومانە کان دە بێرن و بە ئاسانی خۆیان دە پارێزن و، لە وە هەم و گومانە کان

دەربازی دە کەن، بە پادەپەك كە ئە گەر هەزاران شەیتانی سەر پرووی زەوی لە دژیان كۆ بینەو ئەوا هەر گیز ناتوان تەنانت یەك دانە نیشانەش هەلبوو شێنەو کە بەلگە یێت لە سەر بەرزى و کەمائی خۆشەویستە راستەقینە کەیان!

مرووف بە بێ ئەم خۆشەویستی یە، لە ژێر كۆلى وەسووە کانی نەفس و شەیتانە کەیدا گیرۆدەى گەلێ پەخنە و شوبهە و گومان دە یێت، کە مە گەر هیز و توندوتۆڵیی ئیمانە کەى و وریایی و خۆپاراستنى لە پادەبە دەرى، دەنا هیچ شتێك لەو شوبهە و گومانانە رزگارى ناکات.

کەواتە ئەو "خۆشەویستی" یەى کە هەلقولاولی ناسینی خواى گەورە یێت، گەوهر و کاکلە و ئیکسیری سەر جەمى پلە کانی ویلا یەتە.

بەلام ئەم خۆشەویستی یەش گرتێكى گەورەى تێدا یە، ئەویش لەو دایە کە مەترسی لە خاوەنى ئەو خۆشەویستی یە دە کرێت دەست لە نزا و لالانەو و زەلیلی بەرامبەر خواى گەورە هەلبگرێت، کە بریتین لە نەهینی بەندایەتى و، پروو بکاتە ناز و داخوازى و لاف لێدان. دیارە ئەو کاتەش ژیری و راستى و دروستی هەلوێستە کانی لە دەست دەدات و، فیز و دەمار بەم "خۆشەویستی" یەو دەردەخات، بێ ئەوێ خۆى پابەندى چەند دەستوور و تەرازوویەك بکات..

هەر وەها مەترسی ئەوێ ئەوێ لە دە کرێت کە لەو کاتانەدا پرووی خۆشەویستی یە کەى دە کاتە غەیری خواى گەورە، خۆشەویستی لە لای ئەو لە "واتای حەرفى" یەو بگۆرێت بە "واتای ئېسمى"^(۱). دیارە ئەو کاتەش خۆشەویستی یە کەى لە دەرمانێكى شیفایەخشەو دە یێت بە ژەهرێكى کوشندە..

(۱) بۆ واتای ئەم زاراوانە پڕاوانە پراویزى ل (۸۰۱-۸۰۲) ى کتێبى (وتەکان). (وەر گێڕ)

چونكه هەندى جار پى دە كەوتى كە مەرفى ھەلگىرى "خۆشەرىستى" روو دە كاتە سىفەتە كان و كەمالى شەخسى و جوانىسى زاتىسى ئەو خۆشەرىستەى كە غەبرى خواپە و، ئەو خۆشەرىستەشى بە واتاى ئىسمى دەبىت. واتە لەبەر خۆى دەبىت و، بى ئەوەى يادى خوا و پىغەمبەرىش ﷺ بىكات ئەو خۆشەرىستەى ھەر خۆش دەبىت! لە كاتىكدا كە دەبىت خۆشەرىستى "غەبرى خوا" لەبەر خوا و لە پىناوى خوادا بىت و، لەو روووە دلى خۆى پەيوەستى ئەو خۆشەرىستە بىكات كە ئاوينەى تىادرەوشانەوەى ناوہ جوانە كانى خواوہندە.

جا ئەم چەشنە خۆشەرىستەى كە بە "واتاى ئىسمى" يە، ناپىت بە ھۆكارىك بۆ خۆشەرىستى خواى گەورە، بەلكو دەبىت بە پەردە و بەر بەستىك لە بەردەم ئەو خۆشەرىستەى يەدا.

بەلام ھەر خۆشەرىستەى يەك كە بە "واتاى ھەرفى" بىت، واتە لە رووى خۆشەرىستى خواى گەورەو دەبىت، ئەو دەبىت بە ھۆكارىك بۆ زىاد بوونى خۆشەرىستى خواى گەورە، تەنەت دەتوانى بوترىت كە: ئەو خۆشەرىستەى يە كىكە لە درەوشانەوە كانى خواى گەورە.

● خالى سى ھەم: "پاداشتى كەردەوە كان لە دواپۆژدايە"

دنيا شوپىنى كار و كۆشش و خانەى دانستە، نەك خانەى بەخشش و پاداشت! بەم پىيە، پاداشتى ئەو كەردەوە چاكانەى كە لىرەدا ئەنجام دەدرىن، لە ژيانى بەرزەخ و خانەى دواپۆژدايە و، ئەو كەردەوە چاكانە لەوى بەروبووم دەبەخشن.

مادەم حەقىقەت ئەمەيە، ئەو دەبى ئەم دنيايەدا داواى پاداشت و بەروبوومى كەردەوە كانى سەر بە دواپۆژ نەكرىت. خۆ ئەگەر بى داوا كردن پىي بەخشان، دەبى بە دلخۆشى يەكى ئاوينەى خەم و پەژارە و خەفەتەوە لە

دەستی بەخششی پەروەردگاری وەر بگریت، نەك بە خوشی و شادمانی یەکی پووت و خاوینەو. چونکە بەروبوومی کردەوێ کان گەر لە بەهەشتدا وەر بگرین هەر گیز کۆتاییان پێ نایەت و نابێنەو.

کەواتە کاریکی دانایانە نی یە گەر لەم چەشنە ژیانە فانی یەدا ئەو بەروبوومانە وەر بگرین، چونکە ئەم کارە وە کو ئەو وایە مەزف پشت لە گەلێکی هەمیشە پرووناك و بەردەوام هەتبات و دڵ بداتە چرایەك كە تەنها یەك خولەك دادە گیر سێت و پاشان دە کوژیتەو!

جا لە سەر بناغەی ئەم نەپنی یە وردە، واتە چاوەروانی پاداشت لە ژبانی دواڕۆژدا، ئەولیاكان لەزەت لە کارە سەخت و قورسەکانی گیر و گرفت و موسیبه تە کان دە چیژن و، سکاڵا و بێزارییان لە دەست دەرناپەن، بەئەکو زمانیان هەمیشە: "الحمد لله علی کل حال" دووپات دەکاتەو.

خۆ ئەگەر خوای گەورە کەرامەتێك یان کەشفێك یان نور و چیژیکیان پێ ببەخشیت، ئەوا بەو پەری ئەدەبەوێ لێی وەر دەگرن و، بە ئاوەڵیانەو و بەخشش و پێژێنانیکی خواوەندی دەزانن و، تێدە کۆشن ئەو کەرامەتە دابووشن و دەری نەخەن و، شانازیی پێوە نەکەن. تەنانەت ئەم کارە هانیان دەدات کە بە خیرایی بۆ زیاد کردنی شوکرانە بژی و قوولکردنەوێ بەندایەتییان تێبکۆشن.

زۆریان هەیه کە هانا بۆ خوای گەورە دەبەن تاكو ئەم حالەتەیان پێشیت و دەری نەخات و، ئاواتەخوازان نەمینی و لەبەر چاودا و ن بێت، بۆ ئەوێ ئیخلاسی کردەوێ کانیا و دوو چاری ناتەواوی و کەموکووری نەبێت.

بەئێ پراستە، گەورەترین نێعمەتی خواوەند سەبارەت بە کەسیکی وەرگیراوی خوای گەورە بریتی یە لەو نێعمەتە کە بێ ئەوێ بەندە کە هەستی پێ بکات پێی دەبەخشیت، تاكو لە حالێ دووعا و پارانەو و

لاره ملی یه وه نه چینه حال و دۆخی ناز کردن به عیاده ته کانی و داوا کردنی پاداشت له سهریان. ههروه ها بۆ ئه وه ی له پایه ی شو کرانه و حه مدوه بهر نه یته وه و نه که وینه باری شانازی و له خۆبایی بوون.

به پێی ئهم حه قیقه ته:

ئهو که سانه ی که حه زیان له گرتنه بهری پێی ویلا یهت و ته ر یقه ت هه یه، گهر ده یانه ویت هه ندێ له به رو بوومه لاهه کی یه کانی "ویلا یهت" له م دنیا دا به ده ست به یینن و داوای ده که ن و له زه تی لێ ده بن، وه که کرامهت و چیه مه عنه وی یه کان، ئه واه ئهم کاره یان حه ز و ئاره زووی ئه وان ده رده خات بۆ ده ستخستنی ئه و به رو بوومه له م ژیا نه فانی یه دا که ئه گهر ده ستیان به که ویت ئه واه چه ند به رو بوومیکێ پراوه و فانی ده بن و، به م کاره شیان "ئیخلا س" پکیان له ده ست داوه که به هۆ یه وه به رو بوومی ویلا یه تیان ده ست ده که ویت. ههروه که به م حه زه یان پێگا بۆ له ده ستدانی خودی ویلا یه ته که ش خۆش ده که ن!

❀ ته لویکی حه و ته م:

"شه ریعه ت و ته ر یقه ت"

بریتی یه له چوار سه رنج.

○ سه رنجی یه که م:

"شه ریعه ت" ئه بنجامی ئه و گو فتاره راسته و خۆ یه ی خوای گه و ره یه، که بی هیچ په رده و بهر به ستێک، له لایه ن پهروه ردگار ییتی په ها و تا ک و ته نیا وه ده رچو وه و ئا راسته کرا وه.

که واته بهر ز ترینی پله کانی "ته ر یقه ت" و بلند ترینی پایه کانی "حه قیقه ت" له وه زیاتر تپیه ر نا که ن که به شێک بن له هه مه کینیی "شه ریعه ت". ئه بنجامه کانی ئهم دوانه ش بریتین له فهرمانه شه رع ی یه مو حکه مه کان.

واتە "تەریقەت" و "حەقیقەت" ھەمیشە لە حوکمی ھۆ و پێشەکی و خزمەتکاری "شەریعت" دان.

پێواری پێبازی تەریقەت وردە وردە بەرەو بلندترینی پلەکان سەر دەکەوێت کە تیایدا ئەو واتایە حەقیقەت و نەهینی تەریقەت بە دەست دەهێنێت کە لە خودی شەریعت خۆیدا ھەن! ئەو کاتەش تەریقەت و حەقیقەت دەبن بە چەند بەشیکی شەریعتی ھەرە مەزن.

لەبەر ئەوە، بۆ چوونی ھەندێ لە شوێنکەوتووانی پێی تەسەووف راست نییە کە پێیان وایە: شەریعت توێکلێکی پڕوالەتی یە و حەقیقەتیش کاکلە و ئەنجام و ئامانجە کە یەتی.

بەڵێ، بە پێی جیاوازی ئاستی خەلکی و چینه کانی تیگەشتیان، دەرکەوتنی ئەحکامە کانی شەرعیش جۆراو جۆر دەبن و، ئەوێ لەو ئەحکامانە بۆ چینی "عوام" کە شەف دەبن، جیاپە لەوێ کە بۆ "تایبەتمەندان" کە شەف دەبن و دەرە کەون.

بەلام کاریکی گەلێ ھەلە یە گەر مڕۆف لەو و ھەمەدا یێت: ئەو پڕوالەتی شەریعت، کە لە عوامەکان دەرە کەوێت، حەقیقەتی شەریعت یێت و ناوی حەقیقەت و تەریقەتیش لەو پلەیی شەریعت بنرێت کە بۆ تایبەتمەندان دەرە کەوێت..

چونکە شەریعت گەلێ پلەیی زۆری ھەیە کە پڕویان لە ھەموو چینه کانی گرۆی مڕۆفە.

جا لە سەر بناغەی ئەم نەهینی یە:

ئەھلی تەریقەت و حەقیقەت ھەتا لە پێبازە کە یاندا بەرز ببنەو و بە پلە و پایە کانیاندا پتر سەر بکەون، زیاتر خۆیان لە کیش بووندا بەرەو حەقیقەتە شەرعییەکان و شوێنکەوتنیان دەبێنەو و، پتر دەرۆنە ناو مەبەست و

ئامانجە كانىيەو. تەنانت واپان لى دىت كە ئاسايى تىرىنى جۆرە كانى سوننەتى خاۋىنى پىغەمبەريان ﷺ لەلا دەيىت بە گەورە تىرىن مەبەست و ئامانج و، بۆ شوپىنكەوتن و چاولىنكردنى لى دەپرىن و تەقالا دەدەن..

چونكە بە ئەندازەى بەرزى و بلىندىيى "وہ حى" بەسەر "ئىلھام" دا، ئادابە شەرىيە كانىش، كە بەروبوومى ئەو "وہ حى" يەن، بەرز و بلىندترن بەسەر ئادابى تەرىقەتدا، كە بەروبوومى ئىلھامىن. كەواتە گىرنگىزىن بناغەى تەرىقەت: شوپىنكەوتنى سوننەتى خاۋىنە.

○ سەرنجى دووھەم: "ھۆكار و ئامانج"

دەبى تەرىقەت و حەقىقەت لەو تىپەر نەكەن كە بىرىتى بن لە دوو "ھۆكار" و، لە خۇياندا نەكرىن بە "مەبەست" و "ئامانج" بە چەشنىك كە زال بىن بەسەر دل و بىر و وىژدانى سالىكى ئەو پىنگايەدا.

خۇ ئەگەر تەرىقەت و حەقىقەت بىكرىن بە جىنى مەبەست و ئامانج، ئەوا بايەخدان بە كردارە شەرىيە موحكەمە كان و دابە كانى سوننەتى خاۋىن كەم دەيىتەو، بە لاي سالىكەو دەيىتە پلەى دووھەم و، دەبن بە چەند شىۋەيەكى روالەتى و، دلىشى بە داب و رەوئەى داخوازىيە كانى تەرىقەتەو سەرقال دەيىت.

واتە ئەو كاتە مەروۇف بىر لە ئەلقەى زىكرە كەى زىاتر دەكاتەو تە نوپۇزە كانى و، پىر خۇى پابەندى وىردە كان دەيىتەو تە ئىجامدانى فەرزە كان و، خۇى ناچار دەكات كە لە پىشتىگوى خىستىنى ئادابە كانى تەرىقەت زىاتر پارىزگارى بىكات تا خۇپاراستى لە گوناھە گەورە كان!

لە كاتىكدا كە ھەرگىز وىردە كانى تەرىقەت ناگەنە ئاستى تەنھا يەك دانە فەرز كە بە مەبەستى گوپرايەلى كردنى فەرمانە كانى شەرىع ئەنجام دراينى!

کہواتہ نادابہ کانی تہریقہ و ویردہ کانی تہسہ ووف و تہو چیژانہش کہ سالیك لیانہوہ بہدہستی دہہینیت، دہبی دہروازہیک بن بؤ چہندین چیژی شیرینتر و بہرزتر کہ سالیك لہ دہمی تہنجامدانی فہرز و سوننہ تہکاندا بہدہستیان دہہینیت۔

واتہ: دہبی تہو چیژانہی کہ مروف لہ تہکیہ و خانہقاکاندا دہستی دہکہون، سہرتاہیک بن بؤ چیژہ کانی تہو نویژہی کہ لہ مزگوتدا جی بہجیی دہکات، بہوہی کہ تہرکانہ کانی بہ ریکوپینکی و شیوہی پیویست تہدا بکات۔

دہنا تہو کہسہی کہ چیژہ کانی تہکیہ و خانہقاکہی لہسہر حسابی نویژہ کانی مزگوتی سہرقالی دہکہن و، تہو نویژانہی ہیندہ بہخیرایی و پروو کہشی تہنجام دہدات کہ گہرموگوری و گیانی نویژیان تیدا نییہ، لہ "حقیقتہ" دور کہوتوہ تہوہ۔

○ سہرنجی سنیہم: "تہریقہ تی دہروہی سوننہت"

پرسیار:

ٹایا دہگونجی لہ دہروہی بازنہی سوننہتی خاویں و تہحکامی شہریعہ تدا تہریقہ تیک ہہیت؟

وہلام:

بہئی و.. نہخیر!

دہلین: بہئی، چونکہ چہند کہسیک لہ تہولیا کاملہ کان بہ شمشیری شہریعت لہناو براون.. دہشلین: نہخیر، چونکہ تہولیا لیکۆلہرہ کان لہسہر تہو قاعیدہ و دہستورہ یہکیان گرتوہ کہ سہعدیی شیرازی بہ شیعر دہری ہریوہ:

سہعدی! مہحالہ بی رپی مستہفا کہس زہفہر بیات بہ رینگہی صہفا

واتە: مەحائە لە غەیری ئەو پڕیگایەووە کە پێغەمبەر ﷺ پەرچە کە ی شکاندوووە و بە بێ شوێن یی هەلگرنتی هەنگاوەکانی ئەو، کە سێک بگات بە نوورە راستەقینەکانی "حەقیقەت".

نەهینی ئەم مەسەلەیش بریتی یە لەمە ی خوارەووە:

مادەم پێغەمبەر ﷺ دواھەمین پێغەمبەرانیەو، خوای گەورەش وەك نوێنەری هەموو گرووی مرووف بۆی پروانیووە و گوشتاری خوێ ئاراستە کردوووە، ئەوا دەبێ مروفایەتی، جگە لەو پڕیە ی کە ئەم پێغەمبەرە ﷺ پروونی کردوووەتەو، بە هیچ پڕیە ی کێ تر دا هەنگاو نەئیت. کەواتە پێویستە مرووف بپرواتە ژێر ئالاکە یەووە.

بەلام مادەم ئەھلی جەزبە و ئیستیغراق، لەبەر ئەو لەتائیف (واتە: چەند لایەنە ناسکان)ە ی کە لە مروفدان و مل بۆ تە کلیف و خواستەکانی شەرع کە چ ناکەن، بەرپرسی ئەو کردار و پەفتارانەیان نین کە پێچەوانە ی شەرعن، ئەوا کاتێ ئەو لایەنە ناسکە (واتە ئەو لەتیفە یە) خوێ بەسەر ئەو مروفە دا زال دە کات ئەو کە سە بەرپرسی یی بەرامبەر حوکمەکانی شەرع تیدا نامینیت..

ھەر وەھا مادەم چەند لەتائیفکی تر لە مروفدا ھەن کە ھەر وەك مل بۆ نە کلیف و خواستەکانی تە کلیف کە چ ناکەن، گوێزایە لی ویستی مروفیش نابن و، تەنانەت مل بۆ تە گبیری عەقل و فەرمانەکانی دل و ژیریش کە چ ناکەن.. ئەوا کاتێ ئەو لایەنە ناسکە بەسەر ھەر کە سیکدا زال دەئیت، بە ھەنگاوانانی بە پێچەوانە ی شەرع لە پلە ی ویلایەت ناکەوێتە خوار و، تەنھا لە دەمی زال بوونی ئەو لایەنە دا چاوپۆشیی لێ دە کریت، بە مەر جێ شتیکی لێو دەرنە کەوێت کە لە پرووی ئینکاری و پووجە لکردنەووە و گالتە پی کردن و سووکایەتی یەووە، پێچەوانە ی راستی یەکانی شەرع ییت. ھەر وەھا

دەبیّت تەسلیقی ئەحەققییەتی شەرع بکات، هەرچەندەش بە تەواوەتی مافی خۆی نەدات.

دەنا گەر ئەو حالە بەسەردا زال بیّت و شتیکی لیو دەربکەویّت کە بۆنی ئینکاری و بەدرۆخستەوێ ئەو راستی یە توند و تۆلانی لیو ییّت، ئەوا - پەنا بە خوا - نیشانە ی تیاچوونە.

پوختە ی قسە:

ئەو خاوەن تەریقەتانە ی کە لە دەروە ی بازە ی شەرعدا، دوو بەشن:

بەشیکیان:

بەو جۆرەن کە ئیستا باسمان کردن. جا ئەوانە یان حال و جەزبە و ئیستیغراق و مەستییان بەسەردا زالە، یان هەندێ لەو لەتائیفانە بەسەریاندا زال بوو کە مل بۆ خواست و تەکلیفەکان کە چ ناکەن و بایەخیش بە ویستی مەرۆف نادەن و، لەم پڕی یەوێ ئەو کەسە لە بازە ی شەرع دەچیتە دەروە. بەلام ئەم چوونە دەروە یە هی ئەو نی یە کە بە شەرع رازی نەبیّت، یان مل بۆ ئەحکامەکانی شەرع نەدات. بەلکو لە ناچاریدا و بە بی ویستی خۆی واز لە ئەنجامدانی ئەو ئەحکامانە دەهینیت.

چەندین ئەولیا هەن کە لەم جۆرەن، جگە لەوێ کە هەندێ کەس لە گەورە ئەولیاکان ماو یە کێ تەمەنیان گرفتاری ئەم حالە بوون. تەنانەت ئەم بەشە کەسانی وایان تیدا بوو کە ئەولیا یانی لیکۆلەر لە بارەیانەو بەریاری ئەویان داو کە ئەک هەر لە بازە ی شەرع، بەلکو لە بازە ی ئیسلامیش رۆشتوونەتە دەر. مەگەر هەموو ئەو ئەحکامانە بەدرۆ نەخەنەو کە پێغەمبەر ﷺ لە لایەن خوا ی گەورە هیناونی، هەرچەندەش بەهۆی بیرنە کردنەویان لەو حوکمانە، یان لەبەر ئەوێ ناتوانن پڕویان تی بکەن، یان ناتوانن بیانزانن و لییان تی بگەن، جێ بەجێ یان ناکەن و مافی خۆیان نادەن.

بەلام گەر ھەر کام لەوانە لەو حوکمانە تێیگات و بیانزانیت و ئنجاسەرپنچییان لێ بکات و پشتگوێیان بڤات، ئەواتیاچوو.ە
بەلام بەشی دووھەم:

ئەوانەن کە مەجزووبی مەستی چیژە زرق و برقەدار و سەرنج ڕاکێشەکانی تەریقەت و حەقیقەتن، گوێ بە حەقیقەتە شەرعییەکان نادەن کە زۆر لە ئاستی چیژەکانی ئەوان بەرزترن، ھێ وایان تێدایە کە لەبەر ئەوەی ناتوانیت بگاتە ئاستی چیژی "حەقیقەتەکانی شەرع" پێی وایە: ئەو حەقیقەتانە ھیچ چیژنیکیان تێدانە، بە شێوەیەکی ڕوالتی جێ بەجێیان دەکات!

ئێر بەم جۆرە وردە وردە لەسەر ئەم بۆچوونە خۆی دەروات تا دەگاتە ئەو گومانە کە پێی واییت: "شەریعت" تەنھا توێکلیکی ڕوالتیە، ئەو حەقیقەتەش کە دۆزیویەتەو بەناغە و مەبەست و ئامانجە، لەبەر خۆیەو دەلیت: "ئەمەم سەروزیادە کە دۆزیومەتەو"، چەند کرداریک دەکات کە پێچەوانەی فەرمانەکانی شەرعن.

جائەو کەسانە کە لەم بەشەن، ھەست و نەست و ژیری خۆیان لەدەست نەداو، بەرپرسن لە کردەوێکانیان و بە گوناھبار دادەنرێن. تەنانت گەر لەسەر ئەو کردەوانیان بەردەوام بن، لە ئەنجامدا تیا دەچن. بگرە ھی وەھایان تێدایە کە مایە گالتە و پێ ڕاواردنی شەیتانە!

○ سەرنجی چوارەم: "کێشە پەفتار کردن بە پێچەوانەی سوننەت" ماوەیەک لەو سەرسام مابووم کە ھەندێ کەسی تاقە گومرا و بیدعەتکارەکان بەلای نەتەوێ ئیسلامەو قەبوول کران، کەچی کەسانی تری ھاووپنەیان قەبوول ناکرێن و دەست بە ڕوویانەو دەنرێت، بێ ئەوەی ھیچ جیاوازییەکی ڕوالتییان لە نێواندا ببێت!

بۆ نمونه: "زومه خشهری"^(۱) که موخته زیلی به کی به کجار ده مارگیره بۆ رپره وه که ی، له لایه ن لیکۆله رانی ئه هلی سونه ته وه به کافر دانانریت و نایخه نه پیزی گو مریانه وه، هه رچه نده ش په خنه و ئه عتیرازی توند و تیژی له ئه هلی سونه ت گرتوه، به لکو به هانه و بیانووی بۆ ده دۆزنه وه و بواری رزگار بوونی بۆ ده هیلنه وه.. که چی "ئه برو عه لپی جه بانی"^(۲) که ئه ویش به کیکه له پشه وایانی موخته زیله، لیکۆله رانی ئه هلی سونه ت ده ری ده که ن و بهر په رچی را و بۆ چوونه کانی ده دهنه وه، له کاتیکدا که ده مارگیر پی ئه م له چاوه ی "زومه خشهری" دا گه لنی که م و ته نکته!

ئه م دیار ده به به شیکی زۆری بیر کردنه وه ی منی گرتبوو! پاشان له رپی لوتفیککی خوا وه نده وه تیکه یشتم که:

په خنه و ئه عتیرازی "زومه خشهری" به رامبه ر ئه هلی سونه ت هی ئه وه به ئه و "حه ق" هی گه لنی خو ش ده ویت که رپیازه که ی خه لکی بۆ لا بانگ ده کات. وه ک ئه وه ی که ده لیت: ته زیه ی راسته قینه ی خوا ی گه و ره به وه ده بیت که زینده وه ران - وه ک ئه و پی وایه - به دیهینه ری کرده وه کانی خو یان بن!

(۱) ناوی "ئه بولقاسم جاروللا مه هود ی کو پی عومهری کو پی مه مه دی زومه خشهری" به. سالی (۱۳۶۷هـ) له زومه خشهر له دایک بو وه و دوا ی گه رانه وه شی له مه ککه ی پیرو ز له سالی (۱۳۸۵هـ) دا وه فات ی کرد وه. له زانسته کانی زمان و ته فسیری قورئاندا پشه وای چه رخی خو ی بو وه. ئه مه ناوی هه ندیکه له بهر مه مه کانی: "الکشاف عن حقائق التنزیل، الفائق فی غریب الحدیث، المفصل فی النحو، أساس البلاغه". (وه رگیر)

(۲) ناوی "ئه بووعه لی مه مه دی کو پی عه بلوله های کو پی سه لامی جه بانی" به. سالی (۱۳۳۵هـ) له دایک بو وه له سالی (۱۳۰۳هـ) دا کۆچی دوا یی کرد وه. به کیکه له پشه وایانی موخته زیله و سه رگه و ره ی زانایانی که لامه له چه رخی خویدا و، تاقی "جه بانی" سه ر به و بوون. چه ند وتار و رایه کی سه ر به خو ی هه به له ناو موخته زیله کاندا. هه ر وه ک چه ند کتیییکیشی درا و نه ت پال که هه ره مه وریان له ناو چوون و نه ماون. (وه رگیر)

بەم جۆرە و لەبەر ئەو خۆشەویستی یەي کە ئەنجامی تەزىيەکردنى خواي گەورەيە، بەرپەرچى قاعىدە و دەستوورى ئەهلى سوننەتى لەمەر "بەدىھىيانى کردەوہ کان" داوہ تەوہ ..

بەلام ئىنكارىي پىشەوا وەر نە گىراوہ کانى موعتەزىلە بۆ رىگای ئەهلى سوننەت لەبەر زىدە خۆشەویستىي "حەق" نەبووہ، بەئکو لەبەر دەستەوسانى و کورتھىيانى ژىرييان بووہ لە تىگەيشتى دەستوور و ياسا بەرز و فراوانە کانى ئەهلى سوننەت. بۆيە دەست بە پروي گوفتارە كانيانەوہ دەنرىت و بەرپەرچ دەدرىنەوہ و دەردە کرىن.

جا ھەر وەك دژە بۆچوونە کانى دەستەي موعتەزىلە بەرامبەر بە ئەهلى سوننەت بە دوو شىوہ دەيىت، وەك لە كىتبە كانى زانستى كەلامدا باس كراوہ .. بە ھەمان جۆر، ئەو كەسانەش كە ئەهلى تەرىقەتن و لە دەروەي بازنەي سوننەتى خاويىندان و بە پىچەوانەي سوننەتەوہ رەفتار دەكەن، ئەم رەفتارە پىچەوانەي ئەوان لە دوو پرووہەيە:

يەكەم:

ئەوہيە وەلىيە كە، بە وىنەي كىش بوونى زومەخشەرى بۆ رپەرەوہ كەي، بۆ حال و رىبازە كەي خۆي كىش و مەجزووب بوويىت و، تارادەيەك بايەخ بەو ئادابانەي شەرع نەدات كە ھىشتا چىژە كانى ئەو نەگەيشتوونەتە ئاستيان.

دووھەم:

ئەوہيە كە ئەو وەلىيە واپروائىتە ئادابىي "شەرىعەت" كە - پەنا بە خوا - لەچاو دەستوورە كانى "تەرىقەت" دا داراي ھىچ گرنگىيەك نەبن، لەبەر ئەوہي كە نەيتوانىوہ پەي بەو ھەموو چىژە فراوانانە بيات و، پلە و پاىە كورت و كۆتا كەي خۆي ناتوانىت بگاٹە ئاستى ئەو ئادابە بەرزانە.

✽ تہلویکی ہشتہم:

"بہن خلیسک و ہلدیرہ کانی سالیکان"

کہ بریتی یہ لہ ہشت بہن خلیسک و ہلدیر:

◆ یہ کہم:

"تہرجیح دانی ویلاہت بہسہر نبوہ تدا"

یہ کیلک لہو ہلدیر و داوانہی کہ ہندئ لہ پرہوانی تہریقہ تہ
سؤفی بہ کان تہی دہ کہون، لہوانہی کہ بہ شیوہ کی راست و دروست
شوین سوننہ تی پیغمبر ﷺ ناکہون: باوہر پرونیانہ بہ تہرجیح بوونی
"ویلاہت" بہسہر "نبوہت" دا!

تیمہ لہ وتہی بیست و چوارہم و، سی و یہ کہمی کتیی "وتہ کان" دا
مہودای بہرز و بلندیی "نبوہت" مان بہسہر "ویلاہت" دا و، کزیی
پروناکیی تہمان لہ چاو نووری "نبوہت" دا، چہ سپاندوہ.

◆ دووہم:

"فہزلدانی تہولیا بہسہر ہاوہلہ بہرپزہ کاند"

بریتی یہ لہوہی کہ ہندئ کہس لہ زیادہرہوان دہچن فہزلی "تہولیاکان"
بہسہر "ہاوہلہ بہرپزہ کان" دا - خویان لہی رازی بیت - دہدہن. تہنانت لہ
پلہی پیغمبر انیشدا - دروودیان لہسہر بیت - دہیانین!

تیمہ لہ وتہی دواز دہہم و، وتہی بیست و حوتہمد و لہ پاشکو کہیدا،
کہ تایہ تہ بہ ہاوہلہ کانہوہ، پروغمان کردوہ تہوہ کہ ہاوہلہ بہرپزہ کان
- خویان لہی رازی بیت - بہوڑی ہاوہلتیتی پیغمبرہوہ ﷺ چہند
تایہ تکاری بہ کی ناوازی تہوتویان بہدہست ہیٹاواہ کہ ہرگیز ناگوہی
تہولیاکان بگہنہ پلہ و پایہیان، چ جای تہوہی پیشیان بکہونہوہ.

◆ سى ھەم:

"تەرجىھدانى وىردە كانى تەرىقەت بەسەر زىكرە كانى سوننەتدا"
 بىرىتىيە لە تەرجىھدانى ئەوراد و ئادابە كانى تەرىقەت بەسەر زىكرە كانى
 سوننەتى پىرۋىزى پىغەمبەردا ﷺ لە لايەن ھەندى كەس لە دەمارگىران و
 زىادەپەرۋانى تەرىقەتەۋە. بەم كارەشيان بەر دەبنەۋە بۆ سەر پىن خلىسكى
 رەفتارى پىچەۋانەى سوننەت و وازلىھىننى، لەو كاتەدا كە بە توندى
 دەستيان لە ئەورادى تەرىقەتە كەيان گىر كىردۈۋە!

ۋاتە: رەفتارىيان ۋەك ھى ئەو كەسە ۋايە كە گوى بە ئادابى سوننەتى
 نەبەۋى نادات و، لەم رىيەۋە توۋشى تىياچوون دەبن.

جا ھەرۋەك ئىمە لە چەندىن ۋەتى زۇردا چەسپاندوۋمانە و، گەۋرە
 لىكۆلەرانى تەرىقەتەش ۋەك "ئىمامى غەزالى" و "ئىمامى رەببىانى" جەختيان
 لەسەر كىردۈۋە:

(شۈبھىكەۋتنى يەك دانە سوننەتى پىغەمبەر ﷺ زىاتىر لە سەد ئاداب و
 نەۋافىلى تايىبەت لە لاي خۋاى گەۋرە گىرا دەيىت. چۈنكە ھەرۋەك تەنھا
 يەك فەرز بەسەر ھەزار سوننەتدا تەرجىھ دەدرىت، بە ھەمان جۆر تەنھا يەك
 سوننەتى نەبەۋىيىش بەسەر ھەزار ئادابى تەسەۋۋۇدا تەرجىھ دەدرىت و پىش
 دەخىرىت).

◆ چۈرە:

"لە يەك جىيانە كىردنەۋەى ئىلھام و ۋەحى"
 ھەندى لە زىادەپەرۋانى ئەھلى تەسەۋۋۇف لەۋ ۋەھم و گۇمانە ھەلەيەدان
 كە "ئىلھام" لە پەلەى "ۋەحى" دا يىت، ھەرۋەك پىيان ۋايە "ئىلھام" ىش
 جۆرىكە لە جۆرە كانى "ۋەحى" و، دەكەۋنە ئەم پىن خلىسك و ھەلدىرە
 تر سناكەۋە!

پیشتر له وتهی دوازدههمم و وتهی بیست و پینجهمدا، که له باره‌ی
 ئیعبجازی قورئانهویه و، له چهند په‌یامیکی تردا به‌لگه‌مان بۆ ئه‌وه هیناوه‌ته‌وه
 که: "وه‌حی" گه‌لی به‌رز و بلند و دره‌خشان و پرووناک و همه‌کی و
 گشتی‌یه، به‌لام "ئیلهام" سه‌باره‌ت به‌و کز و هه‌نده‌کی‌یه.
 ♦ پینجه‌م:

"کیش بوون به‌ره‌و چیژ و که‌رامه‌ته‌کان"
 هه‌ندی ئه‌هلی ته‌سه‌ووف له‌وانه‌ی که به‌ته‌واوه‌تی له‌و نه‌ینی‌یه‌ی
 "ته‌ریقه‌ت" تینه‌گه‌یشتوون که ته‌ریقه‌ت "هۆکار" یکه و له‌خۆیدا "ئامانج" و
 "مه‌به‌ست" نی‌یه، به‌ره‌و ئه‌و چیژ و که‌رامه‌ت و پرووناکیانه کیش ده‌بن که
 ده‌رژیت به‌سه‌ریاندا و ده‌به‌خشیت و داوا ناکریت. چونکه خوای گه‌وره
 له‌به‌ر ئه‌وه پێیان ده‌به‌خشیت تا‌کو لا‌وازان به‌هیز بکری‌ن و، ته‌مه‌ل و
 که‌مه‌تر خه‌مانیش هان بدری‌ن و، ئه‌و بی‌زاری و ماندوو‌یتی‌یه‌ی ئه‌ستۆیان - که
 له‌ئه‌نجامی زۆر ماندوو‌بوونیان له‌عیباده‌تدا تووشیان بووه - سووک بکری‌ت.
 که‌چی ئه‌وان ده‌چن فه‌زلی ئه‌و که‌رامه‌ت و چیژ و پرووناکیانه به‌سه‌ر
 فه‌رزه‌کانی ئایین و خزمه‌تگوزاریی ژێر ئالا‌که‌ی و خویندنی زی‌ک‌ر و
 ویرده‌کاندا ده‌ده‌ن و، ده‌که‌ونه‌ ئه‌م پێ خلیسک و هه‌لدیره‌وه.

پیشتر به‌پوختی له‌خالی سێ هه‌می ته‌لو‌یچی شه‌شهم و، چهند وته‌یه‌کی
 تردا و‌ترومانه‌ که: ئه‌م دنیا‌یه‌ خانه‌ی کار و خزمه‌ته، نه‌ک خانه‌ی به‌خشش و
 پاداشت. جا ئه‌و که‌سانه‌ی که حه‌ز ده‌که‌ن به‌روبوومی کرده‌وه‌کانیان له‌م
 دنیا‌فانی‌یه‌دا لێ بکه‌نه‌وه، ئه‌وا به‌روبوومه‌هه‌میشه‌یی و نه‌به‌راوه‌کانی
 ئاخیره‌تیان به‌پاداشت و به‌خششیک‌ی فانیی دنیا گۆرپه‌وه‌ته‌وه. سه‌رباری
 ئه‌وه‌ش که ئه‌م کاره‌یان به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر مانه‌وه‌ی پاشماوه‌ی دلبه‌ندیان به
 دنیا‌وه و حه‌ز کردنیان له‌چیژ و له‌زه‌ته‌کانی، که ئه‌مه‌ش ده‌ییت به‌هۆی

کزیوونی تاسە و شەوق و لیپرانیان بۆ زیانی بەرزەخ. بەلکو ئەم ژیاڵەیان لە لا دەبیست بە "نامانج"، چونکە جۆرنیک لە بەروبوومەکانی ئاخیرەتی تیدا بە دەست دەهینن.

◆ شەشەم:

"سیبەری مەقامە کان"

بریتی یە لەو پنی خلیسک و هەلدیرە ی کە هەندئ لە پرپەرەوانی تەریقەتە سۆفی یە کان تیی دەکەون لەوانە ی کە ئەهلی حەقیقەت نین، کاتی کارەکیان لێ دەئالۆزیت و دەکەونە ئەو وەهەمی کە پێیان وایست: سیبەرە کان و نمونە بچوو کە کانی مەقامەکانی "ویلايەت" وەك خودی مەقامە ئەسلی و راستەقینە و هەمەکی یە کان واین..

لە لقى دوو هەمی و تە ی بیست و چوارەم و چەند و تە یە کی تردا، بە چەشنیکی بێ گومان چەسپاندوومانە کە:

هەرچەندە "خۆر" بەهۆی زۆریی ئەو ئاوینانە ی تیا یاندا دەردەکەوێت وینەکانیشی زۆر دەبن، بەلام پووناکی و گەرمیی خۆر لەم وینانە دا خودی پووناکی و گەرمیی یە ئەسلی و راستەقینە کە ی "خۆر" نی یە، چونکە هی ئەوانە گەلی کز و نزم لە چاوی خۆری راستەقینە دا.

بە هەمان جۆر مەقامی "نبووت" و مەقامی گەورە ئەولیاکان هەندئ سیبەریان هە یە کە دەگونجی ئەهلی تەریقەت بۆنە سایەیانەو. بەلام کاتی دەپۆنە ژێر ئەو سیبەرە، پێیان وایست کە پلەیان لە هی ئەولیا مەزنە کان، تەنانەت لە هی پێغمەبەرانیش - پەنا بە خوا - گەورە ترە و، لیڕەو پێیان دەترازیت و لەم هەلدیرەو دەکەونە خوارەو!

جا بۆ مەبەستی پزگارکردنی خۆیان لەم هەموو پنی خلیسک و هەلدیرانە ی باس کران، دەبی ئەسلەکانی ئیمان و بناغەکانی شەرع لە پیش چاویاندا دا بین و بیانکەن بە رابەریکی هەمیشەیی خۆیان و، پێچەوانە ی

چيژ و بيننه كانيان رەفتار بنويئن و تۆمەتباريان بكن كاتى كه له گەل ئەو
بناغانەدا يەكيان نەگرتەو.

◆ حەوتەم:

"شانازی و لاف لیدان"

بریتی یە لەو هەلدیرەى كه هەندىك ئەهلى زەوق و شەوقى نیوان
شونىكه و توانى تەریقەت تیى دەكهون، كاتى بۆ (شانازی و لاف لیدان و
بلاو كردنەو) شەتەحات و داواى پرووتیكردنى خەلكى لیان و
بەدەستەینانى مەرجه عیبەتی ئایینی) لى دەبرین و.. فەزلى ئەم شە خیرا و
كەم خایەنانەى دنیا بەسەر (شوكرانە و لالانەو) و حەمد و دەست شۆردندا
لە خەلكى) دەدن. لە كاتىكدا كه بەندایەتی پیغمبەر ﷺ لە بەرزترینى
پله كانى عەبدایەتیدایە و، بە چەشنىكه دەتوانین بە "مەجبووبیەت" یاخود بە
"عەبدایەتی مەحبەبەت" وەسفی بكەین.

كەواتە بناغە و نەهینی بەندایەتی و عبودییەت بریتی یە لە: لالانەو و،
حەمد و سەنا و، دوعا و، ملكەچى و، كۆلەوارى و، هەزارى و، دەست
داشۆردن لە خەلكى. هەر تەنها بەمانەش دەگوئى مەرؤف بگاتە كەمالتى
حەقىقەتى "بەندایەتى".

بەلى، هەندىك لە ئەولیا مەزنەكان، بە بى ئىختیارى خۆیان و لەبەر
زالبوونى حال بەسەریاندا، بە شیوەیه كى كاتى ناچار بوون بیئە دەرەو بە ناو
مەیدانى شانازی و داواكارى و شەتەحات. كەواتە دروست نى یە بۆ هیچ
كەسێك، بە ئىختیارى خۆى، لەم حالەیاندا چاویان لى بكات و، ئەو گەورە
پیاوچاكانە هەر چەندەش لەسەر رپی هیدایەت بن، لەم خالەدا پێشەنگى
هیدایەت نین بۆ هیچ كەسێك. لەبەر ئەو، ناییت خەلكى چاویان لى
بكات و لە دوايانەو پروات.

◆ هه شتەم:

"لینکردنەوی بەروبومە کانی ویلا یەت"

ئەو تیاچوون و هەلدیرەیه که هەندیک لەو تەریقەتدارانە تیی دەکەون که
 بەلە دەکەن و ئامانجیان تەنھا سوودە خۆیی و کەسی یەکانە، لەوانە ی که حەز
 دەکەن "بەروبومە کانی ویلا یەت" - لە بریی ئەو دنیا - لەم دنیا دا لێ
 بکەنەو!

جا کاتی که پەفتارە کانیان ئەم حەزەیان دەردەبڕیت و لە پێی ئەم چەشنە
 هەلسوکه و تانەو ئەو نیاز و نیەتەیان دەردەکەوێت، ئەوا لە راستیدا
 بەردەبنەو بۆ ئاستی ئەم هەلدیر و لەناوچوونە.. لە کاتی کدا که زۆر ئایەتی
 قورئانی پێرۆز چەشنی: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ (آل عمران: ۱۸۵)
 بە ئاشکرا بەلگەن لەسەر ئەو راستی یە که لە چەند وتە یە کدا
 چەسپاندو مانە و پروغان کردووە تەو هە:

تەنھا یە که بەروبومێ "جیهانی بەقاء" لە هەزار باخ و بیستانی ئەم "دنیا
 فانی" یە چاکترە. لەبەر ئەوە، باشتەر وایە ئەو بەروبومە پێرۆزانە ی ئەو ئی، لێرە
 وەر نە گیرێن.

خۆ ئەگەر بە پێ حەز و داواکاری لەم دنیا یە دا پێی دران، دەبێ حەمد و
 شوکرانە بۆیری دەربڕیت و، لەو پوووە و هەریان بگرییت که چاکە و
 فەزلیکی خواوەندن و، بۆ تەشویق و هاندان بەخشیونی، نە که وە
 بەخششیک و هەریان بگرییت.

❁ تەلویحی نۆهەم: "بەروبومە کانی تەریقەت"

لێرە دا بە پوختی نۆ دانە بەروبوم لە سوود و بەروبومە زۆرە کانی
 "تەریقەت" باس دەکەین:

﴿ ١٠٢ ﴾ یە کەم: "دەر کەوتنی راستی یە کانی ئیمان"
 بریتی یە لە دەر کەوتن و پروون بوونەوهی "راستی یە کانی ئیمان" تا پلە ی
 "عین البقین" لە پنی تەریقەتی راست و دروستەوه. ئەو راستییانە ی ئیمان کە
 سەرچاوە و کلیلی چەندین گەنجینە ی هەتاهەتایی و بەختەوه ریی هەمیشەیین.
 ﴿ ١٠٣ ﴾ دوو هەم: "ئاراستە کردنی لە تائیفە کان بەرەو خوا ی گەورە"
 بریتی یە لە هینانە دیی "بوونی راستە قینە ی مرۆف" لە پنی خستە کاری
 هەموو لە تائیفە کان لەو شتانە ی کە لە پیناویاندا بە دی هینراون. ئەمەش بەوه
 دەبێت کە "تەریقەت" بێت: بە هۆ کاری بزواندنی "دلی مرۆف" کە
 مەلەبەندی جەستە ی و برغوی جولاندن و پروو پیکردنیەتی بۆ خوا ی گەورە.
 بەم کارەش گەلی لە تائیفی مرۆف دەجووڵین و بەرجەستە دەبن و، لەم
 رییەوه "حەقیقەتی مرۆف" دەر دە کەوێت.

﴿ ١٠٤ ﴾ سی هەم: "پزگار بوون لە تەنیایی"
 بریتی یە لە پزگار بوونی مرۆف لە وه حشەتی تەنیایی لە دەمی سەیر و
 سلوو کدا و، هەستکردنە بە ئونس و هاو دەمی مەعنەوی لە ژیا نی دینا و
 بەرزەخدا، لە پنی پەپوەندی کردنەوه بە یە کیك لە زنجیرە کانی تەریقەت
 کاتی بەرەو ژیا نی بەرزەخ و ئەو دنیا دەروات و کۆچ دە کات و.. بریتی یە لە
 پەپوەندی بەستنی هاو پنی یەتی و خۆشەویستی لە گەل ئەو کاروانە نوورانی یە
 لە پنی دوور و درێژی هەتاهەتاییدا، کە بەم کارەش هەموو وهەم و
 گومانە کان لە سەر دەروونی مورید دەپەوێنەوه کاتی پال بە ئیجماع و
 یە کەدەنگیی کەسانی ئەو کاروانە نوورانی یەوه دەداتەوه، لەو پروووه کە
 هەموو یە کیك لەو ماموستا و رابەرانە بەلگە یە کی مەحکەم و پالەشتیککی
 بەهیزن بۆ دوور خستەوه ی ئەو گومراییی و وهەمانە ی دینە ناو زەینی
 مرۆفەوه.

☆ چوارەم: "چەشتنی چێژی ئیمان"

بریتی یە لە پزگار بوونی مرۆف لەو بیزاری و وحشەتە گەورەییە کە لە ژبانی دنیا دا ئابلۆقە ی دەدات و، خۆ قوتار کردنە لەو نامۆییە ئازار بەخشە ی کە مرۆف بەرامبەر بە گەردوون هەستی پێ دەکات.

ئەمەش بەهۆی ئەوێ کە تەریقەتی راست و دروست و خاوی، سەرچاوە کانی "خۆشەویستی" و "ناسینی خوا ی گەورە" لەناو ئیمانی مرۆف دا دەتەقینێتەو.

پێشتر لە چەند وتە بە کدا چەسپاندوو مانە کە:

بەختەوهری هەردوو دنیا و لەزه تێك كه ئازاری ئاوێته نه بێت و ئونس و هاو ده می یه كه كه بیزاری و وحشه تی تێكه ل نه بێت و به خته وهری راسته قینه ی مرۆف ته نه ا له "راستی یه کانی ئیمان و ئیسلام" دا ده ست ده که ویت، که "تەریقەت" دەیه ویت پێیان بگات. هەر وه كه له وتی دوو هه میشدا پروو ئان کردوو ته وه که: ئیمان تۆ ی دره ختی توو بای به هه شتی له خۆ دا هه لگر تو وه ..

بە ئی ئەو تۆ وه، به و په روه رده یی که له تەریقەت دا یه، گە شه ده کات و گەورە ده بێت.

☆ پێنجەم: "بێدار بوو نه وه ی دل"

بریتی یە لە هەست کردن به و راستی یه ناسکانه ی که له ته کلێف و داخوازی یه کانی شه رعدان و، هه لسه نگاندن و پزلی ئایانه به هۆی ئەو دلە بێدارە ی کە هەردەم له یاد و زیکری خوادایه، وه كه ئەو ی پزیزی په روه رده یی تەریقەت بۆ ئەم دەرەنجامه یارمه تی دەدات. به م پێ یه "گوپرا به ئی" و "عبادهت" دەبن به وروژینه ری تاسه مه ندی و خۆ شه ویستی، نه كه مایه ی ئه رك و ماندو و بوون.

شلمه شلمه:

"به ده سته پانی پله کانی به خته وهری"

بریتی به له به ده سته پانی مقامی ته وه ککول و، پله ی پزه مهندي و، مهر ته به ی ته سلیم بوون. که هر هم مقامانه تاکه پښگان بؤ چه شتنی تامی به خته وهری راسته قینه و، دل دانه وه ی بیگهر د و، له زه ت چه شتنیک که په ژاره ی تیکه ل نه بیټ و، هاو ده می به ک که بیژاری و وه حشمت توخنی نه که ویت.

همه شلمه:

"پزگار بوون له شیر کی پنهان"

پزگار بوونی مروفه له شیر کی پنهان و پیا و مهربانی و پره فاره خراپه کانی هاو چه شنیان، به هوی ده سته کوتی "میخلاس" وه که گرنګترین مهر چه بؤ سالیکی ته ریه قه و گرنګترینی نه بجامه کانی ته ریه تیشه. هره وه ها بریتی به له پزگار بوونی مروف له مته رسی به کانی "نه فسی نه ماره" و چلک و چه به لپی به کانی "خوپه رستی" له پنی "ته زکیه کردنی نه فس" وه که سلووک و هه نګاوانانی عه مه لی به له ته ریه تدا.

هه شتمه:

"گورانی کرداره ناسایه کان به عیاده ت"

بریتی به له وه ی که مروف کرداره ناسایه کانی پوژانه ی هم دنیا به ی ده خاته حوکمی عیاده ت و کرداری سر به دواړو و، فیری نه وه ده بیټ که چون به چه شنیکی ژیرانه سوود له سر مایه ی ته مه نی، به هه موو لاینه ورده کانی ژپانه وه، وهر بگریټ و بیانکات به چه ند ترویک که ده میان به گوته کانی ژپانی نه ودنیا! پیشکوټ. نه مهش له پنی به رده وام بوونی له سر "زیکری قه لپی" و تپرامانی عه قلی، هاو ده م له گه ل دنیایی و ناماده یه کی به رده وامی دلی له حوزووری خوی گه ورده و، تیژ کردنه وه ی به رده وامی ویست و، نیازی بیگهر د و، لیپرانی راستدا. که هه موو نه مانهش ته ریه قه مروفیان له سر راده هیټ.

﴿نۆھم﴾: "ھەولدان بۆ گەشتن بە پلەي "مرؤفی کامل"
 بریتی یە لە ھەولدان بۆ گەشتن بە پلەي "مرؤفی کامل". ئەمەش بەو
 دەبیئت کە مرؤفی سالیك بە درێزایی سەیر و سلوو کی خۆی و لە دەمی
 ئەرك و ماندوو بوونە پۆحی یە کانیدا، کە ژبانی مەعنەویی ئەو بەرز دە کەنەو،
 پرووی دلی ئاراستەي خوای گەورە بکات. واتە گەشتنی بە پلەي ئیمانداري
 راستەقینە و موسلمانن پراستگۆ. بە واتایە کی تر: بە دەستھێنانی حەقیقەتی
 ئیمان و ئیسلام، ئەك شیوہ پرواتەتی یە کەیان. پاشان بریتی یە لەو ی کە مرؤف
 بیئت بە بەندە یە کی خاوی و بیگەردی خوای پەرورە دگاری ھەموو
 جیھانە کان و، جینی ئاراستە کردنی گوشتاری شکۆمەندی و، نوینەریکی
 بوونەو ھەران لە پروو یە کەو و وەلی و خەلیلی خوای گەورەش لە پروو یە کی
 ترەو، بە پادە یەك کە دەئیی ئاویئەي درەوشانەو کانی خوا یە و بە راستی لە
 "أحسن تقویم" دایە و، بەم کارەشی دەبیئت بە بەلگە لەسەر فەزڵدانی نەو ی
 ئادەم بەسەر مەلائیکە تاندا.

بەم جۆرە و بە ھەردوو باتی: "ئیمان" و "پەرەتار بە شەرع" بەرەو پلە و
 مەقامە بەرزە کان دەفریت و، لەوێو ھەر لەم دنیا یەو بەسەر بەختەو ھەری
 ھەمیشە ییدا دەروانیئت و، تەنانت دەشرواتە ناویەو!

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

اللهم صلّ على الغوث الأكبر في كل العصور والقطب
 الأعظم في كل الدهور سيدنا محمد الذي تظاهرت حشمة
 ولايته ومقام محبوبيته في معراجہ واندرج كل الولايات في ظل
 معراجہ، وعلى آله وصحبه أجمعين.
 آمين. والحمد لله رب العالمين.

"بیر کردنمهوه"ش وهك عیشق وایه، تهنا ته لیهویش به پێز تره و
 پروناکی به کهشی دره وشاوه تره و رییه کی گهلێ به رینتره. چونکه ریواری
 نهو رییه ده گهیه نیته ناوی پیروزی "الحکیم"ی خوای گهوره.

ئه م رییه جیا به له وهی که له "ده" ههنگاو پێکهاتوو و پیوارانی ری
 نهینی (الخفاء) گرتوو یانه ته بهر.. ههروه ها جیا شه له وهی که له ری
 ئاشکرا (الجهر) دا ده یگر نه بهر و بریتی به له "حهوت" ههنگاو، به پێی ژماره ی
 حهوت ده روونه کان..

ئه م رییه بریتی به له ته نها "چار" ههنگاو. راستی به کی شه رعیشه زیاتر تا
 نه وهی ته ر یقه تیکی سۆفی بیت.

با به هه له دا نه چن، مه به ست له: قسوور و کو له واری و هه ژاری نه وه یه
 که هه موو نه مانه ته نها له به ر ده م خوا وه ندی مه زندا ده ر به ر رین، نه ك له به ر ده م
 خه لكیدا.

و یرد و زیکره کانی ئه م رییه ش نه مانه ی خوا ره وه ن:

★ شوین پێ هه لگرتنی سونه تی پیروزی پێغه مبه ر ﷺ.

★ نه بجامدانی فهرزه کان، به تایبه تی به جیهینانی نوێز به ر یکو پێکی و،
 خویندنی زیکره کانی دوا یان.

★ ده ست هه لگرتن له گونا هه گه وه ره کان.

سه ر چا وه کانی ئه م هه نگا و انمش له قورئانی پیرو زدا، نه مانه ن:

﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾ (النجم: ۳۲) ئاماژه بۆ هه نگاوی به که م ده کات..

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾ (الحشر: ۱۹) ئاماژه بۆ

هه نگاوی دوو هه م ده کات..

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾

(النساء: ۷۹) ئاماژه بۆ هه نگاوی سێ هه م ده کات..

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ (القصاص: ۸۸) ئاماژە بۆ ھەنگاوی چوارەم دەکات.

پروونکردنەوێ ئەم چوار ھەنگاوە - زۆر بە کورتی - بەم جۆرەبە:
 ھەنگاوی یەكەم: ۛك ئایەتی: ﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾ ئاماژە بۆ دەکات، بریتی یە لەوێ: "نەفس" بە خاوین لە قەلەم نەدریت. چونکە مرۆف، بە پێی سروشت و فێرەتی، راستەوخۆ و لە پێشدا تەنھا خۆی خوش دەوێت و، لە پێناویدا ھەموو شتێک بەخت دەکات و، بە چەشنێک بە شان و بالاى خۆیدا دەخوێنێت و مەدحیکی وای دەکات کە تەنھا شایستەى خواوەند بێت و، ھەردەم خۆی بە خاوین لە قەلەم دەدات. تەنانت ھیچ کەموکوورپی یەکی بۆ پەوا نایینیت و بەرگری یەکی توندی تارادەى پەرستنی لێ دەکات. ۛك بلیی ھەموو ئەو ئامیرانەى خواى گەورە بۆ ستایش و پاك راگرتنی خواوەند لەو مرۆفەدا دایان، ئەو مرۆفە دەچى بۆ خۆی بە کاریان دەھینیت!

بەم جۆرە پرووبەرووی ئەو ۛسەفە دەیتەوێ کە لەم ئایەتە پیرۆزەدا بە: ﴿مَنْ أَخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ﴾ (الفرقان: ۴۳). ئیتر دوو چاری لەخۆ پازى بوون و لەخۆ بابی بوون دەیت و، پێویست دەکات کە پاکژ بکریت..

جا پاکژ کردنی دەروونی مرۆف لەم ھەنگاوەدا بەو دەیت کە بە پاك نەزانریت و بە خاوین لە قەلەم نەدریت!

ھەنگاوی دووھەم: ئەو دەرسەبە کە لەم ئایەتە پیرۆزە وەر دەگیریت:
 ﴿وَلَا تُكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾.

ئەویش بەم جۆرە:

مرۆف ھەردەم خۆی لە بیر دەباتەوێ، خۆ ئەگەر بیریش لە مردن بکاتەوێ، ئەوا پرووی ئەو مردنە بۆ غەیری خۆی وەر دەچەرخینیت و، گەر

له ناو چوون و نهمانیش بیهیئت، بۆ کهسانی تری داده نیئت، وهك بلیی ههرگیز نهو نه گریتهوه و هیچ پهپوهندی به کی به خۆیهوه نهیئت!

هۆی ئهممهش ده گریتهوه بۆ ئهوهی که دهروونی به دخوازی مرۆف له کاتی بهش و پاداشت وهر گرتندا خۆی بیر ده کهوینتهوه و به توندی دهستی پیوه ده گریت. کهچی له کاتی کار و فرمان و خزمهتگوزاریدا خۆی له بیر ده باتهوه!

کهواته پاکژ و خاوێن و پهروه ده کردنی، لهم ههنگاوه دا، رهفتار کردنه به پینچهوانه ی ئهم حاله ته. واته خۆ له بیر نه چوونهوه له ده می له بیر چوونهوه دا. به واتایه کی تر:

خۆ له بیر بردنهوه له کاتی پاداشت وهر گرتن و، بیر لیکردنهو هشی له ده می خزمهتگوزاری و یادی مردندا!

ههنگاوی سنی هم: ئهوهیه که ئهم ئایه ته پیروژه ئامازه ی بۆ ده کات که ده فرموی:

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾.

چونکه ههردهم "نفس" داخوازی ئهوهیه که ههرچی خیر و چاکهیه به هی خۆی داده نیئت، ئهم کارهش به رهو شانازی و له خۆپرازی بوونی ده بات. کهواته ده بیئت، لهم ههنگاوه دا، له: ناتهواوی و کهموکووری و کۆلهواری و ههزاری به ولاره ههچی تر له خۆیدا نه بیهیئت و، هه موو چاکه و لایه نه تهواوه کانی خۆیشی به چاکه ی خواوه نندی مهزنیان دا بیهیئت و به بهخششی ئهویان بزانیئت. ئیتر له بریی شانازی و له خۆ بایی بوون، شوکرانه بژیتری ده نوینیئت و سوپاسی خواوه ند ده کات.

کهواته پاکژ کردنی "نفس" لهم پلهیه دا له نهییتی ئهم ئایه ته پیروژه دایه که ده فرموی:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ (النس: ۹).

واتہ بہوہ دہ بیٹ کہ بزائیت:

تہوایی خوی لہ ناتہو او پیدا و، توانای لہ کڑلہوار پیدا و،
دہولہ مہندی بہ کھشی لہ ہزار پیداہ۔ (بہو و اتاہی کہ بزائیت تہوایی خوی
لہوہ دایہ کہ تہو او نہ بیٹ و، دہستہ لاتی لہوہ دایہ کہ لہ بہردہم خوی
گہورہدا کڑلہوار و بی دہستہ لات بیٹ و، دہولہ مہندیشی لہوہ دایہ کہ
ہزاری دہرگانہی تہو بیٹ).

ہہنگای چوارہم: تہو وانہ بہ کہ تہم ٹاہتہ دہ بیٹہوہ:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾.

چونکہ "نہفس" گومانی وایہ کہ خوی لہ خویدا سہرہست و
سہرہ خویہ۔ لہ بہر تہوہ لافی جڑہ پەرہرد گاری بہک لہ دہدات و، بہر امہر
پہر سترای راستہ قینہی خوی سہر پیچی تیداہ۔ جا ہہستکردن بہم
راستی بہی خوارہوہ مروٹ لہو بارہ رزگار دہ کات۔ تہو راستی بہش ہریتی بہ
لہوہی کہ:

ہہموو شتیک لہ خویدا و بہ "واتا ٹیسمی بہ کہی" لہ ناوچوو، ون بوو،
تازہ پیدا بوو، نہ بووہ۔ بہ لام بہ "واتا حہرفی بہ کہی" و لہو پرووہوہ کہ بہ پی
تہرک و فرمانی سہر شانی دہوری ٹاوینہی دہر خہری ناوہ جوانہ کانی
بہدیہنہری مہزن دہ بیٹیت، تہو تہو شتہ: بینر و بینراوہ و، ہہیہ و بووہ۔

جا پاکڑ کردنی "دہروون" لہم ہہنگاوہدا بہوہ دہ بیٹ کہ بزائیت:

نہ بوونی لہ بوونیدایہ و، بوونیشی لہ نہ بوونیدا!

واتہ: تہ گہر خوی بینی و بوونی بہ خوی بہ خشی، تہو لہ تاریکستانی
چہندین نہ بوونی تہوہندہ زور و زہہندہدا نو قم دہ بیٹ کہ بہ تہندازہی ہہموو
بوونہوہران دہبن۔

به واتايه كي تر ده لّين: نه گهر له به ديھينهري راسته قينه ي خوۍ - كه خوای گموره يه - بي ئاگا يّت و، به بووني خوۍ بايي بيّت، نهوا خوۍ به نه يايي و خنكاوي ده بينيتهوه له ناوه ندي تاريكيي بي كوتايي جودايي و نه بووندا، به چه شني گوله ستيره (البراعة) كه تنها به پرووناكي يه كزه كه ي خوۍ له تاريكيي شوي تاردا بھووليتتهوه.

به لام كاتّي واز له خوويستي و له خو بايي بوون ده هينيت، بۆي ده رده كه ويّت كه له راستيدا خوۍ له خويذا شتيك ني يه، به لكو ئاو پنه يه كي دره و شانوه كاني به ديھينهري راسته قينه يه. بهم پي يه، لهم ري يه وه "بوون" يكي نه پراوه و بي كوتايي به ده ست ده هينيت و، ئنجا "بوون" ي هه موو بوونه وهر انيش ده سكهوت و قازانجي ده يّت.

به لّي، نهو كه سه ي خوا ده دوزيته وه، هه موو شتيكي ده ست كه وتووه، چونكه هه موو بوونه وهر ان، تيكر، بريتين له: دره و شانوه ي ناوه جوانه كاني خواوه ندي مهن!

* * *

كوتايي نه م پاشكويه

نه م پيگايه ي كه پي كه اتووه له م چوار هه نگاهه: "كو له واري و، هه زاري و، شه فقه ت و، بير كردنه وه" له هه ر بيست و شه ش وته كاني پيشرووي كتيبي "وته كان" دا، كه له: زانستي حه قيقه ت و، راستيي شه ريعه ت و، حيكمه تي قورئاني پيرو ز ده دوين، پروون كراونه ته وه. به لام لي ره دا تنها ئامازه يه كي پوخت بۆ چه ند خاليك ده كه ين كه نه مانه ن:

ئەم پڕیگایە کورتترین و نزیکترین پڕییه لە چاوە ئەوانی تردا، چونکە تەنھا چوار هەنگاو. ئنجا ئەگەر "کۆلەواری" بە سەر نەفسدا زالّ بییت، ئەوا راستەوخۆ تەسلیمی خواوەندی "بەتوانا"ی شکۆمەندی دەکات. بەلام گەر لە پڕیگەی عیشقدا - کە گەیه نەرترین پڕییه بۆ لای خواى گەرە - "عیشق" بە سەر نەفسدا زالّ بییت، ئەوا دەروونی مەرۆف دەستەکانی لە داوێنی مەعشوقی مەجازی گیر دەکات و بەو جۆرە دەمینیتەوه هەتا نەمانی ئەو مەعشوقەى دەبینیت، ئنجا دەگات بە خۆشویسترای راستەقینە!

پاشان ئەم پڕیگایە لە هەموو ئەوانی تر بێ وەى ترە، چونکە "نەفس" لەم پڕیگایەدا دوو چاری "شەتەحات" ناییت و لاف و گەزافی لە توانای خۆی بەرەوژوورتر لێ نادات، چونکە مەرۆف لەم پڕیگایەدا جگە لە: کۆلەواری و هەژاری و قسوور و ناتەواوی، هیچی تر لە نەفسی خۆیدا شک نابات، تالە سنووری خۆی لا بەدات!

ئەم پڕییه جادەیه کى گەرە و شەقامیکى گشتىیه، چونکە مەرۆف لەم پڕییهدا ناچار ناییت بوونەوه ران بخاتە "بەندىخانه" یان "تبعدامیان" بکات، بە وێنەى پڕەوانى پڕیگەى "وحدة الوجود"، کە بۆ مەبەستى گەشتن بە دنیایی و حوزووری قەلبی، بوونەوه رانیان لە وەهەمى خۆیاندا بە نەبوو (عدم) لە قەلەم دا و، وتیان:

"لا موجود الا هو" ..

یان بە وێنەى پڕەوانى پڕی "وحدة الشهود" کە بۆ مەبەستى بەهەرەەر بوون و گەشتیان بەو دنیاییه، بوونەوه رانیان لە بەندىخانهى "بیرچوونەوه" دا بەند کرد و، وتیان:

"لا مشهود الا هو"!

قورئانی پيرۆز - كه ئەم چوار پښتیه ی لښ وەرگیراوه - به ئاشکرا له
ئێعدام کردنی بوونهوهران خوښ دهییت و له بهندیخانەش بهریان دەدات!
جا ئەم پښگایه - له سەر ئەو پښازه ی قورئان - به و چاوه دهروانیته
بوونهوهران که: ملکه چ و گوپرایه لی به دیهینەری شکۆمهندیان و، له پښی
ئەودا خزمەت ده که و، دەر خەری درهوشانه وه کانی ناوه جوانه کانی، ده لښی
ئاوینەن ئەو درهوشانه وانه ده ده نه وه و ده ریاندە خەن.

واته ئەم پښیه بوونهوهران به واتای "حەرفی" ده یینیت و مامە ته یان
له گەلدا ده کات و، دووریان ده خاته وه له وه ی که خاوه نی واتای "ئیسمی"
بن و هەر بۆ خوڤیان که وتبه خزمەت و گوپرایه ل بووبن.

بەم چه شنه، مروف له بی ئاگایی (الفلة) رزگاری ده ییت و، له سەر
پښازه که ی قورئانی پيرۆز به "حوزووری بهردهوام و هه میشه یی" ده گات و
پښی به هره وه ره ده ییت. ئەو کاتهش له هه موو شتیکدا پښگایه که ده یینیت که به
خوای گه وه ی ده گه یه نیت.

پوخته ی ئەم قسانه:

ئەم پښگایه به "واتای ئیسمی" ناروانیته بوونهوهران، واته به و پروانیته بۆیان
ناروانیت که له خوڤاندا و بۆ خوڤیان که وتبه کار و گوپرایه ل بووبن. به لکو
ئەم بۆ پروانیته یان لښ داده مالیت و، ئەرک و فەرمانبه ریی "ملکه چ بوونیان بۆ
خوای گه وه ره" ده خاته ته ستۆ.

ویلایه‌تی هاوه‌له به‌ریزه‌کان

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

برای تازیزم!

◆ پرسیاری یه‌که‌مت که ده‌لێت:

ناشکرایه که هاوه‌له به‌چوو که کان گه‌لێ گه‌وره‌ترن له ئه‌ولیا هه‌ره مه‌زنه‌کان. ئه‌دی بۆچی هاوه‌له به‌ریزه‌کان به‌روانینی "ویلایه‌ت" ئه‌وه‌سته و تا‌قم و که‌سه خراپکارانه‌یان نه‌بینی و ناشکرایان نه‌کردن که له ناو کۆمه‌ڵی ئه‌واندا بلاو بوو بوونه‌وه، به‌را‌ده‌یه‌ك که بوون به‌هۆی شه‌هید بوونی سێ خه‌لیفه‌ی راشید؟
وه‌لامه‌که‌ی له‌ دوو مه‌قامدا‌یه:

مه‌قامی یه‌که‌م

به‌روونکردنه‌وه و ده‌رخستنی نه‌ینی‌یه‌کی وردی "ویلایه‌ت" گرێی پرسیاره‌که ده‌کرێته‌وه. ئه‌ویش به‌م جۆره‌ی خواره‌وه‌یه:
ویلایه‌تی هاوه‌له به‌ریزه‌کان "ویلایه‌تی کوبرا"یه‌و، سه‌رچاوه و بناغه سه‌ره‌کی یه‌کانی ده‌که‌رێته‌وه بۆ میراتگرێی "پێغه‌مبه‌رایه‌تی". پێنگای ئه‌م

ويلایه‌تەش بریتی‌یه له پ‌ۆشتنی راسته‌وخ‌ۆی ئەوان له "ظاهر" ه‌وه ب‌ۆ ناوجەرگه‌ی حه‌قیقه‌ت، ب‌ێ ئەوه‌ی به‌ پ‌ێی به‌رزه‌خی ته‌ریقه‌تدا ت‌یبه‌ر ب‌ین.

ئەم ویلایه‌ته‌ی ئەوان پ‌ر‌ووی له‌ دەر که‌وتنی "ئه‌ق‌ره‌یی‌یه‌تی ئی‌س‌لا‌هی" یه‌. چون‌که‌ پ‌ێی ئەم ویلایه‌ته‌ ه‌ه‌ر چه‌ند ت‌اب‌لی‌ی ر‌ینگایه‌کی ک‌ورته‌، به‌لام گ‌ه‌ل‌ێ به‌رز و بلند و .. ه‌ه‌ر چه‌نده‌ش که‌شف و که‌رامه‌ت و کاره‌ د‌ه‌راسا کانی به‌ ده‌گ‌مه‌ن د‌ه‌رده‌که‌ون، به‌لام ف‌ه‌زل و ت‌ایبه‌ت‌کاری یه‌کانی یه‌ ک‌جار پایه‌ به‌رز.

ه‌ه‌ر چی که‌رامه‌تی ئەولیاکانی تره‌، ز‌ۆربه‌یان به‌ ب‌ێ و‌یستی خ‌ۆیان پ‌روو ده‌دات، چون‌که‌ ه‌ه‌ندێ جار خ‌وای گ‌ه‌وره‌ پ‌زیران ل‌ێ ده‌گ‌ر‌یت و، ب‌ێ ئەوه‌ی به‌ خ‌ۆیان ب‌زانن کار‌ێکی د‌ه‌راسا (خ‌ارق) یان ل‌ێ د‌ه‌رده‌که‌و‌یت. ئ‌نجا ز‌ۆربه‌ی ئەم که‌شف و که‌رامه‌تانه‌ش له‌ ده‌می سه‌یر و سلووک و کاتی ب‌ر‌ینی به‌رزه‌خی ته‌ریقه‌تدا پ‌روو ده‌ده‌ن، کاتی‌ک‌یش ئەولیاکان - تا پ‌اده‌یه‌ك - له‌ به‌ش و خواستی م‌ر‌ۆفانه‌ ده‌ست‌به‌ردار ده‌بن، چه‌ند بار‌ێکی د‌ه‌راسا به‌ده‌ست ده‌ه‌ین.

به‌لام هاووله‌ به‌ریزه‌کان - خ‌واله‌ ه‌ه‌موویان پ‌ازی ب‌ی‌ت - ناچار ن‌ین "ب‌ۆ گ‌ه‌یشتنیان به‌ حه‌قیقه‌ت" له‌ پ‌ێی ته‌ریقه‌ته‌وه‌ باز نه‌یه‌کی مه‌زن به‌ سه‌یر و سلووک ب‌پ‌رن. چون‌که‌ ئەوان شه‌ره‌فمه‌ندی ل‌ێ دره‌وشانه‌وه‌ی پ‌رووناکی یه‌کانی هاو‌ه‌لت‌یی پ‌ی‌ر‌ۆزی پ‌ن‌غه‌مه‌ری مه‌زن بوون ﷺ، که‌واته‌ ئەوان له‌ پ‌ێی ئەم نه‌ه‌ینی یه‌وه‌ ده‌توانن له‌ یه‌ك ک‌ۆر و دان‌یشتندا و به‌یه‌ك ه‌ه‌نگاو راسته‌وخ‌ۆ پ‌رووی پ‌رواته‌تی "ظاهر" دی‌واو د‌ه‌ر ب‌که‌ن و یه‌كسه‌ر به‌ "ح‌ه‌قیقه‌ت" ب‌گ‌ه‌ن و پ‌ێی به‌هره‌مه‌ند ب‌ین.

ب‌ۆ نم‌ونه‌:

گ‌ه‌ر. م‌انه‌و‌یت به‌ شه‌وی "قه‌در" ب‌گ‌ه‌ینه‌وه‌ که‌ دو‌ینی به‌سه‌ر چ‌وو و بوو به‌ پ‌اب‌ورد‌وو، دوو ر‌ینگامان ب‌ۆ ئەم مه‌به‌سته‌ له‌ به‌رده‌مدا یه‌:

یە کەمیان:

بەزنی پۆز بە پۆزی سالیکی ڕەبەق تا کو جاریکی تر بەو شەو پیرۆزە بگەینەو. کەواتە بە پیتی ئەم ڕی، دەبی مەروف سالیکی ئەواو بە سەیر و سلوک بپیت تا کو "قورییەتی ئیلاهی"ی دەست بکەوێت.

ئەمەش ڕیازی زۆر بەی ڕیروانی تەریقەتەکانە.

دوو هەمیان:

دەربازبوونی جەستەیی ماددی پابەندی زەمانە لەو بەرگەیی خۆی و، بەرزبوونەوی "گیان" بە دەستبەردار بوون لە جەستە و، ئنجا بینینی دوینی شەوی ڕابوردووی "قەدر" لە گەڵ سەیی شەوی "جەژن" دا پیکەو و بە چەشنی ئامادەیی ئەمەرو. چونکە "گیان" بە کات و زەمانەو بەند نییە.

جا هەر کات هەستەکانی مەروف تا ڕادەیی ناسکی و نیانی "گیان" بەرزبوونەویان بە دەست هینا، ئەوا کاتی "ئێستا"ی ئەو مەروفە فراوان دەبێت و، "رابوردو" و "داهاتو" لە خۆیدا دەپێچێتەو و ئەو کاتانەیی کە سەبارەت بە خەلکی یەو بە "رابوردو" و "داهاتو" دادەنرێن، سەبارەت بەم وە کو کاتی "ئێستا" دەبن.

لەبەر ڕووناکیی ئەم غوونەیدا دەلێن

گەشتن بە شەوی قەدری ڕابوردو بە بەرزبوونەوی مەروف دەبێت تا پلەیی "گیان" و ئنجا بینینی کاتی "رابوردو" و "هە کو" "ئێستا".

بناغەیی ئەم نەینیی بە تەماوی بەش بریتی یە لە دەر کەوتنی "ئەقرەبییەتی ئیلاهی" .. با بە غوونەیک ئەمە ڕوون بکەینەو:

"خۆر" لە ئێمەو نزیکە، چونکە یە کە بە یەکی "ڕووناکی" و "گەرمی" و "وینە"ی ئەو لە ئاوی ئەو کانی ناو دەستماندا دەردە کەوێت، بەلام ئێمە لە خۆرەو دوورین.

جا ته گهر له پرووی نورانییه و پرووناکیی خوره وه هه ستمان به "ئهقره بییه تی" ی خۆر کرد و په ی مان بهو په یوه نندیانه برد که له گهل وینه میسالی په که ی ئەودا هه مانه له ناو ئاوینه کاغاندا و، لهو رینگایه وه خۆر مان ناسی و هه ستمان به راستیی پرووناکی و گهرمی و شیوه ی خۆر کرد، ئەوا "ئهقره بییه تی" ئەومان له ئیمه وه به ئەندازه که بۆ دهرده کهوئیت که هاغان دهدات به شاره زایی و نزیکي په یوه ندیی له گهلدا بیهستین.

به لام گهرمانه وئیت له پرووی دوورمانه وه له خۆر، پئی ئاشنا بین و لئی نزیک بیینه وه، ناچار ده بین به "بیر" و "زیری" مان گهلئ رینگا بهرین تا کو هاو دم له گهل یاسا زانستی په کاندای بیرمان بۆ ئاسمانه کان سه ربخهین و له ویدا ته سه ووری خۆر بکهین که له ناو بۆشایی گهر دووندا پر شنگ دهدات. ههروه ها ده بی پشت بهو یاسا زانستی و ورده کاری به یه کجار دوور و درێژانه بیهستین تا کو په ی بهو پرووناکی و گهرمی و جهوت په نگه بیهین که له ماهیه تی خۆر دا هه ن. ئنجا دوا ی هه موو ئەمانه له وانه یه "قور بییه تی" مه عنهوی "مان له خۆر وه ده ست بکهوئیت، وه که ئەوه ی که سی یه که م به تیرامانیکی که م له ئاوینه که ی، دهستی کهوت.

هه ر به وینه ی ئەم غوونمیه، "پنغه مبه رایه تی" و ئەو "ویلايه ته" ش که میراتگری پنغه مبه رایه تی یه، هه ردوو کیان پروویان له دهر کهوتنی "ئهقره بییه تی" ئیلاهی" یه..

به لام زۆر به ی ویلايه ته کانی تر له سه ر بناغه ی "قور بییه تی" ئیلاهی "سلووک" ده که ن و، ناچار ن چهن دین پله و قوئاغی زۆر و زه به نده بهر ن پیش ئەوه ی به پله و پایه ی مه به ستیان بکه ن.

مەقامی دووھەم

ئەو دەستە پەنھانەى كە لە پشتى پرووداوە كانی ئاشووبى ئەو پۆز گارەو
خۆى مەلەس دابوو، تەنھا ژمارەى كى كەمى جوولە كە نەبوون تاكو بتوانریت
دەستیشان بکړن و ئەو فەساده لە شوینی خۆیدا رابگریت و، تەنھا بە
ئاشکرا کردنى ئەوان ئاگرى ئەو ئاشووبە بکوژیتەو. . . نەخیر. .

چونکە بە هانتى چەندین نەتەوێ زۆر و زەبەندە و جیا جیا بۆ ناو ئایینی
ئىسلام و کۆمەلگای ئىسلامى و، تیکەل بوونی چەندەها بیروپرا و تەوژمى دژ
بە یەك و نەگونجاو لە گەل ناوەرۆكى بیروباوەرى ئىسلامدا بە بیروپراى
موسلمانان، بە تايبەت ئەوانەى كە غروورى نەتەوايەتییان بە گورزە
توندە كانی دەستى حەزرەتى عومەر - خواى لى رازى ییت - پێكراو، لە
دەروونەو نە یازى تۆلەسەندنەو یان شار دەبوو و بە دواى هەلیكد
دە گەران، چونکە ئایینی پێشوویان و دەستەلاتیان پوچەل کرایەو و،
دەولەتە كەشیان كە مایەى سەر بەرزى و شانازیان بوو بە تەواوەتى لەناوبرا. .
لەبەر ئەو، چ بە خۆیان زانیبیت و چ ئەیان زانیبیت، لە ناخەو هەستیان
بە تۆلەسەندنەو دە کرد لە خەلافەتى ئىسلام.

بۆیە وتراوە كە: مونا فیه پیلان سازە زیرە كە كانی وەك جوولە كە،
كەلكیان لەو بارە كۆمەلایەتى یە وەر گرتوو!

واتە: بەرەنگار بوونەو و نەهێشتنى ئەو ئاشووبانە بە چاكسازى كۆمەل و
پرووناك كردنەو ی بیروپرا جوړا و جوړە كان دە ییت، نەك بە ئاشکرا کردنى
چەند كەسێكى كەم لە خراپە كارانى ناو كۆمەل.

ئە گەر بو تریت:

حزرتی عومر - خوی لئی رازی بیت - لہ سہر مینہر وہ بانگی لہ
 "ساریہ" کرد کہ یہ کیکہ لہ سہر کردہ کانی سو پاکہی و مانگہ رئیہک لیہوہ
 دور بووہ و فہر موویہ تی: "یا ساریہ الجبل الجبل!"^(۱) تم بانگ لی کردن و
 رینمایہ شی بوون بہ ہویہ کی سہر کہوتیان لہو جہنگہ دا۔ تم پرووداوہ
 مہودای تیزی بہ سیرہ تی حزرتی عومر دہر دہ خات..
 پر سیرہ کہش تہوہ کہ:

ٹایا تم بہ سیرہ تہ تیوہ دور بینہ بچی فہر روزی قاتلی خوی نہ بینی کہ لہ
 نزیکی خویہوہ بوو؟
 وہ لام:

وہ لامی تم پر سیرہ وہک وہ لامہ کہی حزرتی بہ عقوب - درودی لہ سہر
 بیت - دہدہ نہوہ^(۲) تہوہ بوو لہ حزرتی بہ عقوبیان پرسی: چون ہست بہ بونی
 یوسف کرد لہ رپی کراسہ کہیہوہ کہ ہشتا لہ خاکی میسردا بوو، کہچی

(۱) صحیح: أخرجه احمد في فضائل الصحابة برقم ۳۵۵ بإسناد حسن، والطبري في التاريخ
 ۳۸۰ / ۲، وأبو نعيم في الدلائل ۲۱۰/۳، ۲۱۱ والبيهقي في الدلائل واللالکائی في شرح السنة
 والزین عاقول في فوائده، وابن الأعرابي في کرامات الأولیاء، وابن مردويه وأبو بکر بن خلاد في
 الفوائد، وابن عساکر ۷ / ۶ / ۱ و ۲ / ۶۳ / ۱۳ ومن عدة طرق. قال ابن کثیر في النهاية
 ۱۳۱ / ۷: "هذا إسناد جيد حسن" وقال الحافظ في الإصابة ۳ / ۲ إسنادہ حسن، ومثله قول ابن
 حجر الہیتمی في الصواعق المحرقة ص ۱۰۱. وانظر المقاصد برقم ۱۳۳۱ والدر برقم ۴۶۲
 والتمیز ۱۹۴ وكشف الخفاء ۳۸۰ / ۲ والأحاديث الصحیحة برقم ۱۱۱۰. (وہر گیر - لہ
 چاہہ عہرہ بی بہ کہوہ)

(۲) ز مصرش بوی پراہن شنیدی چرا در چاہ کنعانش ندیدی
 بگفت احوال ما برق جہان است دمی پیدا و دیگر دم نہان است
 گہی ہر طارم اعلی نشینم گہی ہر پشت پای خود نہیں
 (سہ عدی شیرازی) (دانہ) (*)

(*) پروانہ: (کلیات سعدی - گلستان) ص ۷۵ چاپ ہشتم، انتشارات امیر کبیر، تہران
 ۱۳۶۹ ہش. (وہر گیر)

یوسف لێ بێرە نزیکە کە ی خاکی کەنعاندا نەبینی؟ وە لامی دانەوێ: حالەتە کانی ئیمە وەك هەورە بروسکە ی کتوو پری وان، دەمێك دیار و دەمێکی تریش نادیارن، کاتی وا هەبە وە کو ئێو کەسەین کە لێ بلندترین مەقامدا دانیشتییت و سەر جەمی دەور و بەری خۆی ببینییت، کاتی وایش هەبە تەنانەت پشت پێی خۆشمان نابینن!

پوختە ی قسە ئێو هەبە کە:

هەر چەندە مەرۆف بکەر و خواوەن ویست و ئیختیار بیست، کەچی هەر ویستی خواوەند بناغەبە لێ هەموو شتێکدا و، قەدەری خوا ی گەرەش زال و فەرمانرەوایە و، ویستی خوا بی دەست بە پرووی ویستی مەرۆفەوێ دەنیست، بە پێی ناوەرۆکی ئایەتی: ﴿وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ (الإنسان: ۳۰) و، حەقیقەتی: "إذا جاء القدر عمي البصر" یش فەرمانی خۆی جێ بە جێ دەکات، خۆ هەر کاتیش قەدەر دوا، دەبێ توانست و ئیختیاری جوژیی مەرۆف بی دەنگ بیست.

(ژیری) و (دل) پیکه وهن

له په یامه کانی نووردا

نهم بر گه یهم له وه لامي پرسیار ینکدا نووسیوه. له وانه یه

باسکردنی سوودی بو ئیووش تیدا بیت.

چه ند که سیك له وانه ی که به زوری کتیبه کانی ئهولیا و زانایانیا
خویند بو وه، نهم پرسیار هیان لی کردم:

بوچی خویند هری په یامه کانی نوور زور زیاتر له خویند هری ئه و کتیبه
ئیمان و ملکه چی له دلی خویدا ده بینیت و ههست به شهوقینکی بهرده وام و
چیژینکی نوئ ده کات؟

وه لام:

به شیک کتیبه دانراوه کانی زانایانی پشین و زور بهی کتیبه کۆنه کانی
ئهولیا پیاوچا که کان، له "بهروبوم" و "ئهنجامه کانی ئیمان" و پیزنه و
به ره که تی "ناسینی خوا" ده دوین: چونکه له چه رخه کانی ئه واندا له بهر
ئه وهی بناغه کانی ئیمان قایم و دامه زراو بوون، ئه و به ره ره کانی ئاشکرا و
هیرشی بی په رده ی وانه کراوه که ره گ و ریشه ی ئیمان دهر بهینیت.

به لام ئیستا هیرشیک به کۆمه لی ریکوپیک و سهختی ئه و تو کراوه ته سه ر
پایه و بناغه کانی ئیمان که زور بهی ئه و کتیبه و په یامه پیشووانه ی که ته نها

لە گەڵ کەسانی ئیماندار و مەزقە تاییەتمەندە کاندای دەوان، ناتوان بەر بەستی ئەم تەوزمە بەهیز و سامناکەیی ئەم پزۆرگارە بکەن و بەرهەنگاری ببنەوه.

"پەیمامە کانی نوور" لەبەر ئەوەی موعجیزەبەکی مەعنەویی قورئانی پیرۆزن، پایە و بناغە کانی ئیمان پزۆرگار دەکەن. ئەمەش ئەکە هەر تەنها بە سوود وەرگرتن لە ئیمانی پەگداکرتاوی دامەزراوەی زووتر لەناو دایا بوو، بەلکە بە چەسپاندن و دامەزراندن و پارێزگاری لیککردنی ئەو ئیمانە لەناو دایا و پزۆرگار کردنی لە دەستی شوبهە و گومانەکان، بە چەندین بەلگەی درەخشان و زۆر.

ئەم کارە پەیمامە کانی نوور لە پادەبە کدایە کە هەر کەسێک بە وردی سەرنجیان لێ بدات، بپار دەدات کە بە وێنەی "پۆستی نان و دەرمان" ئەم پەیمامەش بۆ ئەم چەرخە پۆستن.

کتێبە دانراوە کانی پۆشو بە مەزقە دەلێن:

بە بە وەلی و.. بە پەلە و مەقامە کاندای سەربکەوه و.. بێنە و.. پڕوناکیی پزۆرە پیت و بەرهە کەتەکان بە دەست بەینە.

بەلام پەیمامە کانی نوور دەلێن:

هەر کەسێک هەیت بە.. بەلام چاوە بکەرەوه و پڕوانە و راستی بێنە و ئیمانە کەت پزۆرگار بکە، کە کلێلی "بەختەوهری هەمیشەیی" یە!

پەیمامە کانی نوور لە پۆشدا هەولێ ئەوە دەدەن قەناعەت بە دەروونی دانەرە کەیان بەخشن، ئێجا لە گەڵ کەسانی تردا دەوێن. لەبەر ئەوە، ئەو وانەبەیی کە بە تەواوی قەناعەتی بە دەروونی بەدخواری دانەریان بەخشی و توانیی وەسوەسە کانی بە پە کجاری نەهێلێت، بێ هیچ گومانێک وانەبە کە هێندە بەهیز و پێگەرە کە بە تەنها خۆی دەتوانێت بپیت بە بەر بەست لە

پووی ته‌وژمی گوم‌پایسی سهرده‌مدا، که به‌هوی پښکها‌ته و پښک‌خراوه به‌کۆمه‌له‌کانیه‌وه شیوه‌ی "که‌سیتی‌یه‌کی معنه‌وی" ی وهر‌گرتووه، ته‌نانه‌ت ئهم په‌یامانه‌ده‌توانن به‌ره‌نگاری ئهم گوم‌پایسه‌بینه‌وه و به‌سهریشیدا سهر‌بکه‌ون.

پاشان په‌یامه‌کان وه‌ک دانراوانی زانایانی تر‌نین؛ ته‌نها به‌پیی هه‌نگاونان و به‌لگه و بۆروانینه‌کانی "ژیری" پښی خۆیان بپرن..
وه‌ک ئه‌ولیا سوڤی‌یه‌کانیش ناکه‌ن؛ ته‌نها به‌چپژ و که‌شفه‌کانی "دل" بجووتین..

به‌لکو به‌یه‌ک‌گرتن و تیکه‌ل کردنی هه‌نگاوه‌کانی "دل و ژیری" و یارمه‌تیدانی "گیان" و "لایه‌نه‌ناسکه‌کان" ی تری مرؤف، هه‌نگاو ده‌نښن. به‌ممش ده‌گه‌نه‌چله‌پۆیه‌ی سهر‌به‌رزی و پله‌یه‌کی هینده‌بلند که‌پروانینی فه‌لسفه‌ی هیژشکاری پښ ناگات، چ‌جای ئه‌وه‌ی به‌هه‌نگاونان پښی بگات! ئیتز له‌م پښ‌یه‌وه‌ نووره‌کانی راستی‌یه‌کانی ئیمان، ته‌نانه‌ت به‌چاوه‌کویره‌ داپۆشراوه‌کانی ئه‌و فه‌لسفه‌هیژش به‌ره‌ش ده‌گه‌یه‌نن.

شوینی کهرامهت له په یامه کاند

باسمه سبحانه

﴿وَأِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ﴾

برا ئازیز و صد دیقه کانم!

ئه ووم به دلدا هینرا که چوار مه سه له تان بۆ پروون بکه مه وه:

یه که میان:

وه لامي پرسیاریکه به زمانی حال و گرفتار و چهند حالت و پرواله تیکي
جۆراو جۆر، ده کریت و ده وتریت:

ماده م په یامه کانی نوور کهرامه تیان هیه و، زیاتر له تهریقه ته سؤفی په کان
پیشکه وتن و بهرزبوو نه وه له ده رکه وتنی راستی په کانی ئیماندا به خوینهرانیان
ده به خشن، ته نانه ت هندی له قوتایی په راسته کانی ئهم په یامانه - له
پرویه که وه - ئه ولیا و پیاو چا کن.. ئیتر بۆچی چهند پرواله ت و چیژیکي
پۆحی و که شفی مه عنه وی و کهرامه تی ماددی بهرجه سته ی وه که هی
ئه ولیا کانیان پئوه نایینریت، جگه له وهش هه ر به دوا ی ئهم جۆره شتانه دا
ناگه رپن و بایه خی پی ناده ن؟ ئایا حیکمه ت له مه دا چی یه؟

وه لام:

○ یه که م:

هزی ئه مه نه ئینی "ئیخلاص" ه! چونکه ئه و که سانه ی که نه یانوانیوه
به سه ر دهروونی به دخوازی خویناندا زال ببن، چیژ و کهرامه ته فانی و
کاتی په کانی دنیا یان به لاوه ده ییت به ئامانجی سه ره کی و، به هانده ری ئه و
چیژانه کاره کانی سه ر به دوا پۆزیان را ده په رپتن! دیاره ئه مهش "ئیخلاص"

پو‌چهل‌ده‌کاته‌وه. چونکه‌ نایټ‌ مرؤف‌ له‌ کاره‌ کانی‌ سهر‌ به‌ دواړوژدا‌ به‌ دوا‌ی‌ ئامانجه‌ کانی‌ دنیا‌ و‌ چیژه‌ کانیدا‌ بگه‌رېټ‌. خو‌ گهر‌ داوایان‌ بکات‌ و‌ به‌ دواياندا‌ بگه‌رېټ‌ ئیخلاسه‌ که‌ی‌ تیک‌ ده‌چیت‌ و‌ ده‌شیوټ‌.

○ دووهمه:

که‌شف‌ و‌ که‌رامه‌ته‌کان‌ بؤ‌ ئه‌وه‌ن‌ که‌ دل‌نیایی‌ و‌ متمانه‌ به‌ ده‌روونی‌ رېو‌اران‌ی‌ عوام‌ی‌ ته‌ریقه‌ت‌ بیه‌خشن‌، له‌وانه‌ی‌ که‌ ئیمانیکی‌ ته‌قلیدی‌یان‌ له‌ دل‌دایه‌ و‌، نه‌ گه‌یشتو‌و‌ته‌ پله‌ی‌ ئیمانی‌ ته‌حقیقی‌. هه‌روه‌ک‌ هه‌ندئ‌ جاریش‌ بؤ‌ به‌هیز‌ کردنی‌ ئیمانی‌ ئه‌و‌ که‌سه‌ لاوازان‌ن‌ که‌ دوو‌چاری‌ شوبه‌ه‌ و‌ گومان‌ ده‌بن‌..

که‌چی‌ ئه‌و‌ به‌لگانه‌ی‌ که‌ په‌یامه‌ کانی‌ نور‌ بؤ‌ راستی‌یه‌ کانی‌ ئیمان‌ ده‌یان‌ه‌یننه‌وه‌، هینده‌ به‌هیز‌ و‌ دامه‌زراون‌ که‌ له‌ هیچ‌ لایه‌ که‌وه‌ هیچ‌ بواریک‌ بؤ‌ سهره‌ل‌دانی‌ شوبه‌ه‌ و‌ گومانه‌ کان‌ ناهیل‌نه‌وه‌. هه‌روه‌ک‌ ل‌م‌ حال‌ده‌ا‌ هیچ‌ پیوستی‌ و‌ داخوازیک‌ بؤ‌ ئه‌و‌ که‌شف‌ و‌ که‌رامه‌تانه‌ نامینیت‌ه‌وه‌ که‌ له‌به‌ر‌ دل‌نیا‌ کردن‌ و‌ قه‌ناعه‌ت‌ به‌خشین‌ پيشانی‌ مرؤف‌ ده‌درېن‌. چونکه‌ ئه‌و‌ ئیمان‌ ته‌حقیقی‌یه‌ی‌ که‌ په‌یامه‌ کانی‌ نور‌ ده‌یه‌خشن‌ زو‌ر‌ زیاتر‌ له‌ که‌شف‌ و‌ که‌رامه‌ت‌ و‌ چیژه‌ کان‌ به‌رزترن‌. بؤ‌یه‌ قوتایی‌یه‌ راسته‌قینه‌ کانی‌ په‌یامه‌ کانی‌ نور‌ به‌ دوا‌ی‌ ئه‌و‌ چه‌شنه‌ که‌رامه‌تانه‌دا‌ ناگه‌رېن‌.

○ سینه‌م:

یه‌ کیك‌ له‌ بناغه‌ کانی‌ په‌یامه‌ کانی‌ نور‌ بریتی‌یه‌ له‌وه‌ی‌ که‌ مرؤف‌ له‌ ناخی‌ ده‌روونیدا‌ شاره‌زای‌ نات‌ه‌وا‌ی‌یه‌ کانی‌ خو‌ی‌ یټ‌ و‌، به‌ له‌خو‌بورده‌یی‌ و‌ خو‌به‌خت‌ کردن‌ و‌ ته‌نها‌ له‌ پیناوی‌ په‌زامه‌ندیی‌ خوا‌ی‌ گه‌وره‌دا‌ بؤ‌ خزمه‌تی‌ ئیمان‌ لټ‌ بېرېټ‌، بټ‌ ئه‌وه‌ی‌ ئاو‌ر‌ له‌ هیچ‌ که‌سیکی‌ تری‌ غمیری‌ خوا‌ی‌ گه‌وره‌ بداته‌وه‌. که‌چی‌ ئه‌و‌ ئیختیلافه‌ی‌ که‌ له‌ نیوان‌ خاوه‌ن‌ که‌شف‌ و‌ که‌رامه‌ته‌ کانی‌ ئه‌هلی‌ ته‌ریقه‌ت‌دا‌ هه‌یه‌ و‌، حه‌سوودی‌ و‌ موناغه‌سه‌ی‌ نیوانیان‌، به‌ تایه‌ت‌ ل‌م‌

چەر خەدا که "خۆویستی" و "لە خۆبایی بوون" تیایدا پەرەى سەندوو، وای لە گومرپان کردوو، گومانى بەد بەو مەردە پاک و پەرۆزانە بێەن و، بە "خۆویست" ناوزەد و تۆمەتباریان بکەن..

ئالێرەو تێدەگەین که بۆچی قوتابیانی نوور داوای کەشف و کەرامەت بۆ کەس و خودی خۆیان ناکەن و، بۆمان دەردەکەوێت که بۆچی هەلپە و هەناسەپرکێیان بە دواى ئەم جۆرە شتە تێدا نییە و، دەزانرێت که ئەم رەفتارە لە هەموو شتێک بۆ ئەوان پێویست ترە.

پاشان لە رێبازی پەيامەکانى نووردا بایەخ و گەرنەگی بە "کەس"ى مرۆف نادریت. چونکە هەمووان لە پرووی هاوبەشیى مەعنەویى کردوو، کان و توانەوێ هەریەکیان لە براکانیاندا، ئەو هەزاران کەرامەتە زانستى یەیان لێ سەروزیادە که پەيامەکانى نوور بەدەستیان هێناو، لە پرووی "ئاسانیى بەلاو بوونەوێ راستى یەکانى ئیمان" و، لەو پروووشەو که ئەو قوتابیانە "بەرە کەت لە ژيان و گوزەرانی خۆیاندا دەبینن" ..

بەئێ، ئەمانە و رێزلینانە خوايیەکانى تری هاوچەشنى ئەمانەیان بەلاو سەروزیادە، بۆیە بە دواى کەمالات و کەرامەتى کەسیدا ناگەڕین.

○ چوارەم:

ئاشکرایە که هەزاران باخى دنیا تەنها تاقە درەختیکى بەهەشت ناهین، چونکە یەکیەکیان فانی و دوو هەمیشیان نەپراو و هەمیشەییە!

خۆ هەست و نەستە ماددى یەکانى مرۆف هێندە کول و کوێرن که چیژ و لەزەتى خێرای دنیاى پێ خۆشە و، فەزلى "بەر" یكى ئامادەى ئیستا بەسەر "باخ" یكى نەپراوێ بەهەشتى ئەو دنیادا دەدەن! لەبەر ئەوەیە که قوتابیانی نوور لەم دنیاى داوای چیژە رۆحانى و کەشف و کەرامەتە مەعنەوێ یەکان ناکەن. ئێتر "دەروونى بەدخواز" ئەم حالەتە سروشتى یە ناو ناخى مرۆف بۆ ئامانجە تاییەتى یەکانى خۆى ناقرزیتەو!

رووداويڪ هميه زور لهم حالت هي قوتاياني نوور ده چيت.. نه وه تا ده گير نه وه ڪه:

سه ختيي ژيان و قورسيي گوزهران زوري بزيه ڪيڪ له وه لييه
بياوچا ڪه ڪان و هاوسره خاوهن وهرع و تفوا ڪهي هينا، ڪه هردوو ڪيان
پلهو پايه يان لاي خواي گهوره هه بوو. به لام موحتاجي و ناچاري له راده به دهر
واي له هاوسره نايينداره ڪهي نهو بياوچا ڪه ڪرد ڪه به ميرده ڪهي بلنت:

- ٿيمه زور موحتاجين!

يه ڪسر خشتيڪي زيري خاليسيان خرايه به ردهم!

پياوه ڪه به خيزانه ڪهي وت:

- هم خشته له ڪوشڪه ڪهي به هه شتمانوه بومان نير او!

ژنه خواناسه ڪهي ڪه نه مه ييست، يه ڪسر وتي:

- هرچهند "هه ژاري" ماندووي ڪردووين و زوري بزيه ناوين و تا هم
راده يه ڪه له پيش چاوتدايه ده ست ڪورت و بي گوزهرانين و، له ولاشه وه
گهلي خشتي زيري وه ڪه نه مه مان له به هه شتدا هيه. نهوا ده ترسم هم خشته ي
به هه شت لهم دنيا فاني يه دا به زايه بدين. بزيه - نه ي هاوسره نازيزه ڪم! -
تڪات لي ده ڪم ڪه له خواي گهوره ي به خشنده پاريته وه هم خشته
بنيرته وه بزيه شونڤي ڪهي خوي له به هه شت و، ليره دا نامانه وٽ! نه مه ي وت
و، يه ڪسر له رپي ڪه شفوه بينيان خشته ڪه رڙشته وه بزيه شونڤي ڪهي ناو
به هه شتي.

رووداوه ڪه بهم جوړه ده گير نه وه.

جا هم دوو پيشه وه ي ته هلي حقيقت، غور نه يه ڪي باش و پيشه ننگيڪي
چاڪن بزيه قوتاياني نوور، له وه دا ڪه نه وائيش لهم دنيا يه دا به دواي چيژ و
ڪرامت ڪاندا نه گه رين.

كه رامهت و ئيكرام و ئيستيدراج

(نهمه به شېكه له نامه يه كه بو قوتايي به ناسراوه

يېگهرده كه ي خوي ناردووه)

برام!

شوق و چالاكي و به ده سته ياني سر كه وتنتان له بواري بلاو كردنه وي نووره كاني قورئاندا، ئيكرام (ريزليان) يكي خوايه، به لكو كه رامه تيكي قورئاني و چاو ديړي يه كي په روه ردگار، پروز باييتان پيشكش ده كه له سهر ي.

وا به بونه ي باسي كه رامهت و ئيكرام و چاو ديړي يه وه، جياوازي يه كتان له نيوان "كه رامهت" و "ئيكرام" دا بو باس ده كه م، كه بهم جوړه ي خواره وه يه:

ده رخستن و ئاشكرا كردني "كه رامهت" گهر پيوست نه بيت، زياني تيدايه.. به لام ده رخستني "ئيكرام" به باس كردني نيعمهت (تخديت بالنعمة) داده نريت.

جائو كه سهي كه شهره فمه ندي "كه رامهت" بووه، گهر كاريكي ده راساي لي ده ربكه وپت و به خويسي بزاني، له وانه يه پروداني ئه و كاره نائاساييه سه بارهت به و بيت به "ئيستيدراج"، گهر نه فسي ئه مهاره ي وه كه

خۆی مایێتەووە و تەزکیە نە کرایت، لەو ڕووەوە کە لە خۆی ڕازی بێت و پشت بە کەشفە کەی بیهستیت و لەخۆی بابی بکات..

بەلام گەر بێ ئەوەی بە خۆی بزانی و هەستی پێ بکات، کارێکی دەراسای لێ ببینیت، وەک ئەوەی کەسیک بێت بۆ سەرلێدانی و لە دلی خۆشیدا پرسیارێکی پێ بێت، خواوەن کەرامەتە کەش یە کەسەر وەلامێکی تێروتەسەلی بداتەووە و خوای گەورە زمانی بە حق بخاتە گوشتار، ئەوا دواى ئەوەش کە بە ڕووداوە کە دەزانیت، پشت بە خۆی نابەستیت، بەلکو متمانە و دلنایییە کە بە خوای گەورە پێ زیاد دەبێت و، لە بەرخۆیەووە دەلیت: (من چاودێر و پارێزگارێکی ئوتۆم هەیه کە لە خۆم زیاتر پەرورەدە و سەرپەرشتیم دەکات). ئێتر زیاد لە جارانی پشت بە خوای گەورە دەبەستیت و، لەم ڕووەوە هەنگاوی بەرەو پیشتر دەنیت.

ئەم چەشنە کەرامەتە هیچ زیانیکی تێدانی یە و، داوا لە خواوەنە کەشی ناکریت کە بشاریتەووە، بەلام نابێ بە شانازی یەووە هەولێ دەرخستیان بدات، چونکە لەوانەیە - ئەو کاتە - کارە دەراساکە بداتە پال خۆی، لەو ڕووەوە کە بە ڕوالت هەندێ دەستکەوتی مەرفی تێدایە.

بەلام "ئیکرام" تەنانەت لەم بەشی دوو هەممە بێ زیانە "کەرامەت" یش بێ وە ی تر و سەلامەت ترە و، پێم وایە لەویش بەرزترە. کەواتە ئاشکرا کردنی جۆرێکە لە باسی نەعمەت، چونکە هیچ بەشیکی دەستکەوتی مەرفی تێدانی یە و "نەفس" ناتوانیت بیداتە پال خۆی.

بەم جۆرە - بۆ بەرێژم! - تائێستا هەر چاکەیه کی خواییم سەبارەت بە خۆم و خۆتەووە دیووە و نووسیووە، بە تایبەت خزمەت کردمان بۆ قورئان، لە جۆری "ئیکرامی خوایی" یە و، دەرخستن و ئاشکرا کردنی بریتی یە لە پیش چاوخستنی نەعمەتی خوای گەورە.

هەر له بهر ئهوه شه که له پرووی باسکردنی نیعمه ته وه سه بارهت به پشتگیری خواوه ند له م خزمه ته دا، نامهت بۆ ده نووسم. دلتیاشم له وهی که ئهم کاره ده ماری شو کرت تیدا ده بزوینیت، نه ک فه خر و شانازی

* * *

له نیوان "که رامهت" و "ئیسیتیدراج" دا:

(بزانه که):

واتای (که رامهت) جیا به له واتای (ئیسیتیدراج).. چونکه "که رامهت" یش به وینهی "موعجیزه" کاری خوا به و، خوا وه نه که شی ده زانیت له لایه ن خوای گه وره وه به و له لایه ن خۆیه وه نی به و، به هۆیه وه دلتیا ده بیست له وهی که پارێزه ریکی هه به چاودێره به سه ری وه و خیری بۆ هه لده بزێریت. ئیتر به قین و پشت به ستنی به خوای گه وره پتر زیاد ده بیست. هه ندی جار، به ئیزنی خوای گه وره، هه ست به درێژه ی که رامه ته که ده کات و هه ندی جاری تریش هه ستی بێ ناکات، که ئه مه یان باشت و بێ وهی تره. وه ک ئه وهی خوای گه وره زمانی بخاته گۆ به وهی له دلی که سینکدا به، یان له حاله تی بیداریدا و به مه به ستی پێنمایی کردن ئه و که سه ی بۆ به رجه سه ته بکات، بێ ئه وهی که بزانیست خوای گه وره به هۆی ئه مه وه چی ده هینیته رپی به نده کانی.

به لām "ئیسیتیدراج" ئه وه به که له ده می بێ ئاگایی (غفلة) دا شی وهی شتانی نادیارای لی دهر ده که ویت، یان له و کاتانه دا که به خۆی ده نازیت و پشت به توانای خۆی ده به ستنی هه ندی کاری نامۆ ئه بنجام ده دات. ئیتر به وه دووری له حه ق و خۆویستی و غرووری پتر زیاد ده بیست و، ده لێ:

﴿إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾ (القصص: ۷۸) ..

ههروهك دهلی:

بههوی خاویینی دهرووغم و پرووناکیی دلمهوه ئهمانهم بۆ ده رکهوتروه!
جا ئههلی ئیستیدراج و ئههلی ویلایهتی چینی ناوه پراست لیک جیا
ده کرینهوه و ئالۆزی له ناسینهوه یاندا نی.یه..

بهلام ئهوانه ی که مهزههری فهنای هه ره تهواون لهو چینه بهرزهی که به
ئیزنی خوای گهوره شتانی په نهانیان لی درده خریت و بهوه ههستانه یان که
بووه به هی خوای گهوره^(۱) ئهو شتانه ده بینن، ئهوا جیاوازی به که زۆر دیار و
ناشکرا تره، چونکه نوورانییتی ناوه وه یان که داچۆراوه ته دیوی ده ره وه یان
گه لنی له وه بلند و بهرز تره له گه ل تاریکی به کانی که سیکی پیاکاردا تیکه ل
بییت که خه لکی بۆ لای خو ی بانگ ده کات!

له کتی:

(مه سه ویی نووری)

(۱) وهك له فهرمووده ی سه حیجی قودسیدا هاتوه: "فإذا أحببته كنتُ سمعَه الذي
يسمع به، وبصرَه الذي يبصرُ به، ويذَه التي يبطشُ بها، ورجله التي يمشي بها".
رواه البخاري. (وه رگێ)

ئاراسته كردنى رەوتى خوورە وشته كان

به خته وه رترين كهس به لاهه وه ئه وه كه سه يه كه:

دنياه بهر چاويدا وهك ميوخاننه و مه نزلگا به كي سه ربازى وابيىت و،
گومانيشى له مه دا نه بيىت و، هه موو ره فتاريكيشى به پيى داخوازي يه كانى ئهم
بوچوونه ي بيىت..

ئه وه كه سه، بهم پرواينه ي بو دنياه، ده توانيىت به زووترين كات مه نترين
پله ي ده ست بكه ويىت و پيى به هره مه مند بيىت، كه پله ي ره زامه نديى خواى
كه وره يه. چونكه ماده م بهر چه شنه بو دنياه پروانى، ئه وا به پاره ي ئه لماسى
گرانبه ها و هه ميشه يى هه رگيز ورده شووشه ي بيى نرڤ ناكرىت، به لكو
تيده كو شيت كه تيكر اى ژيانى به خو شى و ئيستيقامه ت بيا نه سه ر.

به ئيى، ئه وه شتانه ي كه سه ر به دنياه، له راستيدا وهك ورده شووشه وان؛
شايانى شكاندنن. به لام ئه وه شتانه ي كه ده مينه وه و سه ر به دواپوژى
هه ميشه يين، به چه شنى ئه لماس قايم و مه حكه م و به نرڤن!

ئاره زوى توند و.. خو شه ويستى به جو ش و.. هه لپه كارى سامناك و..
پرسيار و داخوازيى توندوتىژ و.. چه ندين هه ستى ترى چه شنى ئه مانه كه له
مروفا ده ن و به قوولى له ناخيدا ره گيان داکوتا وه، بو ئه وه پيى به خشراون
كه به هزيانه وه كاروبارى سه ر به دواپوژى ده ستگير بيىت و، له م پروه وه
سووديان لى وه ربگرىت. كه واته ئاراسته كردنى ئه وه هه ستانه و
به كار هينانين به خه ستوخو لى له كاروبارى فانيى دنيا دا، وهك گورپنه وه ي
ئه لماس وا به ورده شووشه ي بيى نرڤ!

بە بۆنەی ئەم مەسەلەیەو، ئەم خاتەم بە دڵدا هات، وایاسی دەکەم بۆتان: "عیشق" خۆشویستنیکی توند و بەهێزە. کاتێک ئەم عیشقە پروو و خۆشویستراوە فانییەکان ئاراستە دەکەیت، یان ئەوەیە خواوەنەکی بە ئیش و نازاریکی بەردەوامووە دەتلیڤتەو، یان ناچاری دەکات بە دواي خۆشویستراویکی باقی و راستەقینەدا بگەریت، چونکە ئەو خۆشویستراوە مەجازییە شایانی ئەو خۆشەووستییە توندوتیزەیی ئەو نییە! ئیتر ئەو کاتە عیشقە مەجازییە کە دەگۆریت بە عیشقی حەقیقی.

هەزاران هەستی هاوچەشنی ئەمە لە مەروفا هەن، کە هەریەکیان وەکو عیشق دوو پلەیان هەیە، یەکیکیان مەجازی و ئەوی تریان حەقیقییە. بۆ نمونە:

"خەم و پەژارە بۆ ئایندە" هەستیەکیە لە هەموو مەروفا کەدا هەیە. جاکاتی کە مەروفا زۆر بە گەرمی خەم بۆ ئایندەیی خۆی دەخوات، دەبینیت لە لایەکیەو هێچ بە ئێن و پەیمانیکێ نەدراوەتێ کە دەگاتە ئەو ئایندەیی خەمی بۆ دەخوات، لە لایەکی تریشەو دەبینیت رزق و پەروزی ئەو ئایندەییە کە ماوەکی کەم و کورتە، لە لایەنی پەروزیەرەو بۆی مسۆگەر کراوە. کەواتە شایانی ئەم خەم و پەژارە گەرمە نییە. کاتی مەروفا دەگاتە ئەم دەرهەنجامە، یەکی کەسەر پرووی خۆی لەو ئایندەییە وەر دەچەرخیڤت و پروو دەکاتە ئایندەییەکی راستەقینەیی دوور و درێژ، کە وایە پەشتی گۆرەو، بۆ بێ ناگایان مسۆگەر نەکراوە.

پاشان مەروفا "هەلپە"یەکی توندوتیز پروو و "سامان" و "پلە و پایە" دەردەبەریت. بەلام دوايي کە بۆی دەردەکەوێت ئەو مال و سامانە وەکو ئەمانەتیکێ کاتی بە دەستی سپێردراوە، ئەو پلە و پایەیش کە خولگی

ناوبانگێکی پر له گرت و بەلایە و سەرچاوەی ڕیایەکی ئەوتۆیە مەزۆف لەناو دەبات، هێچیان شایانی ئەو هەڵپە توندوتیژە نین..

کاتی ئەمە دلتیا دەبێت، یە کسەر ڕوو دەکاتە "پله و پایە ڕاستەقینە" که پایە مەعنەوی یەکان و پله کانی نزیکیبۆنەوێن لە خوای گەورە و تۆیشووی دواڕۆژن.. هەروەها ڕوو دەکاتە "سامانی ڕاستەقینە" که ئەو کردارانەن بۆ دواڕۆژ ئەنجام دەدرێن. ئەو کاتەش هەڵپە کاری یە مەجازی یە کە ی - که چەند ڕەوشێکی بێ کەلکەن - دەگۆڕێت بە هەولدانیکێ ڕاستەقینە، که بریتی یە لە چەند ڕەوشێکی جوان و بەرز و باش.

نمونه یەکی تر:

مەزۆف هەندێ جار لەسەر چەندین شتی فانی و بێ نرخ سەر سەختی دەنوێنێت و لەسەریان سوور دەبێت. پاشان تێدەگات ئەو شتە ی که سالتیکێ ڕەبەق لەسەری سوور بوو، شایانی تەنانەت یەك خولە کیش سەر سەختی نی یە و، ئەو ناهێنێت بەو چەشنە لەسەری سوور بێت. کەواتە "سەر سەختی" و "سووربوون" لەسەر یەك قسە، مەزۆف لەسەر هەلۆیست و قسە و شتێك دەهێلێتەو که سەبارەت بەو چەشنی ژەهروان و زیانیان تێدا یە..

بەلام کاتی که دەزانیت ئەم هەستە ی بۆ ئەو نەدراوەتی لەم جۆرە شتە فانی و بێ نرخانەدا بە کاری بهێنیت، چونکە بە کارهێنانی لەم بوارەدا پیچەوانە ی ڕاستی و داناییە، ئەو ڕەوتی (سوور بوون و سەر سەختی یە کە ی خۆی) ڕوو و چەندین کاروباری نەپراو و بلند ئاراستە دەکات، که بریتین لە حەقیقەتە کانی ئیمان و بناغە کانی ئیسلام و ئەو کردارانە ی که سەر بە دواڕۆژن. ئێز ئەو هەستە مەجازی یە توندوتیژە ی "عینادی و سەر سەختی" که ڕەفتاریکی خراپ و نەفرەت لیکراو بوو، دەگۆڕێت بە خوو و ڕەفتاریکی

بەرز و خاوين كە "دامەزرایی راستەقینە"یە و، بریتی بە لەوەی مەرۆف لەسەر "حق" سوور و دامەزراو یت.

بەم جۆرە و بە گوێرەى ئەم نمونانەى خراپە، ئەگەر ئەو ئامیرە مەعنەویانەى كە بە مەرۆف بەخشران، لە پێناوی "دەروون" و "دنیا" دا بیاختە كار - وەك بلیى لە دنیادا هەمیشەى یت - ئەوا هەموو ئەو ئامیرانەى بۆ دەبن بە سەرچاوەى چەندین خوو و پەفتاری نزم و كانگای ئیسراف و زیادەپەوى لە كاروباردا و، سەرچاوەى بێ مەبەستى بە كى بێ سوود و ئەنجام..

بەلام گەر مەرۆف هەستە ناسك و سووكەڵە و تەنكەكانى بۆ دنیا و، توندوتیژ و سەختە كانیشى بۆ دواپۆژ و ئەو كردارانە ئاراستە بكات كە مەعنەوین و بۆ ئەو دنیا بەجێ دەهێنن، ئەوا هەستەكانى بۆ دەبن بە سەرچاوەى پەوشتە بەرزەكان و، پێیەكى تەختایی بەرەو بەختەوهری هەمیشەى و، یەكجار لەبار و گونجاویش لە گەڵ دانایی و حەقیقەتدا.

جالەم پروووە، من لەو باوەرەدام كە هۆیەكى بێ ئەنجامى ئامۆژگارى و نەسیحەتى ئامۆژگارانى سەردەم ئەوێە كە بە مەرۆفى خراپكار دەلێن:

حەسوودی مەبە.. هەلبە مەكە.. دوژمنایەتى مەكە.. سەرسەخت مەبە..
دنیاى خۆش نەوێت..

واتە پێى دەلێن:

(سروشتى خۆت بگۆرە)!

دیارە ئەمەش تەكلیفكە لە توانایاندا نییە!

بەلام گەر پێیان بلێن:

(خوو و پەوشت و سیفەتەكانتان بەرەو كردهوى خێر ئاراستە بكەن و لە

چاكەدا بەكارىان بهێنن)..

ئەواپەوتی ئەو سیفەت و ڕەوشتانە دەگۆڕیشت و ئامۆژگاری یەكەش سوودی دەبێت و لە دەرووندا کاری خۆی دەكات و جێ دەگرێت. چونكە ئەو كاتە داواکاری یەكە لە سنوور و بازەنە و یەكە و یەختیاری مەوقەدا!

* * *

(بزانە كە): دەروون (النفس) شتیکی سەیرە و، گەنجینە ی چەندین ئامیری لەژمارە بەدەرە و، تەرازووی یی سنوورە بۆ هەستەکردن بە درەوشانەوێ كانی ناوێ جوانە كانی خواوەند. ئەمە ئەگەر پاكۆ (تەزكیە) بکریشت. . هەر ئەم دەروونە، ئەشكەوتی چەندین دوویشك و مار و میروو، ئەگەر لایەنی سەریچی و سەم بگریشت.

جا باشتر وایە (والله أعلم) ئەم دەروونە بێبێتەو، نەك لەناو بگریشت. چونكە مانەوێ لە گەڵ پاكۆ كەردندا - وەك ئەوێ هاوێلانی بەرپزی لەسەر بوو - لە گەڵ نەینیی حەكمەتدا گونجاوترە تاكو مراندنی بە ئەواو، وەك ئەوێ كە زۆرە ی ئەولیا كانی لەسەرە.

بەلێ، بڕسینی یەكی زۆر و، پێوستی یەكی گەورە و، چێژینکی سەیر لە كروك و بناغە ی دەرووندا هەیە. جا ئەگەر پەوتی هەلسو كەوتە كانی بەرەو ئاراستەگە یەكی تر بگۆڕیشت، ئەوا ڕژدی یە خراپە كە ی دەبێت بە تاسە یەكی تێرە بوو و، لەخۆبایی بوو نە شوومە كەشی دەبێت بەهۆی ڕزگار بوون لە هەموو جۆرە كانی شێك و، خۆشەوێستی یە توندوتیژە كەشی بۆ خۆی دەبێت بە خۆشەوێستی یەكی زاتی بۆ پەرەردگاری... هەرەها بەم جۆرە، تاكو هەموو خراپكاری یەكی دەبن بە چاكە كاری.

لە كۆتیی:

(مەسنەوی نووری)

هیزی کیشکهری دوعا

□ پرساریکی سهرنج راکیش:

یه کیك له برایانمان که "عه بدولتلی چاپرازاده" یه و که سانیکی تریش،
هه والیان دابینی که ته هلی که شف و توویانه:

شونکه و تووانی سوننهت و جهماعهت لهه ره مهزانه دا - که راپورد -
هه ندی مژدهی خوش و فتوحات به دهست دهینن و هم تنگانه یان له سهر
لاده چیت. که چی هیج شتیکی وه که نه مانه نه هاته دی!

جالیان پرسم:

چون که سانی ئاواله ته هلی که شف و ویلایهت هه والی شتی پیچه وانیه
واقع راده گیه نن؟

یه کسهری هم وه لامه ی خواره وه دانه وه که له و سنو و حاتانه ن بۆ دلم
دین. وتم:

له فهرمووده ی پرۆزدا شتیک بهم و اتایه هاتوو که:

"کاتیک به لا ده باریت، سه ده قه روویه رووی ده بیته وه و ده بیاته دواوه" ^(۱).

لهم فهرمووده پرۆزه وه درده که ویت که:

شتانی ته قدیر کراو کاتی له جیهانی په نهانه وه به ره و جیهانی ناشکرا و
بیرا و دین، به چهند مهر جیکه وه به ستراون. جا له بهر دوا که ویتی هه ندی لهو

(۱) أصل الحديث: عن عائشة رضي الله عنها أن النبي ﷺ قال: "لا يغني حذر من قدر، والدعاء ينفع مما نزل وما لم ينزل، وإن البلاء لينزل، فيلقاه الدعاء فيعتلجان إلى يوم القيامة".
حديث حسن أخرجه الحاكم. وحديث: "لا يرد القضاء إلا الدعاء" قال الترمذي: حسن
غريب. (هميز الطيب لابن البديع الشيباني). (وهو رگير)

مەر جانە ئەوانیش دوا دە کەون و نایەنەدی، ئیتر ئەو موقەددەر اتەش، کە ئەولیاکانی ئەهلی کەشف بینیویانە، دوا دە کەون. واتە ئەو موقەددەر اتانە پەها (موتلەق) نین، بەلکەو پابەندی چەند هەل و مەر جیئەن..

جا لەبەر نەهاتەدی ئەو مەر جانە پرووداوە کەش نایەتەدی. چونکە ئەو پرووداوە بە وێنەی "ئەجەلی موعەللەق" وایە؛ لە "تابلۆی کوژانەووە و تیانوو سین" دا نووسراوە، کە جۆریکە لە تۆمارەکانی "لەوحی ئەزەلی". خۆ "کەشف" یش بە دە گەمەن بۆ لەوحی ئەزەلی بەرز دە ییتەووە. بەلکەو زۆربەی کەشفەکان ناتوانن تا ئەوێ پر بکەن.

جا لەسەر ئەم بناغەیە:

ئەو هەموو ئەوانەی کە لە مانگی پەمەزانی رابوردوودا و لە جەژنی قوربان و کاتەکانی تردا لەسەر بناغەی هەلینجان (استنباط) یاخود بە جۆریک لە کەشفی پیاوچاکان راکەیهەنران، بۆیە لە راستیدا نەهاتەدی چونکە هەل و مەر جەکانیان بۆ نەپەرخسابوو. کەواتە ئەو کەسانەی کە ئەو چەشنە هەموو ئەوانیان راکەیاندا نابێ بە درۆ بخۆنەووە، چونکە ئەو پرووداوانەی کە هەموو ئەوانیان لە بارەووەدا لە راستیدا تەقدیر کرابوون، بەلام تاهەل و مەر جەکانیان پەیدا نەبن ئەوانیش پروونادەن، خۆ مادەم مەر جەکان نەهاتن، ئەوا پرووداوە کەش پەیدا نایێت.

بەلێ، ئەو دوعا و نزا خاویێ و ییگەر دەی کە زۆربەی ئەهلی سوننەت و جەماعەت لە پەمەزانی پیرۆزدا بۆ نەمانی "بیدعەت" دەیکەن، هۆکار و مەر جیئەکی گەرنگە بۆ هاتەدیی ئەو هەموو ئەوانە. بەلام بە داخەووە تێکەڵبوونی "بیدعەت" لە ناو مەزگەوتەکان و لەم مانگە پیرۆزەدا پێی لە گێرا کردن و قبوڵ بوونی ئەو دوعایانە گەرت و، ئنجا ئەو گەرت و تەنگانەش لەسەر موسلمانان لا نەچوون!

چونكه هـروهـك به بهـلگـهـى فـهـرمووده پـړـوزه كـه: سـهـدـهـقـه بهـلـا و
گـيـر وگـرـفـت دـهـبـاـتـه دواوه، دوعاى بـيـگـهـردى زوړينـهـى مـوـسـلـمـاـنـانـيـش دـهـيـت
بهـهـوى "كـيـش كـردنـى" خوښى و شادبى همـهـلـايـهـنـه و گـشـتى..
بهـلـام لهـبـهـر ئهـوـهـى ئهـو هـيـزه كـيـشـكـهـر (جاذبه) هـنـهـاـتـه و جـوـود، ئهـو ئهـو
فـتـو و حـاـتـاـنـهـش نهـبـهـخـشـران و، ئهـو دـهـرو و انـهـش له مـوـسـلـمـاـنـان نه كـرـاـنـهـو!

* * *

"دوعا" كاـكـله و گـيـانـى بهـنـدايـهـتى و پـهـر سـتـشـه و ئهـنـجـامـى ئيـمـانـيـكى
بـيـگـهـر ده. چـونـكه مـرؤـفى دـهـسـتـهـو دوعا به دوعا كـهـى دـهـرى دـهـخـات كـه: ئهـو
كـه سـهـى بهـسـر هـمـو و جـيـهـانـدا زال و به دـهـسـتـهـلـاـتـه و ناگـاى له پـهـنـهـانـزـين
كار و بارم هـمـيـه و زانـسـتـه كـهـشـى دـهـو رانـدـهـورى هـمـو و شـتـيـكى داوه، هـر ئهـو
كـه دـهـتـوانـيـت فـريـاى مـنـيـش بـكـهـوـيـت و دـو و رتـرـين ئاـمـانـجـه كاـنـم بـؤ بـهـيـنـيـتـهـدى و،
هـر ئهـو و يـش بـيـنـهـرى گـشـت حـالـتـه كـانـى مـن و بـيـسـهـرى سـهـر جـهـم بانگ و
داواكارى يـه كاـنـه، كـهـواـتـه هـر تـهـنـها لهـوى داوا ده كـهـم، چـونـكه هـر ئهـو كـه
دـهـنـگـى سـهـر جـهـمـى بـو و نهـو هـر ان دـهـيـسـتـيـت و بـئـى گـوـمـان هـر ئهـو دـهـنـگ و
هاوارى مـنـيـش دـهـيـسـتـى و هـمـو و كار هـر كـان بهـر پـوه دـهـبـات. بـؤ يـه مـنـيـش
بهـر پـوه بـردن و كار سـازيـى و رـدـتـرـينى كار و باره كاـنـم تـهـنـها له و چـاوه پـروان ده كـهـم.
بـهـم جـؤـره، ئهـى بـراى مـوـسـلـمـان!

بـيـر له فـراوانـيـى ئهـو "تـهـو حـيـد" هـ خـاوـيـن و بـيـگـهـر ده بـكـهـرهـوه كـه "دوعا" به
مـرؤـفى دـهـبـهـخـشـيـت. پـاشـان بـؤ ئهـو تـامـه شـيـرـين و بـيـگـهـر دهـى "نـو و رى ئيـمـان"
پـروانـه كـه دوعا دـهـرى دـهـخـات و، يـه كـيـك له حـيـكـمـهـتـه كـانـى ئهـم ئايدـه تـه تـيـبـگه
كـه دـهـفـهـر مـوئ: ﴿قُلْ مَا يَعْبُؤْا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ﴾ (الفرقان: ٧٧)..

له كـيـتـيـبـى: (مـه كـتـوـبـات)

رێبازه‌کانی ناسینی خوای گه‌وره

□ باسی چواره‌م - مه‌سه‌له‌ی دووه‌م

"په‌یامه‌کانی نوور" وه‌لام و پروونکردنه‌وه‌ی سێ پرسیاریان له‌ خۆ گرتوه‌ که زانایانی پیشین پرسیاریان له‌ باره‌وه‌ کردوه‌. به‌لام ئیمه‌ لی‌ره‌دا ته‌نها به‌ بوختی ئاماژه‌یان بۆ ده‌که‌ین.

◆ پرسیری یه‌که‌م:

مه‌به‌ستی "مخ‌یدینی کو‌ری عه‌ره‌بی"^(١) چی‌یه‌ که‌ له‌و نامه‌یه‌یدا بۆ "قه‌خره‌ددینی رازی"ی نووسیوه‌، وتویه‌تی: "ناسینی خوا جیا‌یه‌ له‌ ناسینی وجوودی؟"

(١) ناوی نه‌بووه‌ که‌ مه‌مه‌دی کو‌ری عه‌لیی کو‌ری مه‌مه‌دی کو‌ری عه‌ره‌بی طاسایی نه‌نده‌لوسی‌یه‌ و به‌ "مخ‌یدینی کو‌ری عه‌ره‌بی" به‌ناوبانگه‌ و له‌ نیوان سا‌له‌کانی: (٥٦٠ - ٦٣٨ ک / ١١٦٥ - ١٢٤٠ ز) دا‌ژیاوه‌ و نازناوی "الش‌یخ‌ الاک‌بر"ی لێ نراوه‌. یه‌کی‌که‌ له‌ پیشه‌وایانی زانسته‌کانی سه‌رده‌می خۆی. له‌ شاری "مه‌رسییه‌"ی نه‌نده‌لوس له‌ دایک بووه‌ و پاشان رۆشتوه‌ بۆ "قه‌شیلیه‌" و، گه‌شتیکی به‌ ولاتانی شام و رۆم و میسر و عێراق و حیجازدا کردوه‌ و، خه‌لکی میسر له‌ دژی نه‌و "شه‌ته‌حات"ه‌ی له‌ زاری ده‌رچوو‌بوون لێی راپه‌ربه‌وون و ته‌نانه‌ت هه‌ندیک‌شیان هه‌وتی کوشتیان دا‌بوو، به‌لام خرایه‌ به‌ندیخانه‌. پاشان "عه‌لیی کو‌ری فه‌نحی بوجائی" بۆی تیک‌ژشا و له‌ به‌ندیخانه‌ رزگاری کرد. دوا‌ی نه‌وه‌ له‌ "نه‌ه‌شق" گه‌ر سایه‌وه‌ و هه‌ر له‌وتیش کۆچی دوا‌ی کرد. به‌ناوبانگرتنی به‌ره‌مه‌کانی بریتین له‌: "الف‌تح‌ات المکیه‌" و "فصوص‌ الحکم" له‌ ته‌سه‌ووف و ده‌رووناسیدا. بر وانه: الأعلام ٢٨١/٦ فوات‌ الوفيات ٢٤١/٢ میزان‌ الاعتدال ١٠٨/٣ جامع‌ کرامات‌ الأولیاء ١١٨/١ شذرات‌ الذهب ١٩٠/٥.

(وه‌رگێڕ)

وَه لَام:

یَه کَه م:

ئِه و نَمُو نِه یِه ی کِه خَوَت بُو ئِه و کِه سَه ت خَوِیْنْدِه و ه و، بَه مَه بَه سْتِی دِه ر خَسْتِی جِیَا و ا زِی نِیَوَان تِه و حِیْدِی رَاسْتَه قِیْنِه و تِه و حِیْدِی عَامِی لَه "و تِه ی بیسْت و دُو و ه م" دَا بَاس کِرَاوَه، ئَا مَازَه بُو ئَا مَاجِی پَر سِیَا رَه کِه دِه کَات و، لَه چَا و ه لَوِیْسْتِی دُو و ه م و سِی ه مِی "و تِه ی سِی و دُو و ه م" دَا زِیَا تَر پَر و و نِی دِه کَا تِه و ه.

دُو و ه م:

ئِه و شْتِه ی کِه وای لَه "مِخِیْدِیْنِی کُورِی عَه رَه بِی" کِر دُو و ه ئِم گُوفْتَا رَه ی ئَا رَاسْتِه ی "فَه خَرَه دِیْنِی رَا زِی"^(۱) بَکَات، کِه ئِی مَامِیْنِکِه لَه پِشْه وَا یَانِی زَا نَسْتِی کِه لَام، ئِه و ه یِه کِه پَر و و نَکِر دَنِه و ه کَانِی پِشْه وَا یَانِی ئَوْ صَوُولِ دِیْن و زَا نَا یَانِی کِه لَام، سَه بَا رَه ت بَه عَه قَائِیْد و بَو و ن و تِه و حِیْدِی خَوای گَهوَرَه بَه لَای "ئِیْن عَه رَه بِی" یِه و ه شْتِیْکِی کِه مَه و ئَا وِی دَل نَادَات.

بَه لَی رَاسْتَه، ئِه و نَاسِیْنِه ی خَوای گَهوَرَه کِه بَه بَه لَگَه کَانِی "زَا نَسْتِی کِه لَام" بَه دِه سْت هِیْ نَرَا وَه، هَر گِیْز ئِه و نَاسِیْنِه کَامَلَه نِی یَه کِه دَلْ نِیَا یِی و

(۱) ئِی مَام فَه خَرَه دِیْنِی رَا زِی: (۵۴۴-۶۰۶/ک/۱۱۵۰-۱۲۱۰ز) نَا وِی عَه مَه دِی کُورِی عَو مَه رِی کُورِی حَه سَه نِی کُورِی حَو سَه یْنِی تَه یِی بَه کَرِی یِه و، پِشْه وَا یِه کِی تَه فِسِر نَو و س و نَاقَا نَه ی بِی وِیْنِه ی پَر زُور گَا رِی خَوِی بَو و ه لَه زَا نَسْتَه عَه قَلِی و نَه قَلِی و زَا نَسْتَه کَانِی پِشْه یْنِیْنِدا. لَه بَنَه چَه دَا خَه لَکِی تَه بَه ر سَتَا نَه و بَه نَه سَه یِش قُورَه یِشِی یِه و، لَه شَا رِی "رَه ی" لَه دَا یِک بَو و ه و پَا شَان لَه سَالِی ۶۰۶ کُزْجِی لَه شَا رِی "هَرَات" کُزْجِی دَوَا بِی کِر دُو و ه. ئِه مَه ش نَا وِی هَه نَدِیْکِه لَه بَه ر ه مَه کَانِی: "مَفَاتِیْحُ الْغِیْب" کِه تَه فِسِرِی قُورْ نَانِی پَر زُورَه لَه هَه شْت بَه ر گُدا و، "لَوَا مِع الْبِیْنَات فِی شَرَحِ اَسْمَاءِ اللّٰهِ تَعَالٰی وَ الصِّفَات". بَر وَا نَه ئِم سَه ر چَا وَا نَه: الْاَعْلَام ۳۱۳/۶، وَ فِیَات الْاَعْيَان ۴۷۴/۱، مَفَاتِیحُ السَّعَادَةِ ۴۴۵/۱، لَسَانُ الْمِیْزَان ۴۲۶/۴، الْبَدَا یَةُ وَ النِّهَا یَةُ ۵۵/۱۳، طَبَقَاتُ الشَّافِعِیَّة ۳۳/۵. (وَه ر گِیْز)

ئاسوودەیی بە دل بەخشیت. بەلام گەر ئەو ناسینە لەسەر پێبازی قورئانی پیرۆزی خاوەن ئیعجاز بیت، دەبێت بە ناسینکی تەواوەتی و، دلتیایی کامل و تەواو لە دلتی مەژدا دادەمەزرینیت. لە خرای بەرز و خاوەن توانستی پەها دەپارێنەووە که هەموو بەشیککی "پەیامەکانی نوور" وەك چرایەك لێ بکات و پێگا راست و نوورانی یەكە ی قورئانی پیرۆز پوون بکاتەووە.

پاشان هەروەك ئەو خواناسینە ی که "ئیمامی رازی" لە "زانستی کەلام" هەلتی گۆزیووە بە لای "ئێبن عەرەبی" یەووە کورت و ناتەواو دەرە کەوێت، بە هەمان جۆر خواناسینی پێی تەسەووفیش لەچاو ئەو خواناسینەدا کەم و کورت و قرتاو دەرە کەوێت که میراتگرانی پێغەمبەرەن - دروودیان لەسەر بیت - راستەوخۆ لە قورئانی پیرۆزەووە هەلتیانگۆزیووە. چونکە "ئێبن عەرەبی" بۆ مەبەستی بەدەستەینانی ئامادەیی قەلبیی بەردەوام لە بەردەم خرای گەورەدا، وتوویەتی: "لا موجود إلا هو" تەنانەت گەیشتە ئەو ی ئینکاری ی بوونی بوونەووەران بکات!

بەلام کەسانیک ی تر بۆ مەبەستی بەدەستەینانی ئەو حوزوورە قەلبی یە وتوویانە: "لا مشهود إلا هو". بەم جۆرە پەردە ی لەبیرچوونەووە ی سەرتاسەریان بەسەر پووی بوونەووەراندادادەتەووە، بەم یی بە باروڤۆخیک ی سەریان گرتە خۆیان.

کەچی ئەو خواناسینە ی که لە قورئانی پیرۆزەووە هەلتگۆزراو، هەروەك حوزووری قەلبیی بەردەوام بە مەژف دەبەخشیت، لە هەمان کاتدا حوکمی "نەبوون" و "عەدەم" بەسەر بوونەووەراندادادەت و لە بەندیخانە ی لەبیرچوونەووە ی تەواوەتیشدا بەندیان ناکات، بەلکو لە پشتگر ی خسەن و هەرمە کێتی رزگاریان دەکات و لە پێناوی خرای گەورەدا دەیانخاتە کار و،

هەرچی شت ههیه ده کات به ئاو پنهیه که ناسینی خَوای گه وره ی تیدا
بیینریت و له هه موو شتیکیشدا په بجه ره به که له سهر ناسینی خوا وه ند ده کاته وه،
وه که سه عدی شیرازی به شیر ئه مه ی ده رپروه و وتوو یه تی:

در نظر هوشیار هر ورقی دفترست از معرفت کردگار^(۱)

له چه ند وتهیه کی تری "په یامه کانی نوور" دا بۆ مه بهستی ده رخستنی
جیاوازی به کانی نیوان ئه و که سانه ی که ربیازه کانیان له و پرۆگرامه ههره
راست و دروسته ی "قورئانی پیروز" وهرده گرن و، ئه وانه ش که ربیازی
"زانایانی که لام" ده گرنه بهر، ئه و نه یه کمان هینا وه ته وه که ئه مه ی
خواره وه یه:

هه ندی کهس بۆ به ده ستهینانی "ئاو" ده چن به لووله و کاریز له شوینیکی
دووره وه رایدیه کیشن که له داوینی چیا کانه وه هه لیان که ندووه. هه ندیکی تر
ههر شوینی که هه لکه نن و له ههر جیگایه کدا بن ئاویان ده ست ده که ویت و
کانیا وه که ی ده ته قینه وه ..

سه باره ت به یه که میان: ئه و اری به کی هه له ت و دووره و، ئاوه که له و
ری یه دا تووشی برین و کهم بوونه وه ده بیت. به لام سه باره ت به وانه ی که بهر

(۱) مامۆستا نوورسی لێره دا پوخته ی شیرعه که ی شیخی سه عدیی هینا وه. ته واته ی به که ی به م
جۆره یه:

برگ دره ختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفترست معرفت کردگار

واته: ههر گه لایه کی دره خته سه وزه کان به لای مرۆفی هوشیار وه پر به ده فته ریک زانیاری
تیدا په سه باره ت به ناسینی به دیهینهر.

له هه ندی چا په دا له بری: (در نظر هوشیار) نوور سراه: (پیش خداوند هوش). پروانه: کلیات
سه دی - غزلیات ص ۵۱۹ به اهتمام محمد علی فروغی. انتشارات امیر کبیر. تهران - ۱۳۷۰
ه.ش. (وه رگێڕ)

هەلەدە کەنن، بێ هیچ سەختی و گێرو گرتیک و لە هەر شوێنیکدا نیشتەجێ بین، ئاویان دەست دەکەوێت.

جا زانا یانی "زانستی کەلام" لە پێی چەسپاندنی مەحالیی "دەور و تەسەلسول" لە کۆتایی جیهاندا، زنجیرە ی هۆکارە کان دەقرتینن، ئنجا دواى ئەو "بوون" ی خواى گەورە ی "واجب الوجود" دەچەسپینن.

بەلام پێبازە راستەقینە کە ی "قورئانی پیرۆز" لە هەر شوێنیکدا ییت و هەر جینگایە کە هەلبکە نیت ئاوی دەست دەکەوێت. کەواتە هەموو یە کێک لە ئایەتە مەزنە کانی قورئان وە کە عەساکە ی دەستی حەزەرە تى موسا - دروودى لە سەر ییت - وایە، لە هەر شوێنیکدا بیهوێت کانیواى بەلێشاو هەلەدە قوتییت و ئەم دەستوورە ی خوارە وە پێش چاوی هەموو شتێک دەخات تا کوو بیخوێننەو:

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهٗ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَىٰ أَنَّهُ وَاحِدٌ

پاشان "ئیمان" هەر تەنھا لە پێی زانستەو بە دەست ناهێنریت، چونکە گەلێ لایەنی ناسک (لطائف) لە مەزۆ قەدا هەن کە ئەوانیش بەشیان لە ئیماندا هەیە..

جا هەروە کە خواردن کاتی دەرواته ناو گەدەو دابەش دەبێت و بە پێی هەریە کە لە ئەندامە کان بە ناو پرەگ و دەمارە جیا جیا کاندایا دەبێتەو، مەسەلە و بابەتە کانی ئیمانیش کە لە پێی زانستەو هاتبە بە هەمان جۆرن. چونکە کە دەچنە ناو گەدە ی ژیری و تیگە یشتەو ئەوا هەموو یە کێکی لایەنە ناسکە کانی جەستە، وە کە گیان و دڵ و نەینی و دەروون و لایەنە کانی تری هاوچەشیان، هەریە کە یان - بە پێی پلە ی خۆی - بەشی خۆیانی لێ وەر دەگرن و دەمژن.

جائە گەریە کێك لەو لایەنە ناسکانه بە شە خۆراکی گونجاوی خوای دەست نە کەوێت ئەوا خواناسینە کەش کەم و کورتی دەهێنێت و ئەو لایەنە ناسکە لێی بێ بەش دەبێت.

بەم جوړه، "ئین عەرەبی" سەرنجی "فەخرەددینی رازی" بۆ لای ئەم حالەتە راڤە کیشیت و بیداری دەکاتەوه.

□ باسی چوارەم - مەسەلەی چوارەم

برام! ئێوە پرسیارتان لە بارەی حیکمەتی فەرموودەی پیرۆزی: "جَدُّوْا اِیْمَانْکُمْ بِلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ"^(۱) کردبوو، خۆ لە زۆر "وتە" دا ئەوەمان باس کردووه. وایستایە کێك لە حیکمەتەکانی دەخەینە ڕوو:

لەبەر ئەوەی مەرۆف، چ خۆی و چ ئەو جیهانەی دەورووبەری، هەمیشە نوێ دەبنەوه، ئەوا بە بەردەوامی پیویستی بە نوێ کردنەوهی ئیمانە کەیهنی. چونکە هەر تاکە مەرۆفێک لە چەند "دانە" یەکی زۆر و زەبەندە "مەرۆف" یێک دیت! ئەوەتا هەموو سالتیکی تەمەنی دانەیه کە لەو مەرۆفانە، تەنانەت نەك هەر بە ژمارە ی سالتەکانی بەلکو بە ژمارە ی پۆژەکان و سەعاتەکانی تەمەنی

(۱) "جددوا ایمانکم. قيل: يا رسول الله كيف نجدد ایماننا؟ قال: أكثروا من قول: لا إله إلا الله" رواه أحمد والحاكم والنسائي والطبراني بسند حسن عن أبي هريرة. (كشف الخفاء للعجلوني). وأورده المنذري في الترغيب والترهيب ۴/۱۵۲ وقال رواه أحمد والطبراني وإسناد أحمد حسن. وأورده الهيثمي في الجمع ۱/ ۵۲ وقال: رواه أحمد وإسناده جيد، وفيه سمير بن نهار وثقه ابن حبان، وقال في موضع آخر: ۸۲/۱۰ رواه أحمد والطبراني ورجال أحمد ثقات. إله. وأخرجه أحمد في المسند ۲/ ۳۵۹ والحاكم في المستدرک ۴/ ۲۵۶ وقال: هذا حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه، وتعبه الذهبي: صدقة ضعفوه. وفي سنده أيضاً سمير بن نهار قال الذهبي في الميزان ۲/ ۴۳۴ سمير بن نهار عن أبي هريرة نكرة.

دانه دانه ی مړوف لهودا ههیه. ئهوه تا هه موو دانه یهك لهوانه كه سېكي تری جیاوازه لهوی تر، چونكه هه ر دانه یهك لهوانه كه "كات" ی به سهردا تېده پېرېت وهك "مؤدیل" ی لئ دیت كه هه ر پوژه و شیوه ی دانه یه كي تری نوی له بهر ده كات.

پاشان هه روهك مړوف بهم شیوهیه له چهند دانه یهك ینك دیت و هه میسه بهم جوړه نوی ده یته وه، ئه و جیهانهش كه تیایدا نیشته جئ بووه به هه مان جوړه و جیهانیکی گهړوكه و هه ر گیز له سهر حاله تینکی دیاری كراو نامینتیه وه، ئه و تا هه میسه ده روات و جیهانیکی تری نوی دیته جئ. كهواته له ئالوگۆرپنکی هه میسه بیدایه و هه رچی پوژه ده رگا له سهر جیهانیکی نوی ده كړیته وه.

جا ئیمانیش له پروویه كه وه نوور و پرووناكییه بۆ ژبانی هه موو دانه یهك لهو دانه مړوفانه ی ئه و كه سه. هه روهك له پروویه كي تره وه پرووناكی ئه و جیهانانه یه كه ئه م مړوفه ده رواته ناویانه وه. "لا إله إلا الله" یش كلیلنكه ئه و نووره ی پئ ده كړیته وه!

پاشان مړوف: نفهس و هه و او وه هم و شهیتان به سهریدا زالن و بئ ئاگاییه كه ی ده قۆزنه وه و فیلئ له گه لدا به كار ده هینن، تاكو ده ست له گه رووی ئیمانه كه ی توند ده كهن و، له رپئ بلاو كړدنه وه ی دوودلئ و گومانه كانه وه په پنجه ره و كلاوړوژنه كانی له سهر ئه و نووره ی ئیمان لئ داده خه ن. ئه مه سهره پای ئه وه ی كه جیهانی مړوف هېچ كاتئ به ته وای ده سته ردارئ ئه و گوفتار و كرده رانه ناییت كه دژئ پواته تی شه ریه تن، ته نانه ت لای هه ندئ كهس له پشه وایان له پله ی كو فریشدا دانراون.

بۆیه له هه موو كاتیكدا، به لكو له هه موو پوژنكدا، ته نانه ت له هه موو سه عاتیكدا، مړوف پئو یستی به نوی كړدنه وه ی ئیمانه كه یه تی.

◆ پرسيار:

"زاناياني که لام" دواي ټووي له پټي زهښه به سرهموو جيهاندا زال ده بن، که ناوي "ټي مکن" و "حدووت" يان لئ ناوه، تنجا ته و حيد ده چه سپينن..

به شيکي "ټه هلي ته سه ووف" يش بؤ ټووي دټنيابي و دټاماده ييان ده ست بکه وټ و، دواي ټووي که په رده ي له بير چوونه ويان به سر بونه وهراندا دادايه وه، و توويانه: "لا مشهود إلاً هو" ..

به شيکي تر يشيان بؤ به ده سته ټنيابي دټنيابي و دټارامي، بونه وهرانيان وه که ټه نديشه دانا و خستياننه ناو عده مه وه و وتيان: "لا موجود إلاً هو" ..

که چي تو پټيازنيکي تري جياواز له م هممو مشره بانه ده گريته بهر و پټيازنيکي راست و دروست له قورټاني پيروزه وروون ده که ټه وه و "لا مقصود إلاً هو" .. لا معبود إلاً هو "يشت کردوو به دروشي ټم بهرنامه يه. جا تکامان وايه که به پوختي ته نها يه که به لگه ي تايه ت به ته و حيد ي ټم پټيازه قورټاني يه مان بؤ وروون بکه ټه وه.

وه لام:

هر چي له "وته کان" و "مه کتووبات" دا نوو سراون، ټو پټيازه راست و دروسته وروون ده که نه وه.

به لام ټيستا، له بهر حز و ټاره زوي ټيټه، ټامازه يه کي يه کجار پوخت بؤ ته نها يه که دانه به لگه ي گه وړه و فراوان و دوور و دريژي نيوان به لگه گومان پره کاني ده که ين:

هممو شتيکي ناو ټم جيهانه، سر جه مي شتاني تر ده داته پال به ديټنه ري خوي و.. هممو ټاسه واريکيش له م دنيا يه دا به لگه يه له سر ټووي که گشت

ئاسهواره کانی تریش هر هی ئه و کاریگهر و ئاسهوار جی هیلن و .. هه موو
کاریکی له مهر به دیهینانیش له م گهر دوونه دا دهیچه سپینیت که سهرجه می
کاره کانی "به دیهینان" کاری بکه و به دیهینه ره که ی خۆین و .. هه موو
ناویکیش له ناوه جوانه کانی خوای گهره که به سهر بوونه وهرانه وه
دهره و شینه وه ئامازه بۆ ئه وه ده که ن که سهرجه می ناوه کانی تریش هی
خاوه نی ئه و ناوه ن. واته ههرچی شت ههیه به لگه یه کی پروونی "یه کتایی" یه و
په نجه ره یه که که به سهر "ناسینی خوای گهره" دا خراوه ته سهر پشت.

به ئی، ههرچی ئاسهوار ههیه، به تایبته زنده وهر، نمونه یه کی
بچوو ککراوه ی بوونه وهرانه و، وه ک ناو کی جیهان و بهری دره ختی گۆی
زهوی وایه. له بهر ئه وه، ده بی به دیهینه ری ئه و نمونه بچوو ککراوه یه و
دروستکه ری ئه و ناوک و بهره، ههر ئه و که سه ییت که سهرانسهری
بوونه وهرانیسی به دی هی ناوه، چونکه ههر گیز ناگو نجیت به دیهینه ری "به ر"
که سینی تری جگه له به دیهینه ری "دره خت" ه که ی ییت.

ئجا ههر وه که هه موو یه کیکی ئه و ئاسهوارانه سهرجه می ئاسهواره کان
ده داته پال ئه و کاریگهره ی که ئه و ئاسهواره ی تیدا جی هیشتووه، هه موو
کاریکیش وه ههیه، چونکه سهرجه می کاره کانی تر ده داته پال بکه ری خۆی.
ئه وه تا ههر کاریکی له مهر "به دیهینان" ده بینین، هه ست ده که یین که چمکیکه
له یاسایه کی به دیهینه رانه ی ئه و تو که به ئه ندازه ی گهر دوون فراوانه و،
فه رمان و در یژاییه که شی ههر له گهر دیله کانه وه تا گه له ستیره کان
ده گر یته وه. واته ئه و که سه ی که خاوه ن و بکه ری ئه و کاره جوزئی یه ی
له مهر به دیهینانه، ده بی ههر ئه و که سه بکه ری سهرجه می ئه و کارانه ش ییت
که په یوه ندیان به و یاسا هه مه کی و فراوان و گهر دوونگیره وه ههیه که ههر له
گهر دیله کانه وه تا خۆره کان ده گر یته وه.

که واته ئو که سەى مېشور لىه يەك زىندوو دە کاته وە، دەبى ھەر ئەویش زىندوو کەرە وەى سەر جەمى مېرو وە کان، بەلکو گشت زىندوو ەران، تەنانەت زىندوو کەرە وەى سەرتاسەرى گزى زەویش بىت.

پاشان ئو که سەى گەردىلە کالې خستوو تە دۇخىكى وە ھاوە کە وەك مورىدى تەرىقەتى مەولەوى: بە جەزبەى خۆشەويستى بخولینە وە، دەبى ھەر ئەویش بىت کە سەر جەمى بوونە وە ەران بە وینەى زنجىرەى يەك لە دواى يەك، تا دە گاتە خۆر و ھەسارە گەرۆکە کان، بچوولینىت. چونکە ئو ياسايەى کە لە بوونە وە ەراندا دەست بە کارە، زنجىرەى کە بە يە کترە وە پەيوەستن و کارە کانیش بەو ياسايە وە بە ستراونە تە وە.

بە و اتايەى کە ھەر چى ئاسەوار ھەيە سەر جەمى ئاسەوارە کالې تر بۆ ھەمان کارىگەر (مؤثر)ى خۆى دە گېرپتە وە، ھەر وەك گشت کارىكى لە مەر بەدپھىنانیش سەر جەمى کارە کالې تر دەداتە پال ھەمان بەدپھىنەر و بکەرى خۆى. ھەر وە ھا ھەر کام لەو ناوە جوانانەش کە بە سەر بوونە وە ەرانە وە دەبىرین سەر جەمى ناوە کالې تر دە گېرپتە وە بۆ خواو ەن ناوە کەى خۆى و دەيچە سپىنىت کە ھەموویان ناویشانى ئەون. چونکە ئو ناوە جوانانەى کە بە گەردوونە وە دەدرەوشینە وە، بە وینەى بازنە ھاوچەقە کان و ھەوت ەرەنگە کالې خۆر، تېھەلکیشى يە کترین و ھەر يە کەيان پشتى ئەوى تر دە گرپت و یارمەتیی دەدات و شوینەوارە کەى تەواو دە کات و دەپرازینتە وە..

بۆ نمونە: کاتى ناوى "المحیی" لە شتىکدا دەردە کەوئت و ژيان بە زیندە وەرپک دەبەخشیت، يە کسەر ناوى "الحکیم" یش دەردە کەوئت و جەستەى ئو زیندە وەرە، کە نیشته جیى گيانیەتى، پیکدە خات. ھەر لە ھەمان کاتدا ناوى "الکریم" یش دەدرەوشیتە وە، چونکە ئو ھیلانە و

نیشته جی یہ دہرا زینتہ وہ۔ ہر لہو دہمہ دا ناوی "الرحیم" یش دہ درہ وشیتہ وہ، چونکہ پنداویستی یہ کانی تہو جہستہ یہ نامادہ دہ کات، ہر لہ ہمان کاتدا ناوی "الرزاق" یش بہ درہ وشانہ وہی خوی نامادہ دہ بیت، چونکہ ریزی یہ ماددی و معنہ وی یہ پیوستہ کانی تہو زیندہ و ہرہ بہ چہ شنیٹ کہ لہ حیمایی خویدا نہ بوو بیت، دہ بہ خشیت و نامادہی دہ کات... بہم جڑہ ہتا دواپی..

واتہ: ناوی "الحیمی" ہی کئی بیت، تہوا ناوی "الحکیم" یش کہ گہردوونی پروناک کردوہ تہ وہ و دہوراندہ وری داوہ، ہی تہ وہ و.. ناوی "الرحیم" یش کہ بہ میہرہ بانی و شہفہ قت ہونہ و ہران پەرورہ دہ کات ہی تہ وہ و.. ناوی "الرزاق" یش کہ ریزی بہ سہر بوونہ و ہر اندا دہبارینیت ہر ہی تہ وہ... ہتد.

بہ و واتاہی کہ ہموو ناویٹ و، ہموو کارٹک و، ہموو ٹاسہ وارٹک: بہ لگہی "یہ کتابی" و موری "تہ وحید" و "تاکی" ی خواوہ ندن، بہ رادہ یہ کہ تہو وشانہی بریتین لہ بوونہ و ہرانی نووسراوی ناو لاپہرہ کانی گہردوون و دپری چہرخہ کان، لہ راستیدا نووسینی قہلہ می نہخشہ کیش و وینہ کیشی تہزہلیی خویان!

اللهم صل علی من قال: "أفضل ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله" ^(۱) وعلی آلہ وصحبہ وسلم.

(۱) جزء من حديث: (أفضل الدعاء يوم عرفة، وأفضل ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله وحده لا شريك له). رواه مالك عن طلحة بن عبيد الله بن كريب مرسلًا، وأخرجه الترمذي وحسنه عن عمر بن شعيب عن أبيه عن جده بلفظ: خير الدعاء يوم عرفة وزاد: له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير. ورواه البيهقي عن أبي هريرة بلفظ: أفضل الدعاء دعاء يوم عرفة وأفضل قولي وقول الأنبياء قبلي لا إله إلا الله.. (كشف الخفاء ۱/ ۱۵۳) وأخرجه الأصبهاني في الترغيب (۱/ ۳۳۱ المدينة) بلفظ مقارب عن عمرو عن المطلب كما في الصحيحة: ۸۰۷/۴ وقال هذا مرسل حسن الإسناد وحسنه لشواهد وانظر موطأ الإمام مالك برقم: ۵۰۰ و ۹۵۵ وصحيح الجامع الصغير وزادته برقم: ۱۱۱۳.

ئهم به‌لگه زۆرانه له‌بهر چی؟

برای به‌رێزمان "عه‌لی‌یه بچکۆله‌ی رۆح به‌رز" که یه‌کیکه له قاره‌مانه‌کان و له جی: (عه‌بدوریه حمان و، لوتفی و، حافظ عه‌لی) دایه، پرسیاریکی ئاراسته کردووم که له سهدان شوێنی په‌یامه‌کانی نووردا وه‌لامی دراوه‌ته‌وه.

ئهمه‌ش پرسیاره‌که‌یه‌تی:

بۆچی له په‌یامه‌کانی نووردا ئهم هه‌موو کۆمه‌له به‌لگانه له‌سه‌ر پایه‌کانی ئیمان ده‌هێنینه‌وه؟ خۆ وه‌ک له زانا پێشینه‌کاغان بیستوو: ئیمانی که‌سیکی ئیماندارێ عه‌وام وه‌ک هی وه‌لی‌یه‌کی گه‌وره وایه؟
وه‌لام:

باسه‌کانی پله‌کانی ئیمان له په‌یامی "الآیه الکبری" ^(١) دا و.. فهرمایشت و بریاره‌که‌ی ئیمامی ره‌هبانیی نوێکاری هه‌زاره‌ی دوو هه‌میشه که ده‌فه‌رمویت:
"گرنگترین ئه‌نجامی ئێکپرای ته‌ریقته‌ سه‌فیه‌یه‌کان بریتی‌یه له ده‌ر که‌وتن و ئاشکرا بوونی راستی‌یه‌کانی ئیمان"
هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ش که فه‌رمووێته‌تی:
"پروونه‌وونی مه‌سه‌له‌یه‌کی ئیمانم له هه‌زار که‌رامه‌ت پێ باشتره.."

(١) په‌یامی ناوبراو تیشکی حه‌وته‌مه له کتیی (تیشکه‌کان). وه‌ک په‌یامیکی سه‌ره‌خۆش به‌ ناوی (بینه‌کانی گه‌شتیارێک) بلامان کردووته‌وه. (وه‌رگیر)

هەر وهها ئەو باسەى كه له كۆتايى پەيامى "الآية الكسرى" دا هاتووە .. مەسەلەى دەهەمى پەيامى "بەرى درەختى ئيمان" يش كه له پاشبەندە كانەوه وەر گىراوه و، له بارەى حىكمەتى دووپات بوونەوه كانى قورئان و هۆى بەلگەهينانەوى زۆرى قورئانەوه دەدوێت سەبارەت بە "پايە كانى ئيمان" بە تايبەت پایەى "ئەوحىد" ..

هەموو ئەو حىكمەتانە، لە تەفسىرە راستەقىنە كەى قورئانىشدا هەيە كه "پەيامە كانى نوور"!

ئەمە وه لآمى پر سيارە كەيە.

پاشان پەيامە كانى نوور هەموو بەشە كانى ئيمانى (تەحقىقى و، تەقلىدى و، ئىجمالى و، تەفصىلى) و .. خۆرا گرىبى ئيمانيشيان لە بەرامبەر هەموو دوودلى و گومان و هير شه درندانە كانى كوفرەوه، بە پروونى پيش چاو خستووە.

جا ئەم پروونكر دنەوانەى پەيامە كانى نوور هىچ پيوستى يە كيان بۆ زىادە وه لامدانەوهى براى ئازىزمان نەهيشتووە تەوه.

پرووى دوو هەمى مەسەلە كە:

"ئيمان" تەنھا پوخته باوەر و تەسدىقىكى چاولينكەرانه نى يە، بەلكو گەلى پلەى يە كجار زۆرى چەشنى پلە كانى نيوان "تۆوى گەشه كردوو" تا دەگاتە "درەختى بەردار" ي تىدايە ..

يان ئەو پلانە وهك پلە كانى دانەوهى پرووناكىي خۆر وان لە ئاوپنە بچوو كه كەى ناو دەستماندا هەتا دەگاتە دانەوهى ئەو پرووناكى يە لە تەختايى دەريا كاندا و، تەنانتە لە خودى خۆر يشدا.

"ئیمان" راستییی یه کجار زۆر و زه بهندهی ههیه. چونکه گهلی حهقیقهت له حهقیقهته کانی ههزار و یهك ناوی جوانی خوای گهوره و.. چهنهین راستیی پایه کانی تری ئیمانیش، په یوه ندی یان به راستیی یه کانی گهردوونه وه ههیه. به رادهیهك كه ههموو ئههلی حهقیقهت له سهر ئهوه یه کیان گرتووه كه به نرخزینی سهرجهمی زانسته کان و لوتکهی زانین و کهمالی مروف له "ئیمان" و ئهه "خواناسی" یه بهرز و قودسی یه دایه كه به بهلگه کانی "ئیمانی ته حقیقی" پروون کراوه ته وه.

به ئی، "ئیمانی ته قلیدی" دوو چاری هیرشی وه هم و دوو دلی و گومانه کان ده ییت، به لام "ئیمانی ته حقیقی" زۆر له و فراوانتر و به هیز و قایمتره و، پلهی زۆریشی ههیه..

یه کیك له وانه پلهی "علم الیقین"ه، كه به هیز و توانای بهلگه کانی خوی بهرهنگاری شوبهه و گومانه هیرش بهر کان ده ییته وه. كه چی ئیمانی ته قلیدی له بهردهم ته نه یهك گومانیشدا توانای بهرگری نامینیت!

پلهیه کی تری بریتی یه له پلهی "عین الیقین" كه ئه ویش چهنهین پلهی یه کجار زۆری له خو گرتووه و، له چهنهین ئاوینه ی به ئه ندازه ی ژماره ی ناوه جوانه کانی خوای گهوره دا ده رده کهویت. ته نانهت به وینه ی خویندنه وه ی ئایه ته کانی قورئانی پیروژ "گهردوون" ده خاته خویندنه وه ی ئایه ته کانی خوای گهوره.

پلهیه کی تری بریتی یه له پلهی "حق الیقین". ئه میش گهلی پلهی تری له خو گرتووه و، گهر سوپای هه موو گومانه کان هیرش بیه نه سهر خاوه نی ئهم ئیمانه، ناتوانن زه فهری هیچ شتیکی پی بهن.

زانایانی زانستی "کهلام" له هزاران بهرگی کتیبه کانی خویناندا، که تیايندا پالیان به ژیری و مەنتیقه‌وه داوه، له پئی هینانه‌وهی به‌لگه‌ی عه‌قلی‌یه‌وه ئهو ناسینه ئیمانی‌یه‌یان پروون کردووه‌ته‌وه.

ئه‌هلی "حەقیقه‌ت" و "نەسه‌ووف" یش له پروویه‌کی تروه‌وه به شیوه‌یه‌کی ترو له سەدان کتیبیاندا - که پالیان به‌که‌شف و چپژی خوینانه‌وه داوه - ئهو ناسینه ئیمانی‌یه‌یان ڕاڤه کردووه.

به‌لام ڕیازی ئیعباز به‌خشی "قورئان" که له هه‌موویان به‌رز و به‌هیزتره، به شیوه‌یه‌کی زۆر بلند و به‌هیزتر له چاو پروونکردنه‌وه کانی ئهو زانا و ئه‌ولیاiane راستی‌یه‌کانی "ئیمان" و "ناسینی خوای گه‌وره" یان خستووه‌ته پیش چاو.

جا "په‌یامه‌کانی نوور" ته‌نها ئهم ڕیازه به‌هیز و به‌رز و گشتی‌یه‌ی قورئانی پیروز ده‌گرته‌بهر و پایه‌کانی ئیمانی پێ ڕاڤه ده‌که‌ن..

هه‌ر به‌و ڕیازه‌ش پرووبه‌پرووی ئهو ته‌وژمه‌ گه‌نده‌ل و پرووخینه‌ر و له‌ پئی لاده‌رانه ده‌بنه‌وه که ئاراسته‌ی قورئانی پیروز ده‌کرێن و، ماوه‌ی هه‌زار ساڵه له پیناوی جیهانه‌کانی عه‌ده‌مدا ده‌یانه‌ویت زیان به ئیسلام و مروفایه‌تی بگه‌یه‌ن!

بێ گومان په‌یامه‌کانی نوور له به‌رامبه‌ر ئهو دوژمنه له‌ژماره‌به‌ده‌رانه‌وه پیوستیان به هینانه‌وه و که‌له‌که‌کردنی چه‌ندین به‌لگه‌ی بێ سنووره، تا‌کو به‌م به‌لگانه‌ی که له‌ ڕیژه‌ی قورئانه‌وه سه‌رچاوه‌یان گرتووه، بێ به‌هزی پارێزگاری کردنی ئیمانی باوه‌ر داران.

چونکه له‌ فرموده‌ی پیروزدا هاتووه‌ که:

"فوالله لأن يهدي الله بك رجلاً واحداً خير من أن يكون لك حمر النعم"^(۱).

ههروهها:

"تفكر ساعة خير من عبادة سنة"^(۲).

جا بۆ گهيشتن بهم جوړه بیر کردنه وه، نه قشبه ندى به كان بايه خيكي زور گهوره به "زيكرى خهفي" (واته يادی خوا به په نهانی) ده ده ن. سلاومان به يه كه به يه كى هه موو برا خو شه ويسته كانمان بگه يه نن و، دوعای خير بۆ هه موويان ده كه ين.

الباقى هو الباقي

سه عیدی نوورسی

(۱) واته: به خواه نه گهر له ربني تزوه خواي گهوره رينمايي كه سيك بكات بۆ ربني راست له هه رچی وشتری سوور هه به (كه به نرخرتين مال و سامان بووه له وړو زگار هدا) بۆ تو باشتره. جزء من حديث صحيح، أخرجه البخاري في المغازي: باب غزوة خيبر، وفي الجهاد: باب دعاء النبي ﷺ إلى الإسلام والنبوة، وباب فضل من أسلم على يديه رجل، وفي فضائل أصحاب النبي ﷺ، باب مناقب علي بن أبي طالب، رضي الله عنه. وأخرجه أحمد: ۳/ ۳۳۳، ومسلم برقم: ۲۴۰۶. ههروهها شهرحي ماموستا نووری فارس بۆ (التجريد الصريح): ۳/ ۳۳۲. (وهه گڼېر)

(۲) واته: ياد کردنه وهی ئيمانی ماوهی يه كه سهعات له خوا په رستیی ساليکی ته واو خيری زياتره. قال الحافظ العراقي في تخريج الإحياء ۵۸/۱: حديث: "تفكر ساعة خير من عبادة سنة": ابن حبان كتاب العظمة من حديث أبي هريرة بلفظ ستين سنة بإسناد ضعيف ومن طريقه ابن الجوزي في الموضوعات ورواه أبو المنصور الديلمي في مسند الفردوس من حديث انس بلفظ ثمانين سنة وإسناده ضعيف جداً، ورواه أبو الشيخ من قول ابن عباس بلفظ: خير من قيام ليلة. ۱ هـ. وانظر كشف الخفاء ۱/ ۳۱۰ والأحاديث المشككة ص ۱۱۳. (وهه گڼېر)

تهرازوویه کی ورد له ناو گفتوگۆیه کدا

"ئهم گفتوگۆیه م به دلداهات و، بۆ راستکردنهوی ئهو زیادهرهوی به نووسیم که ههندی برائیم له قوتاییانی نوور بهرامهر من هه یانه، تاكو ئهو گومان باشی (حسن الظن) به لهرا ده به دهه یان رێك بكرێتهوه".

نزیکهی په نجا سال پش ئیستا ئهم گفتوگۆیهی خوارهوه له نیوان من و کاکه مه لاهه بدوولامدا - خوالینی خوش ییت - پرووی دا. وابۆ ئیوهشی دهگیرمهوه:

کاککی خوالیخوشبووم به کێک بوو له موریده تایبهتهنده کانی "شیخی ضیائه ددین - قُدس سره"^(۱) که به کێکه له ئهولیا و پیاوچاکان. وهک ئاشکرایه صوفیانی تهریقته خوشهویستی له راده به دهه و زیاده رهوی له گومان باشیدا به مورشیده که یان به شتیکی ئاسایی ده زانن، به لکو پییشی رازین. له بهر ئهوه، رۆژنیکیان کاکم پی و تم:

(۱) به کێکه له ئهولیا و پیاوچاکان. ناوی: شیخ "ضیائه ددین عه بدورپه حمان تاغ" ه، به "سهیدا" به ناوبانگه و، خه لکی گوندی "نوورشین" ی نزیك مهلبهندی پارێزگای "مووش" ی کوردستانی ژێر دهسته لاتنی تورکیایه. له جیهادی جهنگی به کهمی جیهانیدا قوتێکی له دهسته داوه و، سولتان رهشاد مه دالیایهک و قوتێکی دهستکردی پی به خشیوه. پاشان له جیهادی جهنگه کانی سه ره خۆبی ولاتدا (که له پیناوی وه ده رنانی داگیر که ران بهرپا کرابوو) به شداری کردووه. (وه رگیر)

- شىخى "ضىائەددىن" زانىارى يە كى يە كجار فراوانى ھەيە و، بە چەشنى "قوتبى ئەغزەم" ئاگادارى ھەموو ئەو شتانەيە كە لە بوونەو ەردا پروو دەدەن!
ئىجا گەلنى غوونەي لە سەر پايە بلندى و كارە لە عادەت بەدەرە كانى ئەو
بۇ گىپر امەو، بۇ ئەو ەي ھام بەدات منىش پەيوەندىي لە گەلدا بىەستم!
بەلام من پىم وت:

- كاكى بەرپىزم! تۇ زىاد لە پىويست رۇدە چىت.. گەر پروو بە پرووى
شىخى "ضىائەددىن" خۇيشى بىمەو لە زۇر مەسەلەدا بە بەلگە دەيە ستمەو.
ئەو ەش بزانە تۇ - وەك من - بە خۇشەويستىي راستەقىنە ئەوت خۇش ناوئىت،
چونكە تۇ ئەو "ضىائەددىن" ەت خۇش دەوئىت كە لە زەينى خۇتدا بە شىو ەي
قوتبىكى ئەغزەم و ئاگادار بە ھەموو شتىك لە بوونەو ەردا ئەندىشەت پىشانى
دەدات! كەواتە تۇ بەم ناوئىشان و سىفەتەو پەيوەندىت لە گەل بەستو ە و
خۇشت دەوئىت. خۇ ئە گەر پەردە لە پرووى لا بىرئىت و حەقىقەتى
دەر بىكەوئىت، ئەو خۇشەويستىيەت نامىنىت، ھىچ نەبى كەم دەبىتەو!
بەلام من - ئەي كاكى بەرپىزم! - ئەو مرۇفە پىاوچاك و وەلىيە موبارە كەم
و ەك تۇ خۇش دەوئىت، تەنانەت رېزى شايانىشى لى دە گرم، چونكە:

رەبەرىكى مەزنى ئىماندارانە و، لە سەر رېنى حەقىقەتى شوئىنكەوتەي
سوننەتى پىرۇزى پىغەمبەرە ﷺ. جا ئىتر پلەي راستەقىنەي ئەو ھەرچى يەك
بىت با بىيىت، من ئامادەم گىيانى خۇم بۇ ئەو خزمەتگوزارى يە بىەخشم كە ئەو
پىشكەشى ئىمانى دەكات. خۇ ئە گەر پەردە لە پرووى پلەي راستەقىنەي
لابدەرىت، من پىشتى لى ھەلناكەم و وازى لى ناھىنم و پلەي
خۇشەويستىيە كەشم بۇى دانابەزىت، بەلكو پىر پەيوەندىي لە گەلدا پتەو
دە كەمەو ە و زىاتر رېزى دە گرم و خۇشم دەوئىت.

کهواته - ئەه ی کاکێ به‌پێزم! - من "ضیائەددین"م خۆش دەوێت به‌و
جۆره‌ی که هه‌یه و له‌سه‌ر ئەو حه‌قیقه‌ته‌ی که تایدایه. به‌لام تۆ ئەو
"ضیائەددین"هت خۆش ده‌وێت که له ئەندیشه‌تدایه^(۱)!

جا له‌به‌ر ئەوه‌ی کاکێ خوالێخۆشبووم به‌راستی زانایه‌کی "به‌ویژدان"
بوو، راکه‌ی منی په‌سه‌ند کرد و په‌زامه‌ندی له‌ به‌رامبه‌ره‌وه‌ ده‌ربه‌ری و
وه‌ری گرت و پێزی لێ نا.

ده‌سا بایانم!

ئەه ی ئەو به‌خته‌وه‌رانه‌ی که خۆتان له‌ پێناوی خوادا به‌خت ده‌که‌ن!
هه‌ر چه‌ند زیاده‌په‌ویتان له‌ گومانی باشدا به‌ من زیانتان پێ ناگه‌یه‌نێت،
به‌لام که‌سانی وه‌ک ئێوه‌ی عه‌ودالی راستی و حه‌قیقه‌ت بین کاتێ بۆ
هه‌ر که‌سیک ده‌پوانن ده‌ییت له‌ گۆشه‌ی خزمه‌تی‌وه‌ بۆ قورئان و راده‌ی
ئه‌نجامدانی ئه‌رکی سه‌رشانه‌یه‌وه‌ به‌رامبه‌ر قورئان، بۆی پخوان.

خۆ ئه‌گه‌ر په‌رده‌ له‌ پرووی "راستی"ی منی سه‌رتاپا خلتانی چلکی قسوور
هه‌لبمالێ، ئه‌وا به‌زه‌ییتان به‌ حاله‌دا ده‌هاته‌وه‌ و خه‌متان بۆ ده‌خواردم.

به‌لام له‌و خۆشه‌ویستییه‌ براهه‌تی‌یه‌ که‌یه‌کی خستووین دوورتان
ناخه‌مه‌وه. ئنجا بۆ ئه‌وه‌ش لێی په‌شیمان نه‌بنه‌وه، ئه‌وا خۆتان به‌و پله‌ و پایانه‌وه
مه‌به‌ستن که‌ به‌ ته‌سه‌وووری خۆتان بۆ منی داده‌نێن و، له‌ توانا و سنووری من
گه‌لێ به‌ده‌رن. چونکه‌ من جگه‌ له‌ براهه‌کی ئێوه‌ هه‌یچی تر نیم و، لافێ

(۱) چونکه‌ له‌ به‌رامبه‌ر خۆشه‌ویستی‌یه‌ که‌ته‌وه‌ نرخێکی زۆر گرانت ده‌وێت، ئه‌وه‌تا له‌
به‌رامبه‌ر ئەو خۆشه‌ویستی‌یه‌وه‌ به‌ر له‌ شتیکی سه‌د قاتی ئەو نرخه‌ ده‌که‌یته‌وه‌، له‌ کاتی‌که‌دا
که‌ مه‌زنه‌رین خۆشه‌ویستی له‌ به‌رامبه‌ر پله‌ و پایه‌ی راسته‌قیته‌ی ئەو زاته‌وه‌ هه‌شتا هه‌ر به‌
که‌م داده‌نێت. (دانهر)

رہبری و پری نوین و ماموستاہی تی لی نادہم۔ تہنہا ہاوریہ کی ٹیوہم لہ
وہر گرتن و خویندنی وانہی ٹیماندا۔ کہواتہ چاوہ پروانی ہیممہت و یارمہتی
مہبن لہ من، بہلکو من موحتاجی یارمہتی و ہیممہتی ٹیوہم و، تکاکارم
دوعای پر شہفہفت بؤ تہقسیرہ کانم بکہن۔

خوای گہورہ بہ چاکہ کاری و فہزلی خوی نیعمہ تیکی بہ ہہموومان
بہخشیوہ و، لہ خاوینترین و پیروترین و مہزترین و سوودمہنترین
خزمہتگوزاریدا بؤ ٹیمانداران خستوونینہتہ کار، کہ خزمہتی قورٹانی
پیروژہ و، بہ پیی کار دابہش کردنی نیوانمان بؤ ٹہو خزمہتہ ہانی داوین۔
کہواتہ رینمایہی و ماموستاہی کہسی مہعنہوی کہ لہ نہینیی برایہتی و
یہ کیٹیمانہوہ پیدابوہ، سہروز یادمانہ۔

جا مادہم خزمہتی ٹیمان و قورٹان لہ ہہموو خزمہتیکی تری ٹہم چہرخہ
بہرزترہ۔۔

مادہم "چوینیتی" لہ "چہندایہتی" باشترہ۔۔

مادہم تہوژمہ سیاسیہ ہہمیشہ بگورہ کان و، پرووداوہ کاتی و
لہناوچوہ کانیش لہ بہردہم خزمہتہ بہردہوام و دامہزراوہ کانی ٹیماندا ہیچ
بایہخیکیان نیہ، تہنانت ہر ناشگنہ پلہیہ کی ٹہوتؤ کہ لہ گہلیدا بہراورد
بکریں و، ناگونجین بین بہ تہورہی ٹہو خزمہتہ۔۔
ٹہوادہ پیٹ:

بہو پلہ نوورانیہی کہ خواوہندی مہزن و پہروہردگارمان لہ نووری
قورٹانی پیروژہوہ پیی بہخشیوین، رازی و دلنیا بین۔

دہسا برا خوشہویستہ کانم!

دامہزراوی۔۔ دامہزراوی!!

وہفادارى.. وہفادارى!!

دەبىي ئىمە تەنھا لە پەيوەندى و پشتگىرىيە كەتەر و ھەولداندا بۆ دەستخستنى براپەتتى و ئىخلاسى راستەقىنە پۈچىن و، ئەم پۈچۈنەش بىكەين بە پىيەك بۆ بەرزى و بىلىمان. لە بىرى ئەوئەي زىادەپەوى بىنۆين لە گومانى باش بە يەكەتەر و چاۋگىپران بۆ چەشەنە پەلە و پاىيەك كە لە سنوورى خۆمان بەرزتر بىت.

الباقى هو الباقى

سەئىدى نورسى

بە "دەست پێوە گرتن" و

"بەرە کەت" دەژیم

پرسیار:

ئەھلی دنیا دەپرسن و پێم دەڵێن:

بە چی دەژیت؟ چۆن بە بێ کار و کەسابەت گوزەرانت بۆ
ھەڵدەسووریت؟ ئێمە لە ولاتە کەماندا جینی ئەو تەمبەلانی ناکەینەووە کە پالیان
لێ داوێتەووە و لەسەر حسایی رەنج و کۆششی کەسانی تر دەژین!

وەلام:

من بە "دەست پێوە گرتن" و "بەرە کەت" دەژیم و، جگە لە خواى
پۆزیدەرم منەتى هیچ کەسێک ھەلناگرم و، بپاریشم داوہ لە درێزایی ژیاغدا
منەتى کەس ھەلنەگرم.

بەلێ، ئەو کەسەى کە بە سەد "پارە" بەلکو بە چل پارە^(١) بژی، ھەرگیز
نایەوێت خۆى بجاتە ژێر منەتى کەسانی ترەو!

ھیچ کاتێک حەزم لە دەر خستنی ئەم مەسەلە یە نە کردووە و
ئارەزوومەندى لێدوانى نەبووم، نە بادا و نە ھەست بکریت کە لە خۆم بابیی
بوویتم و دارای خۆپەرستى یم. چونکە زۆرم بێ ناخۆشە بیدر کینم و لەسەر
"دل"م گەلێ قورسە باسى بکەم. بەلام لەبەر ئەوەى ئەھلى دنیا گومان و
دوودلێ لە دەروونیاندا دروست دەبێت کاتێ ئەم پرسیارەم ئاراستە دەکەن،
ئەوا ناچارم کە بڵێم:

(١) چل "پارە" دەکاتە یەک "قورش" دە قورشیش دەکاتە یەک لیڤەى تورکی! (وەرگێڕ)

- دستوری سہ انسہری ژیانم بریتی یہ لہ: وہرنہ گرتنی ہیچ شتیک لہ کہ سانی تر، ہر لہ منالیمہ وہ ہیچ شتیکم لہ خہلکی - تہنات زہ کاتی مالیشیان - وہرنہ گرتوہ.

پاشان مووچہ وہرنہ گرتن و دست نانم بہ پرووی مانگانہی حکومہ تہوہ، جگہ لہوہی کہ دہولت بڑ ماوہی دوو سال بڑی برپیوومہوہ و ہاورپیانم گہلنی پروویان لنی نام بڑ وہر گرتنی، کاتی تہندامی "دار الحکمة الاسلامیہ" بووم.. ہر وہا ملنہ دنام بڑ ہہلگرتنی منہ تی خہلکی لہ ہیچ پنداویستی یہ کی ژیان و گوزہ رانمدا..

ہہموو تہمانہ، تہو دستوری ژیانم پروون دہ کہنہوہ. خہلکی شارہ کہم و تہوانہش کہ لہ شارہ کانی تردا لہ نزیکہوہ دہمناسن، بہ باشی ئاگاداری تہم لایہنہی ژیانم.

لہ ماوہی تہم پینج سالہی پہہندہ بیمدا زور کہس لہ ہاورپیان بہ چہندین ہہولتی جزو او جزو ویستیان دیاری یہ کانیاں لنی وہر بگرم، بہلام دہستم بہ پرووی گشت ہہولت کانیاہوہ نا.

جا تہ گہر لیژہدا پرسیار بکریٹ و بوتری: کہواتہ بہچی دہژیٹ؟ دہلیم: بہ "بہرہ کہت" و "پژلینانی خواپی" دہژیم! چونکہ ہرچہندہ دہروونی بہ دخوازم شایانی ہہموو سوو کاپہتی و نرمایہ تی یہ کہ، کہچی لہ مہسہلہی "پنی بہخشینی پژی" دا ہہمیشہ بہرہ کہتم دہستگیر دہیٹ، کہ پژلینانیکی خواپیہ و، وہک کہرامہ تیکی خزمہ تگوزاری قورئانی پژوز بہ خزمہ تگوزارہ کہ دہبہخشریت.

جا بڑ تہوہی شو کرانہ پژیری مہعنہوی بہرامبہر بہو نیعمہ تانہی خواوہند دہر بہرم کہ بہہویانہوہ پژی لنی ناوم و.. بڑ مہبہستی جی بہجی کردنی فہرمانی ٹاہتی: ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ (الضحیٰ: ۱۱) وا چہند غمونہ یہ کہ

لهو بهره کت و رېژلېنانه خوايېانه باس ده کهم، هر چه ندهش دترسم هم شو کرانه معنه وی په شتیکی له "رپا" و "غرور" ټیکه ل بېټ و ټهو بهره کته خاویڼ و په روه د گاریېانه پووجه ل بکاته وه و بیانسرېته وه. چونکه دهر خستنی بهره کتی شاروه به شیوه په ک شانازی پټوه کردن بگه یه نیت، ده بېټ به هوی برین و نه مانی! به لام چی بکهم؟ ناچارم باسی بکهم:

یه کهم: هم شش مانگهی رابوردو، سی و شش کولیر ه سهروزیادم بوون که له یه ک "کیل" Kile^(۱) گهنم دروست کرابوون. تا ئیستاش لهو نانه ماوه و، نازانم که ی تهواو ده بېټ؟^(۲)

دوره میان: له مانگه پر وژه ی رهمه زاندا، تنها له دوو ماله وه خواردم بوهات. که چی هردوو کیان نه خوشیان خستم! له موه تیگه یستم که خوارده مینی که سانی تر له من قه ده غه یه! ئنجا یه ک "هؤقه"^(۳) برنج و سی دانه کولیر ه سهروزیادی ر وژه کانی تری رهمه زانم بوو. هاوړی راسنگز "عبدوللا چاوش" ی^(۴) خاوه نی ټهو ماله موباره که ی که خواردم تیدا بؤ تاماده ده کهن، شایه ته له سهر همه. ته نانه ت برنج که تا بازده ر وژی دوا ی رهمه زانیش به شی کردم!

(۱) کیله Kile: یه که یه کی پټوانه ی گه غه و یه کسانه به (چل لیتر گهنم). (وه رگېر)

(۲) یه ک سالی رهبقی خایاند. (دانهر)

(۳) یه ک هؤقه ی ټهو ی ده کاته (۱۲۸۲ گرام). بر وانه فره نگی تور کیسی: (Yeni Lugat). (وه رگېر)

(۴) "عبدوللا چاوش" یه کهم پوسته چی پی په یامه کانی نووره، ره شنووسی په یامه کانی نووری له ماموستا نوورسی وهرده گرت و دوور له چاودیری کار به دهستان به درېواپی شه و له ناو دؤل و چپا کاند ا له م گونده وه بؤ ټهو گوند دهر ویش ت نا کو به دهستی شه یه د "حافظ عه لی" ی ده گه یانندن. پاشان پاکتووسه کانی لی وهرده گرتن و به ههمان شیوه و له ههمان پنگاوه ده یگه یاننده وه دهستی ماموستا نوورسی! سالی ۱۹۶۰ ز له تمه نی شهست و پینج سالی دا کؤچی دواپی کرد، خوالی خؤش بېټ. (وه رگېر)

سىھەميان: خۇم و ميوانە بەرپۈزە كانم ماوۋى سى مانگى پەبەق لەسەر
چياكە يەك ئۆقيە "كەرە" بەشى كردين، ھەرچەندەش پۇژانە بە نانەوۋە ليئمان
دەخواردا تا جاريئىيان ميوانىكى موبارەكم لەلا بوو كە ناۋى "سولەيمان"ە،
لەو دەمەشدا نانەكەمان لەو دەابوو تەواو بېيىت و پۇژيش چوارشەمە بوو..

پىم وت: پۇ بۇ ئاۋايى نان بېيىنە، چونكە ماوۋى دوو سەعات پى لەم
لا و لەو لاماندا كەسى لى ئى يە ناننى لى بىكرپىن.

وتى: دەمەۋى ئەم شەۋى جومە پىرۋزەى داھاتوو لەسەر ئەم چيايە
لەگەل تۇدا بىنمەۋە، تاكو لە پارانەۋە و نزاكانتدا ھاۋبەش و ھاۋپازت م.
وتم: كەۋاتە باشە، پشت بە خوا بىنمەرەۋە.

پاشان پىكەۋە بۇ سەر لووتكەى چياكە سەر كەۋتىن، ھەرچەندەش ھېچ
داخۋازى و پىۋىستى يەك نەبوو بۇ سەر كەۋتىنمان. لەگەل خۇشماندا ھەندىك
ئاۋمان لەگەل كەمىك شەكر و چادا برد.

پىم وت: بىرام! چايە كمان بۇ ليىنى.

ئەۋىش دەستى بە ليئاننى چا كرد و، مىش لە ژىر درەختىكى قەتراندا
دانىشتم و بە تىرپامانەۋە سەيرى شىۋىكى قوۋلم دە كرد و بە خەمەۋە بىرم
دە كەردەۋە و، لەبەر خۇمەۋە بە خۇم دەۋت: لەتە ناننىكى كەپواۋىي كۆن
نەبى ھىچى ترمان لە لانى يە و، لەۋانەشە ھەر تەنھا بەشى ئەم ئىۋارەيەى
ھەردوو كمان بىكات. ئەى ئايا بۇ دوو پۇژە كەى تر چى بىكەم؟ چى بەم پىاۋە
دلىك و دەروون خاۋىنە بلىم؟!

لەم كاتەدا كە من نوقمى ئەم ئەندىشەيە بوو بووم، ۋەك بلىنى سەرم بۇلاى
درەختە كە ۋەر بىچەر خىنرىت ئاۋا ھەستم دە كرد. مىش كە ئاۋپم بۇلاى
درەختە كە دايەۋە، كولىرەيە كى گەۋرەم لە ناۋلق و پەلەكانى درەختە
قەترانە كەدا بىنى كە بۇ ئىمەى دەروانى! يە كسەر وتم:

سوله‌يمان! مژده بڼې، وا خواى گه‌وره‌ پژۍ په‌ كې پټ به‌خشين!
پاشان نانه‌ كه‌مان له‌سهر دره‌خته‌ كه‌ داگرت و به‌ جوانى پشك‌نيمان تاكو
بزاینن ثايا شوينه‌وارى نازهل و بالنده‌ى له‌سهر هه‌يه؟ كه‌ سهرنجمان دا هېچ
شوينه‌وارى كې نازله‌مان پټوه‌ نه‌يښي. سهره‌پراى ئه‌وه‌ش كه‌ ماوه‌ى سى پژ
ده‌بوو هېچ كه‌سيك به‌و چيايه‌دا سهر نه‌كه‌وت‌بوو. ئيتړ ئه‌و كولير هيه‌ به‌شى دوو
پژۍ كړدين. ئنجا هر كه‌ نانه‌ كه‌مان له‌وه‌دا بوو ته‌واو بڼيت، ئه‌و مروه‌
پاستگويه‌ كه‌ ناوى "سوله‌يمان" ه^(۱) و هاورپي ته‌ كې پاستى ماوه‌ى چوار سالم
بوو، سهر كه‌وته‌ سهر چيا كه‌ بڼ لاما و، نانې له‌ گهل خويدا بڼ هينانې.

چهند سوود و دهستکه و تیکي پیرۆزی دهست پئوه گرتن... یان پۆزیی ئهه
 چوار پشیلهیهن که لیڤه ده له گه لمدان و لیم جیا نابنه وه و هه میسه له
 مپه مپه کانیا نندا "یارحیم.. یارحیم.. یارحیم" ده کهن. که واته پۆزیی ئهوانه
 له شیوهی بهره که تدا بۆیان دیت و، منیش له لایه نی خۆمه وه سوودی لی
 وه رده گرم.

به ئی، ئه گه ر گوئی له مپه مپی خه مناکی پشیله کان رابگریت به جوانی
 ههست ده کهیت که زیکری: "یارحیم.. یارحیم.. یارحیم" ده کهن!
 به بۆنه ی باسی پشیله وه، مریشکیشم هاته وه یاد..

مریشکیکم هه بوو، جار جار نه بی، ده نا له م زستانه دا هه رچی پۆژه
 هیلکه یه کی له گه بنجینه ی میهره بانیی خوای گه وره وه بۆ ده هینام! ته نانه ت
 پۆژنکیان دوو هیلکه ی دانا! منیش گه لی سهرم سوورما و له هاوړی
 خۆشه ویسته کانم پرسى: ئایا له زستاندا شتی وا پوو ده دات؟ وتیان:
 له وانه یه ئه مه چا که یه کی خوایی ییت.

هه ر ئه م مریشکه، هاوین جوو جه له یه کی هه بوو، ئه م جوو جه له یه
 سه ره تاي مانگی په مه زان دهستی به هیلکه دانان کرد و تا چل پۆژیش
 له سه ری به رده وام بوو. ئیتر چ من و چ ئه و برایانه م خزمه تیان ده کردم،
 گو مانغان له وه دا نه ما که هیلکه دانانی ئه م جوو جه له به چو و که له م زستان و
 مانگی په مه زانه دا جگه له پۆژلینانیکی خوایی هیچی تر نی یه. پاشان هه ر
 نه و نه دی دایکه که ی له هیلکه چو وه وه، ئه م جوو جه که یه دهستی به هیلکه
 دانان کرده وه و، سو پاس بۆ خوا، هیلکه ی لی نه بریم!

که سایه تی یه کانی مروّف

ئهم باسه له سه ره بناغدی سه رسام بوونی ئهو که سانه نوو سراوه که هه می شه خزمه تم ده که ن، چونکه سه رسامی ئهو جیاوازی یه سه رسوور په تهره ن که له ره فتاره کاغدا ده یینن.. ههروه ها بو راسکرده وهی ئهو خوش باوه ری یه زیاد له پیوسته نوو سرا که من شایانی نیم و دوان له قوتا بیام هه یانه بهرام بهرم.

ده بینم هه ندیک له وه فزل و چاکه کاریانه ی که هی راستی یه کانی قورئانن ده درینه پال ئهو هو کارانه ی که پوولی بانگه واز کار و ده لالی ئهو راستی یانه ده یینن. که چی ئهم کاره کاریکی هه له یه. چونکه ته نها قودسییه ت و بهرزیی سه رچاوه ی راستی یه کانه که زیاتر له کاریگه ری به لگه زوړ و زه به نده کان کاریگه ری له دلدا به جی ده هیلنیت و، عه وامی خه لکییش ته نها بهم قودسییه ته یه که ملکه چی ئه حکامه کان ده بن. خو هه ر کات ده لال و بانگه واز کار "بوون" ی خو ی - نه ک راستی یه کان - پش چاو خست، واته له بری "راستی یه کان" سه رنجه کان ئاراسته ی "ئهو" کران، ئهو قودسییه تی سه رچاوه که تیا ده چیت و نامینیت!

له بهر ئهم نه یی یه، وائهم راستی یه ی خواره وه بو ئهو برایانه م پروون ده که مه وه که گه لی زیاتر له توانا و سنووری خو م بوم ده پروانن و، ده لیم: مروّف هه ندی جار چه ند که سایه تی یه ک له خویدا هه لده گریت و، هه ره که له م که سایه تی یانه ش چه ند ره فتاریکی جیا جیا و جوړاو جوړیان هه یه.

بۆ نموونە:

"کارمەندی گەورە" لە دەمی ئەنجامدانی ئەرکی سەرشانی لە شوێن و رێی بەرز و پلە و پایەى فەرمانبەری یە کەیدا، کەسایەتییەکی تایبەتی هەیە. ئەم پلە و پایەیش داخوای "ویقار" و چەند رەفتاریکی وەهایە کە پێزی رێ و شوێن و عیززەتی پلە و پایەى بەرپر سیاری یە کەى بۆ پياریزیت. جا تەوازوع دەربڕین لێرەدا بۆ هەموو ئەو کەسانەى کە سەردانی دەکەن زەلیلێی تێدا یە و، لە شان و شکۆی ئەو پلە و پایە بەرزە دەهێتێتە خوار..

بەلام هەر ئەم مەزۆفە لەناو مالا و نیوان کەسوکاری خۆیدا کەسایەتییەکی تری ئەوتۆی هەیە کە داخوای چەند رەفتاریکی پێچەوانەى هەلسو کەوتە کانی دەمی ئەنجامدانی کارمەندی یە کەین، بە چەشنێ کە هەتا تەوازوعی زیاتر بنوێنێت جوانتر و باشترە و، گەر ویقاریش بنوێنێت بە "تە کەبیر" لەسەری تۆمار دەکریت!

واتە هەموو مەزۆفیک لە پرووی بەرپر سیاری و کارمەندی یە کەسە وە کەسایەتییەکی تایبەتی ئەوتۆی هەیە کە لە چەند خالێکی زۆردا لە کەسایەتییە راسەقینە کەى جیا دەبێتە وە. خۆ ئەگەر ئەو کارمەندە شایستە و هاوشانی فەرمانبەری یە کەى بێت و توانایەکی تەواوەتی بۆ بەرپۆهەردنی کارە کەى تێدا بێت، ئەوا ئەو دوو کەسایەتییەى لە یە کتر نزیک دەبنە وە. بەلام گەر شایانی فەرمانبەری یە کەى نەبێت و لە توانا و لیها تە کانی شیدا هەزار بێت، وەك ئەوێ خۆی لە خۆیدا "سەرباز" بێت و کەچی لە پلە و پایەى "موشیر" دا دانرابێت، ئەوا ئەو دوو کەسایەتییەى بەو رێژەى لە یە کتر دوور دەکەونە وە. چونکە سیفەتە ئاساییە کانی سەرباز و هەست و نەستە ساکارە کانی هەر گیز لە گەل ئەو رەوشت و رەفتارە بەرزاندە ناگۆنجین کە پلە و پایەى موشیر داخوایان دەبێت.

هەر بهم چه شنه، ئەم برا ههزاره شتان سێ که سایه تیی تێدا به که زۆر له به که وه دوورن، ته نانه ت دووری به کی به کجار زۆریشیان له نیواندا به: به که میان:

که سایه تی به کی کاتی و بێگهرد و تایبه ته ته نها به خزمه تی قورئانه وه، لهو پرووه وه که من ده لالی گه بچینه بهرز و به نرخه که ی قورئانی حه کیم. جا ئەو ره وشت و پهفتاره بهرزانه ی که فه رمان بهری ده لالی کردن بۆ قورئان و بانگهێشتی خه لکی بۆ لای قورئان داخوازی ده بن، هی من نین و من خاوه نیان نیم. به لکو چه ند ره وشتیکی بهرز ن که ئەو پله و پایه بهرز و کارمه ندی به مه زنه داخوازی ده بن. که واته هه رچی ره وشتی بهرز و فه زاییلی لهم چه شنه ده بینن هه چیان هی من نین، به لکو تایبه تن بهو پله و پایه به وه. که واته لهو پروانگه به وه بۆم مه پروانن. که سایه تیی دووهم:

کاتی پروو ده که مه ده رگانه ی خاوه ند و لێی ده لالیمه وه، خوای گه وه له کاته کانی په رستش و به ندایه تیدا که سایه تی به کی تایبه تیم پی ده به خشی ت که هه ندی ئاسه واری ئەو تو به ره هم ده هی نیت له بناغه ی واتای "به ندایه تی" به وه سه ریان هه لدا وه. ئەم بناغه یه ش بریتی به له وه ی مرۆف له به رده م خوای گه وه ردا ته قسیره کانی خو ی بزانی ت و په ی به هه زاری و ده سته و سانیی خو ی له به رده م خوای گه وه ردا بیات و به زه لیلی و شکسته یی و نه واز شه وه په نای بۆ بیات. جا من - به م که سایه تی به - خۆم له هه موو که سی ک به ده سته و سانه تر و به دبه ختر و هه زار تر و ته قسیر بار تر ده بینم له به رده م خوای گه وه ردا. خۆ ته گه ر سه رانه ری دنیا کۆ بینه وه و له سه ر مه دح و ستایشم به ک بگرن، هیشتا هه ر ناتوانن قه ناعه تم پی بکه ن که من مرۆفیکی باش و سالتیم.

سەھەمیان:

کەسایەتییە پراستەقینە کە ی خۆمە. واتە ئەو کەسایەتییەمە کە
هەلەو شەوای سەعیدی کۆنە و چەند دەمارێکی میراتی ئەو بۆم ماوەتەو.
دەبینیت هەندێ جار حەز لە پیا و پلە و پایە دەکات و، چەند خوو و
پەفتاریکی نزم لە مندا دەردەخات، هاو دەم لە گەل "پژدی"م لە بواری
دەست پێوە گرتندا، چونکە من لە بنەمالەیه کی خاوەن حەسەب و پلە و پایە
نیم.

دەسا برایانم!

لەمە زیاتر لە خراپکاری بەکان و لایەنە چەوتەکانی ئەم کەسایەتییەم
نادر کێنم، تاکو بە تەواوی لە خۆم دوورتان نەخەمەو!
دەسا برا بەرپێزە کام!

من شایانی پلە و پایە بەرز نیم و توانا و قابیلیەتی ئەو پلە و پایە بەرزە لە
خۆمدا شک نابەم. کەواتە ئەم کەسایەتییە ی خۆم گەلێ دوورە لە پەفتار و
پەوشتی ئەر کەکانی بانگەواز و شوێنەوارەکانی ئەر کی بەندایەتی.
خوای گەورە توانستە میهرەبانە کە ی خۆی لە مندا بە پێی ئەو دەستوورە
دەرخستووە کە دەلێت:

(داد حق را قابلیت شرط نیست)^(١).

(١) واتە: بەخششی خوای گەورە قابیلیەت و لێهاتوویی لە زاتی مۆفدا بە مەرج ناگرێت.
نوسەر ئەمە ی لە بەیتێکی مولانا جەلالەددین وەرگرتووە لە ژێر ناوێشانی: (بیان آنکە عطای
حق و قدرت موقوف قابلیت نیست) کە دەقە کە ی بەم جۆرە ی:

چارەء آن دل عطای مبدلیست داد او را قابلیت شرط نیست

پروانە: (مثنوی معنوی) دفتر پنجم - ص ٧٧٠ چاپ ششم، انتشارات علمی ١٣٧٤ ه.ش.

(وەرگێڕ)

واته:

چاکه و بهخششی خواوه‌ند توانا و قاییلیه‌ت لهو که سه پێ به‌خشاوه‌دا
به مهرج ناگریت. که واته ته‌نھا چاکه و به‌خششی خوای گه‌وره‌یه که
که سایه تی به یه کجار نزمه کهم - که وه‌ک سه‌ربازیك وایه له خزمه‌تی
نه‌ینی به کانی قورئاندا - گوێپرایه‌ل و ملکه‌چ ده‌کات، که له حوکمی
به‌رزترینی پله و پایه کانی موشیریتیدا یه.

که واته "نه‌فس" له هه‌موان نزمه‌وه، کارمه‌ندی به‌که‌ش له هه‌موو شتیك
به‌رز و بلندتره.

ده‌سا سه‌دان هه‌زار شوکر و سوپاس بۆ خوا ی گه‌وره.
الحمد لله هذا من فضل ربي.

* * *

مەسەلەى دەھەم لە باسى چوارەمى

مەكتوبى بىست و شەشەم:

دەستوورنىڭ بۇ سەرلىدانی دانەر

ئەم مەسەلەى لەسەر بناغەى يادخستەوہى ھەندىڭ لە
ھاوړئيان نووسرا، سەبارەت بە دانانى قاعیدە و دەستوورنىڭ
کە تاييەت بىت بەو کەسانەى سەردانم دەکەن.

با ھەموان بزەنن کە ئەو کەسەى سەردانم دەکات:
يان لەبەر چەند کاروبارىڭکى تاييەت بە "ژيانى دنيا" دىت.. ئەوا با بزانييت
کە ئەو دەرگايە داخراوہ..

يان لە پرووى ژيانى "ئەودنيا" وە دىت.. ئەو پرووہش دوو دەرگای تىدايە:
يان پنى وايە من پياوڭکى پرووز و خاوەن پلە و پايمە لای خواى گەورە و
لەبەر ئەمە دىت بۇ لامان، ئەوا ئەو دەرگايەش داخراوہ. چونکە من لە نەفسى
خۆم پازى نيم و ئەو کەسەشم ناوڤت منى پنى باش بىت. ھەردەم ھەمد و
سوپاسى زۆر و زەبەندە پىشکەش بە خواى گەورە دەکەم کە وای لى
نە کردووم لە خۆم پازى یم..

پرووہ کەى تر بریتی یە لەوہى کە تەنھا لەبەر ئەوہ دىت بۇ لام و سەردانم
دەکات کە من خزمەتگوزار و دەلال و بانگەواز کارى قورئانى پرووزم. جا
ئەو کەسەى لەم دەرگايەوہ دىت، بەخیر بىت و لەسەر چاووم و سەرم
دايدەنىم.

ئىنجا ئەوانەش كە لەم دەرگايەو ە دېن، سى جۆرن:

يان ھاوړى.. يان برايه .. يان قوتابىيه.

تايپه تكارى و مەر جى "ھاوړى" ئەو ەيه كە:

بە جىددى و گەرموگورپى لەم كارەماندا، كە بلاو كەردنەو ەى
پرووناكى يە كانى قورئانە (پەيامە كانى نوور) پشتمان بگريئ و، لە دلەو ە
مەيلى بەلای ناحەق و بىدعەت و گومرايىدا نەيئ و ھەوليش بەدات سوود بە
خۆى بگەيەنيئ.

تايپه تكارى و مەر جى "برا"يش ئەو ەيه كە:

بە چوست و چالاكى و ھەولى راستەقىنە و جىددى بؤ بلاو كەردنەو ەى
"پەيامە كان" تېبكۆشيت، جگە لەو ەى كە پىنج فەرزەى نويز جى بە جى
بكات و خۆى لە ھەوت گوناھە گەورە كانيش پياريزيئ.

تايپه تكارى و مەر جى "قوتابى"يش ئەو ەيه كە:

"پەيامە كانى نوور" ەك دانراوى خۆى بزانيئ و بە تايپەتى بە ھى خۆى
دايانينيئ و، ەك ئەو ەى مولكى خۆى بن بەرگرييان لى بكات و،
بلاو كەردنەو ەى ئەو پرووناكيانە و كار كەردن لەو پىناو ەدا بە مەزنىر
كارمەندى و ەركى ژيانى خۆى بزانيئ.

جا ئەم سى چىنە پەيوەنديان بە ھەر سى لايەنە كەى كە سىتتى خۆمەو ە

ھەيه ..

ھەر چى ھاوړىيه: پەيوەستى كە سىتتى زاتيمە و.. برايش: پەيوەنديى بە
كەسايەتتى بەندەيمەو ە ھەيه، واتە لەو پروو ەو ە پەيوەنديم پتو ە كات كە
ەركى بەندايمەو ە بؤ خواى گەورە جى بە جى دە كەم و.. قوتابيش: لەو

گۆشهیه وه په یوه نندی پیمه وه ههیه که بانگه واز کار و ده لالی قورئانی
حه کیم و پینمایی خه لکی بۆ لا ده کهم.

ئهم چه شنه چاوپیکه وتانهش سنی به ره میان ههیه:
یه کهم:

ئهو که سه دهرسی گه وه ره کانی "قورئانی پیروژ" یان له من، یان له
په یامه کانی نوور وهرده گریت، با تهنه یه که دهرسیش بیت. ئه مه له پرووی
بانگه واز وه بۆ لای قورئان.

دووهم:

له پرووی به ندایه تیمه وه بۆ خوای گه وه ره، ده بیت به هاو به شم له
پادا شته کانی سه ره به دوا پۆژمدا.

سیهم:

هه موومان پیکه وه له دله وه په یوه نندی به یه که وه ده کهین و له خزمه تی
قورئاندا پشتی یه کتر ده گرین و پروو ده کهینه میهره بانبی خوا وه ند و داوای
ته و فیک و هیدایه تی لئی ده کهین.

جا ئه گهر "قوتابی" بیت ئه واهه موو پۆژیک به یانیان به ناوه که ی خوی و
هه ندی جار به خه یال و ئه ندیشه، له لام ئاماده یه.

گهر "برا"ش بیت ئه واهه جار جار به ناوه که ی و شیوه که ی له دوعا کاغدا
ئاماده یه له لام و، له پادا شته و دوعادا به شدارمه. پاشان له ناوه نندی
سه رجه می بریاندایه و به میهره بانبی خوای گه وه ره ده سپیرم. چونکه کاتی
له و دوعایه مدا ده ئیم: "خوشکان و برایام" ئه ویش به ره ده که ویت. خو ئه گهر
راسته و خو زاتی ئه و نه ناسم، ئه واهه خوای گه وه ره له من زیاتر ده زانییت و
ده بینیت و دهیناسیت.

ئه‌گه‌ر "هاوړی" ش بیټ ته‌وا دوعاکه‌م هه‌ر ده‌یگر ته‌وه‌ و، له‌و ږوه‌وه‌ له‌ ناوه‌ندی براک‌اندایه‌ به‌ گشتی، گه‌ر فه‌رزه‌کان ته‌ب‌جام بدات و له‌ گونا‌هه‌ گه‌وره‌کانیش دووره‌ په‌ریز بیټ.

ده‌بی ته‌و سئ چینه‌ش من ب‌خه‌ ناو ده‌ستکه‌وته‌کانی سه‌ر به‌ دواړوژیا‌نه‌وه‌. اللهم صل علی من قال: (المؤمن للمؤمن کالبنيان یشد بعضه بعضاً) وعلی آله وصحبه وسلم.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَتَى الْعَالَمِينَ الْحَكِيمُ﴾.
﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾.

اللهم یا من أجاب نوحاً فی قومه‌، ویا من نصر إبراهیم علی أعدائه‌، ویا من أرجع یوسف إلی یعقوب، ویا من كشف الضر عن أيوب، ویا من أجاب دعوة زکریا، ویا من تقبل یونس ابن‌مئی..

نسألك بأسرار أصحاب هذه الدعوات المستجابات أن تحفظني وتحفظ ناشر هذه الرسائل ورفقاءهم من شر شياطين الإنس والجن.

وانصبرنا علی أعدائنا.. ولا تكلنا إلی أنفسنا.. واكشف كربتنا وكربتهم.. واشف أمراض قلوبنا وقلوبهم. آمین. آمین. آمین.

مورشيد

ئەم مەسەلەى ۋەلامىكى يەكجار تايەتىيە و، تا رادەىە كىش
نەتتى و پەنامەكىيە و، لە ۋەلامى پرسىارنىكى گشتىدا نووسراۋە كە
براىان بە گشتى، چ بە زمانى حالّ چ بە زمانى گوشتار، ئاراستەمى
دەكەن.

پرسىارەكەش ئەمەىە كە:

ھەر كەسىك سەردانت دەكات، تۆ پىي دەلئىت:

(چاۋەروانىي ھىچ ھىممەت و يارمەتى و مەدەدىك لە خودى من مەكەن و
بە كەسىكى پىرۋزم دامەنن، چونكە من خاۋەنى پلە و پاىە نىم. ئەۋەتا
ھەروەك "سەرباز"ى ئاسايى فەرمانە كانى پلەى "موشىر" رادە گەىە نىت،
منىش بە ھەمان جۆر فەرمانە كانى موشىرىتىيە كى مەعنەۋىي بەرز
رادە گەىە نم و.. ھەروەك كەسىكى ھەزارى موفلىس دەبىت بە دەلال و
ناسىنەر لە دوكانى گەۋھەرە يەكجار بەنرخە كاندا، منىش دەلالىكى ۋە كو
ئەوم لە بەردەم دوكانىكى خاۋىن و موقەددەسدا كە قورئانى پىرۋزە).

تۆ ۋا بە ھەموو ئەو كەسانە دەلئىت كە دىنە سەردانت. بەلام
"ژىرى"يە كانى ئىمە پىۋىستىيان بە زانستە و.. "دلان"ىشمان داۋاى رپۇنەى
رپووناكى دەكەن و.. "گىانەكان"ىشمان بە داۋاى نووردا عەودالّن. بەم
جۆرە، ئىمە لە گەلنى پوۋەۋە خوازىار و داۋاكارى چەندىن شتى زۆر و
زەبەندەىن و، ھەر بۆ ئەۋەش دىنە سەردانت تاكو ئەو پىۋىستىيانەمان
نەھىلىت، چونكە ئىمە زىاتر پىۋىستمان بە خاۋەنى "ۋىلايەت و ھىممەت و

که مالآت "همیه تا ئه وهی پئویستمان به "زانا" بیئت! جا ئه گهر تۆ به و چه شنه
بیئت که باسی ده کهیت، ئه و له سهردانه کاغاندا بۆ لات نیشانه کهمان
نه پینکاو!

زمانی حالیان ئاوا ده ئیئت!!
وه لام:

گوئی لهم پینج خالهی خواره وه رابگرن و پاشان بیر له سهردانه کانتان
بکه نه وه، بزنان ئایا سوودی تیدایه بۆتان یاخود بئ سووده؟! ئنجا چ بریارینک
ده ده ن، سهر به سن!

● خالی به کهم:

خزمه تکارینکی پادشایه کی مه زن.. یان سهر بازینک که له ژیر فهرمانی
پادشاده، دیاری و نیشانه و مه دالیا بهرز و به نرخه کانی پادشا ده گه یه نیته
دهستی فهرمانده مه زن و موشیره گه و ره کان و، لهم پئی یه وه ده یا نختاه منه ت و
ره زامه ندی یه وه..

جا ئه گهر ئه و فهرمانده و موشیرانه بلین: بۆچی ئیمه له ئاستی خۆمان
داببه زینه خواره وه و به خشش و ریزلینانه کانی پادشا لهم سهر بازه ئاساییه
وه ربگرین؟! ئه و بئ گومان ئه م گوفتاره یان به غروور و له خۆ بایی بوونیکی
شیتانه له قه ئه م ده دریت..

ههروه ها گهر ئه و سهر بازه ئاساییه ش هینده له خۆی بایی و رازی بیئت
که له ده ره وهی ئه م ئه ر که ی سهر شانیدا ریز له و فهرمانده و موشیره نه نیئت و
له بهری هه ئه سیته وه و پله ی خۆی له هی ئه و به بهر زتر بزانیئت، ئه و ئه م
کاره ی جگه له شینی و گیلی هیچی تر نی یه..

خۆ ئه گهر یه کینک له و فهرمانده منه تبارانه ته نازول بکات و بپروات بۆ
سهردانی مائی ئه م سهر بازه ئاساییه ی که له ته نانینک نه بئ هیچی تر بۆ میوانه

بەرپزە کەى شک نابات، ئەوا پادشا - کە لە حاڵى خزمەتگوزارە ئەمىن و دلتسۆزە کەى ئاگادارە - لە خوار دنگەى تايپەتیی خۆپەووە سىنى يە کى پر لە خوشترىن خۆراك بۆ مالى ئەو خزمەتگوزارەى دەنیریت و نایەلێت لە بەردەم ميانە کەیدا دوو چارى پروزەردى بێت!

جا هەروەک خزمەتکاری پادشا لەم حاڵەدا بەم جۆرە، خزمەتگوزارى راست و دروستى قورئانىش - هەرچەندە لە عەوامى خەلکیش بێت - بە هەمان جۆرە. ئەوەندە هەيە کە ئەم فەرمانە کانى قورئانى پیرۆز بە ناوى خودى قورئانەووە و بى هیچ دوودلى و ساردوسپرى يەک بە گەورەترین مەرؤف رادە گەيەنیت و، گەو هەرە يە کجار بە نرخە کانى قورئان بەوپەرى شانازى و سەر بەرزى و موحتاج نەبوون و بى هیچ خۆ زەلیل کردن و تکا و پارانەو يەک، بەو کەسانە دەفرۆشیت کە رۆحیان لە هەموو کەسانى تر دەوڵەمەندترە!

جا هەموو ئەو کەسانەى کە لەم رپئى يەووە فەرمانە کانى قورئانىان پى رادە گەيەنریت و ئەو گەو هەرە بەنرخانەيان پى دەفرۆشريت، هەرچەندەش پلەيان بەرز بێت و خاوەنى مەقامیکى گەورە و بلند بن، هەرگیز بەرامبەر بەو خزمەتگوزارە ئاسايیە و لە دەمى ئەنجامدانى ئەرکى سەر شانیدا خۆيان بە گەورەتر نازانن..

لە هەمان کاتدا ئەو خزمەتکارەش هەرگیز لە خۆى بايى نايیت و سنورى خۆى ناشکینیت کاتى کە ئەو مەردە مەزنانە دەپۆن بۆ لای و سەردانى دەکەن!

خۆ ئەگەر هەندىک لەو کەسانەى کە لە بەردەم گەو هەرە کانى گەنجینەى خاوپنى قورئاندا تووشى سەرسامى و سەرسوورمان بوون، بە چاوى وەلى و پياوچاک و مەرؤفیکى مەزنەووە پرواننە ئەو خزمەتگوزارە، ئەوا ميسەرەبانى

خاوینی حەقیقەتی قورئان شایانی ئەوێه و لێی چاوەروان دەکرێت کە
هیممەت بکات و لە گەنجینهی تایبەتی خاوەندەوه و بێ ئاگاداری و خۆ
تێهەلقورئاندنی ئەو خزمەتگوزارە، پێژنە و یارمەتییان بە هاناوه بیات، تا کو
خزمەتگوزارە کە ی لە بەردەم ئەو میوانە بە پێزەیدا شەرمەزار و پرووزەرد
نەبێت!

● خاڵی دووھەم:

نۆیکار (مجددی) هەزارە ی دووھەم (واتە: ئیمامی پەیبانی ئەحمەدی
فارووقی سەرھەندی، خۆی لێ پزازی بێت) فەرموویەتی:
"دەرکەوتن و پروون بوونەوهی حەقیقەتیکی ئیمانم لە هەزار چیژ و
کەرەمەت پێ باشترە". هەر و هە فەرموویەتی: "ئەنجام و ئامانجی سەرجهمی
تەریقەتە سۆفی یە کان بریتی یە لە: دەرکەوتن و ئاشکرا بوونی راستی یە کانی
ئیمان".

جا مادەم ئەمە بریاری پابەرێکی مەزنی تەریقەت بێت، ئەوا کتێبی
"وتەکان" (کە بەو پەڕی پروونی راستی یە کانی ئیمان دەر دەخات و لە دەریای
نەهینی یە کانی قورئانەوه داچۆراوه) دەتوانێت ئەنجامە چاوەروان لیکراوه کانی
"ویلا یەت" بە دەستەوه بدات!

● خاڵی سێھەم:

سی سال پێش ئێستا چەند زللە یە کی توند و بەهێز لە سەر و گۆیلاکی
"سەعیدی کۆن" ی بێ ئاگا وە شێنران. ناچار بیری لە کێشە ی "مردن
راست و پەوا یە" کردەوه و، بینی کە سەرتاپا لە ناو قور و لیتاودا نوقم
بوو. . لە تاوا هاواری فریاگوزاری لێ هەتسا و بە دوا ی پێگای
دەرباز بوون و کە سێکی فریاگوزاردا دە گەرا کە دەستی بگرێت و لەو بارە
پەڕێشانە قوتاری بکات. ئنجا ئەو پێگایانەش کە بۆ ئەم مەبەستە دوزینیەوه

له ناو خۆياندا جياجيا و بهش بهش بوون! بۆيه سه رسام ما و له تاوا دهستی دايه کتيبی "فتوح الغيب"ی شيخ عبدالقادرى گيلانى - خواى لى رازى بيت - و به گه شيبينى يه وه کرديه وه. يه کسه ر ئهم دهسته وازه يه ي تيدا به دى کرد که ده فهرموى:

"أنت في دار الحكمة فاطلب طيباً يداوي قلبك" ^(۱)!

ئهمم زۆر به لاوه سه ير بوو! چونکه من ئهو کاته له ده زگای "دار الحكمة الإسلامية" دا ^(۲) ئه ندام بووم! وهك بليى بۆ ئه وه هاتمه ناو ئهم ده زگايه وه که زامه کانی نه ته وه ی ئيسلام سارپژ و چاره سه ر بکه م، که چى خۆم له هه موو که سيک نه خوشتر بووم و زياتر پيوستم به ده رمان و چاره سه ر بوو! خۆ دياره ده بئى مروفي نه خوش پيش هه موو که سيکی تر خه م بۆ خۆى بخوات و چاره سه رى خۆى بکات.

به لئى، شيخ وای پى و تم: تۆ نه خوشيت.. پزىشکيک پهيدا بکه با چاره سه رت بکات!

و تم:

- ئه ی شيخى به ريزم! تۆ به به پزىشکم.

ئيت دهستم دايه خویندنه وه ی ئهو کتيبه به چه شنیک که وا بزام پرووى گوفتارى راسته وخۆ ئاراسته ی من ده کات.

(۱) ده قى ئهو دهسته وازه يه به م جوړه به: "يا عباد الله! أنتم في دار الحكمة، لا بد من الواسطة، اطلبوا من معبودكم طيباً يطب أمراض قلوبكم، مداوياً يداويكم". پروانه: "الجلس الثاني والستون" ص ۳۰۶ ط دار الكتاب العربي. له کتيبی: (الفتح الرباني) ی شيخى گيلانى که له چاپه پيشووه کاندا له گه ل کتيبی (فتوح الغيب) دا پیکه وه به م ناوه ی دووهم چاپ ده کران. (وه رگير)

(۲) بلندترین نهجمه نى زانستى سه ر به مه شيه خه تى ئيسلامى ده ولته تى عوسمانى بووه. (وه رگير)

له پراستیدا شیوازی گوشتاری کتیبه که زور توندوتیژ بوو، غرور و له خۆبایی بوونی منی تیکده شکاند و گهلنی نه شتەر گهری قوولسی له ناو دهرووندا نه بچام دا. بۆیه توانای بهردهوام بوونم تیدا نه ما و وزهم لنی بپرا. چونکه بهو چاوه ده مروانی به گوشتاره کانی که ئاراسته ی منیان ده کات..

به لنی، بهم چه شنه تا نزیکه ی ناوه پراستی ئهو کتیبهم خوینده وه، به لام نه متوانی چیی تر له سهری بهردهوام بم و ته وای بکهم. بۆیه کتیبه کهم خسته وه جیی خۆی.. که چی پاش تیپه ربوونی ماوه یه که ههستم کرد ئازاره کانی ئهو نه شتەر گهری و زامانه کۆتاییان پنی هاتووه و، چه ندین چیژ و له زهتی سهر و سهر سوور هینی رۆحیان له شویندا به جی ماوه. ئنجا گه پامه وه سهری و، خوینده نه وه ی کتیبه که ی مامۆستای به که مم ته وای کرد و، گهلنی سوودی مه زغم لنی ده ست کهوت و، چه ند کاتیکی دوور و درێژ خایه نم له گهلدا برده سهر که تیایاندا گویم له ویرد و مونا جاته نه رم و خاوینه کانی ئهو مامۆستایم ده گرت.

پاشان کتیبی "مه کتووبات" م کهوته ده ست، که هی "ئیمامی ئه حمه دی فاروقیی سهره نه دی" ی نوێکاری هه زاره ی دوو هه مه. به نیازی خیر و گه شینی به کی خاوینه وه دهستم دایی و کردم هه وه.. به کسهر شتیکی سه یرم تیدا بینی! چونکه له دوو نامه ی ئهو کتیبه دا وشه ی "میرزا به دیعوززه مان" به کار هاتبوو! منیش وام هه ست کرد که له گهل منی ییت و به ناوی خۆمه وه بانگم بکات، چونکه باو کم ناوی "میرزا" بوو، هه ردوو نامه کهش ئاراسته ی "میرزا به دیعوززه مان" ناویک کرا بوون!

له بهر خۆمه وه وتم:

- سبحان الله! ئهم نامه یه پراسته وخۆ له گهل منیه تی!

چونکه سه عیدی کۆن به نازناوی "به دیعوززه مان" ناسرابوو. خۆ
 ههر چهنده جگه له "هممه دانی" - که له سه دهی چواره می کۆچیدا زیاهه -
 که سیکی ترم شک نه ده برد بهم نازناوه به نایانگ بوو بیت، که چی ئهم نامهیه
 ئه وهی ده گه یاند که ده بی که سیکی تری غهیری "هممه دانی" هاوسه رده می
 ئیمامی ره بیانیی سه ره هندی بوو بیت و، بهم نازناوه نامه کی ئاراسته
 کرایت و، ده شبیت حالته که ی ئه وه که هی من و بوو بیت، چونکه
 دهرمانی دهرده که ی خۆم له و دوو نامهیه دا ده ست که وت!
 ئیمامی ره بیانی له و دوو نامهیه و چهند نامهیه کی تر دا ئامۆژگاریی ئه وهی
 ده کات که:

"قیبله ی پروو تیکردنت بکه به یه ک" (۱).

واته: شوین یه ک پشهو و راپهر بکه وه و، به غهیری ئه و راپهره وه سه رقال
 مه به!

له راستیدا ئهم ئامۆژگارییه له گه ل ئامادهیی و باری پۆحیی ئه و کاته مدا
 یه ک نه ده که وت. چونکه بیرم کرده وه له وهی که: ئایا شوین کامیان بکه وم؟
 له پشت سه ری ئه میانه وه پرۆم یان ئه و؟ له راستیدا گه لی سه رسام بووم و
 نه مده زانی کامیان هه لپۆرم. سه رسامییه که شم زۆر خه ست و چر بوو،
 چونکه هه رییه که یان تاییه تکاری و جازیبیی تهی خۆی هه بوو. بۆیه نه متوانی
 یه کیکیان هه لپۆرم و ده ست له وی تریان هه لپۆرم!

کاتی من له م سه رسامی و چه په سانه خه ست و چرپه دا ده تلامه وه،
 ختووره یه کی ره حمانیم به دلدا هات که پنی وتم:

(۱) بروهانه: "مکتوبات الإمام الرباني" ج ۱/ص ۷۸ (وهه رگن)

سەرەتاي سەرجهمی ئەم پىنگايانە و .. سەرچاوەی ئەم ھەموو جوگەلانە و .. خۆرى درەخشانی گشت ئەم ھەسارە گەرۆکانە تەنھا ھەر "قورئانی پىرۆز"ە. کەواتە يە کخستنی راستەقىنەى "قىبلە" لە شوپىنکەوتنى "قورئانی پىرۆز" داىە. چونکە قورئانی پىرۆز بەرزترىن رابەر و خاوينترىن مامۆستايە.

ئيتەر لەو رۆژمە پووم کردە قورئان و دەستم پىوہ گرت و يارمەتى و فریالگوزارىم تەنھا لە قورئان وەرگرت.

خۆ توانا و لىھاتنى پەرىشان و ناتەواوى من گەلى لەو دەستەوسان و کۆتاترە کە بتوانيت - وەك پىويست - لە رپژنەى بەخوڤەمى ئەو رابەرە حەقىقىيە بنۆشيت، کە وەك کانياويكى سەلسەبيل و ئاوى حەيات و ژيانەخش وايە. بەلام بە فەزلى خودى رپژنەى قورئان دەتوانين ئەو رپژنە و سەلسەبيلە بۆ کەسانى "ئەھلى دى" و "خاوەنى حال" و ھەريە کەيان بە پىي پلەى خۆى، پروون بکەينەوہ.

کەواتە "وتە کان" و ئەو پروونا کيبانەش کە لە قورئانی پىرۆزەوہ ھەلگۆزراون (واتە: پەيامەکانى نوور) تەنھا چەند مەسەلەيە کى "زانستى" و "عەقلى" نين، بەلکۆ لە گەل ئەو ھشدا بریتين لە چەند مەسەلەيە کى "قەلبى" و "رۆحى" و چەند حالەتیکى "ئيمانى". واتە وەك چەند زانستىکى بەرز و بەنرخى خوايى و پەرورەدگارى وان.

● خالى چوارەم:

ھاوہلە بەرپژە کان و تابيعين و شوپىنکەوتوانى تابيعينش - خايبان لى رازى ييت - کە خاوەنى بەرزترىن پلەن و بەھرەمەندى "ويلايەتى کوبرا"ن، سەرجهمی لايەنە ناسکە کانياان راستەوخۆ لە قورئانی پىرۆزەوہ بەھرە و بەشى

خۆیان وەرگرتبوو. ھەرۆك "قورئانی پیرۆز" یش "پاھەر" یکی راستەقینە و سەروزیادیان بوو. ئەم راستی یش بەلگەیە بۆ ئەوەی کە قورئانی پیرۆز ھەرۆك لە ھەموو کات و پۆزگاریکدا راستی بەکانی خۆی دەردەبڕێت، بە ھەمان جۆر لە ھەموو کاتێکدا پێژنەکانی "ویلایەتی کوبرا" یش بەو کەسانە دەبەخشێت کە شایانیان.

بەئێ، پۆشتن و گوزەرکردن لە دیوی "پرواڵت" ی شتانەو بە ناوجەرگە "حەقیقەت" بە دوو شیوە دەبێت:

یەكەمیان: بەو دەبێت کە مەروڤ پڕواتە ناو بەرزەخی "تەریقەت" ەو و لە پێی سەیر و سلوو کەو ەو پلە یەك لە دوا ی بە کەکانی تێدا بپڕێت، تا بە "حەقیقەت" دەگات.

شیوەی دووھەم: پۆشتنی راستەوخۆیە بۆ ناو "حەقیقەت" بەھۆی سۆز و میھرەبانی بە کێ بێگەردی خواپەو، بەبێ پۆشتنە ناو بەرزەخی تەریقەت. ئەم پێگایەیان پێی بە کێ تاییەتی و بەرز و بلند و یە کجار کورتە و، بریتی بە لە پێی ھاوڵە بەپێژە کان و تاییعین، خواپان لێ پازی بێت.

جا ئەو پرووناکیانە کە داچۆراوی راستی بەکانی قورئان.. ھەرۆھا "وتە کان" یش کە ئەو پرووناکیانە دەردەخەن و لە خۆپنەران و بیسەرانیان دەگەینەن، دەگونجی خاوەنی ھەمان تاییەتکاری بن. وەك لە راستیشدا خاوەنی ئەو تاییەتکارییانە!

● خاڵی پێنجەم:

وا بە پێنج نمونە ی جۆزئی پروونی دەکەینەو کە "وتە کان" ھەرۆك "راستی بەکانی قورئان" فیڕی خەلکی دەکەن، لە ھەمان کاتدا ئەرکی "ئیرشاد" یش پرا دەپەرێن:

❖ نمونەى يەكەم:

هەر خۆم لە خۆمدا و لە دواى هەزاران - نەك دەیان و سەدان - ئەزموونى دووپات بووى خۆمەوه قەناعەتى تەواوم كرد كه: "وتەكان" و ئەو نوورانەش كه پێژنەى قورئانى پیرۆزن هەروەك پابەراییەتى "ژیىرى"م دەكەن و وانەى زانستەكانى پێی دەلێنەوه، بە چەندەها حالەتى ئیمانیشتەلقینی "دل"م دەكەن و گەلى تام و چێزى ئیمانیشت دەرخواردى "گیان"م دەدەن..

ئێتر بەم جۆرە و لە پابەراندنى كارەكانى دنیاىدا وەكو ئەو موریدەم لى هاتووە كه چاوەروانى یارمەتى و مەدەد لە شیخەخاوەن كەرەمەتەكەى دەكات. چونكه منیش وەكو ئەوم لى هاتووە، یارمەتى و مەدەد لەو نەینى یەخاوەن كەرەمەتانەى قورئان وەرەگرم، و، هینانەدى خواست و پێداویستى یەكەنىشم هەر لەوان چاوەروان دەكەم. لە راستیشدا هەموو ئەو خواستانەم لەم رێیەوه و بە جۆرێك كه چاوەروان نەكراوە و لە حسابدا نەبووە، بۆ دەهاتنە دى!

والیژەدا تەنها دوو نمونەى ئەو پرووداوە جوژئییانە باس دەكەم كه بەهۆى بەرەكەتى نەینى یەكەنى قورئانەوه هاتوو نەتە دى:

یەكەم:

ئەو پرووداوەیە كه بە درێژى لە "مەكسووبى شازدەهەم"دا پروون كراوەتەوه و بریتى یە لەوهى: كۆلیڕەیه كى گەورە و نااسایى، پێش چاوى "سلیمان"ى میوام خرا، كه لەسەر درەختێكى قەتران دانرابوو. ئیمەش دوو رۆژى تەواوەتى لەو دیارى یە غەیبى یەمان خوارد (لە كاتیكدا كه هیچ شتیكم شك نەدەبرد بۆ میوانەكەمى دابنیم).

دووهم:

مهسه له يه که تابلیتی جوزئی و ناسکه و لهم پژوانه دا پرووی داوه، که بریتی په له مهی خواره وه:

پژونکیان له پیش نویژی به یانیدا قسه یه کم هاتمه یاد که له لایه ن منه وه به که سینک و تراوه و، به چه شنیکی وه هاش ئه قسه یه کراوه که ئه که سه دوو چاری گومان و دوو دلی بکات. له دلی خؤمدا وتم: خؤزگا ئه که سه م ده بینی تا کو ئه که و ته پ و توزانه ی له سر په ری دلی نیشتون بیانته کینم و لایان به رم. هه ر له و ده قیه یه دا بیرم که و ته وه که پیو یستم به و به شعی کتیه که مه که ره وانه ی شاری "نيس" کراوه و، له بهر خؤمه وه وتم: خؤزگا ئه که به شعی کتیه که مم ده هاتمه ده ست.

له دوا ی نویژی به یانی دانیشتبووم، کتوپر ئه که سه ی که له پیش نویژه که م به خه یالمد ا هات، خؤی کرد به ژووردا و ئه که به شعی کتیه که شمی به ده سته وه بوو که له و کاته دا پیو یستم پتی بوو!

لیم پرسى:

- ئه وه چی په به ده سته وه؟

وتی:

- نازانم! له بهر ده رگادا به په کیك گه یستم که له "نيس" وه هاتبوو،

ئهمه ی دامنی و منیش و ا بؤم هی نایت!

به سر سووړمانه وه له بهر خؤمه وه وتم:

- سبحان الله! ده رچوونی ئه م پیاوه له مالی خؤی و گه یشتنی ئه م به شعی

وته کانیش له "نيس" وه له م کاته دا، هه ر گیز ئاسه واری "پیکه وت" ی پتو

نی په. به لکو ته نها هی ممه تی کی قورثانی پرؤزه که ئه م به شعی کتیه که ی له

همان کاته دا په ده ستی ئه که سه و له و ری یه وه بؤی ناردم!

ئېتر سوپاسىنكى زۆرى خىلى گەورەم كورد.

كەواتە ئەمەسەي كە شەرەزەي وردىن، بەلكو بىي بايەختىنى،
خواست و ئارەزوو كەنى دلى منە، ھەردەم لە ئامىزى مېھرەبانىي خۆيم
دەگرت و، لە لاين خۆيەو پارىزگاريم دەكات. ئېتر ھەرگىز ناپۆمە ژىر
كۆلى منەت و چاكەي ھېچ كەسكەو لە سەرتاسەرى دىيادا و، بەخشش و
چاكەي ھېچ كەسك وەرنەگرم.

❖ نمونەي دووھەم:

"عەبدورپەرھمان"ى برازام ھەشت سال پېش ئىستا بەجىي ھېشتم و لىم
دوور كەوتەو. خۆ ھەرچەندە لەم ماوئەدا لەكەي بىي ئاگايى و شوبەھ و
گومان و ھەمەكانى دىيەي بەر كەوتبو، كەچى لەگەل ئەو شەدا گومانىكى
باشى لە پادەي خۆم زياترى پىم ھەبو. بۆيە داواي لىي كردم ھىمەتتىكى
ئەوتۆي فرىا بىخەم كە من شكى نابەم و لە توانامدا نىيە. بەلام ھىمەت و
يارمەتیی فرىاگوزارىي "قورئانى پىرۆز" فرىاي كەوت و پۆشت بە ھانايەو،
چونكە سى مانگ پېش وەفاتى، "وتەي دەھەم"ى بەدەست گەياندبو، كە
تايبەتە بە "حەشر"ەو!

ئەمە پەيامەش لە پرووى پاكز كەردىنەو لە چلك و چەپەلىيە
مەعنەوىيەكان و لىلايەكانى ھەم و گومان و بىي ئاگايى، پۆلى خۆي
لەودا بىنيىو. تەننەت بەرەو پلەيەكى وەك پلەي "ويلەت" بەرزى
كەردبوو، چونكە سى دانە كەرامەتى ئاشكرەي لەو نامەيەدا دەرخستبو
كە پېش وەفاتى بۆي نووسىبووم! ئەمە نامەش لە ناوئەندى پرگەكانى
"مەكتوبىي بىست و ھوتەم"دا تۆمار كراو. با سەير بكريت.

❖ نمونہ سی ہم:

برایہ کی قیامہ تیم کہ لہ ہمان کائدا قوتایشم بوو، ہر وہ ک لہ ٹہلی دل و خواہنی تہ قواش بوو، کہ بہر پز "حسہن ٹہفہندی" یہ و خہ لکی شاری "بوردوور" ہ۔۔۔ ہم برایہ، لہ بہر ٹہوہی گومانیکی باشی لہ توانا و سنووری خوم زیاتری بہ من ہہ بوو، چاوہ پنی ہیممت و مہدہ دیککی لہم ہہ ژارہ دہ کرد بہ وینہی ٹہوہی کہ لہ وہ لی یہ کی مہزنہوہ چاوہ پروان دہ کریت۔

کتوپر و بہ بی ہیچ بۆنہیہ ک پھیامی "وتہی سی و دووہم" م دا بہ یہ کینکی گوندنشینی دہورو بہری شاری "بوردوور" تا کو بیخوینتہوہ۔ پاشان "کاک" حسہن" یشم بیر کہوتہوہ و، بہم برایہم وت: "گہر سہردانی بوردوورت کرد ہم پھیامہ بہ دہستی کاک حسہنیش بگہیہنہ تا کو لہ ماوہی چہند پوژیکدا ٹہویش بیخوینتہوہ"۔ ٹیتر ہم پیاوہ کہ سہفہری کرد، راستہو خو پھیامہ کہی دایہ دہستی کاک حسہن۔ ہم پرووداوہش چل پوژیش کؤچی مالتاواپی کاک حسہن پرووی دا!

کاتی کہ پھیامہ کہی بہدہست گہیشٹ، بہ شہوق و تاسہمہندی یہوہ وہری گرت و لہ گہلیدا ژیا و بہ وینہی مروفتیکی تینوو بۆٹاوی سہلسہبیل، لہ راستی یہ کانی ٹہو پھیامہی نؤشی۔ ئنجا ہہتا خویندہوہی ٹہو پھیامہشی دوویات بکردایہ تہوہ پتر لہ پترنہ کانی بہرہمہند دہبوو۔ ہر بہم چہشنہ لہ خویندہوہیدا بہردہوام بوو ہہتا دہرمانی دہردہ کہی خوی تیدا دۆزی یہوہ، بہ تاییہت لہ باسی "خوشہو یستی خوای گہورہ" لہ ہہٹو یستی سی ہم می ٹہو پھیامہدا۔ تہنانت چہندین پترنہی ٹہوتوی لہو پھیامہ بہدہست ہینا کہ پشتر لہ "قوتبی ٹہعزم" ی چاوہ پروان دہ کرد! ہہتا بہ پی خوی و بہ ساغ و سہلامہتی پوشت بۆ مزگہوت و نوپڑہ کہی لہوئی ٹہدا کرد، ئنجا ہر لہوئی گیانی سپاردا! رہحمہتی فراوانی خوای لی بیت۔

❖ نمونەى چوارەم:

بەرېز كاڭ "خلووصى" هېمەت و يارمەتى و پېژنە و نوورېكى ئەوتۆى
لە "وتەكان" ەو - كە پروونكەرەو ەى نەيتى يەكانى قورئانن - دەست كەوت
كە زۆر زياتر بوون لەو هېمەت و مەدەد و پېژنەيەى لە "تەرىقەتى
نەقشبەندى" دا بەدەستى هېنا، كە گرنگرتىنى تەرىقەتەكانە و لە ەمووشيان
كارىگەرىي زۆرترە. ئەم شايەتى يەشى لە "مەكتوبى بىست و ەوتەم" دا باس
كراو ە.

❖ نمونەى پىنجەم:

"ەبدولەجيد" ى برام بەھۆى كۆچى دوايى "ەبدورپەحمان" ى
براوامەو ە و، لەبەر چەند بارودۆخىكى ئازار بەخش و خەمگىنەو ە، ەستى بە
شلەژان و دارمانىكى توند و بەھيز دە كرد لە ناخى خۇيدا. ئىنجا ئومىدەوارى
هېمەت و مەدەدىكى مەعنەويى ئەوتۆ بوو لە لايەن مەو ە كە لە تواناى مندا
نين. خۆ ەەرچەندە من نامەم بۆ نەدەنارد، كەچى كۆپر چەند پەيامىكم لە
"وتەكان" بۆ پەوانە كرد، ئەوئش لە دواى خويندەو ەى ئەو وتانە نامەيەكى
بۆ ناردم كە تيايدا نووسىبوو: "سوپاس بۆ خوا! پزگارىم بوو.. چونكە پىش
ناردنى ئەم وتانە وەخت بوو شىت بىس! بەلام ەريەك لەو وتانە جىنى
پايرىكيان بۆ من گرتەو ە. خۆ ئەگەر تەنھايەك پايرەم لى دور كەوتبەتەو ە،
ئەوا بەيەك جار چەندىن پايرەرى زۆرم دەست كەوت و، سوپاس بۆ خوا لەو
بارە پەريشانە پزگارىم بوو". منىش لە لايەنى خۆمەو ە كە سەيرى حالى ئەوم
كرد و سەرنجىم دا، بۆم دەر كەوت پىڭا و پىيازىكى جوانى گرتو ەتەبەر و، بە
فەزلى خواى گەورە لەو ەالت و بارودۆخانەى پىشوو پزگارى بوو ە.

گەلى نمونەى زۆرى تر ەن كە لەم پىنج نمونە باسكراوانە دەچن و،
ەەر ەمووشيان پروونى دەكەنەو ە كە:

زانسته ئیمانی به کان گهر بیټ و وهك چاره سهری معنهوی و به پیی پیویست و به وینهی دهرمانی نه خوشی به کان راسته و خو له نهی پیی به کان قورئانی پیروزه وه وهر بگریزین و به کرده وه تاقی بگریزه وه، ئەوا ئەو زانسته ئیمانی و دهرمانه پړوحانیانه سهروزیادی ئەو که سهن که ههست ده کات پیویستی پنیانه و، به ئیخلاسیکی گهر موگور و تهوا وه تی به وه به کاریان ده هیئت. ئیتر بارودوخی فروشیار و ده لالی ئەو دهرمانانه هیچ کاریگهری به کی لهو چاره سهر کردنه دانی به. واته ئەو فروشیاره چ که سیکي ئاسایی و موفلیس و چ دهو له مه ندیکی خواهن پله و پایه بیټ و چ خزمه تگوزاریکی هه ژار بیټ، سه بارهت بهو چاره سهر پیانه به کسانه و هیچ کاریک ناکاته سهر دهرمانه کان.

به ئی، مادهم "خوری دره خشان" هه له هاتیټ، پیویست به داگیر ساندنی "مۆم" نامینیټ!

خۆ مادهم من خودی "خۆر" دره خشانه که پروون ده که مه وه، ئەوا نه پیویستی به من پهیدا ده بیټ و نه هیچ واتایه کیش له وه دا هیه که داوای پرووناکیی مؤمیک له خودی خۆم بگریټ، به تایهت گهر نه میټ و شکی نه بهم. به لکو له هه موو شتیک پیویستزه که ئەو برایانه به دوعا و نزا کانیان، ته نانهت به هیممه تی خویشیان، یارمه تیم بدەن و پشتم بگرن. چونکه من مافی خۆمه داوای یارمه تی و پشتگیری لهوان بکه م و، ده بیټ ئەوانیش بهو پړژنه نوورانی بهی "په یامه کان" رازی بن و سهروزیادیان بیټ.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَتَى الْعَالَمُ الْحَكِيمُ﴾.

اللهم صل على سيدنا محمد صلاة تكون لك رضا و لحقه أداء و على آله و صحبه و سلم.

كلىلى چەند نەينى يەك

نەم لقە دوو نەينى ئەوتۇ پرون دەكاتەوہ كە كلىلى
گەلى راز و نەينى زۆريان تەدايە.

□ نەينى يەكەم:

بۇچى زۆر جار كەشف و شەوودى ئەولياكان لە يەك ناچن، ھەرچەندەش
ئەوان لە "بناغە كانى ئيمان" دا يەكيان گرتوہ، ئەو تا ھەندى جار
كەشفە كانيان كە لە پلەى "شەوود" یشدان، پىنچەوانەى واقع دەردە كەون؟
بۇچى كەسانى خاوەن فېكر و نەزەر لە بىر و بۇچوونە كانياندا بە
پىنچەوانەى يەكتر "حەقىقەت" دەبينن و پرونى دەكەنەوہ، لە كاتىكدا كە
ھەموو يەكك ئەوان، بە بەلگەى گومان پەر حەق بوونى "حەقىقەت"
دەچەسپىنن؟ بۇچى وا "حەقىقەت" چەند پەنگىكى جۇراو جۇر لەخۇ
دەگرت؟

□ نەينى دووھەم:

بۇچى پىغەمبەرانى پىشپىن - درووديان لەسەر بىت - ھەندىك لە پاىە كانى
ئيمانان، وەك حەشرى جىسمانى، تا رادەيەك بە كورتى باس كەردوہ و بە
وینەى قورئانى پىرۇز بە درىزى لىى نەدوان، بە رادەيەك كە ھەندىك لە
نەتەوہ كانى ئەوان - لە دواى خۇيان - ئىنكارىى ئەو پاىانەى ئيمانان
كەردوہ كە بە كورتى بۇيان باس كراوہ؟

پاشان بۆچی به شیک له ئەولیا خواناسه راسته قینه کان ته نها له "ته وحید" دا پیشکه وتوون و تەنانت تیایشیدا گەشتوونە ته پلهی "حق الیقین"، که چی هەندێ پایە ی تری ئیمان، له مه شره به کانی ئەواندا، به کورتی دیاره یان به ده گمەن ده بینریت، تەنانت هەر له بهر ئەم هۆیه، له دوا ی خۆیان، شوینکه وتوو ه کانیان بایه خی پیوستیان به و پایانه ی تری ئیمان نه داوه، به لکو هەندیکیشیان له ری ترازاون و گو م را بوون؟!

خۆ ماده م که مالتی راسته قینه به ده ر که وتنی "سه رجه می پایه کانی ئیمان" به ده ست ده هیئریت، ئەدی چۆن "ئه هلی حقیقت" له هەندیکیاندا پیش که وتن و له هەندیکێ تریشاندا دوا که وتن؟ له کاتیکدا پیغه مبه ری خۆشه و یست ﷺ که پیشه وای پیغه مبه رانه و، به هره مه ندی پله هه ره مه زنه کانی گشت ناوه جوانه کانی خوای گه وره یه .. هه روه ها قورئانی حه کیمیش که پیشه وای هه موو کتبه ئاسمانی یه کانه، هه ردوو کیان به ئاشکرا و روونی و به شیوازیکی جیددی و ئامانجدار، درێزه یان به روونکردنه و ی سه رجه می پایه کانی ئیمان داوه؟

وه لام:

به ئنی وایه، چونکه له راستیدا که مالتی راسته قینه و ته واته ی به و جو ره یه! حیکمه تی ئەم نه یینیانه ش به م شیوه یه ی خواره و ه یه:

"مرو ف" هه رچه نده توانای گه یشتنی به سه رجه می که مالآت و به ده سته یانی نووره کانی هه موو ناوه جوانه کانی خوای گه وره ی تیدا یه، که چی ده چی له ناوه ندی هه زاران په رده و به رزه خدا به دوا ی "راستی" دا ده گه رپیت، چونکه توانا و یختیار ی ئەو هه نده کین و لی هاتن و ئاره زوو ه کانیشی جیا جیا و جو را و جو رن. له بهر ئەمه یه که له ده می

دەر کەوتنی "راستی" و یینی "حەق" دا، پەردە و بەرزەخە کان دە کەونە نیاوانەو، هەندئ کە سیش ناتوانیت لە بەرزەخە کانەو تێپەر بیت.

ئەجا لە بەر ئەوێش کە توانا و لیھاتنە کان لە مەزەنەو بۆ مەزەنە تر جیاوازن، ئەو توانا و لیھاتنی هەندیکیان لە دۆخیک و هەدایە کە نابێ بە مایە و هۆی دەر کەوتنی هەندئ لە پایە کانی ئیمان.

پاشان بە گوێرە جۆراو جۆری بە دەستەینانی: "شایستەیی لئ دەر کەوتنی ناوە کان" جۆرە کانی درەو شانەوێ ناوە جوانە کانی خواێ گەورەش جۆراو جۆر دەر دە چن و، هەندئ لەو کەسانە کە بە: شایستەیی لئ دەر کەوتنی یە کێک لەو ناوانە بەرەمەند بوو، ناتوانیت بیت بە مایە لئ درەو شانەوێ تەواو تەبی ئەو ناو. ئەمە جگە لەوێ کە درەو شانەوێ ناوە کانی لئ شتاند، بە گوێرە: (هەمە کێتی و، هەندە کێتی و، سێبەراییەتی و، پەسەناییەتی درەو شانەوێ) چەند شەکل و شێوەیە کێ دیاری کراو دە گرنە خۆیان و، توانا و لیھاتنی هەندئ کەس هێندە کۆتایە کە ناتوانیت "هەندە کێتی" بپیت و لە ژێر "سێبەر" دەر بجیت. ئەجا هەندئ جار، بەینی توانا و لیھاتنە کان، یە کێک لە ناوە کان بەسەر ئەو توانا و لیھاتنە دا زال دە بیت و تەنھا حوکمی خۆی جێ بە جێ دە کات.

وا ئەم نەینی یە قوول و تەماوی یە و ئەم حیکمە تە فراوانە، بە چەند ئامارە یە کە لە نیاوانە "مەزەنەوێ" یە کێ فراواندا، کە تا پادە یە کە "حەقیقەت" ی ئاوی تە بوو، ئامارە ی بۆ دە کەین:

گریمان "گول" یکی نەخشین و، "دلوپ" یە ئاویکی زیندووی شەیدای مانگ و، "نم" یکی ساف و بێ گەردی پوو بەرووی خۆر هەبن، بە چەشنێ کە هەر یە کە یان خاوەنی هەست و نەست و، دارای کە مال بن و، شەوق و تاسەشیان بۆ ئەو کە مالە تێدا بیت.

ئەم سى شتە ئاماژە بۆ گەلى پراستىي زۆر دە كەن، سەرەپراي ئاماژە كوردنیشيان بۆ پرى برىنى "نەفس" و "عەقل" و "پۇح". ھەروەھا غوونەن بۆ سى توپۇ و چىنى ئەھلى حەقیقەت^(۱):

چىنى يە كەم:

ئەھلى فىكر و، ئەھلى ويلايەت و، ئەھلى نبووت.. كەواتە ئەم سى شتانە ئاماژەن بۆ ئەوان.

چىنى دوو ھەم:

ئەوانەن كە بە چەند ئامپىرىكى جەستەبى (واتە لە پىنى ھەستە كانەو) بەرەو "حەقیقەت" پرى دەپرن تاكو بگەن بە كەمالاتى خۇيان..

ھەروەھا ئەوانەن كە بە موحاھەدە كردن، لە پىنى پاكز كردنى نەفس و بە كارخستنى عەقل، بەرەو "حەقیقەت" ھەنگاو دەنن..

ھەروەھا ئەوانەش كە بەھۆى خاوين كردنەوھى دل و، ئيمان و، ملكەچى يەو، بەرەو "حەقیقەت" دەپۇن.

جا ئەم سى شتانە، ئاماژەن بۆ ئەو سى تاقمەش.

چىنى سى ھەم:

ئەوانەن كە بۆ گەيشن بە "حەقیقەت" تەنھا پىنى "بەلگە ھىنانەو" يان گرتووتە بەر و، وازيان لە "خۇپەرستى" و "غروور" نەھىناو، لە ئاسەوارە كانىشدا گەلى پۇچوون..

ھەروەھا ئەوانەن كە لە پىنى "زانست" و "دانست" و "مەعرفەت" ھەو بە شوين "حەقیقەت" دا دە گەپن..

(۱) لە ھەموو توپۇنكىشدا سى تاقم ھەن. كەواتە ئەو سى ئموونەبى كە لە تەمسىلە كەدا ھەن پرويان لە ھەرسى تاقمە كانى ھەموو چىنە كانە، تەنانت لە ھەر نۆيان نەك تەنھا سىيان. (دانەر)

هەروەها ئەوانەن کە بە هەزى "ئیمان" و "قورئان" و لە پێى "هەزارى و بەندایەتییەوه" زۆر بە خێرايى دەگەنە "حەقیقەت".

جا ئەو سێ شتانه، چەند نمونە هێنانەوێهە کە ئاماژە بۆ حیکمەتیی جیاوازی و جۆراوجۆریی توانا و لیهاڵتەکانى ئەو سێ تاقەش دەکەن. واهەول دەدەین لە ناوەندى نمونەیه کدا و لە ژێر ناوێشانى: "گول" و "دلوپ" و "نم" دا، ئەو نەپتییەیه ورد و حیکمەتە فراوانە پووون بکەینهوه کە لە بەرزبوونەوهى ئەم سێ چینه دا هەن:

"خۆر"، بە فەرمان و پوخسەتیی بەدیھێنەرە کەى، سێ جۆرى جیاجیای دەرکەوتن و ڕەنگدانەوه، پوووناکى بەخشینی هەیه. یەکیکیان: لە سەر گولە کان.

یەکیکی تریان: لە سەر مانگ و هەسارە گەڕۆکە کان.

ئەوى تریان: لە سەر ماددە بریسکەدارەکانى وەك شووشە و ئاو.

یەكەمین درەوشانەوهى خۆر، دەرکەوتنیەتیی بە سێ شیۆه:

شیۆهى یەكەم: دەرکەوتنیکی "هەمەکی" و ڕەنگدانەوهیه کى گشتی یە، کە بریتی یە لە بەخشینی ئەو پوووناکى یە بە سەرتاسەرى "هەموو گولە کان".

شیۆهى دووهم: دەرکەوتنیکی "تایبەتیی" یە، کە بریتی یە لە ڕەنگدانەوهیه کى تایبەتیی بەپێى توانای هەموو یەکیك لە "جۆرەکانى گول".

شیۆهى سێهەم: دەرکەوتنیکی "جوزئى" یە، کە پوووناکى بەخشینیەتیی بەپێى کەسایەتیی یەك بە یەکی هەموو "گولێك".

دەبێ ئەوەش یاد بخەینهوه کە ئەم نمونەیه مان لەسەر ئەو ڕا و بۆچوونە بنیات نراوه کە پێى وایە: ڕەنگە نەخشینەکانى گول، لە پوووناکى دانەوهى توانەوه و شیتەل پووونى حەوت ڕەنگەکانى شەبەنگى خۆرەوه پەیدا دەبن. جا بەپێى ئەم ڕا و بۆچوونە، گولەکانیش جۆرە ئاوێنەیه کى خۆرن.

دوو هەمین درەوشانەوێی خۆر بریتی بە لەو پێژنەیی نوور و پرووناکی یە
کە خۆر - بە ئیزنی بەدیھێنەری دانا - لە مانگ و هەسارە گەرۆکە کانییدا
دەیداتەوێ.

کەواتە "مانگ" دواى ئەوێ ئەم پێژنە هەمەکی و نوورە فراوانەیی
بەسەردا دەپێژرێت، سوودێکی "هەمەکی" لەو پرووناکی یە وەرەگرێت کە
لە حوکمی سیبەرێکدا یە بۆ پرووناکیی خۆر و ..

پاشان بە شیوەیەکی "تایبەتی" لەم پرووناکی یە کە پێی بەهرەمەند بوو،
دەدات بە دەریاکان و، هەوا و، گلی بریسکەدار.

ئەجا بە شیوەیەکی "هەندەکی" ش بەسەر بلقەکانی ئاو و، وردیلەکانی
گل و، گەردیلەکانی هەوا دا پەخشیان دەکات.

سێ هەمین درەوشانەوێی خۆر بریتی بە لەو پرووناکی دانەوێ ساف و
"هەمەکی" و "بێ سیبەر" ی خۆر کە هەریەک لە: هەواى نیوان ئاسمان و
زەوی و، پرووی دەریاکان، دەکات بە ئاوێنەیی خۆی ..

پاشان ئەو خۆرە، "وێنە جوژنی" یە کە و "پەیکەرە بچوو ککراوە" کە
خۆی دەدات بە هەموو یەکیەک لە: بلق و دلتۆپەکانی دەریاکان و، دلتۆپەکانی
ئاو و، ئەمەکانی هەوا و، کلۆوێ کانی بەفر.

بەم جوژە بینیمان کە "خۆر" لەو سێ پرووێ ناوبراوانەوێ، پێژنە و
پرووتیکردنی خۆی ئاراستەیی هەموو گولێک و، گشت دلتۆپە ئاوێکی
پرووبە پرووی خۆر و، هەموو ئێک دەکات، بە دوو پێگە لە هەریە کەیاندا ..

پێی یە کەم: پرووناکی بەخشینی راستەوخۆ، بێ ئەوێ ئەو پرووناکی یە بە
ناو بەرزەخ و بەردەکاندا تێپەر بێت .. ئەم پێی یە پێگای "نەووەت"
دەنوێنێت.

پێی دوو هەم: بەرزەخەکانی ئاوێتە دەبن، چونکە قایلییەتی ئاوێنە و شتە پرووناکی دەر خەره کان هەریەکیان پەنگێک بەسەر درەوشانەوی خۆردا دەدەن.. ئەم پێیە پێگای "ویلايەت" دەنوێنێت.

بەم جۆرە، هەریەک لە "گول" و "دلۆپ" و "نم" لە پێی یە کەمدا دەتوانیت بڵێت: "من ئاوێنە ی خۆری سەرانسەری جیهانم" بەلام ناتوانیت لە پێی دوو هەمدا ئەمە بڵێت، بەلکو دەلێت: "من ئاوێنە ی خۆرە کە ی خۆم" یان "من ئاوێنە ی ئەو خۆرەم کە بەسەر جۆر و هاوڕەگەزە کەمدا درەوشاوەتەو". لەبەر ئەوەی لەم پێیەدا ئەو بەم شیوەیە خۆر دەناسێت و، ناتوانیت ئەو خۆرە ببینیت کە پرووی لە سەرانسەری جیهانە..

چونکە خۆری ئەو کەسە، یان ئەو جۆرە، یان ئەو پەگەزە، لە ناوەندی بەرزەخیکی تەسک و پابەندی یەکی دیاری کراودا لێی دەردەکەوێت. دیارە ئەو "خۆرە پابەندە" ناتوانیت ئاسەواری "خۆری پەها" ی بێ پابەندی و بێ بەرزەخ بێخەشیت. واتە ناتوانیت بە بینینی "دل" گەرمی و پرووناکی بە سەرتاسەری پرووی زەوی بێخەشیت و، ژبانی سەرجهمی زیندەوهران و پروو کە کان بخاتە گەر و، هەسارەکانیش بە دەوری خۆیدا بخولێنێتەو و، ئاسەوارە مەزنە شکۆدارەکانی وەک ئەمانە ئەنجام بدات.

بەلێ، هیچ کام لەو سیانە ی کە بە گرێمان و امان دانا خاوەن هەست و شعور بن، ناتوانن - لەم پێی دوو هەمدا - ئەو ئاسەوارانە بەو خۆرە بێخەش کە لە ناو پابەندی یە تەسک و بەرزەخە سنووردارە کەدا بینیان. خۆ ئەگەر ئەوان ئەو ئاسەوارە سەرسوورپهینهراوەی کە لە ژێر ئەو پابەندی یەو دەبینن بە خۆری پەهای بێخەش، ئەوا تەنها لە پروویەکی عەقڵی و ئیمانیی پرووتەو - نەک بە شهوودی دل - دەبێخەش پێی و، بە تەسلیم بوونیکی تەواو بەوێ کە پێیان وا دەبێ ئەو خۆرە پابەندە خودی خۆرە پەهاکە یە!

جا گێڕانەوێ ئەم حوکمانە (واتە ئەم ئاسەوارە مەزنانە) لە لایەن ئەو "گۆل" و "دڵۆپ" و "نم"ە ی کە بە گریمان وەک مەژووی ژیر دامان نان، بۆ خۆرەکانیان، گێڕانەوێ کە "عەقڵی" یە نە "شەهوودی"، تەنانەت هەندێ جار "بەربەرە ئیمانی" یەکانیان "لە گەل" بێنراوە گەردوونی یەکانیان "دا" پێچەوانە ی یەک دەردەچن و، گەلێ بە سەختی تەصدیقیان دەکەن.

دەبا ئێمە هەرسێکمان بۆ خوشمان بڕۆینە ناو ئەم تەمسیلە ی کە ئاویتە ی حەقیقەتە و هێندەش تەسکە جێی حەقیقەتی تێدا ناییتەو، بەلام لە هەندێ شوێنیدا لاکانی حەقیقەت دەبیرێن و دەردەکەون.

گریمان ئێمە هەرسێکمان ئەو "گۆل" و "دڵۆپ" و "نم"ە ی، چونکە ئەو هەست و شعورە ی کە بە گریمان دامان نا تیااندا بێت، بەشی ئەم کارە ناکات. بۆیە وا ژیری خۆشمان دەنێرێ ناویانەو. واتە دەبێ تێگەیێن لەوێ کە: هەر وەک ئەو سیانە لە پێژنە ی پرووناکیی خۆرە ماددی یە کەیان بەهرەمەند دەبن، ئێمەش بە هەمان جۆر لە هی خۆرە مەعنەوی یە کەمان بەهرەمەند دەبین..

دەسائە ی ئەو هاوڕێ یە ی کە دنیا لە بیر ناباتەو و لە شتانی ماددیدا پزەدە چیت و نەفسیشی چڕ و ئەستوور بوو! تۆ بێ بە "گۆل"ە کە، چونکە توانا و لیھانتت وەک هی ئەو وایە، ئەو تا ئەو گۆلە لە ئاویتەبوونی پرووناکیی خۆرەو پەنگێک وەردە گرت و وێنە ی نمونە ی خۆر لەو پەنگەدا ئاویتە دەکات و لە شیوە یە کی جواندا خۆی پێ دەنەخشێت.

ئەجا ئەم فەیلەسووفەش کە لە قوتابخانە نوێ یە کاندای خۆیندوو یەتی و، باوەڕی بە کاریگەریی "هۆکارەکان" هەیە و، لە "سەعیدی کۆن" دەچیت، با بێت بە "دڵۆپ"ە شەیدا کە ی ئەو مانگە ی کە سێبەری "پرووناکی" ی لە خۆر

وەرگیراوی دەداتنی و، پرووناکی یەك بە چاوی ئەو دەبەخشیت کە پێی بێرسکیتەو. بەلام ئەو دڵۆپە دەبێ بزانیٓت کە جگە لە "مانگ" چیی تر بەو پرووناکی یە نایینٓت و ناتوانٓیت "خۆر"ی پێی بیینٓت. مەگەر لە پێی ئیمانە کە یەو - نەك بەو پرووناکی یە - بتوانٓیت خۆر ببینٓت.

پاشان ئەم هەزارەش (دانەر مەبەستی خۆیەتی) کە باوەری وایە هەموو شتێك راستەوخۆ لە خوای گەورەو هیە و "هۆکارە کان" بە پەردە دادەنٓیت، با "نم"ە کە یٓت. ئەو هەتا لە خۆیدا نمیکێ هەزارە و شتیکێ ئەوتۆی نی یە وەك گۆلە کە پشتی پێی بێستٓیت و پالٓی پٓنۆ بەدات و، پەنگیکیشی نی یە کە بەهۆیەو بێسرنٓیت و، جگە لە خۆر هیچ شتیکێ تر ناناسٓیت تا پرووی تی بکات، هیندە نەیت کە سافی و خاوینی یە کی ییگەردی ئەوتۆ لە ییلیلە ی چاویدا شك دەبات کە وٓنە ی خۆری پٓی هەلبگرٓیت.

ئٓستاش مادەم ئٓمە پٓوشتینە شوٓنە کانی ئەم سیانە، با سەیری خۆمان بکەین و بزانیٓن چیمان تٓیدا یە و خەریکی چییٓن؟ ئەو هەتا کە سەیر دەکەین دەبینٓن: "بەخشندە ی میهرەبان" چاکە کاری و نیعمەتە کانی خۆمان بەسەردا دەبارٓینٓت و، پرووناکی مان دەداتنی و، پەروەردەمان دەکات و، دەمان پٓازٓینٓتەو. خۆ مروٓفیش دیل و بەندە ی چاکە یە و دەبەوٓی لەو کەسە نزیک بٓیتەو و بٓیبنٓیت کە شایانی پەرسٓن و خۆشەو یستی یە.

لەبەر ئەو، واهەریەك لە ئٓمە بە هاندەری کٓیش (جاذبە) ی ئەو خۆشەو یستی یە بە پٓی توانا و لٓیھاتنی خۆی، پٓیگا دەپٓرٓیت بۆ گەیشٓن بەو ئامانجە ی.

دەسائٓی ئەو کەسە ی کە وەك "گۆل" وایە! تۆ پٓی خۆت بگرە بەر، بەلام لە یادٓت نەچٓیت کە دەبٓی وەك گۆلٓیک بەو پٓی یەدا پٓرۆیت .. ئەوا پٓۆشٓیت و، پلە لە دوا ی پلە بەرزبوو یٓتەو تا کو گەیشٓتٓیتە پلە یە کی

"هەممە كىيى" ئەوتۇ دەللىيى لە جىيى ھەموو گۆلە كاندايت. بەلام خۇ "گۆل" ئاوينەيە كى چەرە و، ھەوت پەنگە كانى پرووناكىي خۇرى تىدا دەشكىنەو و شىتەل دەبن و وینەكەى خۇر لەناو خۇیدا دەشاریتەو. لەبەر ئەو، لە بىيىنى پرووى خۇرە خۇشەويستە كەتدا سەر كەوتن بەدەست ناھىيىت، چونكە پەنگە پابەندە كان و تايپەتكارىيە كانى گۆل، پرووناكىي خۇر لە تۇدا پەرش و بلاو دەكەنەو و پەردە لە پرووى ئەو پرووناكىيەدا دەگىپن و پشتى پەردە كە دادەپۇشن. تۆ لەم ھالەدا لە دەست ئەو جوداييانەى كە ئەنجامى تىكەل بوونى وینە و بەرزەخە كانن، پزگارت نايىت مەگەر بە يەك مەرج، كە برىتىيە لەوہى:

سەرى نوقم بووى ناو "خۇشەويستىي خۇت" بەرز بەكەيتەو و، واز بەھىيىت لەوہى كە بە چىژ و رازى بوونەو بۇ چاكە كارىيە كانى خۇت پروانىت و، لەخۇ بايى بوون و غرور پىشتگوى بىخەيت و، پروانىت تەنھا ئاراستەى پرووى خۇرى ناو جەرگەى ئاسمان بەكەيت و، پاشان ئەو پرووى كە بۇ "خاك" نەويت كەردووە و داواى پۇزىي پى دەكەيت، پرووہ "خۇر" وەرى بچەر خىيىت كە لەو بەرزايىيەدايە. چونكە تۆ ئاوينەى خۇرىت و ئەر كى سەرشانىشت برىتىيە لە ئاوينەبوون بۇ خۇر و دەر خىستى درەوشانەو كانى خۇر. دلنىاش بە كە پۇزىيە كەت لە دەر گای گەنجىنەى مېھرەبانىيەو (خاك) ھەر پى دەگات، چ بە خۇت بزانيت يان نەزانيت.

بەلنى، ھەر وەك "گۆل" ئاوينەيە كى بچوو كى خۇرە، ئەم خۇرە زەبەلاحش ئاوينەيە و وەك دلۆپىكى دەرياي ئاسمان وايە؛ برىسكانەوہيە كى درەوشانەوہى ناوى جوانى "النور"ى خواى گەورە دەداتەو. دەسا ئەى دللى مرؤف! بزائە ئەو خۇرە چەندە مەزنە كە تۆ ئاوينەى ئەويت!

دوای ئەوەی کە ئەم مەرجەت ئەنجام دا، بە "کەمال"ی خۆت دەگەیت. بەلام هێشتا هەر خودی خۆر بە راستی لە خۆیدا نابینیت، بەلکو هەر گیز پەڕی بەو راستی یە موحەرپر دە نابەیت، چونکە پەرەنگاوەرەنگی سیفەتە کانت پەرەنگی پێ دەدات و، چاویلکە چەر و پەرە کەشت شیوەیەکی لەبەر دەکات و، توانا و لیھانتە پابەندە کانیشت لە سنووری پابەندیدا دەبەیتەو.

ئێستاش ئەو ئەو فەیلەسووفە حەکیمەکی کە رۆشتوووە ناو "دلوپ"ە کەو! واتە بە چاویلکە "دلوپ"ی بیری خۆت و پلیکانە فەلسەفە بەرز برۆیتەو تاکو گەشتیتە "مانگ" و رۆشتیتە ناوی.

بروانە! ئەوەتا "مانگ" لە زاتی خۆیدا شتیکی چەر و نەرووناکی هەیە و نە ژبانیشتی تێدا یە. کەواتە هەولت بێ هوو دە و زانیاری یە کەشت بێ سوود و ئەنجام دەرچوون. بەلام گەر ئەم مەرجانە خوارووە ئەنجام بدەیت، لە تاریکایی نائومیدی و، دلتەنگی غەریبی و، بیزار کردنی رۆحیانەتە چەپەلەکان رزگار دەیت. مەرجە کانیشت ئەمانەن:

گەر واز لە شووگاری "سروشت" بەهێنیت و.. پوو لە خووری "حەقیقەت" بکەیت و.. بە دلتیایەو بەو پەرەهێنیت بەوێ کە پوو ناکی یە کانی ئەم شووگارە تەنھا سیبەری پوو ناکی یە کانی خووری رۆژگارن. ئەوا بەم سێ مەرجە "کەمال"ی خۆت بە دەست دەهێنیت و، لە بریی "مانگ"یکی هەژار و تاریک، خووری پوو ناکی بە سام و شکۆت دەست دەکەویت. بەلام هەر هێشتا تۆش - وەك هاوێلە کە ی تەرت - بە پوو نی و خاوپنی و سافی "خۆر" نابینیت، بەلکو لە پشتی ئەو پەردانەو دەببینیت کە ژیری و فەلسەفە کەت لە گەلێاندا راھاتوون و، لەودیوی ئەو بەر بەستانەو پەیی پێ دەبەیت کە زانست و حیکمەتە کەت بزیان چنیویت و، لە پەرەنگ و شیوەیە کدا دەبینیت کە توانا و لیھانت بە بەری خۆریان بریو.

وا ھاوێتی سێ ھەمیشتان، کە وەك "نم" وایە، ھەژارە.. بێ پرەنگە.. ھەر خێرا بەھۆی گەرمیی خۆرەو دەبێت بە ھەلم، واز لە خۆوێستی خۆی دەھێنێت، و سوارێ پشتی ھەلم دەبێت، بە بۆشایی نیوان ئاسمان و زەویدا سەر دەکەوێت، بە ئاگری عیشق ماددە چەرەکی ناوی گەر دەگرێت، لە پێی پرووناکی یەو دەبێت بە "نور"، دەست بە یەکیك لەو تیشکانەو دەگرێت کە لە درەوشانەو کانی ئەو پرووناکی یەو ھاتوون، بۆ خۆی لەم پێی یەو لێی نزیک دەبێتەو!

دەسائەیی وێنە و نمونەیی "نم" کە! تۆ مادەم راستەوخۆ ئەرکی ئاویئە پادەپەرێت بۆ "خۆر"، ئەو لە ھەر پلەییە کدا دەبێت بێ، چونکە دەتوانیت لەو پلەییەدا پەنجەرەیی کی پروون و خاویئە دەست بکەوێت کە بە "عین الیقین" سەیری پرووی خۆری لێو بکەیت، لە گێڕانەوێ ئاسەوارە سەر سوور ھێنەرە کاندای بۆ خۆر، گرفتاری ھیچ چەشنە دژواری و گێرو گرفتێک نەبێت. چونکە دەتوانیت - بێ ھیچ چەشنە دوودلی یەك - وەسفە بە ھەببەت و سامەکانی خۆر بۆ خۆدی خۆر بگێریتەو، ھیچ شتێک ناتوانیت پێی گێڕانەوێ ئەو ئاسەوارە سەر سوور ھێنەرەت بۆ دەستەلاتداری یە پرەھاکی خۆر لێ بگریت.. نە تەنگ و تاریی بەرزەخە کان، نە پابەندیی توانا و لێھاتنە کان.. نە بچووکیی ئاویئە کان، ھیچ کامیان گرفتاری سەرسامیت ناکەن و بەرەو شتێکی پێچەوانەیی "حەقیقەت" ناتبەن، چونکە خۆت ساف و بێگەردیت و راستەوخۆ سەیری خۆر دەکەیت. ھەر لەبەر ئەو یە کە زانیت ئەو یە لە ئاویئە کاندای دیارن خۆدی خۆر نین، بەلکە جۆرە درەوشانەو و پرەنگدانەو یە کی جۆراو جۆرن، تەنھا بەلگە و ناوێشانی خۆرن، ناتوانن سەرجەمی ئاسەوارە بە سام و شکۆدارەکانی خۆر دەر بخەن.

لهم غمونه بهدا، كه ئاویتهی حهقیقه ته، له سئ ڕینگای جیا جیا و
جۆر او جۆره وه ڕپی "حهقیقه ت" ده گیریت بهر. ئهوانهش كه ئهم سئ ڕینگایانه
ده گرنه بهر، له تایبه تکاری یه کانی که مالات و درێژه ی پله ی بینیدا جیا جیا
ده بن، هه رچهندهش له: ئه بنجام و، ملکه چ کردندا بۆ حه ق و ته سدیق کردنی
حه قیقه تدا، هه موویان یهك ده گرنه وه.

جا ههروهك ئه گه ر مروفیک هه ر ته نها شهوی بینیت و هه رگیز چاوی به
"خۆر" نه که ویتیت، به لکو ته نها له ئاوینه ی مانگدا سیبه ره کانی خۆری
دییت، ناتوانیت سام و هه بیه تی پرووناکیی تایبه تی و جازیه ی مه زنی خۆر
له ژیری خۆیدا جی بکاته وه، به لکو به ته قلید کردنی ئه و که سانه ی دیویانه
ته سلیم و ملکه چ ده ییت..

ههروهك ئه و که سه وایه، به هه مان جۆر، ئه و که سه ش که ڕپی میراتگری
په نه مبه ر ﷺ (وراثه النبوة) ی نه گرتوه ته بهر و له و ڕپی یه وه نه گه یشتوه ته
پله ی هه ره بهرز و مه زنی دوو ناوی: "القدير" و "الحیي" و ناوه جوانه
هاوچه شه کانیان، که به گرتنه بهری ئه و ڕپی یه مروف پیان به هه ره مه ند
ده ییت.. ئه و که سه ته نها به چاولیکه ربی که سانی تر حه شر و قیامه تی هه ره
مه زن ده بینیت و قبوولی ده کات و، ده لیت: (ئهم کی شه یه کی شه یه کی عه قلی
نی یه). چونکه راستی حه شر و قیامه ت مه زه ره و ئاوینه ی تیا ده ر که و تنی
ئیسمی ئه عزه م و پله هه ره مه زنه کانی هه ندیککی تری ناوه جوانه کانی خوا ی
گه وره ن.

دیاره ئه و که سه ی که بیننی نه گه یشتیته ئه و پله یه و تائه وی بهرز
نه بوویته وه، ناچاری "چاولیکه ری" ده ییت. به لام ئه و که سه ی بیری
گه یشتیته ئه وی، به وینه ی ئاسانی ئالوگۆری شه و و ڕۆژ، حه شر و

قیامه تیشی پی ئاسان ده بیست و به بی تهقلید و به دلیکی ئارام و دلیاوه،
باوه ری پی ده بیست.

لهم نهیئیی یه وهیه که قورئانی پیروز حه شر و قیامت له گه وره ترین پله و
ته ووترین پروونکردنه وه دا، باس ده کات و، پیغه مبه ری مه زنیس ﷺ که
به هره مه ندی نورره کانی ئیسمی ئه عزم بووه، به هه مان جوړ خه لکی بو
پینمایی ده کات.

* * *

سه بارهت به پیغه مبه رانی پیشینیشه وه - دروودیان له سه ر بیست - که
مه سه له ی حه شریان له مه ز نترین پله و فراوانترین دریژه پیداندا پروون
نه کردووه ته وه و، به کورتی و پوختی لیی دواون، هی ئه وهیه که نه ته وه کانیا
له و سه رده مانه دا له حاله ته سه ره تایی و ساده کانی ژیا ندا بوون، بۆیه
حیکمه تی ئیرشاد داخوازی ئه و پوخته لیدوانه بووه.

هه ر له م نهیئیی یه وهیه که: هه ندی له ئه و لیاکان به شیکی پایه کانی ئیمانیا
له پله هه ره مه زنه کهیدا نه بینیه، یان نه یا نتوانیه به و جوړه و له و پله یه دا
پروونی بکه نه وه.

هه ر له م نهیئیی یه شه وهیه که پله کانی خو انا سان له ناسینی خوای گه وره دا
جیا جیا و جوړا و جوړ ده رده چیت ..

به م جوړه، له م راستی یه وه، گه لی نهیئیی زوری وه که ئه مانه ده رده که ون.
وا ئیستا کۆتایی به م نموونه هی نا نه وهیه دینین، که تا راده یه که "حه قیقهت"
ده رده خات، چونکه خودی حه قیقهت گه لی قوول و فراوانه و، ئیمه ش
ده ست له و نهیئییانه وه رنا ده بین که له سنووری ئیمه به ده رن و زور له
سه رووی توانای خو شمانه ون.

مەسىلەلەي نۆۋەم:

ئىختىلافى نىۋان ئەۋلىياكان

(مہسلہ بہ کی گرنگ و تابیہ تہ، یہ کینک لہ نہنی یہ کانی
 "و بلاہت" دہ دہ خات).

ئەھلى حەق و ئىستىقامەت، كە پىيان دەوترىت: "ئەھلى سۈننەت و جەماعت" و زۆرىنەي گەورەي جىھانى ئىسلامى پىنكەدەھىنن، لە رپى شۆپىنكەوتنى تەواوەتیی بى زیاد و كەمى سۈننەتى پىرۆزەو: حەقىقەتەكانى ئىمان و قورئان و ەك خۇيان بە خاوپنى و پىنگەردى پاراستوو، لە ئەنجامى ئەمەشدا زۆرىنەي رەھای ئەولیا و پىاچاكان لە ناو ئەو كۆمەلەدا پەيدا بوون. كەچى لە گەل ئەمەشدا چەند ئەولیاپەكى تر پىسراون كە لەسەر رپىپەكى پىنچەوانەي بناغەكانى ئەھلى سۈننەت و جەماعتن و لە ەندىكى دەستوورەكانى ئەوان لایان داو...

جا ئەو كەسانەى كە ئەم ديار دەيهيان بينيو، سەبارەت بەو ئەوليايانەو
 بون بە دوو بەشەو:

یہ کہم:

ئەوانەن كە ئىنكارىي ويلايەت و صەلاحى ئەو چەشەنە وەلىيانەيان
 كەردووە، لەبەر ئەوەى پىچەوانەى دەستوور و بناغە كانى ئەهلى سوننەت و

جەماعەت پەفتار دە کەن. تەنانەت زیاد لە و ئینکاری یەش لە بارەیانەو
دواو، چونکە هەندیک لەوانیان بە کافر لە قەڵەم داو! بەشە کە ی تر:

ئەوانەن کە شوێنیان کەوتن و دانیان بە ویلا یەتیاندا نا و لێیان پازی
بوون و وتیان: حەق تەنها بە پێی ئەهلی سوننەت و جەماعەتەو
نەبە سزاو تەو! بەم قسە یەشیان دەست یە ک ی بیدەتکاریان پێک هێنا و جلەوی
خۆیان دایە دەستی گومرایی و، ئەو هیان لەبیر چوو کە هەر کە سێک بۆ خۆی
لە سەر پێی هیدایەت بێت مەرج نی یە هیدایەتدەری غەیری خۆ یشی بێت. خۆ
ئە گەر شیخە کانیان، لەبەر ئەو ی مەجزووب بوون، چا و لە هەلە کانیان
پۆشریت، ئەوا ئەوان لە شوێنکە و تیاندا عوزریان بە دەستەو نی یە و چاویان
لێ ناپۆشریت.

بەشێکی تری سێ هەم هە یە:

ئەم بەشە، پێ یە ک ی مامناو هندیان گر تە بەر. چونکە ئینکاری ویلا یەت و
صەلاحی ئەو چەشنە ئەولیایانەیان نە کرد، لە گەل ئەو شدا بە پێچکە و
پێازە کەشیان پازی نەبوون و وتیان: ئەو گوشتارانە ی کە پێچەوانە ی بناغە و
دەستوورە شەری یە کانی و لە زاری ئەوانەو دەر چوون: یان ه ی ئەو یە
چەشنە حالە تێکیان بە سەردا زال بوو کە بە هەلە یاندا بردوون، یان بریتین لە
"شەتە حات" کە وە کو "موتە شایبەات" وان و واتا و ئامانجە کانیان نازانریت.

بەشی یە کەم، بە تایبەت زانیانی ئەهلی ظاهیر - بە داخەو - ئینکاری
ویلا یەتی گەلێ ئەولیای مەزنیان کرد بە نیازی پاراستنی پێی ئەهلی
سوننەت، بەلکو لە پێی ئەو نیازەو نەچار بوون پیری گومراییان
دەربکەن!

به لām نهوانى تر كه پشتيان گرتن له بهر خوش باوه رپى زياد له پيوستيان به شينخه كانيان، وازيان له رپى حهق هينا و پشتيان تيكرد. ته نانه ته هه نديكيان هه له راستيدا لافاوى گومرپايى رايمايى!

جا له سه ر بناغه ي ئه م نهيني يه، حاله تيك هه بوو زور جار نه نديشه و بيري سه رقال ده كردم، كه برىتى بوو له مەهى خواره وه:

له كاتىكى گرنگدا له خواى گه و ره پارامه وه به شينك له گومرپايان له ناو به ريت، كه چى هيژىكى مه عنه ويى سامناك رپى له دوعا كه م گرت و دايه وه به سه رمدا و، نه يهشت جارىكى تر دوعاى وا بكه م!

پاشان بۆم ده ركه وت كه هه نديك له گومرپايان له لايه ن هيژىكى مه عنه ويى وه كارىيان بۆ ئاسان ده كريت و له م رپى وه له كاره ناحه قه كانياندا رۆ ده چن و له دوژ منابه تى كردنى حه قيشدا پتر پى راده كيشتن و خه لكى له پشت سه رى خويانه وه به ره و دوژه خ راده كيشتن و، سه ركه وتنيان له كاره كانياندا ته نها هى زوره ملنى كردن نى يه، به لكو به شينكى ئيماندارانىش له بهر مه يلپك له لايه ن هيژى ويلايه ته وه تيكه تيان ده بن و پييان ده خه له تين. ئيز نه و ئيماندارانه چاو پوشييان لى ده كه ن و هه ست ناكه ن نه و گومرپايانه گرفتارى خراپه و فه سادىكى گه و ره بوو بن!

ئا له م كاته دا كه هه ستم به م دوو نهيني يه كرد، ترس و سه رسامى گرتمى و به سه رسوورمانه وه وتم:

- سبحان الله! ئايا ده گو نجي "ويلايه ت" يك هه ييت له سه ر رپى حه ق نه ييت؟ يان ئايا ده گو نجي ت نه هلى حه قيه ت و ويلايه ت پشتى ته وژمى سامناكى گومرپايى بگرن؟

پاشان له رۆژى پيرۆزى عه ره فه دا سووره تى "ئىخلاص" م - له بهر عاده تيكى ئيسلامىي جوان - هه زار جار خوينا و جار له دواى جار دووپاتم

کرده وه. په کسر لسم کاته دا و له لایهن میهره بانی خواره نده وه و به
 بهر که تی نه خویندنه، ثم حقیقه ته ی خواره وه بۆ ناو دلی کۆله وارم هات،
 ههروه که وه لامي پر سیاریکی گرنګیشی له گهڼ خۆدا هیئابوو.

حقیقه ته کمش نه مه ی خواره وه یه:

هه ندیک له نهولیا کان هه رچهن د فام و ژیریان پتوه دیاره و داوه ریی
 ژیری و مه تیقی نه بنجام دده ن، که چی له گهڼ نه وه شدا مه جزووبن و، وه که
 "جوبالی بابا" وان که به سهراته کی له سهرده می سولتان محمد فاتح هوه
 ده گپرنه وه و به سهراتیکي به ناوبانگ و پر له پهنده^(۱).

به شیکي تری نهولیا هه رچهن د له ناوه ندی ژیری و فام و بیداریدان،
 که چی هه ندی جار چهن د حاله تیک ده گرنه خو که له دهره وه ی ره فتاری
 ژیری و داوه ریی مه تیقیدایه. ده سته یه که له به شش نه هلی ئیلتیاسن، واته:
 لیان ده ئالوزیت و ناتوان شتان له یه که جیا بکه نه وه. چونکه هه ره مه سه له یه که
 که له حاله تی "مهستی" دا ده بینن ده چن به سهر حاله تی "بیداری" دا پیاده ی
 ده که ن و، بهم پی یه ده که ونه هه له وه و ناشزانن دوو چاری هه له بوون.

(۱) ده گپرنه وه که: وهلی به کی پیاوچاک به ناوی "جوبالی بابا" له قوسه تینه دا ژیاوه و
 گاوه کانی نه وی خۆش و یستوه و نه وانیش خۆشیان و یستوه، به تایبته مناله کانیا ن که له م
 گه لی سۆز و به زه یی بۆ ده نواندن. جا کاتی که سولتان محمد فاتح شاره کی گه مارو دا، له م
 وهلی به پیاوچاک له خوا ده پاریه وه که تۆ به کانی سولتان نیشانه کانیا ن نه پکن و نه مناله
 خۆ شه و یستانه پزگاریان بپیت! له راستیشدا فغنی نه وه شاره ماوه یه که دوا که موت و سولتان
 پاریزی به "ناق شه مسه دین" ی مامۆستای کرد که زانایه کی به کرده وه و وهلی به کی پیاوچاک
 بووه. لیتر ناق شه مسه دین دوعای بۆ سه رکه وتی ده کرد و جوبالی بابایش به پینچوانه ی نه مه وه
 دوعای ده کرد! تاله نه بنجامدا ناق شه مسه دین له خوی گوره پاریه وه جوبالی بابا له ناو بهر ی
 تا کو موسلمانان سه ربکه مون. نه وه بوو جوبالی بابا مرد و قوسه تینه ش فته تح کرا! (وه رگپرن)

مەجزووبە کانیش ھەندیکیان لە لایەن خواوەندەوێ پارێزراون و لە ڕێ ناترازی و تیکەڵی گومرپایان نابن، بەلام بەشیکی تریان لە لایەن خواوەندەوێ پارێزراون. ئەم بەشیان لەوانەیە لە گومرپایان و ئەھلی بیدعەت بن، بەئێکۆ ئیختیمالی ئەوێش ھەیە کە لە کافران بن!

بەم جۆرە، لەبەر ئەوەی ھەندیکیان مەجزووبن - ئێتر ئەم مەجزووبی یەیان بە شیوەیەکی کاتی بێت یان بەردەوام - ئەوا لە حوکمی چەند شیتیکێ پاک و موبارە کدان. واتە حوکمی شیتیان بۆ ھەیە. جا لەبەر ئەوەی چەند شیتیکێ موبارە کن، ئەوا لە ھەڵسو کەوتیاندا سەر بە سەن و تە کلیفیان ئاراستە ناکرێت. ئنجا لەبەر ئەوێش تە کلیفیان لەسەر نییە، ئەوا لەسەر ھەڵسو کەوتیان موحاسە بە ناکرێن.

جا لەبەر ئەوەی ویلا یەتە مەجزووبە کەیان لە لایەن خواوەندەوێ پارێزراوە، پستی ئەھلی بیدعەت دەگرن و تارادە یەك برەو بە ڕیڤازە کانیان دەدەن و دەبن بە ھۆکاریکی خراب و شووم بۆ گیرۆدەبوون و پوشتنی بەشیکی ئیمانداران و ئەھلی حەق بۆ ناو ئەو ڕیڤازە!

جیهانی واقع و جیهانی میسال

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

(ئهم مه كتوبه سی مهسهلهی گرنگی له خو گرتوه)

□ مهسهلهی گرنگی به کهم:

پرسیاریک:

چهند ئهولیا به کی به ناوبانگی وهك "شیخ محیدینی کوری عه ره بی" - قُدَسَ سِرُّه - که خاوه نی کتیبی "الفتوحات المکیة" به و، "شیخ عه بدولکه ریمی جیلی" ش^(۱) - قُدَسَ سِرُّه - که خاوه نی کتیبی "الإنسان الكامل" له باره ی حهوت چینه کانی زهوی و زهوی به کی سپی له ویدیوی کیوی قافه وه دهوین و، باسی چهند شتیکی سهیری وهك "مشمشیة" ده کهن، وهك له "فتوحات" دا هه به! ده شلین: به چاوی خو مان ئه و شتانه مان دیوه! تایا ئه وهی دهیلین راسته؟ خو ئه گهر به راستیانه، ئه و شتی و الهم زهوی به ی ئیمه دا نی به و، جوگرافیا و زانسته کانی ئیستا دان به و شتانه دا نائین! خو ئه گهر

(۱) ناوی عه بدولکه ریمی کوری ئیبراهیمی کوری عه بدولکه ریمی جیلی به و، به ره چه لهك ده چینه وه سر شیخ عه بدولقادی گهلانی. سالی (۷۶۷ك) له دایک بووه و (۸۳۲ك) پش و فاتی کردوه. فقیهینکی زاهید و سؤفی مه شره ب بووه و، گهلن کتیبیشی داناوه، به ناوبانگربیان کتیبیکه به ناوی: "الإنسان الكامل في معرفة الأوائل والأواخر". (وه رگیز)

ئىستاش بۇ پروونكر دىنەۋەي ئەم راستى يە گۆي ئەم چىرۆكەي خوارەۋە رابگرە:

دوو کهسی پیاوچاک و نهملی دل پیکهوه شوان بوون. جارپکیان هندی شیریان دوشی به ناو دهفریکهوه که له دار دروست کرابوو، ئنجا شمشاله قامیشه کهیان له سهر لیواری دهفره که دانا. پاشان په کیکیان ههستی به وهنموز کرد و هیندهی پنی نهچوو خهویکی قوولتی لنی کهوت.

شوانه کهی تر سهیری هاوړئ نوستووه کهی ده کرد. کتوپر شتیکی بچوو کی به وینهی "میش" ی بینی که له لووتی هاوړئ کهپهوه هاته دهرهوه و، پاشان به خیرایی پړوخته سهر لیواری دهفره که و سهیریکی شیره کهی کرد و، ئنجا پړوخته ناو سهیریکی شمشاله که و له سهره کهی تریهوه هاته دهرهوه. پاشان له ژیر درهختیکی درکاویی نزیکی نهو شوینهدا پړوخته ناو کونیکي بچوو کهوه.. ئنجا پاش ماوهیهک هاته دهرهوه و خوی کردهوه بهناو شمشاله کهدا و لهو سهرهوه هاته دهرهوه و پړوختهوه ناو لووتی هاوړئ نوستووه کهی. په کسهر هاوړئ کهی له خهوه هلسا و، بهمی وت:

- ههر ئیستا، که لیږدها سهرخهویکم شکاند، خهونیکي سهیرم دی!

هاوړئ کهی وتی:

- یاخوا خیر بیت! چیت دی؟

- لهو خهونهمدا دهریابه کی شیرم دی که پردیکی سهیر و سهرسوورپهینی لهسهر دانرابوو. نهو پرده بنمیچی بؤ کرابوو، بنمیچه کهشی چه ندین کلاوړوژنهی تیدا بوو. بهناو پرده کهدا تیپهیریم و لهو سهرهوه دارستانیکی چروپرم دی که درهخته کانی نووکیان تیژ بوو. لهم کاتهدا که من به سهرسوورمانهوه سهیرم ده کرد، نهشکهوتیکم له بنی درهخته کاندا بینی و، په کسهر پړوخته ناویهوه و لهوئ گهنجینهیه کم دوزییهوه که په کپارچه زیږی پوخت و خاوین بوو!

جا تو - ئەی ھاورپی کەم! - چی لەم خەونەم تێدەگەیت و چۆن لێکی دەدەیتەو؟

ھاورپی بیدارە کە لەو ئەلامدا وتی:

- ئەو دەریا شیرەیی کە لە خەونە کەتدا بینیت، ئەم دەفرە شیرەییە.. پرده کە لە سەر دەریاکەش ئەم شمشالەییە کە لە سەر لیواری دەفرە کە دایە.. دارستانە کەش ئەم ڕووە کە درکاوی یەییە.. ئەشکەوتە گەورە کەش ئەم کونە بچوو کە یە لە ژێر ئەم ڕووە کە لە نزیکی خۆماندا. دەسا خێرا کە بڕۆ پاچینکم بۆ بەنێنە با بە دەستی خۆم گەنجینە کەشت پێشان بدەم!

کە ھاورپی کە لە پاچە کە لە هینا و لە ژێر ئەو ڕووە کە دا دەستیان کرد بە ھەلکەندن، ھێندەیی پێ نەچوو گەنجینەییەکی زیریان دۆزی یەو کە بۆ ئەو دەست بەدات بە خەو ھەریی دنیای لە سەر بنیان بنێن.

بەم جۆرە، ھەرچی ھاورپی نوستوو کە لە خەونە کەیدا دیو یەتی راست و دروستە و بە حەقیقەت ئەو شانەیی دیو، بەلام لەبەر ئەو یی نوqmی دنیای خەو بوو و جیهانی خەویش یاسا و دەستوورێکی ئەوتۆی نی یە کە سنووری بۆ دیاری بکات، ئەو کە سیك خەونی بینیییت مافی لیکدانەو ی خەونە کە لە خۆی نی یە، ئەمە جگە لەو ی کە ناشتوانییت جیهانی ماددی و مەعنەوی لە یەك جیا بکاتەو..

لەبەر ئەو، گەر خۆی لێکی بەداتەو، ھەندئ لە بڕیارە کانی ھەلە دەردەچیت. تەنانەت بە راستیەتی کاتی کە بە ھاورپی کە لە دەلتی: دەریایەکی شیرم دی! بەلام ھاورپی بیدارە کە لە دەتوانییت بە ئاسانی جیهانی میسال لە جیهانی ماددی جیا بکاتەو. بۆیە ئەو مافی لیکدانەو ی خەونی ھاورپی کە لە ھەییە. ئەو تا پێی دەلتی:

- ئەوێ له خەمونه کەتدا دیوتە - ئەوێ ھاورپێی بەرپۆرم! - حەق و راستە. بەلام ئەو دەرپایەیی بینیت دەرپای راستەقینە نییە، بەلکو دەفری شیرە کەمە لە خەمونه کەتدا وەك دەرپای لێ ھاتوو و، شمشالە کەش بوو بە پرد و... ھتد. جا لە سەر بناغەیی ئەم نمونەییە: دەبێ جیھانی ماددی و جیھانی پۆحانی لە یەك جیا بکێنن. دەنا گەر تێکەڵ بکێنن، ئەوا بپارە کانی سەبارەت بەو جیھانانە ھەڵە و دوور لە راستی دەر دەچن. نمونەییەکی تر:

وا دا بنێ ژوورپێکی بچووکت ھەمە و، لە سەر ھەر چوار دیوارە کەیدا ئاوێنەیی گەورە گەورە دا کو تراو بە چەشنێك کە ھەموو دیوارە کان بکێنن و دا یا بنپۆشیت. جا کاتی کە دەپۆشێ ناو ژوورە کە تەمە دە بینیت ژوورە بچوو کە کەت بە ئەندازەیی مەیدانیکی گەورە و بەرین فراوان بوو. گەر تۆ لەم ھالە تەدا بلییت:

- ژوورە کەم بە ئەندازەیی مەیدانیکی فراوان دە بینم.. لەم گوشتارە تەدا، بێ گومان، راست دە کەیت. بەلام گەر بلییت:

- ژوورە کەم لە راستی و واقعیدا بە ئەندازەیی مەیدانە کە فراوانە، ئەوا لە بپارە کەتدا بە ھەڵەدا چوویت. چونکە جیھانی میسالت - کە لیژەدا جیھانی ئاوێنە کەمە - لە گەڵ جیھانی راستەقینە و واقعیدا - کە لیژەدا جیھانی راستەقینەیی ژوورە کەتە - تێکەڵی یە کتری کردوو.

بەم جۆرە، دەر کەوت کە: ئەو شتانەیی لە سەر زاری ئەھلی کە شەف و لەناو کتێبە کانیاندا ھاتوو، سەبارەت بە وێنە کێشانی ھەوت چینی کانی زەوی، بێ ئەوێ بە تەرازوو کانی قورئان و سوننەت ھەڵیان بێ سەنگینن، لە گەڵ شێوێ باری جوگرافیایی زەویدا یەك ناگرنەو. چونکە وتوو یانە:

یه کیځ له چینه کانی زهوی تایبته به دپوه کانه وه و هزاران سال پری فراوانه. که چی له راستیدا سهرانسهری گزی زهوی، که به چهند سالیځ تهی ده کریټ و ده پریټ، نهو چینه سهر سوورپهین و گه وره و فراوانانهی تیدا نی په!

به لام گهر و ادا بنین گزی زهوی له جیهانی مهنا و جیهانی میسال^(۱) و جیهانی بهرزه خ و جیهانی پړخدا، وه کو توره سنه و بهرځ و ایټ، نهو نهو درهخته میسالی پهی که لهو توره پنده گات و گه شه ده کات و لهو جیهانانه دا ته مسیلی نهو توره ده کات، دره ختیکی سنه و بهری په کجار گه وره ده بیټ له چاو نهو توره دا.

(۱) "جیهانی میسال" ناوه ندیکه له نیوان "جیهانی رۆح" و "جیهانی یسراو" دا و له هر دوو کیان ده چیټ، هر یه که له پرویه که وه. چونکه پرویه کی ده پوانیته نهویان و پرویه که ی تریشی ده پوانیته نهویان. بۆ نمونه: وینه میسالی په کت له ناو ناوینده له جهست ده چیټ و له هه مان کاتیشدا وه که رۆح نیان و ناسکه.

نهو جیهانه - جیهانی میسال - به وینه ی بی گومانایی جیهانی یسراو و جیهانی گیانه کان(*) چه سپاوه و، شونی ناوهر کردنی شتانی نامو و سهر و سهر سوورپهینه و جینگای گه شتو گوزاری نههلی ویلايه ته.

جا هه روه که هیزی "نه ندیشه" له م مروفه دا ههیه، که جیهانیکی بچو که، "جیهانی میسال" یش له م جیهانه دا ههیه، که مروفیکی گه ورهیه و، نه ر که کی نهو نه ندیشه په له م مروفه گه ورهیه دا راده پهرینیت و، جیهانیکی به حقیقه و جوودی ههیه. چونکه هه روه که هیزی "بهر کردنه وه" ی مروف هه والی "له وحی مه حفوز" ی جیهانی گه وره راده گهیه نیټ، به هه مان جوړ هیزی "نه ندیشه" ش هه والی جیهانی میسال راده گهیه نیټ.

(*) بوونی "جیهانی میسال" سه بهارت به من شتیکی یسراوه و به وینه ی به لگه نهویستی "جیهانی یسراو" بی گومانه. ته نانهت: خهونی راست و، که شفی راستی بی گومان و، وینه ده ر کهوتنه کان له شته پرویه کاند، سنی په بهرهن که له م جیهانه وه به سهر نهو جیهانه دا ده روان، به چه شنیځ که چهند لایه نیکی نهو جیهانه پیشانی که سانی عوام و هممو خه لکی ده ده ن. (دانه ر)

له بهر ئه وهیه که هه ندئێ که سی ئه هلی شهوود له ده می سهیر و سلوو کی
 رۆحییان و له جیهانی میسالد، چینه کانی زهوی زۆر به فراوانی و به ماوهی
 هزاران سال پئی، ده بینن.

که واته هه رچی ده بینن راست و حقیقهته. به لام له بهر ئه وهی جیهانی
 میسال به شیوه و پوالت له جیهانی ماددی ده چیت، ئه واههردوو
 جیهانه که پیکه وه ده بینن و، هه رشتیکیشیان دیوه یه کسه ر به و جۆره ی دیویانه
 ده یگێژ نه وه. جا له بهر ئه وهی بیننه کانیان به ته رازوه کانی "قورئان و
 سوننهت" هه لته سه نگاندووه و له و جیهانه دا چۆنیان دیوه هه روه هاش له
 کتێبه کانیاندا تۆماریان کردووه کاتئ هاتوونه ته وه جیهانی بیداری، ئه واه
 خه لکی بیننه کانیان به پێچه وانیه ی حقیقهت داده نیئن. چونکه هه روه ک
 "وجوودی میسالی" ی کۆشکیکی مه زن و باخچه یه کی په رنگین له ناو
 ئاوی نه یه کی بچوو کدا جئێ ده یته وه، به هه مان جۆر هزاران سالی جیهانی
 میسال و حقیقهته مه عنه و یه یه کان له ماوه ی یه ک سالی جیهانی ماددیدا
 جییان ده یته وه.

کۆتایی:

له م مه سه له یه وه وا ده رده که ویت که:

پله ی "شهوود" گه لئ له پله ی "ئیمان به غه یب" نز مته ر. واته که شفیاتئ
 بئ قاعیده و ده ستووری هه ندئێ له و ئه ولایانه ی که ته نها پشت به
 که شفه کانیان ده به ستن، ناگاته برپاره کانی میرا تگرانی پێغه مبه ران
 - دروودیان له سه ر بئت - له و "ئه صفیا" و "لئکۆله ران" ه ی که پشت به
 "شهوود" نابه ستن، به لکو پشت به قورئان و وه حی ده به ستن و، برپاره کانیان
 سه بارهت به حقیقهته راست و دروسته کانی ئیمان، له و سه ر چاوه یه وه

دهرده کهن. واته برپاره کانی ئەوان چەند پراستی یەکی غەیبین، بەلام خاوەن و بێ خلتەن و، بە تەرازوو شەری یەکان هەلسەنگێنراون و سنووریان بوو دیاری کراوە.

کەواتە، تەرازووی هەموو بارودۆخیکی پوچی و گشت کەشف و چیژ و بینینک، تەنھا هەر دەستوورە بەرزە کانی "قورئان و سوننەت" و یاسا حەدسی یەکانی ئەصفیا و لیکۆلەرانن.

□ مەسەلە ی گرنگی دووهم:

پرسیار:

کەسانیک زۆر هەن کە "وحدة الوجود" بە بلندترین پلە و مەقامەکان دادەنێن. کەچی هیچ ئاسەواریکی ئەم پلە یە لای ئەوانە نابین کە خاوەنی "ویلایەتی کوبرا"ن، وەك: هاوڵە بەرپزەکان، لە پێشەکیانەو خەلیفە پاشیدەکان و.. هەروەها لای ئالی بەیت، لە پێشەکیانەو ئەو پێنجەیان کە بە "أهل العباء" ناسراون و.. لای موحەمەدە کانش، لە پێشەکیانەو چوار ئیمامەکان و.. هەروەها لای تاییعینیش..

جا ئایا ئەو کەسانە ی کە لە دوا ی ئەو بەرپزەکانەو هاتوون، پێگایەکی بەرز و بلندترین لە هی ئەوانە ی پێش خۆیان دۆزیوەتەو؟ ئایا لەم بوارەدا پێشیان کەوتوونەتەو؟

وەلام:

نەخیر، شتی واپرووی نەداوە و هەرگیز لە توانای هیچ کەسێشدا نی یە - هەر کەسێک یێت - بگاتە ئاستی ئەو ئەصفیایانە ی کە نزیکترین ئەستێرە ی درەخشانی دەوری خۆری پێغمەبەرایەتی و یە کەم پیزی میراتگرانی نبووەت بوون، چ جای ئەو ی کە بتوانن پێشیان بکەون..

کهواته راسته شەقام هەر تەنھا پینگاکەى ئەوان و، پڕیازی راست و دروستیش هەر تەنھا پڕیازە کەى ئەوانە.

"وحدة الوجود" یش لە راستیدا بریتی یە لە مەشرەب و نەزەحە و حال و پلە یە کى ناتەواو، بەلام لەزەتێکى و بێدانى و تام و چێژێکى پۆحیی تێدا یە. بۆ یە زۆر بەى ئەو کەسانەى هەلگری ئەو مەشرەبەن، یان دە کەونە ناوی، حەز ناکەن لێى دەربچن و تیایدا دەمیننەو و، پێیان وایە کە دوا هەمین پلە یە و پلە ی تری لە دوا نی یە و، هیچ ئاسۆ یە ک نی یە لەو ئاسۆ یە بلندتر بێت!

لەبەر ئەوە، هەلگری ئەو مەشرەبە گەر خاوەنى پۆحیی پروت لە "ماددە" و هۆکارە ماددى یە کان بێت و بەردەى هۆکارە کانی درى بێت و شەهودێکى لە ناوەندى ئیستىغراقى هەمە کیدا بە دەست هێنا بێت، ئەوا لەوانە یە بگاتە "وحدة الوجود" یکى "حالى" کە لە "وحدة الشهود" هە پەیدا بوو بێت، ئەک "زانستى" کە لە "وحدة الوجود" هە پەیدا دە بێت. ئێتر کەمال و مەقامێکى تاییەتى بۆ خاوەنە کەى بەیئێشە دى، تەنانەت لەوانە یە بێگە یە نێتە ئەوە ی کە لە کاتى چڕ کردنى تێرمانى لە "بوونى خوا ی گەورە" دا ئینکاری "بوونى گەردوون" بکات!

بەلام گەر خاوەنى ئەم مەشرەبە لەو جۆرە کەسانە بێت کە لەناو "ماددە" و هۆکارە کانی دا نوقم بوون، ئەوا ئیددیا کردنى "وحدة الوجود" لە لایەن ئەو کەسە و، لەبەر خەستکردنى تێرمانى لە "بوونى گەردوون" دا، لەوانە یە بێگە یە نێتە ئینکاری "بوونى خوا ی گەورە"!

بەئێ، پڕى راستە شەقام تەنھا یى هاوێشە بەرپزە کان و تاییعین و ئەصفیا کانه کە لەو باوەرە دان: "حەقیقەتى هەموو شتێک سابت و جێگیر و دامەزراوە". واتە: (حقائق الأشياء ثابتة) و، ئەمەش دەستورێکى هەمە کى یە لە

لایان. ههروه‌ها ده‌سزانن که ئه‌ده‌بی شایان ده‌رحه‌قی خوای گه‌وره هه‌ر ئه‌و
 فهرماشته‌ی خۆیه‌تی که ده‌فرموئ: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ (الشوری: ۱۱) ..

واته: خواوه‌ند پاك و خاوینه له‌هاوچه‌شن و شوین و دابه‌شبوون و،
 په‌یوه‌ندیشی به‌بوونه‌وه‌رانه‌وه په‌یوه‌ندی به‌دیهنه‌ره به‌به‌دیهنه‌ر وانیه‌وه.
 که‌واته بوونه‌وه‌ران "ئه‌وه‌ام" نین وه‌کو پره‌وه‌انی رێبازی "وحدة الوجود"
 پێیان وایه. به‌لكو ئه‌م شته‌ رواته‌تی و له‌به‌ر چاوانه هه‌ندیکن له‌ئاسه‌واره‌کانی
 خوای گه‌وره.

له‌به‌ر ئه‌وه، و ته‌که‌ی ئه‌وان که ده‌تین: "هه‌مه‌ اوست" واته: "لا موجود إلاّ
 هو" راست نی‌یه. به‌لكو راست وایه بو‌ترئ: "هه‌مه‌ از اوست" واته: "لا
 موجود إلاّ منه" چونکه مومکین نی‌یه که خودی به‌دیها‌تووه دروست‌کراوه‌کان
 "ئه‌زه‌لی" بن.

ده‌توانرئ به‌ دوو نمونه‌ بابه‌ته‌که له‌ زه‌ینه‌ کانه‌وه نزیك بخ‌رئته‌وه:
 یه‌که‌م:

گ‌ریمان پادشایه‌ك فهرمانگه‌ی "داد‌گه‌ری" ی هه‌بئت، دیاره ئه‌م فهرمانگه‌یه
 نوینه‌ری یه‌کێکه له‌ ناوه‌کانی پادشا که ناوی: "پادشای داد‌گه‌ر"ه .. ئنجا ئه‌م
 پادشایه له‌ هه‌مان کاتدا "خه‌لیفه" شه، که‌واته فهرمانگه‌یه‌کیشی هه‌یه که ئه‌م
 ناوه‌ی تیدا ده‌رکه‌موئ .. هه‌روه‌ك پادشا ناوی سه‌ر‌کرده‌ی گشتیی سوپاشی
 لئێ نراوه، که‌واته ده‌بی فهرمانگه‌یه‌کی سه‌ربازی بپێت ئه‌و ناوه‌ی به‌رجه‌سته
 بکات ..

جا ئه‌گه‌ر بو‌ترئ: ئه‌م پادشایه هه‌ر ته‌نها ناوی "پادشای داد‌گه‌ر"ه و جگه
 له‌ فهرمانگه‌ی "داد‌گه‌ری" که ئه‌م ناوه‌ی پادشا ده‌رده‌خات هه‌یج
 فهرمانگه‌یه‌کی تر له‌ گۆرپدا نی‌یه، گه‌ر وا بو‌ترئ، ئه‌وا به‌ ناچاری سیفه‌تیکی

ئىعتىبارىي ناحەقىقىي بۆۋەسە و ھالەتە كانى زانا يانى فەرمانگەي كاروبارى ئاينىي لە ناوھەندى كارمەندانى فەرمانگەي دادگەريدا دەرەدە كەۋىت..

ۋاتە ئەۋ كاتە دەبىي تەسەۋۋورى سىفەتلىكى سىبەرئاسا و شۈيىنكەۋتە بۆ فەرمانگەي كاروبارى ئاينىي بىكرىت لە ناوھەندى كارمەندانى فەرمانگەي دادگەريدا. ھالىي فەرمانگەي سەربازىش بە ھەمان جۆرە، چۈنكە ئەۋ كاتە دەبىي كاروبار و مامەلە كانى ئەم فەرمانگەيە بە شىۋەيە كى سىبەر ئاسا و گرىمان و ناحەقىقىي لە ناوھەندى كارمەندانى فەرمانگەي دادگەريدا دەر بىكەۋىت.. فەرمانگە كانى ترىش بە ھەمان جۆر..

كەۋاتە لەم ھالەتەدا تەنھا ناۋى "فەرمانرەۋاى دادگەر" و سىفەتلىي فەرمانرەۋاىيە كەي لە فەرمانگەي دادگەريدا، بە "ناۋ" و "سىفەت"ى راستەقىنەي پادشا دەرەدە كەۋىت و.. ناۋە كانى تىرى ۋەك: "خەلىفە" و "سەر كەردەي گشتىي سوپا" و... ھتە، بە نىسبىي و ناحەقىقىي دەمىنەۋە. كەچى لە راستىدا ماھىيەتلىي پادشا و ھەقىقەتلىي پادشاىيە كەي داخۋازى سەرجەمى ئەۋ ناۋانەن بە شىۋەيە كى راستەقىنە و، ئىجا ئەۋ ناۋانەش داۋاكار و داخۋازى ئەۋەن كە ئەۋانىش فەرمانگەي راستەقىنەي خۇيان بىيىت.

ھەر بىم جۆرەش، پەرۋەردگارلىقىي خۋاى گەۋرە داخۋازى بوۋنى چەندىن ناۋى جوانى راستەقىنەيە، ۋەك: "الرحمن، الرزاق، الوهاب، الخلاق، الفعال، الكريم، الرحيم". ئەم سىفەت و ناۋانەش بە ھەمان جۆر داخۋازى بوۋنى چەند ئاۋىنەيە كى راستەقىنەن تاكو تىيائىندا دەر بىكەۋن و بدەرەۋ شىنەۋە. جا مادەم پىرەۋانى پىيازى "وحدة الوجود" دەلىن: "لاموجود إلا هو"، بەمەش سەرجەمى "بوۋنەۋەران" دادە گىرنە پەلىي "ئەندىشە" و "عەدەم"، ئەۋا

هر تنها ئەو ناوانەى خواى گەورە چەشنى: "واجب الوجود، الموجود، الاحد، الواحد" لەبەر چاویاندا بە جۆریکی راستەقینە دەردە کەون و لەناو فرمانگە کانیاندا بە چەشنیکی راستەقینە دەدرەوشینەوه. تەنانەت گەر فرمانگە و ئاویە کانی ئەم ناوانە حەقیقی و راستەقینەش نەبن - بەلکو عەدەمى و ئەندیشەى بن - هیچ زیانیك لەو ناوانە نادات، بگرە لەوانەىە وجودە حەقیقییە کە خاویتر و بریسکەدارتر دەربکەوێت گەر پەنگى وجود لە ئاویە کەیدا نەبێت..

بەلام لەم حالەتەدا ناوە جوانە کانی تری چەشنى: "الرحمن، الرزاق، القهار، الجبار، الخلاق" دەرکەوتن و درەوشانەوهى راستەقینەیان نایێت، بەلکو دەبن بە چەند ناویکی ئیعتیبارى و نیسبى. لە کاتیکیدا کە ئەم ناوانەش کتومت وەك ناوى: "الموجود" حەقیقی و راستەقینە و پەسەنن و، هەرگیز ناکرێت سیبەر و شوێنکەوتە بن.

جا هاوێڵە بەریزە کان و موحتەهیدان و پێشەوایانى ئالى بەیت - خاویان لى رازى بێت - کاتى ئاماژە بۆ دەستوورى: "حقائق الأشياء ثابتة" دەکەن، دان بەوەدا دەنێن کە ناوە جوانە کانی خواى گەورە خواوەنى درەوشانەوهى راستەقینەن و، هەموو شتانی مەوجودیش دارای "بوون" یکن کە خواى گەورە لە پێى بەدیهیانانەوه پێى بەخشیون. خۆ هەرچەندە ئەم "بوون"ە لەچاو "بوون"ى خواوەندى "واجب الوجود" دا بە سیبەر و بوونیکی لاوەکى و لاواز دادەنرێت، کەچی لەگەڵ ئەمەشدا "بوون" یکی وەهمى و ئەندیشەى نىیە، چونکە خواوەند خۆى لە پێى درەوشانەوهى ناوى "الخلاق" ى خۆیەوه سیفەتى "بوون" ى بە شتانی ناو بوونەوهر بەخشیوه و هەر خۆیشى درێژە بە بوونیان دەدات.

غزوہ نہی دووہم:

با وا دابنين كه همر چوار ديوارى هم ژور همران چوار ئاوينه‌ى گه‌وره‌يان له‌سه‌ر قايم كرابيٽ. كه‌واته ويټه‌ى ژور همر كه له‌سه‌ر هه‌موو يه‌ كيكي ئاوينه‌ كان ده‌رده كه‌ويٽ. به‌لام ئه‌وه‌نده هه‌يه كه همر يه‌ك له‌م ئاوينانه به‌و شي‌وه‌يه‌ى كه له‌گه‌ل رهنگ و سيفه‌تى خزي‌دا بگو‌نجيٽ ويټه‌ كان ده‌رده‌خات. واته همر يه‌ كه‌يان ديمه‌نيكي، تايه‌تي، ژور همر كه‌ يشان ده‌دات..

جا ئه گەر دوو پياو پۇشتنه ناو ژووره كهوه و يه كينكيان چاوى به يه كيڭ
 نهم چوار ئاوينه به كهوت، ئەواله و باوه رەدا دەبيت كه: هەرچی شتی ناو
 ژووره كهيه له ئاوينه كهيدا دەر كهوتووه. خۆ كاتی كه دەبيستیت ئاوينه ی تر
 له ژووره كهدا هميه و ئەوانیش وینە ی شتانی ناو ژووره كه پيشان دهدهن، پینی
 وا دهبيت كه ئەوانه وینە ی ئەو ئاوينه بهچوو كانهن كه به بهچوو كي له
 ئاوينه كه ی خۆيدا دەر ده كهون و جينگايه كي كه میان تیدا گرتووه، دوا ی
 ئەوه ی كه دوو جار بهچوو ك بوونه تەموه و حەقیقه ته كه یان گۆرانی به سه ردا
 هاتووه! بۆيه دهليت:

— من وینہ کہ بہم جوڑہ دہ بینم، کہ واتہ حہ قیقہت ئەمہ یہ کہ من دہ یبینم!

به لام پیاوی دووهم پیی ده لیت:

- بهائی وایه، تو واده بښت و بښنه کښت راسته. به لام له واقعدا نه وای
تو ده بښت وینه خودی حقیقه ته که نی یه، چونکه جگه له و اوینه یه که
تو تیايدا د پروانیت چهند اوینه یه کی تریش هیه و، نه وایش بچووک و
رهنگدانه وای سیپهره کان نښ وک تو له اوینه که تدا ده یا بښت.

به وينه‌ی ئەم نمونە، هەموو یەکیك له ناوه جوانه کانی خوای گه‌وره‌ش داخواری ئاوینه‌ی سه‌ربه‌خۆی خۆیانن. بۆ نمونه: ماده‌م ناوه جوانه کانی:

"الرحمن، الرزاق" دوو ناوی ره سه‌ن و حقیقین، ئەوا داخوازی "بوون"ی بوونه‌هرانیکن که شایسته‌ی ئەوان بن و موحتاجی ئەم چه‌شنه‌پۆزی و میهره‌بانی‌یه بن.

جا هه‌روه‌ك ناوی "الرحمن" داخوازی چه‌ند به‌دیها‌توویه‌کی زیندووی ئەوتۆیه‌ که له جیهانیکی راسته‌قینه‌دا پیوستیان به‌پۆزی بی‌ت، ناوی "الرحیم"یش داخوازی بوونی به‌هه‌شتیکی راسته‌قینه‌یه.

له‌به‌ر ئەمانه، دانانی ته‌نها چه‌ند ناویکی دیاری کراوی چه‌شنی: "الموجود، الواحد، الاحد، واجب الوجود" به‌ ناوی راسته‌قینه و، وه‌هم کردنی ئەوه‌ی که ناوه‌کانی تر سییه‌ر و شوینکه‌وته‌ی ئەوانه‌ بن، به‌پاریکی دادپه‌روه‌رانه نی‌یه و، لادانه‌ له‌ واجبی پێزنانی پیوست له‌م ناوه‌ جوانانه.

که‌واته‌ راسته‌ شه‌قام، به‌لکو پێی "ویلایه‌تی کویرا" هه‌ر ته‌نها پێی هاوه‌له‌ به‌پێزه‌کان و ئەصفیا و تابعین و پیشه‌وایانی ئالی به‌یت و پیشه‌وا موخته‌هیده‌کانه، خوایان لێ پازی بی‌ت. که‌ پێی‌یه‌ که‌ ده‌سته‌ی یه‌ که‌می قوتابیانی قورئانی پیروز گرتوویانه‌ته‌به‌ر.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

﴿رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

□ مه‌سه‌له‌ی سێ‌هه‌م:

بریتی‌یه‌ له‌و مه‌سه‌له‌ گرنه‌گی که‌ هه‌ر گیز ناگو‌نجی به‌ "زیری" شی بکریته‌وه و، به‌ حیکمه‌ت و فه‌لسه‌فه‌ش ناتوانی‌ت ده‌ربخزیت.

خوای گه وره فەرموو یەتی:

﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ (الرحمن: ۲۹).

﴿فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ (البروج: ۱۶).

پرسیار:

نەینێ و حیکمەتی ئەم کارایی (فعالية) یە چی یە کە مرۆف سەرسام دە کات و لەم گەردوونەدا دەست بە کارە؟ بۆچی ئەم بوونە وەرە هەمیشە بزۆکانه هیچ کات لە جووتە ناوەستن، بە لێکۆ بەردەوام دە گۆڕین و نوێ دە بنەو؟

وە لام:

پروونکردنەوێ ئەم دانستە هەزار لاپەرە ی دەوێت. بۆیە ئیستا ئەو پروونکردنەوێ دە خەینە لاوە و، وە لامە کە ی بەو پەری پوختی لە دوو لاپەرەدا جێ دە کەینەو و دە لێن:

هەر کە سیك ئەر کێکی سڕوشتی ئە نجام بدات یان کارێکی گرنگی کۆمە لایەتی جێ بە جێ بکات و بۆ ئە نجامدانی ئەو کارە هەوێکی سەرومڕ بدات، ئەوای گومان هەر کە سیك ببینیت هەست دە کات کە ئە نجام دەری ئەو کارە لە بەر دوو هاندەر کارە کە ی رادە پەڕنیت:

یە کەم: لە بەر ئەو بەرژەو نەندی و بەروبووم و سوودانە ی کە ئە نجامی جێ بە جێ کردنی ئەو ئەرک و کار مەندی یەن و پێیان دەوتری: "عیلەتی غائی".

دوو هەم: مرۆف لە دەمی ئە نجامدانی ئەو ئەرکەدا هەست بە خۆ شوێستن و شەوق و لەزەتێک دە کات و، ئە مانەش هانی دە دەن کە بە گەرمو گوپی و

شهو قهوه کاره که ی راپه رینیت. ئەمەیان پئی دەوتریت: "داواکار و داخواز" (الداعي والمقتضي).

"خواردن" نمونەیه که بۆ ئەمە.. ئەو تا "خواردن": کارمەندی و ئەرکیکی سروشتی یە و، مەرۆف بە هاندەری چێژ و لەزەتی ئیشتیهای خواردن و، بە شەوق و تاسەووە حەز دەکات ئەنجامی بدات. ئنجای دوا ی ئەنجامدانی ئەم کارە، گەشە کردنی لەش و بەردەوامبوونی ژیانیش - وەك ئەنجام و بەروبوومیکی ئەو خواردنە - پەیدا دەبێت.

سەبارەت بە خوا ی گەورەش - والله المثل الأعلى - ئەو ئەو کاراییە که لەم گەردوونە فراوانەدا دەست بە کارە و دلی مەرۆف سەرسام و ژیریشی گرفتاری سەرسوورمان و حەپەسان دەکات، پالتی بە دوو بەشی ناوەکانی خواوەندەووە داووە، لە ئەنجامی دەرخستنی دوو حیکمەتی فراوانەووە جێ بە جێ دەبن که هەریەکیان هیندە فراوان سنوورێک نی یە دیاری و دەستیشانیان بکات.

حیکمەتی یە کەم:

"ناوێ جوانەکانی خوا ی گەورە" گەلێ درەوشانەووەی بێ ژمارە و بێ سنووریان هەیە، چونکە جۆراو جۆری لە پادەبەدەری بەدیھاتووان ئەنجامی جۆراو جۆری ئەو درەوشانەووە بێ سنوورانە یە.

واتە ئەو ناوێ جوانانە داخوازی ئەوێن که درەوشانەووەی جوانی یەکیان لە ئاوی ئەو نەخش و نیگارەکانیاندا بینن و پیشانی غەیری خۆشیانی بدەن. بەو واتایە که ئەو ناوێ جوانانە داخوازی نوێ بوونەووەی کتیی گەردوون، واتە نوێ بوونەووەی دەم بە دەم و چرکە بە چرکە ی ئەو بوونەووەرانی بە بەردەوامی و بێ پراوەستان.

به واتایه کی تر: ئهو ناوانه داخوازی ئهوه ن که بوونه وهران سهرله نوئی و همیشه به نوو سینیکی ره وان و دانا و پرله واتای ورد، بنوو سرینه وه، به چه شنیکی ئه وتۆ که هه موو یه کئی لهو نوو سراوانه خوئی له پیش چاوی به دیهینه ره کهیدا و له بهر چاوی بوونه وهره خاوه ن ههست و شعوره کانیشدا دهر بخات و هانیان بدات بۆ خویندنه وهی.

هۆکار و حیکمه تی دوو ههم:

ههروه ک کارایی ناو سهرجه می بوونه وهران له سهرچاوه ی لهزهت و ئیشتیها و شهوقیکه وه ههلقولاوه، ته نانهت هه موو کاراییه ک لهزه تیکی تیدا به، ته نانهت هه ریه ک لهو کاراییانه - خوئی له خویدا - جوړیکه له جوړه کانی چیژ و لهزهت..

سه بارهت به خواوه ندیش - والله المثل الاعلی - شهفه قهت و مهحه بیه تیکی موقه ددهس و ره های وای هه یه که شایانی خواوه ند بن و له گه ل دهوله مهن دی و بهرز و بلندی و خاوینی و که مائی ئه ودا بگو بنجین و شایانی بن.. پاشان شهوقیکه ره ها و موقه دده سیشی هه یه که لهو شهفه قهت و مهحه بیه ته وه هاتووه.. ئنجا شادمانی یه کی موقه دده سی هه یه که لهو شهوقه موقه دده سه وه سهرچاوه ی گرتووه و.. لهزه تیکی موقه ددهس و شایانی شی هه یه - گه ر ئه م ته عبیره دروست بیت - که لهو شادمانی یه موقه دده سه وه پهیدا بووه و.. پاشان میهره بانی یه کی ره هایشی هه یه که لهو لهزه ته موقه دده سه وه ههلقولاوه..

جا هه رچی ره زامه ندیی گشتی و که مائی هه مه لایه نگر - له ناوه ندی کارایی توانستدا - له سهرجه می بوونه وهران وه سهره لده دات و، ئه نجامی کامل بوونیان و دهرچوونی توانا و لیها تنیانه له دۆخی "هیز" وه به ره و دۆخی

"کار" .. هرچی لهمانهوه پهیدا ده ییت و سهرهته دات له: "ره زامه ندیی موقه ددهس" و "شانازی موقه ددهس" - گهر هم ته عبیرانه دروست بن - هممو و موانه، بهو شیوه یی که شایان و تاییت بن به خواوه ندی به خوشنده ی میهره بانه وه، داخوازی کاراییه کی ره ها و بی سنوورن.

جا له بهر نه وه ی فلسفه و زانست په ی بهم حکمه ته ورده نابهن که لهم کاراییه ده ست به کاره ی ناو بوونه و رداهیه، نه واء، فیله سووف و زانا کان ده چن: "سروشت" ی که پر و لال و.. "رپکهوت" ی کتو کویر و.. "هوکار" ه وشک و بی گیانه کان تیکه تی هم کاراییه بینره زانا و دانایه ده کهن. بهو پی په نه یان توانی ری به نووری حقیقه ت بیهن، به لکو گه لنی دوور که و تنه وه و له ری ترازان.

﴿قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ﴾.

﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾.

اللهم صلّ وسلّم على كاشفِ طلسمِ كائناتك بعدد ذرات الموجودات وعلى آله وصحبه ما دام الأرضُ والسموات.

الباقی هو الباقي

سه عیدی نوورسی

به‌شیک له بریسکه‌ی بیست و هه‌شتم:

زیانه‌کانی "وحدة الوجود"

برای ئازیزم!

داوای هه‌ندێ پروونکردنه‌وه‌تان له باره‌ی "وحدة الوجود" هه‌ کردبوو، له کاتی‌کدا که یه‌ کێک له بزیسکه‌کانی مه‌کتوبی سی و یه‌ که‌م وه‌لامیکێ تیر و ته‌سل و به‌هیز و پروونی تێدایه سه‌باره‌ت به‌ رای محی‌دینی کو‌ری عه‌ره‌بی له‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا.

به‌لام لێ‌ره‌دا هه‌ر هینده ده‌لێین که:

به‌گو‌ن‌دادان و وتنه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌ی "وحدة الوجود" به‌خه‌لکی، له‌م کاته‌ی ئیستادا، گه‌لێ زیانیان پێ ده‌گه‌یه‌نێت. چونکه هه‌روه‌ك ته‌گه‌ر ته‌شبههات و نموونه هینانه‌وه له ده‌ستی خه‌واصه‌وه ده‌ربچن و پ‌رۆنه ده‌ستی عه‌وامه‌وه، یاخود له ده‌ستی زانسته‌وه بکه‌ونه ناو ده‌ستی جه‌هل و نه‌زانی، ته‌واوه‌کو حه‌قیقه‌ت وه‌رده‌گیرین^(۱). "وحدة الوجود" و پ‌راستی‌یه به‌رزه‌کانی هاوچه‌شنیشی به‌هه‌مان جو‌رن، چونکه ته‌گه‌ر بکه‌ونه نیوان که‌سانی عه‌وامی بێ ئاگا و ته‌وانه‌ی باوه‌ریان به "کاریگه‌ریی هۆکاره‌کان" هه‌یه، ته‌وا‌ئهم مه‌سه‌له‌یه له شیوه‌ی "سروش‌ت" دا وه‌رده‌گرن و، سێ زیانی گرنگی لێ ده‌بێته‌وه بۆیان:

(۱) وه‌ك ته‌و دوو مه‌لایکه‌ته‌ مه‌زنه‌ی که ناویان "نور" و "حوت" ه‌ و، به‌هۆی نه‌هینی ته‌شبهه‌وه له‌ لای عه‌وام شیوه‌ی گایه‌کی مه‌زن و نه‌هه‌نگیکێ زه‌به‌لاحیان وه‌رگرتوه‌! (دانه‌ر)

○ زیانی یە کەم:

هەر چه‌ند مه‌شره‌یی "وحدة الوجود" له‌ حوكمی ئینکاری کردنی و جوودی بوونه‌وهراندایه‌ له‌ ئاستی و جوودی خوای گه‌وره‌دا، به‌لام هه‌تا به‌رواته‌ نیوان چینی عه‌وامه‌وه، ئه‌وا به‌ره‌ به‌ره‌ له‌و مه‌به‌سته‌ دوور ده‌ که‌وتیه‌وه تا له‌ بیروبۆچوونی بێ ئاگایانی ئه‌و چینه‌دا، به‌ تایبەت ئه‌وانه‌یان که‌ بیران به‌ ماددیيات چه‌په‌ل بووه، هینده‌ له‌ مه‌به‌ست ده‌تراییت که‌ ده‌یانگه‌یه‌نیته ئینکاری خوایه‌تیی خوای گه‌وره‌ له‌ ئاستی گه‌ردوون و شتانی ماددیدا!

○ زیانی دووهم:

مه‌شره‌یی "وحدة الوجود" زۆر به‌ توندی ده‌ست به‌ رووی به‌روهرد گاریتیی هه‌رشتیکێ تری غه‌یری خوای گه‌وره‌وه‌ ده‌نیته و هه‌لی ده‌وه‌شینیه‌وه، ته‌نانه‌ت ئینکاری غه‌یری خوا ده‌کات و باوه‌ر به‌ بوونی شتیکێ تری جگه‌ له‌ خوا ناکات و بوونی سه‌ربه‌خۆ نه‌ بۆ ده‌روونی به‌دخواز و نه‌ بۆ هه‌یج شتیک داناییت. به‌لام له‌م رۆژگارهدا که‌ چه‌مکه‌کانی "سروشته" به‌سه‌ر بیروبۆچوونه‌کانی خه‌لکدا زال بوون و، ده‌روونه‌ به‌دخوازه‌ کانیش وه‌ک فیرعه‌ونیان لێ هاتوه‌وه، به‌ تایبەت ئه‌وانه‌ی که‌ ئاماده‌یی ئه‌وه‌یان تێدايه "نه‌فسی خۆیان" له‌ بریی خوای گه‌وره‌ به‌رستن، نه‌خوازه‌ لاله‌ سه‌رده‌م و کاتیکدا که‌ له‌خۆ بایی بوون و خۆبه‌رستی فووی تی کراره‌وه، تا راده‌یه‌ کیش خه‌لکی به‌ده‌یه‌نه‌ر و دوا‌رۆژیان له‌ به‌ر چووه‌ته‌وه... بێ گومان باسکردنی "وحدة الوجود" ئاله‌م سه‌رده‌مه‌دا و بۆ ئه‌و جوژه‌ که‌سانه‌ - په‌نا به‌ خوا - ده‌روونی به‌دخوازی ئه‌وانه‌ له‌ پێ ده‌ترایینیت. ته‌نانه‌ت ئه‌وانه‌ له‌م پێیه‌وه‌ هینده‌ له‌ خۆیان بایی ده‌بن که‌ ئیتر ده‌روونیان جیی هه‌یج شتیکێ تری تێدا نه‌ییته‌وه‌!

○ زىيانى سى ھەم:

ئەم مەشرەبە ھەندى بىر بۇچوونى ئەوتۇلە مەزۇفدا بەجى دەھىلەت كە شايانى "پىوستىيى بوون"ى زاتى شىكۆمەندى خواۋەندى، كە زاتىكە دوورە لە ناتەواۋى و نەنگى و ئالوگۇر و لەت بوون و جى گرتن و، ئەو شتانەى كە ھەرگىزاو ھەرگىز لە گەل ئەو خاۋىنىيەى زاتى خواى گەورەدا ناگوئىت. بۆيە ئەم مەشرەبە - بەم بۆنەيەو - دەيىت بەھۆى چەند تەلقىنىكى بەتال و ناپەرەوا.

بەلى، ئەو كەسەى لە بارەى "وحدة الوجود" ھە دەدوئىت، دەيى بە ھزر و بىرى خۆى لە زەۋىيەو بەرەو ئاسمانە كان بەرز بېئەو، سەرجمى بوونەو ھەران لە پشت سەرى خۆيەو بەجى بەيلىت و، پوانىنى تەنھا ئاراستەى ەرشى بلند بىكات و لە حالەتى نوقم بوون (ئىستىغراق)دا بوونەو ھەران بە "نەبوو" دابىت.

ئەو كاتە بە "ھىزى ئيمان" دەتوانىت بېيىت كە: ھەموو شتىك پراستەوخۇ لە خواۋەندى تاك و تەنباۋەيە.

دەنا ئەو كەسەى لە پشتى ئەم بوونەو ھەرانەو پراۋەستەو و لەۋپە بۆيان دەروانىت و، ھۆكارە كان لە بەردەمى خۆيدا دەيىت و، لە زەۋىيەو تەماشە دەكات. لەوانەيە لە "كارىگەرىي ھۆكارە كان"دا نوقم بېت و بىكەۋىتە ناو زەلەكاۋى "سروش" ھە.

بەلام ئەو كەسەى كە ۋەك جەلالەددىنى رۇمى^(۱) بە فېكر و بىر بۇ ەرشى

(۱) مولانا جەلالەددىنى رۇمى لە شارى (بەلەخ) لە داىك بوو و لە شارى (قۇنيە) ش كۆچى دوايى كەردو. لە نىۋان سالتەكانى: (۶۰۴-۶۷۲ك/ ۱۲۰۷-۱۲۷۳ز) دا ژباۋە. لە فىقھى ھەنفى و سەرجمى زانستەكانى رۇزگارى خۆيدا زانايەكى بەناۋبانگ و بەتوانا بوو، دواى

مہزن سہرہ کھوئیت، دہ توانی بلیت: "گوئی رابگرہ و دہر گای بیستنت بکمرہوہ، چونکہ تھو شتہی کہ لہ حہق تہعلاا دہیبیستیت، دہشتوانیت لہ ہہموو کہسیکی بیستیت"۔

دہنا تھو کہسہی کہ نہتوانیت و ہک تھو بؤ تھم پلہ بلندہ بہرز بیستہوہ و، سہرجہم بوونہوہران لہ عہر شہوہ تا فہرش بہ وینہی چہند ٹاوینہیہک نہبینیت بؤ تیادروہ شانہوہی ناوہ جوانہ کانی خواوہند، گہر پنی بلیت: "گوئی لہ ہہموو شتیک رابگرہ، چونکہ گوفتاری خواہی لی دہیبستیت" تھوا گہر فتاری چہندہا بؤچوونی بہتال و ناہوا و دژی حہقیقت دہبیت، و ہک تھوہی لہ ناوہروک و مہعانادا لہ عہر شہوہ بہروہ فہرش کہوتبیتہ خواہوہ!

﴿قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُوْنَ﴾ (الأنعام: ۹۱)۔

ما للتراب ولرب الأرباب!؟

سبحان من تقدس عن الأشباه ذاته، وتنزهت عن مشابهة الأمثال صفاته، وشهد على ربوبيته آياته، جلّ جلاله ولا إله إلا هو۔

سہعیدی نوورسی

وہفاتی باوکی لہ سالی (۶۲۸ک) دا لہ جوار قوتابخانہی شاری "قونیہ" دا دہرسی وتوہتہوہ۔ پاشان پیازی تہسہووفی گرتوہتہہرو (شہمسی تہبریزی) لہم ہوارہدا رابہری کردوہ۔ پاشان تہریقہتی "مہولہوی" ای دامعزاندوہ۔ گہلی بہرہمی دواہی خوی بہجی ہیشٹوہ، و ہک (فیہ ما فیہ، دیوان کبر) بہلام بہناوبانگریزینان (مہسنہوی مہعنہوی) بہ کہ بیست و شمش ہزار بہیتی شیعہ بہ زمانی فارسی و، بؤ چہندلین زمانی جیہانی و ہر گپراوہ و بوہ بہوئی بلاوہوہوہی ناوبانگی مہولانا لہ سہرتاسہری جیہاندا۔ بؤ زانینی دریژہی زبانی ہروانہ: (مولانا جلال الدین الرومی فی حیاتہ وشعرہ، تألیف: الدکتور محمد عبدالسلام الکفافی، دار النہضۃ العربیہ، بیروت، ۱۹۷۱) ہہروہا بہرگی بہکہمی: (رجال الفکر والدعوۃ فی الإسلام) نووسینی خوالیخوشہو (السید أبو الحسن الندوی)۔ (وہر گپ)

بەلگە یەقینی

وەرگرتنی وتە ییاوانی مەزن، گەر بەلگە ی لە گەلدا نەبێت، دنیایی و
بێ گومانی بە دلی مەرۆف نابەخشیت، مە گەر لەو کێشە یەدا مەرۆف خوش
باوەری و گومان باشی یەکانی زال بین و، لەم پڕی یەوە قەناعەت و متمانە ی بۆ
دروست بێت..

بەلام قەناعەتی راستەقینە ی پشت بەستوو بە بەلگە - وەك لە زانستی
مەنتیقدا پروون کراوەتەو - بۆ پلە و پایە ی ئەو کەسە ناروانیّت کە قسە کە ی
لە زار دەردەچێت، بەلکو بۆ ئەو بەلگە یە دەروانیّت کە ئەوەندە بەهێزە
زامدار ناکرێت!

جا هەموو بەلگەکانی "پەیامەکانی نوور" لەم بەشەن، واتە "بەلگە ی
یەقینی" ن. چونکە ئەو حەقیقەتانە ی کە پڕیوارانی پڕی ویلا یەتی سۆفیتی لە
ئەنجامی کردار و پەرستەن و سلووک و وەرزشی پڕوخی پێیان دەگەن، هەروەها
ئەو راستی یانە ی ئیمان کە ئەوان لە پشت پەردەو دەیانبینن، پەیامەکانی
نووری ش وهك ئەوان دەیانبینن و پێیان دەگەن. بەلام ئەم پەیامانە پڕی یەکی
تریان بۆ ئەمە گرتووەتەبەر..

ئەوەتا لە شوێنی "پەرسەش" دا پڕی یەکیان لە ناوەندی "زانست" وەو بۆ
گەشتن بە حەقیقەت دۆزیوەتەو و گرتوویانەتەبەر..

لە شوئىنى "سلووك و ويردە كان" دا پىيە كىان لە ناوەندى "بەلگە مەنىقى و زانستى" يە كانەوۋە لىداوۋە كە راستەوخۇ مروف دە گەيەنئىتە راستىي ھەموو راستىيە كان..

لە جىيى "تەسەووف و تەرىقەت" دا پىيە كى راستەوخۇيان بۇ ويلايەتى كوبرالە بازەنى "زانستى كەلام و عەقىدە و ئوسوولتى دىن" ھوۋە دۈزىيەتەوۋە، كە بە ھۆيەوۋە توانىيان بەسەر گومپرايىيە كانى فەلسەفەدا سەربكەون.
(ئەو فەلسەفەيەى كە لەم سەردەمەدا بەسەر تەوژمى حەقىقەت و تەرىقەتدا سەركەوت).

واقىعەش باشتىن شايەتە لەسەر ئەمە!

* * *

شۈنكەوتنى (رُھبان) يان (بُرھان)؟!

ئىمەى موسلمانى خزمەتگوزارى قورئان شوئىنى بەلگە دەكەوين و، بە دل و بىر و ژىرمان راستىيە كانى ئيمان وەردە گرېن. ھەر گىز بە وئىنەى شۈنكەوتەى ئايىنە كە كانى تر ناين، كە دەچىن لەبەر چاولىكەرىي پراھىيە كانيان دەستبەردارى بەلگە كان دەبن!

لە (وتارى شام) ھوۋە

میانهره‌وی له باسی (مخیدینی عهره‌بی)دا

ئه‌وه‌نده کاتی پئویستم به ده‌سته‌وه نی‌یه که به‌راوردیك له نیوان بیروبۆچوونه کانی ههریه‌ك له: "مسته‌فا سه‌بری"^(١) و "موسا باکۆف"^(٢) دا بکه‌م. به‌لام هینده ده‌لیم که:

یه کیکیان زیاد له پئویست پۆچوو و ئه‌وی تریشیان هه‌ندئ حه‌قیقه‌تی پشتگوئێ خستوو. چونکه ههرچه‌نده "مسته‌فا سه‌بری" له‌چاو "موسا باکۆف" دا له به‌رگری‌یه کانیدا له‌سه‌ر حه‌قه، به‌لام مافی شکاندنی که‌سی مخیدینی کو‌ری عهره‌بی نی‌یه، که یه‌ کیکه له که‌سیتی به‌ده‌راسا کانی زانسته ئیسلامی‌یه کان.

به‌لئێ، مخیدینی کو‌ری عهره‌بی بۆ خۆی وه‌رگیراوه و له‌سه‌ر پئی هیدایه‌ته، به‌لام له هه‌موو نووسراوه کانیدا رابه‌ر و پئی نیشانده‌ر و پێشه‌نگ نی‌یه بۆ خه‌لکی، چونکه زۆربه‌ی جار به‌ بئێ ره‌چاو کردنی میزانی راستی‌یه کانی

(١) مسته‌فا سه‌بری (١٨٦٩-١٩٥٤) شیخولیسلامی ده‌وله‌تی عوسمانی بووه و، به‌ره‌نگاری بزوتنه‌وه‌ی که‌مالیستی کردوو. پاشان کۆچی کردوو بۆ میسر. گه‌لئێ کتیبی داناوه که گرنگزیانیان بریتی‌یه له: "موقف العقل والعلم والعالم من رب العالمين و عباده المرسلين". (وه‌رگێڕ)

(٢) "موسا جاروللا باکۆف" تورکستانی و قازانی‌یه و، شیخولیسلامی ده‌وله‌تی روسیای قه‌یسری بووه. ماوه‌یه‌ك بۆ مه‌به‌ستی پزگار بوون له‌ پزینی قه‌یسری پشتی شۆرشێ به‌لشه‌فیکی گرت، به‌لام دوا‌یی راستی ئه‌و شۆرشه‌ی بۆ ده‌رکه‌وت و، چه‌ندین جار به‌ند کرا. به‌ زۆر ولاتدا گه‌راوه و، نزیکه‌ی سه‌د و بیست کتیبی له‌ باه‌ته‌ جۆراو جۆره‌ کانی ئیسلامدا داناوه و، پاو بۆچوونه کانی رۆوکاری نوێخوازی و سه‌ربه‌ستیان له‌خۆ گرتوو. گرنگترین به‌ره‌مه‌ کانی بریتی‌یه له: "الوشیعة فی نقض عقائد الشیعة". له‌ قاهره کۆچی دوا‌یی کردوو. (وه‌رگێڕ)

شہر عہنگاو دہنیت و، بہ پنچہوانہی قاعیدہ و دہستورہ کانی ٹہہلی سونہت پرفتار دہکات و، ہہندی لہ گوفتارہ کانیشی بہ پروالہت گومپرایی دہگہیہنیت، ہہرچہندہش خوی لہ گومپرایی بہری بہ۔ چونکہ ہہندی جار گوفتار لہ پروالہتدا بہ "کوفر" دہردہ کہویت بہ لام خاوانہ کہی بہ "کافر" دانانریت۔۔

جا "مستہفا صہبری" ٹہم خالانہی پہچاوانہ کردوہ، بویہ لہ پشتگیری کردنیدا بوقاعیدہ و دہستورہ کانی "ٹہہلی سونہت" ہہندی شتی پشتگویی خستوہ و دووچاری "تہفریط" بوہ۔

بہ لام "موسا باکوف" بہ بونی ٹہو بیروبوچوونانہی کہ شان بہ شانی شارستانیہ و زور بہ توندی لایہنی نویخوازی دہگریٹ، ٹہوا گہلئی جار بہ ہہلہدا دہچیت، چونکہ ہہندی لہ راستیہ کانی ٹیسلام بہ چہند تہئولیکی ہہلہ دہستکاری دہکات و، کہسیکی وہرنہ گیرای وہك "ٹہبولعہ لای مہعہرپی" دہخاتہ ئاستیکی بہرزتہ لہ ہی زانایانی لیکولہری ٹیسلام و، زیاد لہ پیویست لہ لایہنگرتنی توندوتیزیدا بؤ ٹہو مہسہلانہ رپوچوہ کہ مخیدینی عہرہبی تیایاندا پنچہوانہی ٹہہلی سونہتی کردوہ و، لہ گہل بیروبوچوونہ کانی ٹہمدایہ کیان گرتوہ۔

شیخ مخیدین خوی وتوویہتی:

"تحریم مطالعة کتبنا علی من لیس منا".

واتہ: خویندہوہی کتبہ کاٹمان حہرامہ لہو کہسانہی شارہزای مہقامی ٹیمہ نین۔

بہلئی، خویندہوہی کتبہ کانی شیخ مخیدین، بہ تابیہت ٹہو مہسہلانہی کہ لہ "وحدة الوجود" دہدوین، لہم سہردہمدایہ زانی ہہیہ۔

چەند ناتەواوی یەکی ورد

لە (وحدة الوجود) دا

هەموو کەسێک ناتوانێت کەموکۆری یە وردەکانی "وحدة الوجود" ببینێت و پێویستی بە زانینە نابێت، کەواتە پێویستی بە خوێندنەوه‌ی ئەم "بریسکه‌ی" بەش نی‌یه!

برای ئازیزم!

شیخ محمّیڤینی عەرەبی و توو یەتی:

"إِنَّ مَخْلُوقِيَّةَ الرُّوحِ عِبَارَةٌ عَنْ انْكَشَافِهَا".

برام! تۆ بەم پرسیارەت منی لاوازی کۆلەوار ناچاری و توو یژ دە کەیت لە گەڵ بلیمەتی "حەقیقەت" و هەلکە و تووی عیلمی ئەسرار: "محمّیڤینی عەرەبی" دا! بە لām لە بەر ئەو ی کە لە باس و لیکۆلینەو کەمدا پشت بە دەقەکانی قورئانی پێرۆز دە بەستم، ئەوا دە توانم لەو هەتۆیە بە زرتیش بفرم، هەر چەندە لە خۆمدا وە کو "میش" یەک وام!

برام! محمّیڤینی کۆری عەرەبی خەلکی ناخەلە تیڤیت، بە لکو بو خۆی دە خەلە تیڤت! چونکە هەر چەندە ئەو بو خۆی لە سەر پێی هیدایەتە، بە لām لە هەموو نووسینە کانیدا هیدایەت دەری غەیری خۆی نی‌یه.. ئەو ی ئەو دیو یەتی، راستە بینیو یەتی. بە لām "حەقیقەت" ئەو نی‌یه کە دیو یەتی!

باسی "پړوح" له ونه ییست و نوه مډا ته و راستنې په یی پړوون
کړدووه ته وه که پر سیاره که تانی له باره وه کړاوه.

به لئی، پړوح، له پړووی ماهیه ته وه، یاسایه کی "نهمری" به، به لām "پړوونی
دهره کی" یی له بهر کړاوه. که واته یاسایه کی زیندووه و خاوه نی پړوونی
دهره کی (وجود خارجی) به.

شیخ محیدین کاتی که بۆ "پړوح" یی پړوانیوه ته نها له پړووی ماهیه ته که یه وه
سهیری کړدووه و له پړوانگه یی مه شریبی "وحدة الوجود" وه پیی وایه شتان
همه موویان "ته ندیشه" ن!

جا له بهر نه وه یی "شیخ محیدین" پړبازیکی سهر به خوی گرتووه ته بهر و،
خاوه نی مه شریبیکی گړنگ و که شف و بینینی نا ئاسایی و له عاده ت به دهره،
ته واهه ندی جار له ناچاریدا په نا ده باته بهر چهند ته ئوبلیکی لاواز و زور
له خو کړدن، تا کو هه ندی ئایه تی قور ئانی پړوز له گه ل مه شرب و بینینه
که شف یی به کانی خویدا یه ک بخات، که ته مهش "پړاشکاوی" یی ئایه ته کان
زامدار ده کات!

ئیمهش له چهندین په یامی تردا پړبازی راست و په وانی قور ئان و ته هلی
سوننه ئمان لهم پړووه پړوون کړدووه ته وه.

"شیخ محیدین" بۆ خوی خاوه نی پله و پایه یی کی تاییه تی به و یه کی که له
وهر گیر او (مقبول) ه کان. به لām به که شفه دوور له قاعیده و بی
ده ستوره کانی، سنووری شکاندووه و، پړپاره کانی له زور مه سه له دا
پینچه وانه یی پړپاری جه ماوهری زانا لیکنو لهره کانه^(۱).

(۱) ته مه ته نها پای ماموستا نوورسی نی به سه بهرته به زانسته که شف یی به کانی شیخ محیدین،
به لکو پای گه لئی زانای تریشه له گه وره مهردانی ئیسلام. بۆ غوونه ئیمامی په بانی (شیخ
له حمده یی فارووقی سهره ندی) لهم باره یه وه له مه کتوبی (۲۶۶) یی مه کتوباته که پدا

هر له بهر ئه وه شه که ته ریه ته تاییه تی به که ی ئه و ته نها بۆ ماوه یه کی که م مایه وه و له "صه دره دینی قۆنیه یی" ^(۱) به و لاوه زیاتر بپری نه کرد و به رده وام نه بوو. ئنجا به ده گمه ن پئی ده که ویت سوودنکی به ئیستقامه ت و راست و په و له به ره مه کانی وه ر بگیریت، هه رچه نده ش خۆی له خۆیدا شینخیکی مه زن و پله به رز و قوتبکی هه لکه و تووی بئ وینیه زه مانیه خۆیه تی. ئه وه تا زۆربه ی زانایانی ئه صفیا و لیکۆله ر خه لکی بۆ خویندنه وه ی به ره مه کانی هان ناده ن، ته نانه ت هه ندیکیشیان خه لکی لئ قه ده غه ده که ن.

پروو نکرده وه ی جیاوازی سه ره کیی نیوان مه شره بی شینخ محیدین و مه شره بی زانایانی لیکۆله ر، پاشان باسکردنی سه رچاوه ی هه ردوو لایان، له راستیدا پێویستی به لیکۆلینه وه یه کی وردی خه ستوخۆل و تاوتوئی کردنکی به رز و فراوان هیه.

به ئی، جیاوازی به که ی نیوان هه ردوو لا گه لئ ورد و قووله و، سه رچاوه که ش هینده به رز و بلنده که شینخ له سه ره هه له که ی تاوانبار نه کراوه و هه ر به مه قبوولی له لای زانایان ماوه ته وه. چونکه ئه گه ر ئه و

ده فهرموئ: (زۆربه ی زانسته که سفی به کانی ئه و [شینخ محیدین] که پینچه وانه ی زانسته کانی ئه هلی سونه تن، له راستی به وه دوورن و، مه گه ر مرۆفیککی نه خوش یان که سیککی ته و او چاولیکه ر، ده نا که س شوینی ئه و که شفیاتانه ناکه ویت). پروه: چاپه فارسی به تازه که ی (مکتوبات امام ربانی) ۵۸۵/۱ انتشارات صدیقی - زاهدان ۱۴۲۵هـ، یان چاپه عه ره بی به که ۲۷۷/۱ دار الکتب العلمیه - بیروت. (وه رگێڕ)

(۱) صه دره دین: ناوی محمه دی کوپری ئیسحاقی کوپری محمه دی کوپری یوسفی قۆنیه یی رۆمی به. له گه وره قوتابی و موریدانی شینخ محیدینه. چه ند به ره مه یکی هیه، وه: "النصوص فی تحقیق الطور المخصوص"، "إعجاز البیان فی تفسیر أم القرآن". پروه: الأعلام ۳۰/۶، طبقات المفسرین ۱۰۳/۲، تذکره الحفاظ للذهبی ۱۴۹۱، طبقات الأولیاء ۴۶۷، الطبقات الکبری للشعرانی ۲۰۲/۱. (وه رگێڕ - له چاپی عه ره بی "اللمعات" وه)

جیاوازی به و سهر چاوه که ی، به "بیر و زانیاری و کهشف" تاشکرا و بینراو بوونایه، ئەوا ئەو مه شره ب و رېبازه به ټیکشکانیکي سامناک و هه له به کی گهوره بۆ شیخ له قه لثم ده درا.

جا له بهر ئەو هی جیاوازی به که تهواو ورد و قووله، ئەوا ههول ده دهین که هه له شیخ ته نها لهو مه سه له به دا ده رنجین و، ئەو جیاوازی و سهر چاوانه له نموونه به کی تهواو پوختدا پروون بکهینه وه.

بو نمونه:

"خۆر" له ناو ئاوینه دا ده رده کهوێت. کهواته ئەم ئاوینه به "مهظرووف" و "مهوصوف" ی خۆره. به و واتایه کی که له پرووه کهوه "خۆر" لهو ئاوینه به دا هیه و، له پرووه کی تریشه وه ئاوینه که ی رازاندووه ته وه به رادهیه ک که بووه به سیفه تی تیشکده ر و ده رخه ری ئاوینه که.

خۆ ئەگه ر ئەو ئاوینه به ئاوینه ی کامیرای وینه گرتن ییت، ئەوا وینه ی خۆر - به شیوه به کی چه سپاو - ده گوێزێته وه بۆ سهر کاغه زیکي ناسکی تایبه تی.. جا له م حالته دا، چ ئەو خۆره ی که له ئاوینه که دا ده بیریت و، چ ماهیه ت و سیفه ته که شی که له سهر کاغه زه که وینه ی گیراوه و، چ رازاندنه وه ی ئاوینه کهش به و خۆره که له راده به کدایه ده لێی "خۆر" بووه به سیفه تی ئەو ئاوینه به.. ئەم خۆره، له م حالته دا، غهیری خۆره راسته قینه که به، چونکه ئەوه خودی "خۆر" نی، به لکو بریتی به له وه ی که "ده و شان وه ی خۆر" پوشتووه ته ناو "وجود" یکی تروه!

خۆ هه رچه ندهش بوونی ئەو خۆره ی که له ئاوینه که دا ده بیریت خودی ئەو خۆره راسته قینه به ی ده روه نی، که چی له بهر په یوه ندیی به و خۆره ی ده روه و ئاماژه کردنی بۆی، وا گومان براوه که خودی ئەو ییت!

جاله سهر بناغهی ئەم غمونهیه:

ئەگەر بوترئ: "جگە لە خۆری راستەقینە هیچی تر لە ئاوینە کەدانییە"،
دەکرئ راست بێت، گەر مەبەست پێی ئەو بێت کە ئاوینە کە "زەرف"ە و
مەبەستیش بە خۆرە کە ناوی بوونە دەره کی یە کە ی بێت .
بەلام گەر بوترئ:

"وینە ی ئەو خۆرە ی کە لە سەر ئاوینە کە دیارە و حوكمی سیفەتی
ئاوینە کە ی وەر گرتوو .. هەر وەها ئەو وینەیش کە پۆشتوو تە سەر
کاغەزە کە: خودی خۆرە" .. دیارە ئەمە هەڵە یە.

واتە دەستەواژە ی: "خۆر جگە لە ناو ئاوینە کە لە ناو هیچی تر دانییە"
دەستەواژە یە کە هەڵە دە بێت. چونکە ئەو هەتا وینە یە کە خۆر لە سەر ئاوینە کە
دەردە کە ویت و، وینە یە کە تریشی هەمە کە لە پشت ئاوینە کە وە لە سەر
کاغەزە کە دەر کە و توو و، هەریە کە یان خاوەنی "وجود" یکی تایبەتە بە
خۆ یە وە. خۆ هەر چە نە دەش ئەم دوو "وجود"ە لە درەوشانە وە ی خۆرە وە
سەر چاوە یان گرتوو، کە چی هیچیان خودی "خۆر" نین!

"زەین" و "ئەندیشە" ی مرقیش وە ئەم غمونه ی ئاوینە یە وان، چونکە:
ئەو زانیاریانە ی کە لە ئاوینە ی "بیر" ی مرقەدان، ئەوانیش دوو پرویان
هەمە. ئەو هەتا لە پرویە کە وە "زانین" و، لە پرویە کە تریشە وە "زانراو" ن!
جا ئەگەر "زەین" بە دەفری ئەو زانراوە دابنێن، ئەوا ئەو شتە (مەوجودە،
زانراوە) دە بێت بە زانراویکی زەینی، کە واتە وجودی خۆی وجودیکی
جیاوازه ..

بەلام گەر وا دابنێن کە "زەین" بوو بە مەوسرونی ئەو شتە ی چوو تە
ناویە وە و بوو تە سیفەتی زەین، ئەوا بە "زانین" دادە نرێت و خاوەنی بوونی

دهره کی ده بیټ. ته نانه ت گهر ټو شته زانراوه خواوه "وجود" و
 "جهوه" یش بیټ ټهوا هره وجود ډیکې خارجې لاره کی ده بیټ.

جا له سهر بناغی ټم دوو ټموو نه یه:

"گهر دوو" ټاو ټنه یه.. "ماهیه" ی هه موو مه وجود ډیک، به هه مان
 جوړ، ټاو ټنه یه..

ټم ټاو ټنانه ش خوی گه وړه به توانستی ټزه لیبی خوی به دیان ده هیټ و
 "بوو" یان ټی ده به خشیت.

که واته هه موو مه وجود ډیک - له پرویه که وه - ده بیټ به ټاو ټنه بۆ یه کیڅ
 له ناوه جوانه کانی خوا وه ندو، یه کیڅ له نه خوشونیکاره کانی ټه ناوه
 دهره خات.

جا ټه که سانه ی که له سهر مه شره بی "شیخ محیدین" ن، جیهانیان له و
 پرووه بۆ دهر که و ټووه که "ټاو ټنه" و "دهر" و "مه وجودی میسالی" ی ناو
 ټاو ټنه که یه و، ټیان وایه که: دانه وی و ټنه ی شتان له ناو ټاو ټنه که دا خودی
 ټه شتانه یه و، و ټوویانه: "لا موجود إلا هو" ټی ټه وی بیر له پله کانی
 تری "بوو" بکه نه وه. ټیتر له م رڼی یه وه هینده که و ټنه هه ټه وه تا گه یشته ټه وی
 ټینکاری ټه و ده ستووره بڼه رته یه بکه ن که ده ټیت: "حقائق الأشياء ثابتة"!

به لآم ټه هلی حقیقه، به هوی ټه وی میراتگری میراتی پیغه مبرن ﷺ و،
 پشتیان به ده قی راشکاوی قورشان و ټایه ته پروو و ټاشکرا کانی به ستووه،
 ټیان وایه:

ټه و نه خوشونیکارانه ی که به توانستی خوی گه وړه له ټاو ټنه ی
 بوو نه وهر اندا هه، ټاسه واری خوی گه وړه و، هه موو "مه وجود" ټک له

لایەنی خوای گەورەو "بوون" یکی دراوەتێ کە هەر ئەو خواوەندە خۆی بەدیی هیناوە.

ئەجا هیچ مەجودێکی تر "ئەو" نی یە تا کو بو ترێ: "لا موجود إلا هو" چونکە شتانی تر خواوەنی "بوون" ی خۆیان و ئەم بوونەشیان تا رادەیهک جێگیر و چەسپاوە. خۆ هەر چەندەش لە چار بوونی خواوەنددا "بوون" یکی لاوازه و دەلتی ئەندیشه و خەیاڵ، بەلام هەر چۆن بێت هەر دارای "بوون" یکه کە خواوەندی خواوەن توانستی ئەزەلی، بە ویست و توانستی خۆی، پێی بەخشیوه.

ئەو "خۆر" ی کە لەناو ئاوی ئەدا دەبیرێت، خواوەنی بوونێکی تری جیا، جگە لە بوونە دەرەکی یە کە خۆی..

هەر وەها خواوەنی بوونێکی دەرەکی لاوه کی یە کە بە ئارایشتی خۆی ئاوی ئەدا پەنگ دە کات، ئەو تا ئاوی ئەدا کە ئەو ی تیدا دەرە کەوێت..

هەر وەها خواوەنی بوونێکی دەرەکی لاوه کی یە تا رادەیهک چەسپاوە، کە بریتی یە لەو وێنە یە کە لەسەر کاغەزە کە ی پشتی ئاوی ئەدا کەوێت..

جا هەر وەک خۆر - بە وێنە ی ئەم غورنە یە - خواوەنی چەندین "بوون" ی ئاوی، بە هەمان جۆر: ئاوی ئەدا گەردوون و ئاوی ئەدا مایهێتی شتانی دارای چەندین "بوون" ی وەهان. چونکە ئەخسۆنیگاری ئەو بە دیهاتوو و پوالتیانی کە بە لێ درەوشانەو ی ناو جوانە کانی خوای گەورە و بە ویست و ئیختیار و توانستی خواوەند ئەخسۆنراون، خواوەنی "وجود" یکی پەیدا بوو (حادت) ی غیری و جوودی خواوەندی "واجب الوجود" و، بە توانستی خواوەند چەسپاوی (الثبات) بەم و جوودی ئەوان بەخشاوە.

به لām گهر ئهو په يوه ندى به بېچرېت، ئهوا شتان هيچيان نامېنن و په کسهر تيا ده چن. که واته هم موو شتېک، بۆ مانه وهى خوۍ، له هم موو دم و ساتيکدا پيوړستى به و به که "به ديهينه ر"ى بيهيلتته وه. چونکه "حقيقت"ى شتان هر چندهش جيگير و چه سپاوه، به لām ئه م چه سپاوى و جيگير بوونه ى له لايه ن زاتى خوړانه وه نى به، به لکو به چه سپاندن و جيگير کردنى خوا وه ند ده ستيان ده که وېت. به م جوړه، ده ر که ووت که و ته که ى "شيخ محمدينى عره بى":

(روح به ديهاتوو نى به، به لکو حقيقت تېکه له جيهانى "ئهر" و سيفه تى "ئبراده" وه هاتووه)، و ته به که پنجه وانى و اتاي راشکاو ى گهلې ده قى زور و زه به نده به. هر وه ک له پرو ناکيى ئهو ليکولنه وانى پيشوودا ده رده که وېت که کيشه که ى لى ئالوزاوه و تيايدا خه له تاوه. چونکه "مه وجود" ه لاوازه کانى نه ديوه!

هر گيز او هر گيز ناکړئ ئهو مه وجودانه ى که ناوه جوانه کانى چه شنى: "الخلاى، الرزاق" يان تېدا ده رده که وېت، چهند شتيکى وه همى و ئه نديشه بى بن! چونکه ماده م ئهو ناوانه هم موويان داراي "حقيقت"ن، ئهوا ئهو ئاوېنا نهش که ئهوانيان تېدا ده رده که ون، به هه مان جوړ، خوا وه نى حقيقت تى ده ره کين.

پاشکۆی ئەو پرسیارە ی که سەبارەت بە "محیدینی عەرەبی" کرا

پرسیار:

"ئێبن عەرەبی" مەسەلە ی "وحدة الوجود" بە بلندترین پلە ی "ئیمان" دادەنێت. تەنانەت که سانیکی زۆری ئەولیا مەزنە کانی ئەهلی عیشق لەو رێبازە دا شوینی که وتوون..

که چی تۆ دەڵێیت:

ئەم رێبازە مەزنترین پلە ی ئیمان و رێبازی راستەقینە نی، بە ئەکو مەشرەبێکە هی ئەهلی مەستی و ئیستیغراق و شەوق و عیشقە.

جا ئەگەر وایە، ئەوا بە پوختی: بەرزترین پلە کانی "تەوحید" مان بۆ باس بکە، ئەو هی که راشکاو یی قورئان و میراتگری پیغمبەرایی تی پرونیان کردووە تەو.

وەلام:

کۆلەوارێکی هەزاری وەک من، که خاوەنی هیچ گرنگی و بەهائە ک نی، لە کوێ دەتوانی ت خۆ ی لەو پلە بەرز و بلندانه بئالینیت و، بە عەقڵی کورت و کول و کاسی خۆ ی "داوهری ژیری" یان تیدا ئەنجام بدات! چونکه ئەم کارە سەد ئەوەندە لە سەر ووی توانای منەو یە. بەلام وا زۆر بە پوختی دوو سەرنج باس دەکەم که لە پێژنە ی بەرە کە تی قورئانی پیرۆزە وە پڑانه ناو دلمەو، بەو ئومیدە ی که سوودیان تیدا بێت.

سەرئىنجى يەكەم:

گەلىنى ھۆكار ھەن كە مەزۇف بەرەو مەشرەبى "وحدة الوجود" كېش دەكەن..

ھۆكارى يەكەم: ئەوان نەيانتوانى مەزنىن پلەي: "بەدەيھىنەرىتىي پەرەردگارى" (خلاقية الربوية) لە زەينى خۇياندا جىئ بىكەنەو، لە "دل" يىشاندا ئەو جىنگىر بىكەن كە: خواوەند - بە تەنبايى خۇي - جەلەوى ھەموو شتىكى لە دەستى پەرەردگارىتىي خۇيدا دانائەو، ھەموو شتىك بە توانست و ئىختىيار و ويستى ئەو بەدى دەھىنرەت..

لەبەر ئەوئەي كە ئەوان نەيانتوانى پەي بەمانە بىەن، ئەو خۇيان بە ناچار زانى كەلەين: (ھەموو شتىك خەيى تەعەلايە). يان: (ھىچ شتىك - جىگە لەو - و جەوودى نەيە). يان: (بەوئەوئەران خەيالى و ئەندىشەن). يان: (بەوئەوئەر جۇرىكە لە خۇدەرخسەن و جىلەوى ئەو).

ھۆكارى دووھەم: سىفەتى: "عەشق" بە جۇرىكە ھەرگىز "جودايى" ناۋى و لىيى ھەلەلەيت.. مەزۇفى: "عەشق" ىش ھەردەم لەتاو جودايى و لىنكەداپرانى لە خۇشەويستەكەي لەرزى لىي دىت و، چەندە لە دۇزەخ دەترسىت ھىندەش لە دوور كەوتەوئەي خۇشەويستەكەي دەترسىت و، بە توندى لە دەست "نەمانى" ھەلەلەيت.. ھەرۋەھا چەندەش زات و رۇخى خۇي خۇش دەۋىت بەو ئەندازەيەش بە يەك شادبەوئەي پىي خۇشە و جەزى لىيەتەي.. چۆن لە رادەبەدەر تاسەمەندى دىدارى بەھەشتە، بە ھەمان جۇرىش موشتاقي نەزىكەوئەوئەيە لە خەيى گەورە..

لەبەر ئەوئە، مەزۇفى "عەشق" پىي وايە كە دەستگىر كەردن لە داۋىنى درەوشانەوئەي "ئەقرەبىيەتى ئىلاھى" كارىك دەكات "جودايى" و لىك

دوور کەوتنەوێ لە حوکمی "نەبوو" دا بێت و، لەو گومانەدا یە کە "بە یەك شادبوون" و "بە یەك گەشتن" هەمیشەیین، ئەمەش بە: "لا موجود إلا هو" دەر دەبرێت.

جا لەبەر ئەوێ ئەو عاشقانه بەهۆی مەستی عیشق و بە داخواری شەوقی مانەوێ و بە یەك شادبوون، پێیان وایە کە "وحدة الوجود" مەشرەییکی "حال"ی وەهایە لەو پەری چێژ و خۆشیدا یە، ئەوا بۆ خۆرێزگار کردن لە چەندەها جودایی و لیکبرانی سامناک دالەدی خۆیان لە مەسەلە ی "وحدة الوجود" دا دەبیننەوێ.

واتە: سەرچاوەی سەرھەڵدانی هۆکاری یە کەم بریتی یە لەوێ کە: "ژیری" ی ئەوان پەیی بە هەندێ لە راستی یە یە کجار بەرز و بلندە کانی "ئیمان" نە بردووە و نەیتوانیوە بە تەواوی لێیان تێ بگات، هاو دەم لە گەڵ ئەمەشدا "ژیری" یە کانیان - لە پروی ئیمانەوێ - بە تەواوی شتانیان لێ دەر نە کەوتووە.

سەرچاوەی سەرھەڵدانی هۆکاری دوو هەمیش: دەر کەوتنی لە پادە بە دەری "دل"، کە بەهۆی کاریگەری عیشقەوێ بە جۆریکی دەر اساو لە سنوور بەدەر بلاوی و فراوانی بە دەست هێناوێ. کەچی ئەو پلە هەرە بەرزە ی "تەوحید" کە ئەولیا هەرە مەزنە کان، واتە: ئەصفیا کانی پلە ی "بیداری" و میراتگری میراتی پێغمەبەرایەتی، لە راشکاوی قورئانی پێرۆزدا دەبینن، پلە یەکی گەلێ بەرزە. چونکە پلە ی هەرە مەزنی: "پەرۆرد گاریتی" و "بەدیھینەریتی" خواوێند دە گە یە نیت و، گشت ناوێ جووانە کانی خوا ی گەوړە بە راستە قینە دە بینیت و، پارێز گاریی بناغە کانی ئیمان دە کات، بێ ئەوێ هاو سەنگی ئە حکامە کانی "پەرۆرد گاریتی" بشیوینیت. چونکە ئەوانە ی لەم پلە یە دان دە لێن:

خوای گهوره له پټی نه حه دیه تی زاتی خوی و خاوینیی له جی و شوین و، به بی هیچ هؤ کاریک، ئاگارداری هموو شتیکه و، هیچ شتیك له بازنه ی زانینی ئهو به دهر نی یه و، به زانستی خوی هموو شتیکی ده ستیشان کردووه و، به ویستی خویشی ته رجیحی داوه و تایبه نه ندی کردووه و، به توانسته که شی به دبیی هیناوه و هیشتوو یه تیه وه. چونکه خوای گهوره ههروهك چۆن یهك دانه شت به دی ده هیئت و ویستی له سهری ده یئت، به هه مان جوړ سه رانسه ری گه ردوونیش به دی ده هیئت و کاروباری ده سازینت.. ههروه ها وهك چۆن به "ئاسانی" یهك تاقه گول دروست ده کات، به هه مان ئاسانی به هاری مه زنیش به دی ده هیئت، که واته به دیهینانی هیچ شتیك پټی له به دیهینانی شتانی تر ناگریت و، ئهو شتانه ی که خواوه ند پرووی به دیهینانیان ئاراسته ده کات، له ت له ت و بهش بهش نابن.

که واته خوای گهوره (به راپه راندنی کاره کانی و به توانست و زانستی خوی) له هموو کات و شوینیکدا ئاماده یه و، هیچ که رت بوون و دابهش بوونیک له راپه راندنی کاره کانیدا نی یه.

له وتی شازده هم و، مه بهستی دووه می هه لویستی دووه می وتی سی و دووه مدا، ئه مه مان پروون کردووه ته وه و به جوانی چه سپاندو ومانه. والیرهدا غمونه یهك ده هیئینه وه (چونکه غمونه ده مقالیی تیدا ناگریت) هه رچه ندش ئهم غمونه یه گه لی ناتواوه و مه بهسته که به ته وای به ده سته وه نادات. بۆ ئه وهش ده هیئینه وه تاکو خوینهر له هه ندی جیاوازی نیوان ئهو دوو مه شره به تیگات:

گریمان "ناوس" یکی نا ئاسایی بی وینه هه یئت، که تابلی گهوره و له و په ری رازاوه ییدا یئت و، به توانیت له ماوه ی چاوتروو کاندینیکدا له

خۆرەلاتمەو بۆ خۆرئاوا بفرپت و لە یەك چرکەدا بالەکانی لە باکوورەو بۆ باشوور بکاتەو و دایشیان بخاتەو و، سەدان هەزار نەخش و نیگاری ناوازی لەسەر نەخشاییت، بە رادەیهك کە هەموو یەکیك لە "پەر"ی بالەکانی بەوپەری جوانی ناوازیی داهێنان و ورده کاریی تیدا کرایت.

ئەجا با ئیستا وادابنێن کە دوو کەس هەن سەیری ئەم تاووسە ناوازیە دەکەن و، دەیانەوێت بە هەردوو بالی: "دل" و "ژیری" بەرەو پلە بەرزەکانی ئەم بالەندەیه بفرن و بگەنە ئاستی ئارایشتە نااسایی و لە رادە بەدەرەکی.

یە کەمیان: سەرنجی تێرامانی خۆی ئاراستە ی بارودۆخ و قەلافەت و نەخش و نیگاری کانی قودرەتی دەراسای سەریەك بە یەکی "پەر"ەکانی ئەم تاووسە کرد و، لێرەو نوقمی عیشق و تاسەمەندی و خوشەویستی ئەم بالەندەیه بوو. ئیتر بە کارهێنایی "ژیری" و بیرکردنەوی قووتی خستە لاوە و، دەستی بە عیشقەو گرت. بەلام سەرنجی دا کە: ئەو نەخش و نیگاری خوشەویستانە وەك خۆیان نامێننەو، بەلكو رۆژ لە دوا ی رۆژ گۆرانیان بەسەردا دیت و، ئەو خوشەویستانە ی کە ئەوین و خوشەویستی خۆی ئاراستە کردبوون، هەموو رۆژێك دەپۆن و ئاوا دەبن!

جا لە کاتی کدا کە دەبوو بیوتایە: ئەم نەخشو نیگاری وردانە جێ دەستی نیگار کێشێکی ئەوتۆن کە خاوەنی پلە ی "بەدیھێنەریتی هەمەکی" یە و، دارای "تەنایی" یە لە زاتی خۆیدا و، لە توێی "وە حدانیبەت" ه راستەقینە کەشیدا "پەرە دگاریتی" یە کێ رەهای هەیه.. کەچی نەیتوانی پە ی بەمانە بیات و هەستیان بێ بکات و، دلی خۆی بەو دایەو کە دەبوو:

"رۆحی ئەم تاووسە هێندە بەرز و بلندە کە بەدیھێنەرە کە ی لەناو خۆیدا یە!.. یان خۆی بوو بە خودی بەدیھێنەرە کە ی! هەرەها ئەو رۆحە

له گهل جهسته كهيدا بووه به يهك و، له بهر نه وهش كه جهسته كه ي له گهل
پرو خساره پړاوه تي به كهيدا يه كيان گرتووه، نهوا ته نها كه ماتي نهو پړو حه و
به رزي نهو جهسته يه نه كه بهم شيوه ناوازيه نهو درهوشانه وانه دره ده خه نه. به
پاده يهك كه له هه موو خوله كيكا نه خشكي نوئ و جواني به كي تازه وه بوو
پيش چاو ده خه نه. كه واته نه به ديهي تانه نوئ يانه به ئيختيار يكي پراسته قينه پروو
ناده نه، بهلكو دره كه وتن (جلوة) و خو دره خستن (تظاهر) ن.

به لام كه سي دوو هه م، ده بوت:

(نه نه خش و نيگاره هاوسه نك و ورد و پړكه، به دنيابي، داخو ازي
نه وه يه كه: ويست و ئيختيار و ئامانجيكي تيدا بيت و، هه رگيز ناگونجي
نه مانه "دره كه وتن" و "خو دره خستن" بن. چونكه هيچ درهوشانه وه و
دره كه وتنك به بي ويست و ئيختيار پهيدا نابن).

به ئي، "ماهييه ت" ي نهو تاووسه گه لي قه شه نك و جوانه، به لام
هه رگيز او هه رگيز نهو ماهييه ته "بكه ر" ني به، بهلكو "كار تي كراو" ه و،
ناگونجي له گهل بكه ره كهيدا يهك بگرن.. "پړو ح" كه شي گه لي به رزه، به لام
هه رگيز "به ديهي نه ر" و "ده ستپوه دره" ني به، بهلكو له "دره خه ر" و "خولگه"
به ولاوه هيچي تر ني به. چونكه هينده ورده كاري له هه موو "په ر" يكي
جهسته يدا هه يه كه ته نها به "دانست" نه نجام دراوه و، هيندهش ئارايشتي تيدا يه
كه به "توانست" يكي په ها پازاوه ته وه. دياره هه رگيز ناگونجي كه نه مانه به
بي "ويست" و "ئيختيار" نه نجام بدرين.

جا نه به ديهاتووه ناوازان هه كه: نهو په ري "دانست" له ناوه ندي كه ماتي
"توانست" و.. كه ماتي "ميهره باني" و "په روه ر دگار تي" له نيوان كه ماتي
"ئيختيار" دا دره ده خه نه.. هه رگيز ناكري نه نجامي: دره كه وتن (جلوة) و
هاو وپنه ي نهو بن..

چونکە ئەو نووسەرەى که ئەم تۆمارە زێڕینەى نووسیبو، هەرگیز ناکرێ
خودى تۆمارە که بێت! هەر وەها ناشگوبجێ لەودا یەکیان گرتیبێت! ئەو
تۆمارە تەنها هێندە پەيوەندى بە نووسەرە که یەوە هەبە که نوو کى قەلەمە کهى
ئەوى بەر که وتوو!۱

لەبەر ئەو، ئارایشى جوانى ئەو تاووسە - که مەبەست پێى
بوونە وەرانه - جگە لەوێ که نامەبە که و لە لایەن قەلەمى نووسەرە که یەو
هاتوو، هێچى تر نى یە.

وا ئیستا سەرنج لە تاووسى بوونە وەرانه بده و، ئەو نامەبە بچوینەرەو، بە
نووسەرە کهى بلی:
ماشاء الله.. تبارک الله.. سبحان الله..

خۆ ئەو که سەى لەو گومانە دا یە که: نامە که خودى نووسەرە که بێت..
یان بە ئەندێشەى خۆى پێى وایێت نووسەرە که لەناو نامە که دا یە.. یان لەو
وهمەدا بێت که نامە که ئەندێشەبە و وجودى نى یە.. بێ گومان ئەو که سە،
بە پەردەى "عیشق" ژیریى خۆى دا پۆشیو، وێنەى راستەقینەى
"حەقیقەت" ی نە دیو.

گەرنەگرتنى پووێ کانی ئەو جۆرانەى "عیشق" که دەبنە هۆى ئەو
مرۆف مەشرەبى "وحدة الوجود" پەسەند بکات، بریتى یە لە: "عیشقى دنیا"
چونکە هەر ئەو نەدەى عیشقى دنیا - که مەجازى یە - دەگۆرێت بە عیشقى
حەقیقى، یە کسەر دەبێت بە: "وحدة الوجود".

گەر که سێک که سێکى تری بە عیشقى مەجازى خوش و بێست، هەر
هێندەى "نەمان" ی خۆشەو بێستە کهى دەبینێت، ناتوانێت ئەو "نەمان" ه لە دلى
خۆیدا جێ بکاتەو، بۆیە خۆشەو بێستنى حەقیقى ئاراستەى خۆشەو بێستە کهى

دەكات و دەست لە داوینی حەقیقەتێك گیر دەكات تاكو دلی خۆی پێ بداتەووە، دەچێ بە عیشقیکی حەقیقی سیفەتی "مانەو" بە خۆشەویستەکی دەبەخشیت و، دەلیت:

خۆشەویستەكەم ئاوینەى جوانیى "خۆشەویست" و "پەرسەراو"ى راستەقینەیه!

ئەو كەسەش كە ئەم دنیا مەزنەى خۆش دەوێت و سەرانسەرى گەردوونی کردووە بە مەعشوقى خۆى، بە هەمان جۆرە، چونكە هەركات قامچیی "نەمان" و شووتی "جودایی" لە خۆشەویستەكەى دەسەرەوینرێت، یەكسەر خۆشویستە مەجازی یەكەى دەگۆرێت بە حەقیقی و، ئیتر ئەو شەیدایە - لە ناچاریدا - پەنا دەباتە بەر "وحدة الوجود" تاكو خۆشەویستە مەزنەكەى لە "نەمان" و "جودایی" رزگار بكات!

جا ئەگەر ئەو كەسە خاوەنى ئیمانێكى بەرزى پەگ داكو تاو بیئت، ئەوا ئەم مەشرەبەى بۆ دەبیئت بە پلەیهكى بلندى نوورانی و بەنرخ و مەقبوول، وەك ئەوەى "ئەبن عەرەبى" و ھاوچەشنى.. دەنا لەوانەیه بکەوێتە نیوان چەندەها گرفتى زۆر و، نوقمى "ماددیات" و "هۆکارەکان" بیئت!

بەلام "وحدة الشهود" زیانى تێدانى یە و، مەشرەبیکی بەرزى ئەهلی بیدارى یە.

اللهم أرنا الحق حقا وارزقنا اتباعه.

﴿سَبَّحْتَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

سه عیدی نوورسی کێیه؟

• گهوارهترین کهسایهتی کوردی ئهم سهردهمه و، مهزنین زانایه که له دواى (مهولانا خالیدی نهقشبهندی) لهناو نهتهوهی کورددا هاتووته دنیاوه.

• له گوندی (نوورسی) ی سهر به پارێزگای (بهدلیس) ی کوردستانی ژێر دهستهلاتی عوسمانی له دایک بووه و، له نیوان سالهکانی (۱۸۷۶- ۱۹۶۰ز) دا ژیاوه.

• تهنها کهسایهتی ئهو رۆژگاره بووه که ههموو زهبر و زهنگیکى رۆژمی مستهفا کهمال و، دام و دهزگا چهوسینهرهکانی و، سی و پێنج سالی بهندی و زیندانی تاکه کهسی و نهفی و دهست بهسهری و، دهیان دادگای تۆقینهر نهیانوانیوه چۆکی پێ دابدهن و له خهباتی رهوای خۆی کۆلی پێ بدهن. تهناوته ئهو توانیویهتی سهرکهوتیشیان به سهردا به دهست بهییت.

• زیاتر له سهد و سی کتیب و پهيامی پێشکهشی ههموو گهلان و نهتهوهکانی سهر رووی زهوی کردووه و، به زۆربهی زمانه زیندووهکانی جیهان - که پهکیکیان زمانی کوردییه - بلأو بوونهتهوه.

• تا ئیستا زیاتر له پازده کۆنگرهی جیهانی و، دهیان سیمینار و کۆری زانستی و پێشپڕکی رۆشنیریی له ناستی جیهاندا بو گهراوه و، دهیان کتیب و سهدان لیكۆلینهوهی لهسهر نووسراوه و، چهندین بهلگهنامهی زانکۆیشی له خویندنی بالادا لهسهر وهر گهراوه.

پیرستی بابہ تکان

بابہ ت

لا پیرہ

۵ بهرزی قورئان
۱۲ يا باقى اَنْتَ الباقي
۲۵ میهره بانئی پیغه میهر ﷺ
۳۴ شه فقهت له خو شه ویستی بلندتره
۳۹ مزگینی ره کانی ته وحید
۵۷ ئیمان له پیشتره
۶۲ نؤ ئاماژه کان
۱۰۶ نزیکترین ری بؤ لای خوای گهوره
۱۱۴ ویلا یه تی هاوه له بهر پژه کان
۱۲۱ (ژی ری) و (دل) پیکه وهن له په یامه کانی نووردا
۱۲۴ شوینی کهرامهت له په یامه کاندا
۱۲۸ کهرامهت و.. ئیکرام و.. ئیستیدراج
۱۳۲ ئاراسته کردنی ره وتی خو وره وشته کان

١٣٧	هه‌یزی کیشکه‌ری دوعا
١٤٠	په‌یازه کانی ناسینی خوای گه‌وره
١٥١	ئهم به‌لگه زۆرانه له‌ به‌ر چی؟
١٥٦	ته‌رازوو‌یه‌کی ورد
١٦١	به (ده‌ست په‌وه‌گرتن) و (به‌ره‌که‌ت) ده‌ژیم
١٦٧	که‌سایه‌تی‌یه‌کانی مرۆف
١٧٢	ده‌ستوورێک بۆ سه‌رلێدانی دانهر
١٧٦	مورشید
١٩١	کلیلی چه‌ند نه‌هینی‌یه‌ک
٢٠٥	ناوه‌نده‌ په‌یاز بۆ هه‌له‌سه‌نگاندنی ئیختیلافی نیوان ته‌ولیاکان
٢١٠	جیهانی واقعی و جیهانی میسال
٢٢٨	زیانه‌کانی "وحدة الوجود"
٢٣٢	به‌لگه‌ی یه‌قینی
٢٣٤	میانه‌ره‌وی له‌ باسی "مخیدینی عه‌ره‌بی" دا
٢٣٦	چه‌ند ناتمه‌واوی‌یه‌کی ورد له‌ "وحدة الوجود" دا
٢٤٣	پاشکۆی په‌رسیارێک
٢٥٢	سه‌عید نوورسی کتی‌یه‌؟

خوینہری بہرِ یزم !

نہ گھر دہتمویت چند دہستوریک بزائیت سہبارت بہ:

❖ نزدیکترین ریّ بۆ لای خوی گہورہ.

❖ ویلاہتی ہارہلہ بہرِ یزہ کان.

❖ ریّازہ کانی نامینی خوی گہورہ و، ریّگا کانی ویلاہت.

❖ ناوہندہ ریّاز بۆ ہلّسہنگاندنی جیاوازی نیوان ٹھولیاکان.

❖ زیان و ناتہواویہ کانی "وحدہ الوجود".

❖ میانہروی لہ بامی ٹھو پیاوچاکانہی بۆچوونی جیاواز ہلدہ گرن.

❖ کلیلہ کانی سہیروسلووک و.. گرفتہ کانی ریّ و.. بہروبوومہ کانی.

❖ (بہیامہ کانی نور) و رۆلی (مورشید).

نہ گھر حذرت لہ زائینی ٹھم چہشنہ دہستورانہ ہدیہ،

ٹھوا فہرمو بہ وردی ٹھم کتیبہ بخوینہردوہ.

